

De weg terug: Van arbeidsongeschiktheid naar werk

Gevolgen van herbeoordelingen in de periode 2001-2004 voor de arbeidsmarkt- en inkomenspositie van (gedeeltelijk) goedgekeurde WAO-gerechtigden

Arjan Heyma
Boukje Cuelenaere (*AStri*)
Femke Reijenga (*AStri*)
Marloes de Graaf

Onderzoek uitgevoerd door SEO Economisch Onderzoek in samenwerking met *Astri*
in opdracht van de Raad voor Werk en Inkomen

oktober 2005

“De wetenschap dat het goed is”

SEO Economisch Onderzoek doet onafhankelijk toegepast economisch onderzoek in opdracht van overheid en bedrijfsleven. Ons onderzoek helpt onze opdrachtgevers bij het nemen van beslissingen. SEO Economisch Onderzoek is gelieerd aan de Universiteit van Amsterdam. Dat geeft ons zicht op de nieuwste wetenschappelijke methoden. We hebben geen winstoogmerk en investeren continu in het intellectueel kapitaal van de medewerkers via promotietrajecten, het uitbrengen van wetenschappelijke publicaties, kennisnetwerken en congresbezoek.

Inhoudsopgave

Samenvatting	I
1 Inleiding en probleemstelling	1
1.1 Probleemstelling en doel	3
1.2 Onderzoeksvragen.....	4
1.3 Contouren van de doelgroep	5
1.4 Leeswijzer	7
2 Onderzoeksaanpak	9
2.1 Afbakening onderzoekspopulatie	9
2.2 Stappen in het onderzoek.....	11
3 Literatuuronderzoek.....	17
3.1 Inleiding	17
3.2 De groep herbeoordeelden	17
3.3 Gevolgen van de herbeoordeling.....	18
3.4 Beschrijving reïntegratieproces.....	21
3.5 Gevolgen reïntegratieproces	25
3.6 Conclusies	31
4 Typering van herbeoordeelden.....	35
4.1 Aantal herbeoordelingen 2002-2004	35
4.2 Onderscheid in categorieën herbeoordeelden	37
4.3 Selectie van onderzoekspopulatie	41
4.4 Kenmerken van onderzoekspopulatie.....	48
5 Gevolgen van de herbeoordeling.....	55
5.1 Gevolgen voor de uitkerings- en arbeidspositie	55
5.2 Kans op alternatieve uitkeringsbronnen	66
5.3 Kans op werkhervatting of –uitbreiding.....	71
5.4 Gevolgen voor de inkomenspositie.....	74

6	Inzet van reïntegratiedienstverlening.....	85
6.1	Wie krijgen er een reïntegratietraject?	85
6.2	Kenmerken van ingezette reïntegratietrajecten.....	89
6.3	Kosten van reïntegratietrajecten	90
6.4	Bruto-effectiviteit: mate van werkhervatting	94
7	Stimuli en knelpunten bij reïntegratie.....	97
7.1	Selectie van geïnterviewden	97
7.2	Invloed persoonlijke factoren op reïntegratie.....	98
7.3	Invloed werkgevers op reïntegratie.....	102
7.4	De rol van de reïntegratiedienstverlening.....	108
7.5	Invloed wet- en regelgeving op reïntegratie	111
7.6	Samenvatting.....	114
8	Synthese en conclusies.....	117
Referenties	127
Bijlage A: Gebruikte bestanden.....		131
Bijlage B: Enquête onder herbeoordeelde.....		137
Bijlage C: Achtergrond interviews		155

Samenvatting

In dit rapport beschrijven we de resultaten van een onderzoek naar de gevolgen van een herbeoordeling voor mensen met een WAO-uitkering. We hebben ons daarbij geconcentreerd op WAO-gerechtigden die zijn herbeoordeeld in de periode van 1 januari 2001 tot 1 oktober 2004 en bij die herbeoordeling gedeeltelijk of volledig zijn goedgekeurd, waardoor (een deel van) de WAO-uitkering wordt verloren. Met de resultaten uit dit onderzoek proberen we inzicht te krijgen in mogelijke gevolgen van herbeoordelingen in de nieuwe herbeoordelingsoperatie van na 1 oktober 2004, waarbij het nieuwe Schattingsbesluit van kracht is geworden.

Persoonskenmerken van de groep herbeoordeelden

Herbeoordeelden in ons onderzoek behoren tot een van de volgende vier groepen:

- Niet werkzaam ten tijde van de herbeoordeling en gedeeltelijk goedgekeurd
- Wel werkzaam ten tijde van de herbeoordeling en gedeeltelijk goedgekeurd
- Niet werkzaam ten tijde van de herbeoordeling en volledig goedgekeurd
- Wel werkzaam ten tijde van de herbeoordeling en volledig goedgekeurd

We maken dit onderscheid, omdat de gevolgen van het verlies aan WAO-inkomen sterk afhankelijk zijn van het al dan niet tegelijkertijd hebben van een inkomen uit werk, waardoor al bij herbeoordeling een andere arbeidsmarktpositie wordt ingenomen, en van de mate waarin de (ex-) WAO-gerechtigde cliënt blijft van UWV, wat consequenties heeft voor de reïntegratiedienstverlening.

I

Doorstroom naar een WW-uitkering of Bijstandsuitkering

Ongeveer de helft van alle personen die gedeeltelijk of volledig worden goedgekeurd en ten tijde van de herbeoordeling niet werkzaam waren, stroomt door naar een WW-uitkering. Dat gebeurt gemiddeld binnen drie maanden na herbeoordeling. Bij werkenden ten tijde van de herbeoordeling ligt dat percentage op een kleine 20 procent en de duur vanaf herbeoordeling op een half jaar. De grootste instroom vindt ook voor deze groep echter binnen drie maanden na herbeoordeling plaats. Een WW-uitkering zorgt daarmee voor een groot deel van de herbeoordeelden (gemiddeld 30 procent in de onderzoekspopulatie) voor compensatie van het inkomensverlies als gevolg van een verlaging van de WAO-uitkering.

Doorstroom naar een Bijstandsuitkering is een stuk kleiner van omvang en vindt gedurende een langere periode plaats. Instroom in de Bijstand is het grootst voor niet-werkenden die volledig worden goedgekeurd. Na drie jaar is 10 procent van deze groep de Bijstand ingestroomd. Bij niet-werkenden die slechts gedeeltelijk worden goedgekeurd is dat ongeveer 6 procent, bij werkenden blijft de instroom in de Bijstand beperkt tot minder dan 2 procent na 3 jaar. In totaal stroomt ongeveer 4 procent van de onderzoekspopulatie binnen 3 jaar door naar een Bijstandsuitkering.

Ook op langere termijn blijft de instroom in de Bijstand relatief beperkt, omdat de doorstroom vanuit een WW-uitkering naar de Bijstand klein is. Veel herbeoordeelden kunnen mogelijk terugvallen op voldoende gezinsinkomen of besluiten zich terug te trekken van de arbeidsmarkt. Bij herbeoordeelden die werkten ten tijde van de herbeoordeling zorgt het werk vaak ook op langere termijn voor voldoende inkomen om uit de Bijstand te blijven. Wanneer men het werk verliest, zorgt het recht op een WW-uitkering vaak voor een overbrugging naar de volgende werkkring.

Werkhervatting en werkuitbreiding

Werkhervatting (bij niet-werkenden) binnen drie jaar na herbeoordeling ligt net iets boven de 15 procent voor personen die gedeeltelijk worden goedgekeurd. Voor personen die volledig worden goedgekeurd ligt dat percentage slechts enkele procentpunten hoger. De kans op werkhervatting daalt sterk vanaf de herbeoordeling: van ruim 1,5 procent per maand vlak na de herbeoordeling tot minder dan 0,5 procent per maand na een jaar. In de twee jaren daarna daalt die kans langzaam verder richting nul. Gemiddeld duurt het 7 maanden vanaf de herbeoordeling totdat het werk wordt hervat. In totaal hervat ongeveer 17 procent van alle niet-werkenden binnen drie jaar na herbeoordeling het werk. Ongeveer een kwart daarvan verliest dat werk ook weer binnen de onderzochte periode van drie jaar na herbeoordeling. Als gevolg van een lichte onderregistratie van dienstverbanden in de daarvoor gebruikte administratieve bestanden, vormen deze cijfers een ondergrens van de werkelijke mate van werkhervatting.

Werkuitbreiding (bij herbeoordeelden die al werkten) komt volgens onze gegevensanalyse vrijwel niet voor. Binnen drie jaar na de herbeoordeling ziet slechts 2 procent kans om het aantal werkuren uit te breiden. Ook uit interviews met vertegenwoordigers van partners uit de reïntegratieketen komt het beeld naar voren dat een uitbreiding van het aantal werkuren niet eenvoudig is. Daarbij zijn een aantal kanttekeningen op zijn plaats. Het niet kunnen waarnemen van een mogelijke urenuitbreiding vlak voor herbeoordeling en onbetrouwbaarheid van de registratie van de deeltijdfactor in de dienstverbanden administratie, zorgen beiden voor een onderschatting van de werkelijke mate van urenuitbreiding. In een korte enquête onder 16 herbeoordeelden die werkten ten tijde van de herbeoordeling en de WAO-uitkering (gedeeltelijk) kwijtraakten, geeft maar liefst de helft aan dat ze het aantal arbeidsuren inmiddels heeft uitgebreid. Onduidelijk is echter of dit om een uitbreiding van het aantal contracturen gaat, of om een vermindering van het aantal verzuimuren.

Gevolgen voor de inkomenspositie

Het verlies aan inkomen uit de WAO-uitkering die het gevolg is van de (gedeeltelijke) goedkeuring bij herbeoordeling verschilt sterk tussen personen. Over het algemeen is dat verlies het grootst voor mensen die naast hun WAO-uitkering geen inkomen uit werk hebben. Maar een volledige goedkeuring hoeft nog niet te leiden tot een sterke inkomensdaling, omdat het daarbij vaak gaat om een kleine WAO-uitkering die daarna gemakkelijk kan worden gecompenseerd door een WW- of Bijstandsuitkering. Voor de groep niet-werkenden die slechts gedeeltelijk wordt goedgekeurd is de inkomensdaling met gemiddeld 30 tot 45 procent het grootst. Het gaat hier relatief vaak om volledig arbeidsongeschikten. Iets minder groot is de inkomensdaling bij niet-werkenden die volledig worden goedgekeurd, gemiddeld 20 tot 35 procent. Bij werkenden die volledig worden goedgekeurd ligt de inkomensdaling in dezelfde orde van grootte, terwijl de

inkomensdaling met 15 tot 25 procent het kleinst is voor personen die werken bij de herbeoordeling en slechts gedeeltelijk worden goedgekeurd. Het gaat hier steeds om de onmiddellijke en theoretische inkomensgevolgen van de herbeoordeling. Een deel van de herbeoordeelden stroomt meteen na de herbeoordeling door naar een (aanvullende) WW-uitkering of Bijstandsuitkering. Die mogelijkheden zorgen ervoor dat op middellange termijn de inkomensgevolgen voor het grootste deel kunnen worden gecompenseerd. De beste inkomensontwikkeling vinden we echter bij herbeoordeelden die in staat zijn het werk te hervatten of uit te breiden. De gunstige inkomensontwikkeling blijft echter beperkt tot ongeveer 7 procent van de totale onderzoekspopulatie.

Omvang van de reïntegratiedienstverlening

Ongeveer de helft van alle personen die niet-werkzaam waren ten tijde van de herbeoordeling krijgt een reïntegratietraject binnen de periode van 2½ jaar die we daarvoor waarnemen. Dit is een ondergrens voor het werkelijke aandeel dat op de nog langere termijn een reïntegratietraject krijgt. Bij personen die wel werkzaam waren ten tijde van de herbeoordeling ligt die ondergrens op 15 procent. Trajecten worden relatief vaak ingezet bij herbeoordeelden die vooraf aan de herbeoordeling volledig arbeidsongeschikt waren, bij fase 2 en fase 3 cliënten, bij vrouwen, jongeren tot 35 jaar, personen met zowel een WAO- als WW-uitkering, werknemers uit de marktsector en personen met psychische stoornissen. Herbeoordeelden die volledig worden goedgekeurd ontvangen minder vaak reïntegratiedienstverlening dan herbeoordeelden die nog een WAO-uitkering ontvangen.

Stimulerende en belemmerende factoren voor reïntegratie

Via interviews met vertegenwoordigers van partners in de reïntegratieketen is gevraagd naar stimulerende en belemmerende factoren voor reïntegratie. Veel herbeoordeelden kennen een moeilijke start met reïntegratie. Enkele groepen vragen daarbij speciaal om aandacht:

- **Werkenden:** de reïntegratiedienstverlening van UWV is niet op deze groep gericht, terwijl er wel behoefte is aan ondersteuning bij het verhogen van de werkzaamheid.
- **Vrouwen:** van vrouwen met een kleine (aanvullende) WAO-uitkering bestaat de indruk dat zij zich na herbeoordeling terugtrekken van de arbeidsmarkt. Deze indruk wordt bevestigd door de analyse van de groep die zonder inkomen uit een uitkering of werk komt te zitten. Overigens geldt ook voor mannen met een kleine (aanvullende) WAO-uitkering dat zij vaker dan mannen met een volledige WAO-uitkering na herbeoordeling zonder inkomen komen te zitten, maar minder sterk dan bij vrouwen.
- **Hoger opgeleiden:** enerzijds hebben zij meer kansen op terugkeer naar werk, anderzijds hebben hoger opgeleiden minder vaak reïntegratiedienstverlening die aansluit bij hun wensen en niveau.
- **De gevolgen van de herbeoordeling voor de financiële situatie van betrokkenen wisselen sterk.** De geïnterviewden geven aan dat er veel onduidelijkheid bestaat over de precieze gevolgen.

Herbeoordeelden vallen bij de meeste werkgevers in dezelfde categorie als arbeidsgehandicapten in het algemeen, en dat is een groep waaruit werkgevers niet gemakkelijk nieuw personeel

rekruteren. De beeldvorming over arbeidsgehandicapten is negatief. Alleen werkgevers die zelf ervaringen hebben met bijvoorbeeld arbeidsgehandicapte werknemers, zijn minder negatief. Voor werkende gedeeltelijk arbeidsongeschikten die opgeroepen worden voor een herbeoordeling, geldt dat hun werkgever van UWV geen informatie krijgt over de uitslag van de herbeoordeling. De werkgever ontvangt ook geen begeleiding bij het zoeken naar uitbreiding van werkzaamheden of loonwaarde voor een werknemer die bij de herbeoordeling meer arbeidsgeschikt is verklaard. De geïnterviewde werkgevers maakten wel melding van succesvolle initiatieven om arbeidsgehandicapten werknemers, al dan niet in samenwerking met UWV, terug aan het werk te krijgen.

Waar het de rol van wet- en regelgeving betreft, wijzen verschillende actoren op de situatie van werkenden. Gesuggereerd wordt om werkenden die hun WAO-uitkering (gedeeltelijk) verliezen meer te ondersteunen bij het invullen van hun gehele verdien capaciteit.

Uit vragen naar stimulerende en belemmerende factoren voor reïntegratie in een korte enquête onder een beperkt aantal herbeoordeelden, komt vooral het beeld naar voren van tekortschietende instanties. Er zou weinig worden gedaan om herbeoordeelden weer aan het werk te krijgen. Pas in tweede instantie klaagt men over de wel aangeboden reïntegratiedienstverlening. Tegelijkertijd wordt door ongeveer evenveel respondenten het aanbod van allerlei reïntegratie activiteiten als zeer nuttig ervaren, evenals de gevoerde gesprekken met de verschillende instanties. De belangrijkste suggestie ter verbetering van de reïntegratie van herbeoordeelde arbeidsgehandicapten door de respondenten zelf is dan ook om beter naar cliënten te luisteren en ze ook serieus te nemen. Meteen daarna volgen suggesties met betrekking tot het aanbieden van baanmogelijkheden.

Lessen voor toekomstige herbeoordelingen

Uit de analyse van de gevolgen van herbeoordelingen in de periode van 1 januari 2001 tot 1 oktober 2004 die hebben geleid tot een gedeeltelijk of volledig verlies van de WAO-uitkering, kunnen we de volgende belangrijke lessen trekken:

- (Gedeeltelijke) goedkeuring bij herbeoordeling leidt vaker tot inkomensverlies dan tot werkhervatting.
- Minder dan 20 procent van de niet-werkende WAO-gerechtigden die in de situatie vóór 1 oktober 2004 (gedeeltelijk) wordt goedgekeurd vindt binnen een termijn van 3 jaar werk. Bij werkende WAO-gerechtigden wordt na een (gedeeltelijke) goedkeuring vrijwel geen uitbreiding van het aantal werkuren waargenomen. Beide resultaten vormen een ondergrens voor de werkelijke mate van werkhervatting en werkuitbreiding.
- Het inkomensverlies kan voor ongeveer de helft van de herbeoordeelden tijdelijk worden gecompenseerd door een aanvullende WW- of Bijstandsuitkering. Het laatste komt nog betrekkelijk weinig voor en vooral in de groep niet-werkenden die volledig worden goedgekeurd. Mogelijk is deze groep in de nieuwe herbeoordelingsoperatie, waarin arbeidsongeschikten met striktere criteria worden herbeoordeeld en daardoor naar alle waarschijnlijkheid de WAO-uitkering vaker in zijn geheel wordt stopgezet, groter.

- Belangrijker nog dan instroom in de Bijstand is het volledige verlies aan inkomen uit een uitkering of werk voor mensen die niet werken en de WAO-uitkering volledig verliezen. Dit hangt samen met de beperkte omvang van de WAO-uitkering bij deze mensen en mogelijk met een te hoog gezinsinkomen of –vermogen. Daardoor zal een groot deel van deze groep zich uiteindelijk terugtrekken van de arbeidsmarkt. Het gaat daarbij vaker om vrouwen dan mannen, hoewel mannen vaker gedeeltelijk arbeidsongeschikt zijn, voornamelijk minder dan 35%.
- De reïntegratiedienstverlening door UWV zou zich ook en meer moeten richten op werkenden. Werkenden geven aan behoefte te hebben bij ondersteuning in het verhogen van de werkzaamheid en zijn bovendien maar beperkt in staat om het aantal arbeidsuren uit te breiden na een (gedeeltelijk) verlies van de WAO-uitkering.
- Er dient nader onderzoek te worden verricht naar de effectiviteit van de reïntegratiedienstverlening aan herbeoordeelde WAO-gerechtigden. Nu is nog onduidelijk of de middelen wel efficiënt worden ingezet. Tevens dient te worden onderzocht waarom cliënten aangeven zeer ontevreden te zijn met de reïntegratiedienstverlening.

1 Inleiding en probleemstelling

Vanuit internationaal perspectief ontvangen in Nederland nog altijd veel mensen een arbeidsongeschiktheidsuitkering. In 2004 waren dit er in totaal 960.570, ofwel 13 procent van de totale beroepsbevolking. Het gaat daarbij om 762.660 lopende uitkeringen in het kader van de Wet op de Arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO), 55.530 lopende uitkeringen in het kader van de Wet Arbeidsongeschiktheidsverzekering Zelfstandigen (WAZ) en 55.530 lopende uitkeringen in het kader van de Wet Arbeidsongeschiktheidsverzekering Jonggehandicapten (Wajong). Uitgedrukt in de omvang van de totale bevolking tussen 15 en 65 jaar gaat het om 9 procent. Al sinds het begin van de jaren '80 is daarom door de verschillende kabinetten nagedacht over het terugdringen van de instroom in en het bevorderen van de uitstroom uit arbeidsongeschiktheidsuitkeringen. Verschillende maatregelen die zich richten op het terugdringen van de instroom doen dat via het aanscherpen van het arbeidsongeschiktheids-criterium, het aanscherpen van de berekening van de restverdiencapaciteit (op grond waarvan de mate van arbeidsongeschiktheid wordt vastgesteld) en het geven van prikkels aan werkgevers om minder werknemers te laten instromen (het principe van de vervuiler betaalt). Voorbeelden zijn de Wet Terugdringing Beroep op de Arbeidsongeschiktheidsregelingen (Wet TBA) van 1 augustus 1993, het Schattingsbesluit van 10 augustus 1994, de Wet Premiedifferentiatie en marktwerking bij arbeidsongeschiktheidsverzekeringen (Pemba) van 1 januari 1998 en de Wet Uitbreiding Loondoorbetaling Bij Ziekte (Wet Wulbz) van 1 januari 2004. Uitstroom uit arbeidsongeschiktheid wordt vooral bevorderd via het reïntegratie-instrumentarium op grond van de Wet op de (Re)ïntegratie van Arbeidsgehandicapten (Wet REA) van 1 juli 1998 en wijzigingen in de herbeoordelingsprocedures. Doel van die maatregelen is een kleinere afhankelijkheid van arbeidsongeschiktheidsuitkeringen en een groter arbeidsaanbod. Dat laatste wordt met een vergrijzende (beroeps)bevolking en derhalve een dalend arbeidsaanbod steeds belangrijker.

Wijzigingen in de herbeoordelingsprocedures omvatten, naast een intensivering van de herbeoordelingen, ook een aanscherping van de criteria van de herbeoordeling, zowel aan de medische als aan de arbeidskundige kant. Op grond van de medische keuring wordt de belastbaarheid vastgesteld. Strengere criteria voor herbeoordeling zullen eerder leiden tot een groter ingeschatte belastbaarheid. Op grond van de belastbaarheid wordt de restverdiencapaciteit van de arbeidsgehandicapte vastgesteld op basis van het Claim Beoordelings- en Borgingssysteem (CBBS). Dat systeem omvat een lijst met functies naar belastbaarheid en loonniveau. Tot 1 augustus 1993 werd voor de restverdiencapaciteit alleen gekeken naar functies waarvoor een soortgelijke opleiding en ervaring nodig was als die de arbeidsgehandicapte had. In het Schattingsbesluit van 10 augustus 1994 werd dit criterium vervangen door het criterium van de maximaal mogelijke verdiensten in tenminste drie functies van algemeen geaccepteerde arbeid die de arbeidsgehandicapte op grond van zijn of haar belastbaarheid nog zou kunnen uitvoeren. Voor elk van die functies dienden wel tenminste 10 arbeidsplaatsen in Nederland te bestaan.

Een herbeoordeling van de arbeidsongeschiktheid of de restverdiencapaciteit door het Uitvoeringsorgaan Werknemersverzekeringen (UWV), vindt plaats op verschillende momenten. Tot 1 oktober 2004 vonden reguliere herbeoordelingen plaats na één en na vijf jaar arbeidsongeschiktheid. Deze wettelijke 1e en 5e jaars herbeoordelingen golden voor alle WAO-

gerechtigden. Betrokken WAO-ers ontvingen ofwel een oproep voor een keuring, ofwel een vragenformulier aan de hand waarvan UWV vervolgens besloot of een oproep nodig was. Deze herbeoordelingen werden regelmatig 'op de stukken' afgedaan. Zo had van degenen die in augustus 1999 in de WAO zijn ingestroomd, ruim een jaar later slechts driekwart een 1^e jaars herbeoordeling gehad. Daarvan had 18 procent geen verzekeringsarts of arbeidsdeskundige gezien (zie Hento e.a. 2003). Naast de wettelijke 1^e en 5^e jaars herbeoordelingen werden tot 1 oktober 2004 ook professionele herbeoordelingen uitgevoerd. Dit zijn herbeoordelingen op een willekeurig moment naar aanleiding van een (verwachte) verandering in de situatie van betrokkene met betrekking tot werk en/of gezondheid. WAO-gerechtigden zijn verplicht elke wijziging die gevolgen kan hebben voor de mate van arbeidsongeschiktheid aan UWV te melden. Vanaf 1 oktober 2004 mag UWV zelf bepalen wanneer en wie zij wil herbeoordelen.

Tussen 1 oktober 2004 en 1 juli 2007 zal UWV daarom het recht op een WAO-uitkering van alle WAO-gerechtigden jonger dan 50 jaar opnieuw beoordelen. Deze beoordeling gebeurt aan de hand van de meest recente verzekeringsgeneeskundige criteria in het 'Besluit van 18 augustus 2004 tot wijziging van het Schattingsbesluit arbeidsongeschiktheidswetten' en op grond van nieuwe arbeidskundige criteria. Bij de herziening van het Schattingsbesluit die geldig is vanaf 1 oktober 2004 is nog slechts sprake van tenminste 3 arbeidsplaatsen in Nederland voor elk van de drie functies van algemeen geaccepteerde arbeid die de arbeidsgehandicapte op grond van zijn of haar belastbaarheid nog zou kunnen uitvoeren. Daarbij worden anders dan voorheen ook functies met arbeid in de avonduren betrokken. Bovendien is het ontberen van basisvaardigheden, waaronder beheersing van de Nederlandse taal en eenvoudig computergebruik, niet langer een reden om niet voor functies in aanmerking te komen. Betrokkenen die deze basisvaardigheden missen zullen deze zich binnen 6 maanden eigen moeten maken. Met deze wijzigingen verwacht het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid dat het informatiesysteem CBBS meer arbeidsplaatsen van toepassing zal verklaren op betrokkenen en zodoende in meer gevallen tot een hogere restverdiencapaciteit besloten kan worden. Dat zal uiteindelijk resulteren in een lagere arbeidsongeschiktheidsuitkering of in het geheel vervallen van het recht op een arbeidsongeschiktheidsuitkering. In de nota van toelichting bij het Schattingsbesluit van 18 augustus 2004 wordt de verwachting uitgesproken dat op grond van de gewijzigde criteria voor "circa 25% van de arbeidsongeschikten de uitkering met gemiddeld 2 – 3 klassen daalt". De nieuwe herbeoordelingsoperatie vindt plaats in de context van een omslag in beleid, waarbij de nadruk meer dan voorheen op arbeids~~g~~eschiktheid moet komen te liggen en minder op arbeids~~o~~ngeschiktheid. Uiteindelijk zal het nieuwe arbeidsongeschiktheidsstelsel, waar deze herbeoordeling op preludeert, meer gericht zijn op werk.

Vraag is echter of de strengere herbeoordeling en de vaststelling van een lagere mate van arbeidsongeschiktheid wel leidt tot een grotere mate van werkzaamheid. Er zijn verschillende redenen waarom dat niet voor de hand ligt: de arbeidskansen voor herbeoordeelde kunnen klein zijn, werkgevers kunnen huiverig zijn in het aannemen van werknemers 'met een vlekje', de werkelijke belastbaarheid van deze groep kan lager zijn dan volgens de strenge criteria wordt vastgesteld, of de voorkeur van de cliënt voor vrije tijd is eenvoudig te groot. In plaats van arbeidsdeelname kunnen herbeoordeelde terugvallen op alternatieve uitkeringsregelingen, zoals de Werkloosheidswet (WW) of de Wet Werk en Bijstand (WWB), of zonder eigen inkomen komen te zitten (niet-uitkeringsgerechtigden).

Bij de start van de nieuwe herbeoordelingsoperatie vanaf 1 oktober 2004, gebruik makend van het nieuwe Schattingsbesluit en met een nieuwe Wet Werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen (WIA) in het verschiet, is de vraag naar de gevolgen van de herbeoordeling voor de inkomens- en arbeidsmarktpositie van arbeidsgehandicapten bijzonder relevant. Wanneer arbeidsongeschikten weer of meer arbeidsgeschikt worden verklaard, zijn ze dan wel in staat om werk te vinden? Kunnen ze daarbij worden geholpen door middel van reïntegratiedienstverlening? Gaat het daarbij om specifieke op de groep herbeoordeelden gerichte instrumenten en prikkels die kunnen zorgen voor een snellere werkhervatting? De Raad voor Werk en Inkomen (RWI) wil inzicht in de gevolgen van herbeoordelingen binnen deze nieuwe beleidskaders. In het kader van de WIA is bijvoorbeeld het onderscheid naar de mate van arbeidsongeschiktheid van groot belang. De reïntegratiedienstverlening aan arbeidsgehandicapten via het UWV zal uiteindelijk alleen nog maar de groep die meer dan 35, maar minder dan 80 procent arbeidsongeschikt is betreffen. Daarvan valt bovendien een steeds groter deel onder de verantwoordelijkheid van de werkgever. De reïntegratie van arbeidsgehandicapten die terugvallen op de Bijstand of niet langer recht hebben op een uitkering, valt onder de verantwoordelijkheid van gemeenten. Goed inzicht in de gevolgen van herbeoordelingen, wie het betreft en waar deze mensen terecht komen is een vereiste voor degelijke beleidsadviesing. De voorliggende rapportage heeft als doel dat inzicht te bieden.

1.1 Probleemstelling en doel

Dit onderzoek is uitgevoerd om zicht te krijgen op de effectiviteit en doelmatigheid van het reïntegratiebeleid voor herbeoordeelde WAO-gerechtigden. De door de RWI geformuleerde probleemstelling luidt:

“Wat gebeurt er qua arbeidsmarkt- en inkomenspositie met WAO-gerechtigden die na herbeoordeling meer of zelfs volledig arbeidsgeschikt worden verklaard en wat zijn de succes- en faalfactoren die van invloed zijn op het vinden en het aanvaarden van werk? Daarbij dient tevens te worden onderzocht van welke REA-voorzieningen t.b.v. WAO-gerechtigden gebruik wordt gemaakt.”

Het gaat uitdrukkelijk niet om de effectiviteit van de herbeoordeling zelf of om een evaluatie van het proces van herbeoordeling. Dat is vooralsnog het onderzoeksdomein van UWV. Het gaat de RWI om wat er gebeurt met de arbeidsmarkt- en inkomenspositie van WAO-gerechtigden die meer of weer arbeidsgeschikt zijn verklaard. Wat is de kans dat die groep aan het werk komt? Wil en kan die groep eigenlijk nog wel weer aan de slag? Hoe worden zij daarbij geholpen door middel van reïntegratie activiteiten? Verschilt dat nog naar de mate van arbeidsongeschiktheid? Hoe verloopt de procedure rond die reïntegratie activiteiten? Wie is verantwoordelijk voor de reïntegratie? Worden algemene of voor deze groep specifieke instrumenten ingezet? Hoe veranderen arbeidsmarktkansen naarmate men langer zonder arbeid zit?

Een antwoord op deze vragen biedt inzicht in de gevolgen van herbeoordelingen voor het arbeidsaanbod van WAO-gerechtigden, de match met de vraag naar arbeid en verschillen tussen groepen WAO-ers. Met die informatie kan worden geadviseerd over de mate waarin herbeoordelingsoperaties tot een vergroting van het arbeidsaanbod leiden, de mate waarin herbeoordeelden in staat zijn zelf de weg naar werk te zoeken, of zij daarbij moeten worden geholpen door reïntegratiedienstverlening, hoe reïntegratiedienstverlening zo effectief mogelijk

kan worden ingezet en op welke groepen die activiteiten het beste kunnen worden gericht. Dit laatste is vooral in het licht van de invoeringswet Werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen (WIA) relevant.

1.2 Onderzoeksvragen

Ons onderzoek richt zich op WAO-gerechtigden die vóór 1 oktober 2004 voor het laatst zijn herbeoordeeld. Herbeoordelingen binnen het kader van de nieuwe herbeoordelingsoperatie vanaf 1 oktober 2004 blijven buiten beschouwing. De belangrijkste reden daarvoor is dat we op zoek zijn naar gevolgen van de herbeoordeling. Die gevolgen kunnen voor de meest recente groep van herbeoordeelden nog nauwelijks worden onderzocht, laat staan de gevolgen voor de uitkerings- en arbeidssituatie op de wat langere termijn. Daarnaast richten we ons op de groep die na herbeoordeling meer of weer arbeidgeschikt wordt verklaard en daarmee (een deel van) de WAO-uitkering verliest. Die groep is kleiner dan de totale groep die door UWV wordt herbeoordeeld en de totale groep herbeoordeelden is weer kleiner dan de totale groep WAO-gerechtigden. Elk jaar wordt slechts een deel van alle WAO-gerechtigden herbeoordeeld. In de nieuwe herbeoordelingsoperatie zijn dat alleen personen die op 1 juli 2004 jonger waren dan 50 jaar en niet behoren tot een groep waarvoor bij eerdere wijzigingen in de WAO uitzonderingen zijn gemaakt. Bij het grootste deel hiervan blijft het arbeidsongeschiktheidspercentage na herbeoordeling gelijk of neemt zelfs toe. Ons onderzoek is daarentegen uitsluitend gericht op WAO-gerechtigden waarvoor het arbeidsongeschiktheidspercentage bij herbeoordeling naar beneden wordt bijgesteld.

In ons onderzoek proberen we de volgende 14 onderzoeksvragen te beantwoorden voor deze specifieke groep van herbeoordeelden, opgedeeld in 4 verschillende thema's:

Beschrijving van de groep herbeoordeelden:

1. Wat zijn de persoonskenmerken van deze groep herbeoordeelden?

Gevolgen van de herbeoordeling:

2. In welke mate vallen herbeoordeelden terug in de WW en in de Bijstand?
3. In welke mate hervatten herbeoordeelden het werk?
4. Wat zijn de gevolgen voor de inkomenspositie van herbeoordeelden?
5. Hoe verschilt die arbeidsmarkt- en inkomenspositie naar persoonskenmerken?

Beschrijving van het reïntegratieproces:

6. Onder wiens reïntegratieverantwoordelijkheid vallen herbeoordeelden? Hoe zit dat bij herbeoordeelden met een uitkering van zowel gemeente als UWV?
7. Wat is de omvang van de aangeboden reïntegratiedienstverlening?

8. In welke mate wordt daadwerkelijk gebruik gemaakt van dat aanbod?
9. Speelt de aangeboden dienstverlening voldoende in op de behoefte?

Gevolgen van het reïntegratieproces:

10. Wat is de kans op reïntegratie naar werk voor deze groep herbeoordeelden?
11. Wat zijn de stimulerende en belemmerende factoren voor succesvolle reïntegratie van herbeoordeelden, onderscheiden naar:
 - factoren in de persoon gelegen
 - factoren in de (potentiële) werkgever gelegen
 - factoren in de reïntegratiedienstverlening gelegen
 - factoren in beleid en context van wet- en regelgeving
12. Wat is de effectiviteit van reïntegratie activiteiten voor deze groep?
13. Wat is de relatie tussen persoonskenmerken, kosten, inkomen en deze effectiviteit?
14. Komen de huidige REA-instrumenten die effectief en nuttig zijn terug in de WIA?

1.3 Contouren van de doelgroep

Alvorens over te gaan tot de onderzoeksopzet en de onderzoeksresultaten, geven we in deze paragraaf een korte schets van hetgeen bekend is over de omvang van de doelgroep van de nieuwe herbeoordelingsoperatie die op 1 oktober 2004 van start is gegaan. Met de resultaten van ons onderzoek hopen we immers inzicht te kunnen bieden in de gevolgen van herbeoordelingen in deze populatie.

Totale omvang

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) geeft aan dat er in 2004 in totaal 960.570 uitkeringsgerechtigden waren met een arbeidsongeschiktheidsuitkering (WAO, WAZ of Wajong). Daarvan zijn er in totaal 418.780 jonger dan 50 jaar, ofwel 44 procent van het totaal. Kijken we alleen naar WAO-gerechtigden, dan zijn 291.230 van de in totaal 762.650 uitkeringsgerechtigden jonger dan 50 jaar, ofwel 38 procent (zie Tabel 1.1).

Tabel 1.1: Potentiële doelgroep voor nieuwe herbeoordelingsoperatie

	WAO	WAZ	Wajong	Totaal
Aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen in 2004	762.650	55.530	142.380	960.570
	100 %	100 %	100 %	100 %
waarvan jonger dan 50 jaar	291.230	11.620	115.920	418.780
	38 %	21 %	81 %	44 %

Bron: CBS Statline (gebaseerd op jaaroverzicht 2004)

Doelgroep naar geslacht en etniciteit

In de jaren tachtig en negentig heeft er een grote toestroom van arbeidsongeschikten naar met name de WAO plaatsgevonden. Dit waren aanvankelijk voornamelijk mannen. Vanaf halverwege de jaren negentig is de instroomkans van vrouwen vergeleken met die van mannen sterk toegenomen. Vrouwen zijn dan ook in de relatief 'jonge' doelgroep voor de nieuwe herbeoordelingsoperatie sterker vertegenwoordigd dan mannen (zie Tabel 1.2). De gehele groep die wordt herbeoordeeld bestaat voor ruim de helft uit vrouwen. Daarnaast is de instroom van niet-westerse allochtonen sinds enige jaren een aandachtspunt. Deze groep maakt ongeveer 13 procent uit van alle uitkeringsgerechtigden met een arbeidsongeschiktheidsuitkering (WAO, WAZ of Wajong).

Tabel 1.2: Potentiële doelgroep herbeoordelingen onder de 50 jaar naar geslacht

	WAO	WAZ	Wajong	Totaal
Mannen jonger dan 50 jaar in 2004	125.960	7.090	63.510	196.550
	43 %	61 %	55 %	47 %
Vrouwen jonger dan 50 jaar in 2004	165.270	4.530	52.410	222.210
	57 %	39 %	45 %	53 %
Totaal jonger dan 50 jaar in 2004	291.230	11.620	115.920	418.780
	100 %	100 %	100 %	100 %

Bron: CBS Statline (gebaseerd op jaaroverzicht 2004)

Mate van arbeidsongeschiktheid

De huidige mate van arbeidsongeschiktheid is een belangrijke indicator voor de kans dat de arbeidsongeschiktheidsuitkering na de herbeoordeling wordt verlaagd. Wanneer een uitkeringsgerechtigde onder de criteria van het Schattingsbesluit van 1993 of 2000 gedeeltelijk arbeidsongeschikt werd bevonden, is de kans op verlaging van het AO-percentages onder het nieuwe Schattingsbesluit groot. Er is blijkbaar restverdiencapaciteit, alleen de omvang daarvan moet arbeidskundig worden vastgesteld. Met de nieuwe criteria voor bijvoorbeeld het aantal beschikbare functies (tenminste 3 arbeidsplaatsen voor elk van 3 geschikte functies) en de eis dat deeltijders ook voor voltijdwerk geschat moeten worden, is de kans groot dat de restverdiencapaciteit hoger wordt ingeschat dan voorheen.

In het lopende bestand 2004 heeft in totaal 38 procent van de WAO-gerechtigden onder de 50 jaar een gedeeltelijke uitkering (zie Tabel 1.3). Wanneer alle drie de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen bij elkaar genomen worden, is het aandeel gedeeltelijk arbeidsongeschikten lager, omdat met name de Wajong voor het overgrote deel uit volledig arbeidsongeschikten bestaat. Het aandeel gedeeltelijk arbeidsongeschikten ligt hoger in de groep onder de 50 jaar dan in het gehele bestand. Bij mannen ligt het aandeel gedeeltelijk arbeidsongeschikten weer hoger dan bij vrouwen.

Tabel 1.3: Potentiële doelgroep herbeoordelingen naar mate van arbeidsongeschiktheid

	WAO	WAZ	Wajong	Totaal
Jonger dan 50 jaar, gedeeltelijk arbeidsongeschikt in 2004	109.290 38 %	4.770 41 %	2.920 3 %	117.000 28 %
Jonger dan 50 jaar, volledig arbeidsongeschikt in 2004	181.650 62 %	6.850 59 %	113.000 97 %	301.780 72 %
Totaal jonger dan 50 jaar in 2004	291.230 100 %	11.620 100 %	115.920 100 %	418.780 100 %

Bron: CBS Statline (gebaseerd op jaaroverzicht 2004)

Duur van de arbeidsongeschiktheid

Hoe langer de arbeidsongeschiktheid duurt, hoe kleiner de kans dat betrokkene nog ‘de weg terug naar werk’ vindt. Tabel 1.4 geeft de verdeling naar duur van de uitkering in de potentiële doelgroep voor herbeoordelingen weer.

Tabel 1.4: Potentiële doelgroep herbeoordelingen naar uitkeringsduur

	WAO	WAZ	Wajong	Totaal
Jonger dan 50 jaar, uitkeringsduur 5 jaar of korter in 2004	166.990 57 %	7.820 67 %	34.970 30 %	209.760 50 %
Jonger dan 50 jaar, uitkeringsduur 6 tot en met 15 jaar, 2004	100.720 35 %	3.160 27 %	38.310 33 %	142.220 34 %
Jonger dan 50 jaar, uitkeringsduur 16 jaar en langer in 2004	23.520 8 %	640 6 %	42.640 37 %	66.800 16 %
Totaal jonger dan 50 jaar in 2004	291.230 100 %	11.620 100 %	115.920 100 %	418.780 100 %

Bron: CBS Statline (gebaseerd op jaaroverzicht 2004)

In de potentiële doelgroep voor de nieuwe herbeoordelingsoperatie heeft precies de helft korter dan 6 jaar recht gehad op een arbeidsongeschiktheidsuitkering. Binnen de WAO-gerechtigden is dit meer dan de helft. Dit is een relatief gunstig kenmerk voor reïntegratiemogelijkheden.

1.4 Leeswijzer

Dit rapport is als volgt opgebouwd. Hoofdstuk 2 gaat in op de manier waarop we ons onderzoek hebben opgezet en uitgevoerd. Het geeft een beschrijving van de gebruikte onderzoeksmethoden

en gebruikte gegevens. Vervolgens proberen we in Hoofdstuk 3 de onderzoeksvragen te beantwoorden op basis van de bestaande literatuur. Op grond van het literatuuronderzoek wordt duidelijk welke kennislacunes er bestaan met betrekking tot de gevolgen van de herbeoordeling van WAO-gerechtigden. In Hoofdstuk 4 voeren we vervolgens een eerste verkenning uit van het bestand van herbeoordelingen zoals dat voor WAO-gerechtigden door UWV is opgebouwd in de jaren 2002 tot 2004. Daaruit wordt duidelijk hoeveel herbeoordelingen er in die periode in totaal zijn uitgevoerd en wat de kenmerken zijn van die herbeoordelingen en van de herbeoordeelde personen. Hoofdstuk 5 gaat in op gevolgen van herbeoordelingen. Daarvoor zijn uitkeringsgegevens en gegevens over dienstverbanden van herbeoordeelde gekoppeld aan informatie over de herbeoordeling. We bespreken de gevolgen voor de uitkeringssituatie en de arbeidsmarktsituatie, de kans op instroom in de WW, de kans op instroom in de Bijstand, de kans om weer aan het werk te komen en de gevolgen voor de inkomenspositie. De mate waarin herbeoordeelde ondersteuning krijgen bij de terugkeer naar werk in de vorm van reïntegratiedienstverlening, wordt besproken in Hoofdstuk 6. Stimuli en knelpunten in het proces van reïntegratie rapporteren we in Hoofdstuk 7, waar de resultaten van interviews met verschillende vertegenwoordigers uit de reïntegratieketen worden besproken. Een synthese van alle resultaten volgt tenslotte in Hoofdstuk 8, waar we conclusies trekken in het licht van de onderzoeksvragen.

2 Onderzoeksaanpak

In dit hoofdstuk geven we een overzicht van de onderzoeksaanpak. Deze informatie dient als verantwoording voor de onderzoeksresultaten die vanaf Hoofdstuk 3 worden beschreven. Dit hoofdstuk kan daarom door de meer inhoudelijk geïnteresseerde lezer worden overgeslagen.

2.1 Afbakening onderzoekspopulatie

We beperken ons onderzoek tot personen met een uitkering in het kader van de Wet op de Arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO). Daarmee laten we personen met een uitkering in het kader van de Wet Arbeidsongeschiktheidsverzekering Zelfstandigen (WAZ) of in het kader van de Wet Arbeidsongeschiktheidsverzekering Jonggehandicapten (Wajong) buiten beschouwing. Verder richten we ons onderzoek uitsluitend op WAO-gerechtigden die vóór 1 oktober 2004 voor het laatst zijn herbeoordeeld. Herbeoordelingen binnen het kader van de nieuwe herbeoordelingsoperatie vanaf 1 oktober 2004 blijven buiten beschouwing. De belangrijkste reden daarvoor is dat we op zoek zijn naar gevolgen van herbeoordelingen. Die gevolgen kunnen voor de meest recente groep van herbeoordeelden nog nauwelijks worden onderzocht, laat staan de gevolgen voor de uitkerings- en arbeidssituatie op de wat langere termijn. Deel WAO-gerechtigden aan het werk bij herbeoordeling

De groep cliënten die herbeoordeeld wordt, is qua uitgangspositie geen homogene groep. Mede daarom zal de uitkomst van de herbeoordeling ook niet voor iedereen gelijk zijn. Om zicht te krijgen op mogelijkheden op de arbeidsmarkt voor deze groep, is het allereerst van belang om zowel qua uitgangssituatie als qua uitkomst van de herbeoordeling verschillende groepen te onderscheiden. Daarbij is een belangrijk gegeven dat een deel van de huidige WAO-gerechtigden al werkzaam is op de arbeidsmarkt, meestal met een gedeeltelijke WAO-uitkering, maar voor een kleiner deel ook met een volledige WAO-uitkering. In 2004 waren ongeveer 200.000 WAO-ers werkzaam. Dat is ongeveer een kwart van alle WAO-gerechtigden.

Acht mogelijke groepen, vier voor het onderzoek

Theoretisch zijn er acht groepen te onderscheiden in het proces van herbeoordeling als we letten op de dimensies ‘werkzaam ten tijde van herbeoordeling’ en ‘verandering van arbeidsongeschiktheidspercentage door herbeoordeling’. Tabel 2.1 laat deze acht mogelijke groepen zien. In dit onderzoek richten we ons op WAO-gerechtigden die als gevolg van een herbeoordeling minder arbeidsongeschikt zijn verklaard. Dit zijn de groepen E, F, G en H in het schema van Tabel 2.1. De groepen bij wie het arbeidsongeschiktheidspercentage gelijk blijft (C en D) of na herbeoordeling zelfs hoger uitvalt (A en B), blijven buiten beschouwing. Per groep gaan we na wat de gevolgen zijn van de herbeoordeling wat betreft inkomen, mogelijkheden op de arbeidsmarkt, mogelijkheden voor de inzet van reïntegratiedienstverlening en verantwoordelijkheid voor de betreffende groep in het uitvoeringsproces. Hieronder worden de vier relevante groepen globaal geschetst. In het vervolg van dit rapport wordt dit beeld uitgewerkt en wordt de omvang van de groepen gekwantificeerd.

Tabel 2.1: Indeling herbeoordeelden naar werkzaamheid en resultaat herbeoordeling

Gevolgen herbeoordeling voor het arbeidsongeschiktheidspercentage	Niet werkzaam ten tijde van herbeoordeling	Wel werkzaam ten tijde van herbeoordeling
AO-percentage hoger	A	B
AO-percentage gelijk	C	D
AO-percentage lager, maar groter dan 15%	E	F
AO-percentage lager dan 15%	G	H

Groep E: Niet werkzaam en een lager AO-percentage (maar groter dan 15%)

Groep E is niet werkzaam op het moment van herbeoordeling en het resultaat van de herbeoordeling is een lager arbeidsongeschiktheidspercentage. Deze groep behoudt een gedeeltelijke WAO-uitkering. Voor aanvulling van het inkomen kan deze groep in aanmerking komen voor WW (afhankelijk van het arbeidsverleden en het voldoen aan de overige WW-vereisten). Betrokkenen uit deze groep die niet voor een WW-uitkering in aanmerking komen of die na afloop van hun WW-recht nog geen werk hebben gevonden, kunnen voor aanvulling op hun gedeeltelijke WAO-uitkering een Bijstandsuitkering aanvragen. Het recht op Bijstand is afhankelijk van de overige inkomsten in het huishouden van betrokkene. Een deel van deze groep zal daarom niet voor de Bijstand in aanmerking komen. Betrokkenen uit deze groep komen veelal in aanmerking voor begeleiding bij reïntegratie. De verantwoordelijkheid voor de reïntegratie berust bij UWV zolang betrokkene recht heeft op een (gedeeltelijke) WAO-uitkering. De mogelijkheden op de arbeidsmarkt zijn onder meer afhankelijk van individuele kenmerken (leeftijd, geslacht, opleiding etc.).

Groep F: Wel werkzaam en een lager AO-percentage (maar groter dan 15%)

Deze groep is werkzaam ten tijde van de herbeoordeling en het resultaat van de herbeoordeling is een lager arbeidsongeschiktheidspercentage. De inkomensgevolgen van de herbeoordeling zijn sterk afhankelijk van de individuele situatie. Zo is het de vraag of betrokkene naast het inkomen dat met het werk wordt verdiend, nog resterende verdien capaciteit heeft (volgens de uitslag van de herbeoordeling). Wanneer dat niet het geval is, benut betrokkene de verdien capaciteit volledig en is er geen sprake van gedeeltelijke werkloosheid en derhalve geen recht op WW. Eventuele aanvulling op het inkomen kan, in het geval het looninkomen plus de gedeeltelijke WAO-uitkering onder het minimum liggen, uit een toeslag inzake de Toeslagenwet (TW) bestaan. Ook kan betrokkene proberen meer inkomen uit arbeid te verwerven. Wanneer nog wel resterende verdien capaciteit aanwezig is, kan het inkomen aangevuld worden met een WW-uitkering (met alle bijbehorende vereisten) en kan betrokkene proberen het inkomen uit arbeid te vergroten. Zolang recht op (gedeeltelijke) WAO bestaat, is UWV eerstverantwoordelijke voor (verdere) reïntegratie.

Groep G: Niet werkzaam en volledig arbeidsgeschikt verklaard

Deze groep is niet werkzaam op het moment van herbeoordeling en het resultaat van de herbeoordeling is dat men volledig arbeidsgeschikt wordt verklaard. Deze groep verliest het recht op een WAO-uitkering. Afhankelijk van het arbeidsverleden en de overige vereisten voor de WW, komt deze groep in aanmerking voor een WW-uitkering. Wanneer geen recht op WW (meer) bestaat, kunnen betrokkenen bij onvoldoende huishoudinkomsten een beroep doen op de Bijstand. Een deel van deze groep zal (na een WW-periode) niet voor de Bijstand in aanmerking komen en dan tot de zogenaamde groep niet-uitkeringsgerechtigden ('nug-gers') gaan behoren. Zolang betrokkenen een (gedeeltelijke) WW-uitkering hebben is UWV eerstverantwoordelijk voor begeleiding bij reïntegratie. Dit geldt ook in geval van samenloop van een WW- en een Bijstandsuitkering. Na overgang naar de Bijstand of naar een 'nug'-situatie, is de gemeente verantwoordelijk voor de reïntegratie. De mogelijkheden op de arbeidsmarkt voor deze groep zijn afhankelijk van de individuele situatie van betrokkenen.

Groep H: Werkzaam en volledig arbeidsgeschikt verklaard

Deze groep is werkzaam op het moment van herbeoordeling en het resultaat van de herbeoordeling is dat men volledig arbeidsgeschikt wordt verklaard. Deze groep verliest het recht op een WAO-uitkering. Afhankelijk van de mate waarin betrokkene werkzaam is, is er al dan niet sprake van gedeeltelijke werkloosheid. In geval van gedeeltelijke werkloosheid bestaat eventueel recht op een gedeeltelijke WW-uitkering. Wanneer geen recht op WW (meer) bestaat en het inkomen dat betrokkene uit arbeid verdient onder het minimum ligt, kan aanvullend Bijstand worden aangevraagd. Een deel van deze groep zal gezien de financiële situatie van het huishouden niet voor de Bijstand in aanmerking komen. Aanvulling van het inkomen zal dan via het uitbreiden van het betaalde werk moeten gebeuren. De mogelijkheden voor verdere reïntegratie zijn afhankelijk van de individuele situatie van betrokkene en van de situatie van de werkgever. Zolang recht bestaat op een (gedeeltelijke) WW-uitkering is UWV verantwoordelijk voor begeleiding bij reïntegratie. Na die tijd is betrokkene zelf verantwoordelijk. De status van arbeidsgehandicapte kan nog wel aanleiding zijn voor de inzet van reïntegratiedienstverlening.

2.2 Stappen in het onderzoek

Het onderzoek naar de gevolgen van herbeoordelingen van WAO-gerechtigden die tot een (gedeeltelijke) goedkeuring leiden, is uitgevoerd in een zestal stappen:

- Literatuuronderzoek
- Verkennen van gegevens over omvang en kenmerken van herbeoordelingen
- Onderzoek naar de gevolgen van de herbeoordeling voor de arbeids-, uitkerings- en inkomenssituatie op basis van gekoppelde gegevensbestanden
- Interviews met vertegenwoordigers van partners in de keten van reïntegratiedienstverlening
- Enquête onder herbeoordeelde
- Synthese en conclusies

De stappen worden hieronder nader toegelicht.

Literatuuronderzoek

We beginnen ons onderzoek met een verkenning van de bestaande literatuur om enerzijds vast te stellen wat reeds bekend is over de gevolgen van herbeoordelingen en anderzijds kennislacunes te identificeren. Het gaat om literatuur over herbeoordelingen, reïntegreerbaarheid en werkhervatting door arbeidsgehandicapten. Onder meer worden alle relevante rapporten betreffende het onderzoek ‘Epidemiologie van de arbeidsongeschiktheid’ (Hento e.a., 2003) geanalyseerd. Ook wordt de evaluatie van de ‘Pilots zittend bestand’ in het literatuuronderzoek betrokken. Tenslotte bestuderen we de bestaande literatuur over de effectiviteit van reïntegratiebeleid en de inzet van instrumenten voor arbeidsgehandicapten en werklozen. De resultaten worden beschreven in Hoofdstuk 3.

Verkennen van gegevens over omvang en kenmerken van herbeoordelingen

In deze stap wordt gekeken naar gegevens die bekend zijn van WAO-ers die vóór 1 oktober 2004 zijn herbeoordeeld. Daarbij wordt gebruik gemaakt van administratieve gegevens van het UWV. UWV heeft een aparte registratie van herbeoordelingen, de zogenaamde Herbo-statistiek, die gekoppeld kan worden aan administratieve gegevens over de arbeidsongeschiktheidsuitkering, de zogenaamde Periodieke informatievoorziening arbeidsongeschiktheidsverzekering (PIAV), aan gegevens over ingezette reïntegratiediensten bij arbeidsgehandicapten, het zogenaamde MIR-AG bestand, en aan gegevens over dienstverbanden, het zogenaamde bestand Verzekerde Personen en Dienstverbanden (VPD). Op basis van deze bestanden kan een antwoord worden gegeven op vragen over de persoonskenmerken van herbeoordeelden (onderzoeksvraag 1), de mate waarin persoonskenmerken verschillen naar arbeidsmarkt- en inkomenspositie (onderzoeksvraag 5) en vragen over de inzet van reïntegratie-diensten (onderzoeksvraag 7). De Herbo-statistiek is beschikbaar vanaf 1 januari 1999, maar is pas volledig vanaf 1 januari 2002. Het MIR-AG bestand is beschikbaar vanaf 1 januari 2002. In onze eerste analyse van de omvang en kenmerken van herbeoordelingen beperken we ons daarom tot WAO-gerechtigden die zijn herbeoordeeld in de periode 1 januari 2002 tot 1 oktober 2004. De resultaten van die analyse worden beschreven in Hoofdstuk 4.

Onderzoek naar de gevolgen van de herbeoordeling

Op basis van de gegevensbestanden van UWV zoals die gebruikt worden voor het vaststellen van de omvang en kenmerken van herbeoordelingen in de periode van 1 januari 2002 tot 1 oktober 2004, kunnen nog geen gevolgen worden vastgesteld voor de arbeidspositie, de uitkeringssituatie en de inkomenssituatie. Vragen naar de instroom van herbeoordeelden in een WW-uitkering of Bijstandsuitkering, naar werkhervatting en naar inkomensontwikkelingen na herbeoordeling kunnen alleen worden beantwoord door herbeoordeelden te volgen in de tijd. Omdat we gebruik maken van situatie-specifieke administratieve bestanden, kunnen we herbeoordeelden die op verschillende momenten verschillende uitkeringen ontvangen of werkzaam zijn alleen in de tijd volgen wanneer we deze administratieve bestanden koppelen. Niet alleen van de WAO-uitkeringsadministratie, maar ook de WW-administratie, de Bijstandsadministratie en gegevensbestanden over dienstverbanden. Die koppeling hebben we uitgevoerd bij het Centrum voor Beleidsstatistiek van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Details van de koppeling en de gekoppelde bestanden worden vermeld in Bijlage A.

Om de gevolgen van herbeoordelingen op de wat langere termijn te kunnen onderzoeken, beschouwen we de eerste herbeoordeling die we bij WAO-gerechtigden tegenkomen vanaf 1 januari 2001, in plaats van 1 januari 2002 zoals in de vorige stap. Weliswaar is de Herbo-statistiek pas volledig vanaf 1 januari 2002, maar volledigheid hebben we niet nodig om naar de gevolgen van herbeoordelingen te kijken. Zowel de WW-administratie, de Bijstandsadministratie als de Dienstverbandenstatistiek is beschikbaar vanaf die datum. Tegelijkertijd beperken we de analyse tot 1 juli 2004, omdat niet alle administratieve bestanden beschikbaar waren voor een latere datum. Daarmee loopt de onderzoeksperiode voor deze stap van 1 januari 2001 tot 1 juli 2004.

Op basis van de koppeling van alle benodigde bestanden kunnen verschillende herbeoordelingen (1^e jaars, 5^e jaars en professionele) worden geanalyseerd op doorstroom naar WW of Bijstand, werkherleving en op de inzet van reïntegratiediensten bij herbeoordeelde arbeidsgehandicapten, ook wanneer ze doorstromen naar de WW of Bijstand.

Alle uitkeringsperioden en werkperioden baseren we op begin- en einddatums in de betreffende bestanden. Persoonskenmerken en kenmerken van de herbeoordeling zijn voornamelijk gebaseerd op de Herbo-statistiek en de WAO-administratie, aangevuld met informatie uit de administratie van inschrijvingen bij CWI over het hoogst behaalde opleidingsniveau en de afstand tot arbeid bij inschrijving (fase-indeling). Op grond van uitkeringsperioden en werkperioden berekenen we achtereenvolgende arbeids- en uitkeringssituaties die volgen op de herbeoordeling. Deze bestaan uit een combinatie van WAO, WW, Bijstand en werk, of uit een situatie zonder uitkering of looninkomen. Deze achtereenvolgende arbeids- en uitkeringssituaties worden bepaald door gebeurtenissen, ongeacht de tijdsduur van deze gebeurtenissen. Zo kunnen we iemand die na herbeoordeling eerst een WAO-uitkering heeft (WAO), dan een aanvullende WW-uitkering (WAO + WW), vervolgens daarbij werk vindt (WAO + WW + Werk) en daardoor de WW-uitkering verliest (WAO + Werk) in al deze toestanden samen korter waarnemen dan iemand die na herbeoordeling alleen een (gedeeltelijke) WAO-uitkering behoudt. We richten ons vooral op de gevolgen van de herbeoordeling in termen van arbeids- en uitkeringssituaties, niet op hoelang die hebben geduurd. Niet omdat dit niet relevant is, maar omdat we in de complexiteit van de gevolgen van herbeoordeling omwille van het overzicht keuzes moeten maken.

Voor een bepaling van de inkomenssituatie per achtereenvolgende arbeids- en uitkeringssituatie, tellen we alle uitkeringen en lonen die gedurende de betreffende situaties zijn ontvangen bij elkaar op. De hoogte van uitkeringen en lonen worden op verschillende manieren bepaald, waarbij rekening wordt gehouden met het wettelijk minimumloon en met vakantiegeld:

- De WAO-uitkering is berekend op basis van de in de WAO-administratie geregistreerde uitkeringsgrondslag (dagloon), gecorrigeerd voor het maximum dagloon en vermenigvuldigd met het uitkeringspercentage dat afhankelijk is van de mate van arbeidsongeschiktheid (zie Tabel 4.2). De in de WAO-administratie geregistreerde uitbetalingsbedragen konden niet worden gebruikt door een te grote fluctuatie als gevolg van verrekeningen.
- De WW-uitkering is berekend op basis van de in de WW-administratie geregistreerde uitkeringsgrondslag (dagloon), gecorrigeerd voor het maximum dagloon en vermenigvuldigd met 70 procent van het werkloosheidspercentage, uitgedrukt als het aantal uren waarvoor een WW-uitkering wordt ontvangen gedeeld door 40. De in de WW-administratie geregistreerde uitbetalingsbedragen konden niet worden gebruikt door een te grote fluctuatie als gevolg van verrekeningen.

- De Bijstandsuitkering is berekend als 70 procent van het wettelijk minimumloon. Dit is een ondergrens voor de werkelijke uitkeringshoogte, omdat geen rekening is gehouden met de huishoudsamenstelling. Immers, alleenstaanden met kinderen ontvangen in werkelijkheid 90 procent van het wettelijk minimumloon, gehuwden of geregistreerde partners 100 procent van het wettelijk minimumloon.
- Het looninkomen kan niet worden berekend op basis van het dienstverbanden bestand. Daarin ontbreken gegevens over lonen. Daarom benaderen we het looninkomen met de uitkeringsgrondslag voor de WAO-uitkering. Dit dagloon (zonder maximum) vermenigvuldigen we met 21,75 om op een maandinkomen uit te komen. Vervolgens vermenigvuldigen we het bedrag met de deeltijdfactor zoals bekend in het dienstverbanden bestand. Wanneer informatie over de deeltijdfactor ontbreekt in het dienstverbanden bestand, stellen we de deeltijdfactor gelijk aan 1 (voltijds dienstverband). Daardoor vormt het berekende looninkomen een bovengrens voor het werkelijke looninkomen.

Indien het berekende totale inkomen lager is dan 70 procent van het wettelijk minimumloon of niet kan worden berekend door ontbrekende informatie, maar wel sprake is van een toeslag in het kader van de Toeslagenwet of van een Bijstandsuitkering, dan stellen we het totale inkomen gelijk aan 70 procent van het wettelijk minimumloon. Dit vormt een ondergrens voor het werkelijke inkomen. Alle gebruikte minimumloonbedragen en maximum dagloonbedragen zijn afhankelijk gemaakt van de periode waarin ze golden, met als peildatum het begin van de uitkering of het begin van het dienstverband. Alle bedragen zijn in nominale termen en dus niet gecorrigeerd voor inflatie.

De resultaten van de gevolgen van herbeoordelingen voor de arbeids-, uitkerings- en inkomenssituatie worden beschreven in Hoofdstuk 5.

Interviews met vertegenwoordigers van partners in de keten van reïntegratiedienstverlening

De analyse van gekoppelde gegevens in Hoofdstuk 5 maakt het mogelijk om te kijken naar gevolgen van herbeoordelingen zoals geregistreerd in administratieve bestanden. Een antwoord op de vraag naar de omvang van de daadwerkelijk aangeboden reïntegratiedienstverlening aan deze groep (onderzoeksvraag 7) kan niet worden gegeven op basis van deze bestanden. Uit de empirische gegevens komen immers alleen de daadwerkelijk ingezette reïntegratietrajecten naar voren, niet de aangeboden trajecten. Ook de mate waarin de aangeboden dienstverlening inspeelt op de behoefte (onderzoeksvraag 9) en de stimulerende en belemmerende factoren voor reïntegratie (onderzoeksvraag 11) kunnen niet (uitsluitend) worden bepaald op basis van deze administratieve bestanden. Daarvoor is het nodig om met UWV, reïntegratiebedrijven, werkgevers en herbeoordeelde cliënten zelf te praten. Dit is gedaan door middel van interviews met vertegenwoordigers van partners in de reïntegratieketen, zoals UWV, CWI, gemeenten, reïntegratiebedrijven, werkgevers en werknemers. De resultaten van die interviews worden beschreven in Hoofdstuk 7. Een lijst met geïnterviewde personen en gestelde vragen zijn opgenomen in Bijlage C.

Enquête onder herbeoordeelden

Een korte enquête is gehouden onder ruim 250 herbeoordeelden, die via UWV zijn benaderd. Daarop hebben uiteindelijk 65 personen geantwoord, waarvan 38 geschikt waren voor verdere analyse. Doel van de enquête is enerzijds om de gevonden resultaten van de analyse van administratieve gegevens van herbeoordeelden te staven en illustreren met ervaringen van herbeoordeelden zelf en anderzijds om een antwoord te geven op onderzoeksvragen die niet op grond van administratieve gegevens kunnen worden beantwoord. Het gaat dan met name om vragen ten aanzien van de mate van werkhervatting of ureuitbreiding, de omvang van de aangeboden reïntegratiedienstverlening in relatie tot de behoefte aan reïntegratiedienstverlening, alsmede stimulerende en beperkende factoren die herbeoordeelden ervaren bij hun reïntegratie naar werk. De resultaten van de enquête worden gerapporteerd in Bijlage B.

Synthese en conclusies

We sluiten het onderzoek af met een synthese en conclusies. Daarbij worden de resultaten uit de verschillende analyses (omvang en kenmerken herbeoordelingen, gevolgen van herbeoordelingen, interviews en enquête) met elkaar gecombineerd. De resultaten daarvan worden beschreven in Hoofdstuk 8.

3 Literatuuronderzoek

3.1 Inleiding

In het literatuuronderzoek is nagegaan in hoeverre onze onderzoeksvragen op grond van reeds bekende informatie kunnen worden beantwoord. Daarbij is onderscheid gemaakt in de volgende vier thema's:

- Beschrijving van de groep herbeoordeelden;
- Gevolgen van de herbeoordeling;
- Beschrijving van het reïntegratieproces;
- Gevolgen van het reïntegratieproces.

Per thema zijn een aantal onderzoeksvraagstellingen te onderscheiden die bij de inleiding van het betreffende thema besproken worden.

De bestudeerde literatuur heeft betrekking op de periode (en de herbeoordelingen) voor 1 oktober 2004. In de conclusies ten aanzien van de literatuur wordt aangegeven wat de reikwijdte van de bevindingen is voor de periode na 1 oktober 2004 en voor de groep die herbeoordeeld wordt volgens het aangepaste Schattingsbesluit.

3.2 De groep herbeoordeelden

Voor de beschrijving van de groep herbeoordeelden is één onderzoeksvraagstelling opgenomen:

1. Wat zijn de persoonskenmerken van de groep herbeoordeelden?

Het gaat hier om herbeoordeelden uit de periode voor 1 oktober 2004. De belangrijkste bron voor de beantwoording van deze vraag vinden we in het onderzoek 'Epidemiologie van de arbeidsongeschiktheid'. In opdracht van Lisv en later UWV is een aantal jaren achtereen een cohort 12-maands zieken gevolgd en zijn op 3 momenten vragenlijsten afgenomen, te weten 12 maanden na de ziekmelding, 18 maanden na de ziekmelding en 2,5 jaar na WAO-instroom. Het cohort van 1999 is het meest recente cohort waarvan deze gegevens gepubliceerd zijn (Hento e.a. 2003). Het gaat hier om een groep die de eerstejaarserbeoordeling achter de rug zou moeten hebben. Het onderzoek laat zien dat van degenen die hiervoor in aanmerking kwamen (degenen met een gedeeltelijke of volledige WAO-uitkering), twee en half jaar na WAO-intrede drie kwart de eerstejaarserbeoordeling ook daadwerkelijk heeft meegemaakt. Met name onder de verzekerden van voormalig uvi Cadans is dit percentage laag: namelijk 64 procent. Van degenen die een herbeoordeeld waren, is bij bijna twee derde het arbeidsongeschiktheidspercentage gelijk

gebleven en bij 17 procent is het gedaald. Het overgrote deel van de herbeoordeelden, 85 procent, is het eens met de uitslag. Bij het cohort van 1998 lagen deze percentages ongeveer gelijk (Van Deursen, 2001). Opvallende verschillen tussen het 1999-cohort en dezelfde groep een jaar eerder zijn dat betrokkenen in 1999 een slechtere gezondheid rapporteren dan een jaar ervoor, maar dat tegelijkertijd de behoefte om het werk te hervatten in 1999 juist groter is dan in het cohort van 1998.

De persoonskenmerken zijn niet bekend voor het precieze moment van herbeoordeling. Wel is bekend hoe de groep WAO-ers 2 ½ jaar na WAO-toetreding is samengesteld. Vergeleken met het moment van toetreding, heeft 2 ½ jaar later nog 84% een WAO-uitkering. Deze groep bestaat voor de helft uit mannen en de helft uit vrouwen. Van deze groep is 43% ouder dan 50 jaar, 44% tussen de 35 en 50 jaar en 14% jonger dan 35 jaar. Ruim een derde (36%) heeft een opleiding op maximaal lbo-niveau. Iets meer dan 40% heeft een mavo, havo, vwo of mbo-opleiding en 22% heeft een hbo of universitaire opleiding. De verdeling over de diagnosecategoriën psychische klachten, klachten bewegingsapparaat en overige diagnoses wijkt licht af van de traditionele 1/3 – 1/3 – 1/3 verdeling. De grootste groep heeft klachten aan het bewegingsapparaat (35%), gevolgd door een groep met psychische klachten (32%) en de groep met een andere diagnose (31%). Wat betreft het verschil tussen het oorspronkelijke arbeidsongeschiktheidspercentage en het percentage 2 ½ jaar later (inclusief de wijzingen naar aanleiding van de 1^e jaars herbeoordeling), zien we slechts met enkele persoonskenmerken een samenhang. Zo heeft er bij ouderen minder vaak dan bij jongeren een daling plaatsgevonden en bij degenen met een lbo-opleiding ook minder vaak dan bij degenen met een opleiding op mavo-niveau of hoger. In het geval van psychische klachten zijn mensen ook iets vaker met een daling geconfronteerd, terwijl bij klachten van het bewegingsapparaat een stijging van het arbeidsongeschiktheidspercentage vaker is voorgekomen.

Deze gegevens over de herbeoordeelden voor 1 oktober 2004 laten zien dat de herbeoordeling niet altijd plaats vond en dat van de herbeoordeelden het overgrote deel het eens was met de uitslag. De veranderingen naar aanleiding van de herbeoordeling komen in de volgende paragraaf aan de orde.

3.3 Gevolgen van de herbeoordeling

3.3.1 Vraagstellingen

Het tweede thema van de onderzoeksvraag zijn de gevolgen van de herbeoordeling. Dit thema valt uiteen in de volgende vier onderzoeksvraagstellingen die in deze paragraaf besproken worden.

2. In welke mate vallen herbeoordeelden terug in de bijstand?
3. In welke mate hervatten herbeoordeelden het werk?
4. Wat zijn de gevolgen voor de inkomenspositie van herbeoordeelden?

5. Hoe verschilt de arbeidsmarkt- en inkomenspositie naar persoonskenmerken?

Eerst zijn we nagegaan in welke mate herbeoordeelden het werk hervatten en welke persoonskenmerken samenhangen met de arbeidsmarkt- en inkomenspositie (vragen 3 en 5). Tot slot van deze paragraaf kijken we naar hetgeen er bekend is over de inkomensgevolgen van de herbeoordeling (vragen 2 en 4).

3.3.2 Werkhervatting door herbeoordeelden

Veel gedeeltelijk WAO-ers werken (bij oude werkgever)

Het eerder genoemde onderzoek 'Epidemiologie van de arbeidsongeschiktheid' laat zien dat 2½ jaar na toetreding tot de WAO 71% van de gedeeltelijk WAO-ers werkt en 16% van de volledig WAO-ers (Hento e.a., 2003). Daarnaast is er een groep werknemers van wie de WAO-aanvraag werd afgewezen waarvan 74% werkt. Daarbij zijn de volgende verschillen aangetroffen:

- Psychisch zieken hebben iets minder vaak werk en vinden dat gemiddeld later.
- Vrouwen werken iets minder vaak dan mannen.
- 50-plussers zijn het minst aan het werk.
- De mate van werkherhvatting was het hoogst onder de groep onder de 35 jaar.
- Hoger opgeleiden zijn vaker aan het werk.
- Mensen met thuiswonende kinderen zijn vaker aan het werk.
- Werkherhvatting hangt sterk samen met gerapporteerde gezondheid.
- De 'oude werkgever' is de belangrijkste werkgever

Arbeidsmotivatie centraal

In een eerder onderzoek dat betrekking heeft op personen die als gevolg van de invoering van de wet Terugdringing Beroep op de Arbeidsongeschiktheids-regelingen zijn herkeurd (herbeoordeelden TBA) en die in de periode 1996 tot begin 1997 contact hadden met Gak Arbeidsintegratie en/of Arbeidsvoorziening wordt gewezen op de centrale rol van motivatie (Ipso Facto 1998). Het betreft een selectieve groep respondenten. Voor deze groep bleken geslacht, leeftijd, opleiding of gezinssituatie geen bepalende factoren te zijn voor het wel of niet gereïntegreerd zijn. De onderzoekers wijten deze verrassende conclusie aan de selectiviteit van de groep respondenten. Persoonlijke factoren die volgens deze studie wel bepalend zijn voor het realiseren van reïntegratie zijn de mate van arbeidsongeschiktheid, de gezondheidssituatie, de arbeidsmotivatie en het eigen initiatief. Dus personen met een laag arbeidsongeschiktheidspercentage reïntegreren vaker dan personen met een hoog arbeidsongeschiktheidspercentage, personen die veel belemmeringen ondervinden van hun gezondheid zijn over het algemeen minder vaak gereïntegreerd dan personen die weinig gezondheidsbelemmeringen ervaren. De factor arbeidsmotivatie is volgens dit onderzoek het meest bepalend om weer aan het werk te komen, vervolgens is de mate van

arbeidsongeschiktheid bepalend. De kwaliteit van de reïntegratie wordt vooral beïnvloed door de gezondheidssituatie. De aansluiting van het werk bij de gezondheidssituatie is daarmee een belangrijke factor voor een geslaagde reïntegratie.

Uitstroomkansen tot 5 jaar na WAO toetreding: kansen op werkherhvatting na volledige arbeidsongeschiktheid gering

Voor de groep met een WAO-duur tot 5 jaar heeft het SCP de kans op uitstroom naar werk berekend (Hoff en Jehoel-Gijsbers, 2003). Voor degenen onder de 35 jaar komen zij op 14% en voor de groep tussen de 35 en 50 jaar op 10%. Daarbij vinden ze de verwachte verbanden: uitstroom uit een gedeeltelijke wao-uitkering komt meer voor dan vanuit een volledige wao-uitkering en hoe korter de duur van de uitkering, hoe hoger de kans op uitstroom. Dit geeft aan dat degenen bij wie het arbeidsongeschiktheidspercentage bij de herbeoordeling van 80-100% naar beneden bijgesteld wordt, waarschijnlijk minder mogelijkheden voor werkherhvatting hebben dan degenen bij wie een bijstelling naar beneden plaats vindt vanuit de situatie van gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid.

Consequenties voor nieuwe groep herbeoordeelden

Voor de groep die na 1 oktober 2004 wordt herbeoordeeld, betekenen deze gegevens dat het terecht is te veronderstellen dat door de keuze om de herkeuringsoperatie te beginnen met de jongere (jonger dan 50 jaar) WAO'er met een lager AO-percentages de kans op succesvolle reïntegratie het grootst is. Wel geeft de literatuur aanleiding om de kanttekening te maken dat andere persoonlijke factoren de slaagkans eveneens beïnvloeden. Zo kan een minder gunstig arbeidsverleden van herbeoordeelden de kans op het vinden van werk verkleinen. Terwijl de arbeidsmotivatie en de oriëntatie op werk, alsmede de beleving van de eigen gezondheidsbeperkingen bepalend zijn voor het kunnen werken en daarmee tevens voor het willen werken.

Terzijde merken we op dat een neveneffect van de keuze om eerst de jongere en gezondere WAO'ers te herkeuren is dat de oudere, minder gezonde deelpopulatie pas aan het einde van de herkeuringsoperatie – tegen 2007 - aan de beurt is. Deze populatie is dan nog ouder en minder gezond en heeft een nog grotere afstand tot de arbeidsmarkt dan nu reeds het geval is.

3.3.3 Gevolgen voor de inkomenssituatie

Er zijn weinig gegevens bekend over de invloed van de inkomenssituatie op de reïntegratiekansen van herbeoordeelden. Een recente studie van het CPB (Van Vuren en Van Vuuren, 2005) doet uitspraken over de inkomenssituatie en de instroomkans in de WAO. Deze studie laat zien dat een verhoging van de WAO-uitkeringen het inkomensverlies vermindert dat ontstaat door arbeidsongeschiktheid. Echter, dit verkleint ook de financiële prikkel voor werknemers om een beroep op de WAO te voorkómen en leidt daarom tot een toename van het aantal WAO'ers. Uit een analyse over de jaren 1996-2000 blijkt dat een verhoging van de WAO-uitkering met 1% leidt tot een vergroting van de instroom in de WAO met 2,5%. Dit betekent – andersom – dat mensen als dat financieel urgenter wordt zullen proberen te (blijven of gaan) werken. Hetzelfde zien wij bij de werkende populatie: hoe hoger de loondoorbetaling, hoe hoger het verzuim (Andriessen, 2004). De implicaties van deze bevindingen zijn niet eenduidig; ofwel er wordt ten onrechte

verzuimd of ten onrechte een beroep gedaan op arbeidsongeschiktheidsuitkeringen, maar even zo goed kan dit betekenen dat mensen ziek doorwerken of werken met een verborgen arbeidsongeschiktheid.

Concrete gegevens over de verandering in inkomenssituatie na de herbeoordeling ontbreken in de literatuur. Eveneens zijn geen gegevens aanwezig over het aantal herbeoordeelden dat (na verloop van tijd) een beroep doet op de bijstand. Deze onderzoeksvragen blijven op grond van de literatuur grotendeels onbeantwoord.

3.4 Beschrijving reïntegratieproces

3.4.1 Vraagstellingen

Voor de beschrijving van het reïntegratieproces van herbeoordeelden, is nagegaan in hoeverre de literatuur zicht geeft op de volgende vier vragen.

6. Onder wiens reïntegratieverantwoordelijkheid vallen herbeoordeelden? Hoe zit dat bij herbeoordeelden met een uitkering van zowel gemeente als UWV?
7. Wat is de omvang van de aangeboden reïntegratiedienstverlening?
8. In welke mate wordt daadwerkelijk gebruik gemaakt van dat aanbod?
9. Speelt de aangeboden dienstverlening voldoende in op de behoefte?

In deze paragraaf worden de vragen 6 en 7 beantwoord bij de bespreking van het aanbod aan reïntegratiedienstverlening. Vervolgens wordt de behoefte aan reïntegratiedienstverlening beschreven waar de vragen 8 en 9 aan bod komen.

3.4.2 Aangeboden reïntegratiedienstverlening

Herbeoordeelden bij wie de uitkering naar beneden wordt bijgesteld vallen onder de reïntegratieverantwoordelijkheid van UWV. Dit geldt ook voor uitkeringsgerechtigden die (voor een deel) aangewezen zijn op een WWB-uitkering via de gemeente. De studies die ingaan op reïntegratie van herbeoordeelden, doen dit ook vanuit het perspectief van dienstverlening door UWV. Er zijn geen studies die ingaan op dienstverlening door de gemeenten aan herbeoordeelden. Niet iedereen komt in aanmerking voor reïntegratiehulp. Als UWV de kansen van een arbeidsgehandicapte zodanig goed beoordeelt dat betrokkene zonder hulp weer aan het werk kan komen, dan wordt geen reïntegratiehulp geboden (fase 1 cliënten). Degenen die bij toetredde tot de WAO al (gedeeltelijk) werkzaam zijn, worden meestal als fase 1 cliënt aangemerkt.

Bij de start van inkoop van reïntegratietrajecten door UWV voor arbeidsgehandicapten is een groep arbeidsgehandicapten gevolgd en is onder meer nagegaan welk aanbod zij kregen (Hento & Jehoel-Gijsbers, 2001). Dit onderzoek geeft een beschrijving van reïntegratietrajecten van 80 arbeidsgehandicapten die als fase 2 of 3 zijn aangemerkt; cliënten met restcapaciteit van wie niet verwacht wordt dat zij zelfstandig aan het werk komen. De inkoop van de bemiddelingstrajecten

bleek niet selectief te zijn gebeurd. Cliënten in de verschillende fasen kregen een traject aangeboden, niet alleen de meest kansrijken. Van de ondervraagden gaf driekwart aan alleen aan het werk te willen als zij er zeker van zijn dat zij het werk goed aankunnen. Interessant is verder dat de helft van deze respondenten aangeeft dat zij hun oude werk, eventueel met aanpassingen hadden kunnen verrichten. In veel gevallen lukte het niet om met de oude werkgever tot een afspraak over een geschikte werkhervatting te komen. Een deel van de onderzoeksgroep (9 van de 80) heeft zelf werk gevonden zonder reïntegratiehulp, terwijl zij niet als fase 1 cliënt waren ingedeeld. 10 van de 80 zijn binnen 3 maanden na de start van het reïntegratietraject aan het werk gekomen. Samen vormen zij een kwart van de onderzoeksgroep en 40% van de werkhervatters. Zo'n 20% van de 80 respondenten is er zeker van dat zij nooit meer aan het werk zullen komen en delen zichzelf daarmee in de groep van fase 4 cliënten.

Ook voor degenen die in 1999 in de WAO stroomden en die in het onderzoek 'epidemiologie van de arbeidsongeschiktheid' gevolgd zijn, is nagegaan welke reïntegratiedienstverlening is aangeboden (Hento e.a., 2003). Een deel kreeg begeleiding door de eigen werkgever, de arbodienst en UWV zelf, maar ruim de helft (54%) is begeleid door een derde instantie, meestal een reïntegratiebedrijf. Voor een deel bestond de begeleiding uit gesprekken, maar bij ongeveer 30% van de betrokken arbeidsgehandicapten zijn ook reïntegratieinstrumenten ingezet. Het ging hierbij om de volgende instrumenten gericht op de werknemer:

- sollicitatie cursus / training: 15%
- beroepskeuzetest / psychologische test: 39%
- opleiding / cursus: 37%
- rugscholing: 11%
- stress / burnouttraining 11%
- aanvraag voorziening of subsidie (vervoer / communicatie) 18%
- therapeutisch werken: 56%

Het belangrijkste instrument is het werken op therapeutische basis.

Ook werden er instrumenten ingezet gericht op de werkgever. Daarvoor is het noodzakelijk dat de werkgever op de hoogte is van het WAO-verleden van betrokken werknemer. Van degenen die bij een nieuwe werkgever aan het werk is, zegt 83% dat de werkgever dit weet. De volgende instrumenten gericht op de werkgever werden gebruikt door de werkenden:

- voorziening / werkaanpassing door UWV vergoed : 25%
- (her)plaatsingsbudget gekregen: 13%
- proefplaatsing gehad: 21%

- loondispensatie gehad: 6%

In totaal maakte een minderheid van de werkgevers bij wie arbeidsgehandicapte werknemers in dienst waren, gebruik van een REA instrument gericht op de werkgever.

3.4.3 Behoeftte aan reïntegratiedienstverlening

In hoeverre betrokkenen gebruik maken van het reïntegratie aanbod en vooral of het aanbod aan reïntegratiedienstverlening aansluit bij hun behoefte, bespreken we hier.

De 80 arbeidsgehandicapten die gevolgd werden bij de start van inkoop reïntegratie bleken ofwel zeer positief of zeer negatief over het reïntegratietraject (Hento en Jehoel-Gijsbers, 2001). Scholing werd erg positief beoordeeld, alsmede een vaste contactpersoon bij de begeleidende instantie. Het rapportcijfer dat betrokkenen geven hangt niet samen met het feit of men aan het werk is gekomen of niet (het uiteindelijk doel van het traject). Wel hangt het samen met de verwachtingen die men bij aanvang van het traject had en of deze zijn uitgekomen.

Degenen uit het 1999-cohort die reïntegratiebegeleiding hebben gekregen, hebben daar een genuanceerd oordeel over. Volgens 44% kregen zij inderdaad het type begeleiding dat ze zelf nodig achten, maar 29% was het hier slechts deels mee eens en 22% zelfs helemaal niet. Of mensen het idee hadden door de begeleiding meer zicht te krijgen op hun eigen mogelijkheden, verschilde ook. Dit werd beaamd door 28%, maar 43% had dit helemaal niet zo ervaren. Verder valt op dat de inschatting van het belang van reïntegratiedienstverlening bij het vinden van werk beperkt is. De werkenden gaven aan dat zij voornamelijk op eigen initiatief werk gevonden hebben, vaak via de oude werkgever of arbodienst van oude werkgever. Voor bijna alle werkenden (94%) is het werk op een of andere wijze aangepast.

Eerder onderzoek liet zien dat er wat betreft de werkaanpassingen verschillen zijn tussen degenen die bij hun oude werkgever werkzaam zijn en degenen die bij een nieuwe werkgever aan de slag zijn (Andries e.a. 1998). Arbeidsgehandicapten die zijn gereïntegreerd bij een nieuwe werkgever hebben gemiddeld minder werkaanpassingen dan arbeidsgehandicapten die na een periode van uitval zijn teruggekeerd bij hun oude werkgever. De onderzochte arbeidsgehandicapten geven aan dat een derde van de beperkingen die zij in het dagelijks leven ervaren, leidt tot moeite met de taakvervulling in het werk. De auteurs constateren dan ook dat deze taakbeperkingen betekenen dat de kwaliteit van de reïntegratie nog ver ligt van de geschetste ideale situatie. Eenzelfde conclusie zien we ook bij latere studies, zoals in de Arbeidsgehandicapten monitor (Beckers e.a., 2002). Volgens deze laatste bron geeft in 2001 eveneens 18% van de werkende arbeidsgehandicapten aan meer werkaanpassingen nodig te hebben.

Vervolgens bespreken we hier de ervaringen met enkele specifieke instrumenten: scholing via de REA-instituten en de job coach. Beide instrumenten richten zich op een subgroep van de arbeidsgehandicapten, namelijk de relatief zwaar beperkte groep met meervoudige problematiek.

REA scholingsinstituten: grote kans op werk na scholing

Van Lierop onderzocht in 2001 de effectiviteit van omscholing voor een grote groep (meer dan 500) langdurig arbeidsgehandicapten die bij de vijf officiële reïntegratiecentra een beroepsgericht scholingsprogramma hebben gevolgd. Dit betreft een specifieke groep arbeidsgehandicapten,

namelijk relatief jonge personen, waarvan driekwart man, en allen waren gedurende langere tijd volledig arbeidsongeschikt. Bij een derde deel van deze populatie is sprake van een meervoudige, complexe problematiek. Voorkomende beperkingen waren het bewegingsapparaat, beperkingen in gebruik van arm of hand, visuele beperkingen, al dan niet aangeboren hersenletsel en psychische klachten. De kans op werk bleek voor deze groep groot na het volgen van het scholingsprogramma. Voor de jongere personen met een arbeidsverleden en een positief beeld over de opleiding en hun eigen ontwikkeling is de kans op blijvende arbeidsparticipatie het grootst. In 2003 evalueerde bureau APE de instituten en kwam met een genuanceerder beeld (Aarts en Visscher, 2003). Vergeleken met andere scholingsinstituten kennen de REA-instituten een half jaar na beëindiging een lager plaatsingspercentage. De plaatsingsresultaten zijn echter wel duurzaam en op de langere duur ook gunstiger dan bij de andere instituten. Gegeven de nieuwe aanbestedingsstructuur en de veranderde vraag vanuit de markt, waar meer naar gerichte korte opleidingen gevraagd wordt, is het voor APE nog de vraag of de instituten in deze vorm levensvatbaar blijven.

Het instrument begeleid werken: Job coach helpt

In 2000 publiceerde het Trimbos Instituut een onderzoek naar de mogelijkheden van jobcoaching voor (de reïntegratie van) mensen met psychische beperkingen (Van Erp en Van Weeghel, 2000). Op drie plaatsen werd het pilotproject jobcoaching uitgevoerd. Daaruit bleek dat zowel de betrokken deelnemers als de betrokken werkgevers positieve ervaringen met het instrument noteerden. Ondermeer de flexibiliteit van de begeleiding (intensiever als de betrokken deelnemer een terugval heeft en op de achtergrond als alles goed loopt) werd als positief punt genoemd. De deelnemers zelf gaven aan zonder de jobcoach waarschijnlijk niet aan het werk te zijn gekomen of dat ze in ieder geval veel meer moeite gehad zouden hebben om hun werk te behouden. De deelnemers waren lang niet allemaal AAW-gerechtigd (Wajong voorloper). Een deel had een WAO-uitkering (percentage onbekend) en 28% van de deelnemers had een andere inkomstenbron dan een WAO/AAW-uitkering.

De specifieke groep die nu gebruik maakt van het instrument job coach is een relatief zwaar gehandicapte doelgroep, bijvoorbeeld mensen met visuele beperkingen of met verstandelijke/psychische beperkingen. Voor een deel komt deze doelgroep overeen met de WAJONG doelgroep. Maar niet alle beperkingen waarvoor het instrument job coach gebruikt wordt, zijn aangeboren. Voor een deel maken 'gewone' arbeidsgehandicapten dus gebruik van het instrument begeleid werken vanuit de wet REA. De mensen die hier gebruik van maken, komen zonder deze extra begeleiding nauwelijks aan het werk. Wanneer mensen met psychische beperkingen strenger beoordeeld worden, zal de groep arbeidsgehandicapten voor wie dit instrument nuttig kan zijn, zich waarschijnlijk uitbreiden.

3.5 Gevolgen reïntegratieproces

3.5.1 Onderzoeksvraagstellingen

De gevolgen van het reïntegratieproces voor de groep herbeoordeelden heeft betrekking op de volgende vier onderzoeksvraagstellingen.

10. Wat is de kans op reïntegratie naar werk voor deze groep herbeoordeelden?
11. Wat zijn de stimulerende en belemmerende factoren voor succesvolle reïntegratie van herbeoordeelden, onderscheiden naar:
 - factoren in de persoon gelegen
 - factoren in de (potentiële) werkgever gelegen
 - factoren in de reïntegratiedienstverlening gelegen
 - factoren in beleid en context van wet en regelgeving
12. Wat is de effectiviteit van reïntegratie-instrumenten voor deze groep?
13. Wat is de relatie tussen persoonskenmerken, kosten, inkomen en deze effectiviteit?

In 3.5.2 wordt de kans op reïntegratie voor herbeoordeelden beschreven. De stimulerende en belemmerende factoren voor reïntegratie komen in 3.5.3 aan de orde. Tot slot worden de vragen 12 en 13 naar de effectiviteit van de reïntegratie in 3.5.4 besproken.

3.5.2 Kans op reïntegratie

Zoals we al eerder zagen, werkt een groot deel van de gedeeltelijk WAO-gerechtigden en is 2 ½ jaar na WAO-intrede ook 16% van de volledig WAO-ers (gedeeltelijk) werkzaam. Deze cijfers laten zien dat (gedeeltelijke) arbeidsongeschiktheid (gedeeltelijke) reïntegratie niet uitsluit. Het blijkt echter wel dat hoe langer de arbeidsongeschiktheid voortduurt, hoe kleiner de kans op reïntegratie wordt. De analyse van Vrijhof e.a. (2004) in vervolg op de UWV pilots voor langdurig WAO-gerechtigden laat zien dat de reïntegreerbaarheid van langdurig WAO-gerechtigden moeilijk voorspeld kan worden. Weliswaar is de reïntegratiekans bij ouderen kleiner dan bij jongeren en bij langdurig arbeidsongeschikten kleiner dan bij kortdurend arbeidsongeschikten, maar er kan weinig gezegd worden over de reïntegratiekans van een individuele WAO'er. Datzelfde geldt voor de activeerbaarheid van dezelfde WAO'er. Wel kan de reïntegreerbaarheid worden voorspeld op twee andere persoonlijke variabelen, namelijk "gezondheid" en "willen". In bescheiden mate spelen tevens de variabelen "sociaal kunnen" en etniciteit van de kandidaat een rol. Ook hier komt naar voren dat de arbeidsmotivatie van de reïntegratiekandidaat doorslaggevend kan zijn.

Het onderzoek van de Gehandicaptenraad wijst op de rol van het arbeidsverleden van de arbeidsgehandicapte (Andries e.a. 1998). Qua arbeidsverleden waren er verschillen tussen de arbeidsgehandicapte werknemers en hun niet-arbeidsgehandicapte collega's. Zij waren vaker ooit

werkloos geweest, de ouderen waren vaker van werkgever veranderd en zij hebben in het verleden vaker langduriger lichamelijk en/of psychisch zwaar werk verricht. Dus ook al werken zij weer, hun arbeidsmarktverleden is problematischer geweest dan bij niet-arbeidsgehandicapten. Dit is een belangrijk gegeven bij de perspectieven op werk.

3.5.3 Stimulerende en belemmerende factoren voor reïntegratie

Visie op het reïntegratieproces

In de experimentele pilots naar de reïntegratiemogelijkheden van cliënten met een volledige WAO-uitkering bleek de reïntegreerbaarheid goed te voorspellen en grotendeels bepaald door de variabelen “gezondheid” en “willen” (Vrijhof, 2003). Daarnaast spelen de variabele ‘sociaal kunnen’ en de etniciteit van de kandidaat een bescheiden rol. Terecht merkt de auteur wel op dat de reïntegreerbaarheid op zich nog niets zegt over het deelnemen aan een reïntegratietraject en het uiteindelijk vinden van werk door een individuele cliënt.

Persoonsgebonden factoren

Persoonsgebonden factoren die bij (het succes van) reïntegratie een rol spelen zijn: leeftijd, geslacht, opleiding, etniciteit, arbeidsverleden, WAO-verleden (met name duur en omvang van arbeidsongeschiktheid), gezinssamenstelling en de (beperkingen in de) gezondheid van de betreffende persoon. Daarnaast speelt ook de persoonlijke ontwikkeling van de persoon mee, waarbij we kunnen denken aan zelfvertrouwen, omgaan met beperkingen, sociale vaardigheden, incasseringsvermogen, de oriëntatie op en motivatie voor werk en het functioneren op de arbeidsmarkt (Van Lierop, 2001). Deze factoren bepalen tezamen in grote mate het “kunnen” en “willen” reïntegreren.

Werkgebonden factoren

Naast de persoonlijke kenmerken van de herbeoordeelden en de mogelijke reïntegratiekansen die in de literatuur voor deze groep worden gezien is het minstens zo relevant om te kijken naar het werk dat er is en naar de rol van de werkgevers daarbij.

Praktijk en onderzoek laten zien dat de feitelijke arbeidsparticipatie van arbeidsgehandicapten verre van optimaal is en omgeven is met tal van knelpunten (zie onder andere Andries et al., 1998, Beckers et al., 2002, Groen, 1998; Van Petersen et al., 2003). Een zeer belangrijk knelpunt is de beeldvorming over deze groep (potentiële) werknemers in de maatschappij in het algemeen en bij werkgevers in het bijzonder. Deze beeldvorming is recent verwoord in de studie van Research voor Beleid in opdracht van de Commissie Het Werkend Perspectief (Van Petersen et al., 2004). In de perceptie van werkgevers weerhouden financiële risico's hen van het aannemen of laten hervatten van werknemers met een arbeidshandicap. In 2004 heeft het ministerie van SZW in het kader van de overleggroep Herbeoordeling opdracht gegeven voor een onderzoek naar de feiten achter deze beeldvorming. Hier gaan we in op eerder onderzoeken naar de ervaringen van en met werkgevers waar het de reïntegratie van arbeidsgehandicapten betreft.

Ervaringen van werkgevers: positiever als men een arbeidsgehandicapte in dienst heeft

In het kader van het SZW-werkgeverspanel is in 2000 eveneens een studie verricht naar de ervaringen van werkgevers met arbeidsgehandicapten (Van Vuuren et al, 2000). De studie is gebaseerd op een empirisch onderzoek onder 117 MKB-werkgevers met langdurig zieken en/of arbeidsgehandicapten in dienst. Deze werkgevers bleken in totaal 22 arbeidsgehandicapte werknemers van buiten in dienst te hebben genomen in 1997 of 1998 en ca. 240 werknemers in dienst te hebben gehad die 13 weken of langer ziek zijn geweest in 1997. Over de langdurig zieke en arbeidsgehandicapte werknemers is begin 1999 nauwkeurig per persoon vastgesteld welke reïntegratie-activiteiten het bedrijf heeft ondernomen en welke resultaten zijn bereikt.

Uit dit onderzoek blijkt dat de 19 werkgevers die in 1997 en/of 1998 één of meer arbeidsgehandicapten in dienst hebben genomen hierover overwegend positief zijn. Met name over de motivatie van de werknemers is men zeer te spreken, van de 22 werknemers zijn er 18 meer dan gemiddeld gemotiveerd om te werken. Het blijkt dat de arbeidsgehandicapten die geplaatst zijn vrij jong zijn (gemiddeld 33 jaar) en in vrijwel alle gevallen laaggeschoold werk verrichten. Extra begeleiding en/of aanpassingen zijn vaak nodig geweest. Van de 19 werkgevers zijn er vier van mening dat de kosten van getroffen inspanningen niet tegen de baten opwegen. Zij hebben veel geïnvesteerd in de werknemer terwijl deze niet goed functioneert, minder gemotiveerd is of al weer uit dienst is. Daarentegen hebben 15 werkgevers de kosten er wel voor over gehad. Over de gevolgen van het in dienst nemen van de arbeidsgehandicapte is men dan ook vaker positief dan negatief. Het meest genoemd wordt dat de werknemer een aanwinst voor het bedrijf is, er een vacature vervuld is en dat het goed is voor het imago van het bedrijf. Over het daadwerkelijk functioneren van de arbeidsgehandicapte werknemer zijn de werkgevers over het algemeen tevreden. Toch functioneren er slechts negen arbeidsgehandicapten gelijk aan of op sommige punten hoger dan het gemiddelde niveau van werknemers in de organisatie. De overige werknemers functioneren op één of meer punten minder goed, het meest ten aanzien van de productiviteit.

Als we de ervaringen en meningen van de 19 werkgevers die een arbeidsgehandicapte hebben aangenomen in 1997/1998 vergelijken met die van de overige werkgevers uit het onderzoek dan blijkt dat deze laatste over het algemeen weinig te melden hebben over deze doelgroep of pessimistisch zijn over de mogelijkheden van plaatsing. De meeste werkgevers hebben geen ervaring met het in dienst nemen van arbeidsgehandicapten van buiten. Vaak ziet men belemmeringen. Met name denken veel werkgevers dat zij geen werk hebben dat geschikt is voor arbeidsgehandicapten. De verwachting is dat plaatsing van een arbeidsgehandicapte veel aanpassingen zal vergen van beide kanten en ook veel zal gaan kosten. Werkgevers mét ervaring met deze doelgroep noemen vaak de motivatie van arbeidsgehandicapten als een belangrijke succesfactor. Het lijkt erop dat de werkgevers die in 1997/1998 of eerder één of meer arbeidsgehandicapten in dienst hebben genomen zich onderscheiden van de werkgevers die dit nog nooit hebben gedaan door:

- het 'openstaan' voor de doelgroep (om wat voor reden dan ook);
- het (willen) nadenken over en investeren in begeleiding/nazorg na de plaatsing;
- werk hebben dat geschikt is voor arbeidsgehandicapten.

Werkgevers noemen vaker negatieve gevolgen van het aannemen van een arbeidsgehandicapte dan positieve. Als negatieve punten worden genoemd: de extra kosten, de hogere werkdruk voor collega's, het verlies van kennis en ervaring (bij het mislukken van de werkhervatting) en verslechtering van de werksfeer als er sprake is van veel gevolgen voor collega's (werkdruk, hulp moeten bieden, taken overnemen) en als de werknemer in kwestie niet zo 'populair' is of het vermoeden bestaat dat de uitval onrechtmatig was. Als positief worden gezien: behoud van kennis en ervaring, een goede werksfeer en/of een goed imago als duidelijk wordt dat de werkgever bereid is zich in te zetten voor de reïntegratie.

In een recente studie van het CNV wordt eveneens ingegaan op de visie en motieven van werkgevers om arbeidsgehandicapten aan te nemen (Westerbeek et al, 2004). Ook zij concluderen dat de motivatie van de werknemer veel uitmaakt, alsmede een open communicatie bij sollicitatie, goede trajectbegeleiding, een goede werksfeer en de mogelijkheid om REA subsidie te benutten voor de werkgever. De onderzochte werkgevers in dit onderzoek hebben bewust gekozen voor het in dienst nemen van een WAO-er. Hun motieven daarvoor waren: sociale motieven om deze persoon een kans te geven, financiële voordelen, risicodekking, de goede motivatie van de WAO-er en eerdere goede ervaringen met het in dienst hebben van WAO-ers.

Reïntegratiedienstverlening

De belangrijkste conclusies uit de studie naar de doelgroepindeling voor reïntegratie zijn dat reïntegratie-inspanningen het best gericht kunnen worden op mensen voor wie deze inspanningen renderen (Heyma c.s. 2003). Volgens deze studie zijn voor arbeidsgehandicapten de arbeidsmarktkansen a-priori lager voor ouderen, vrouwen, arbeidsgehandicapten met een hoog arbeidsongeschiktheidspercentage, arbeidsgehandicapten in regio's met een minder sterke arbeidsmarkt en voor arbeidsgehandicapten met psychische gezondheidsproblemen. Gemiddeld is de inzet van reïntegratietrajecten effectief. Binnen anderhalf jaar na de intake ligt deze kans voor arbeidsgehandicapten op 27% zonder interventie en op 34% met interventie. Nota bene voor werklozen zijn deze kansen veel hoger, namelijk respectievelijk 56 en 73 %. Het effect van bemiddeling bij reïntegratie is bij de meeste arbeidsgehandicapten behoorlijk. Relatief is dit effect het grootst voor vrouwen, jongeren, hoger opgeleiden, volledig arbeidsongeschikten en cliënten met een hoger niveau van arbeidservaring.

Voor degenen die al langer arbeidsongeschikt zijn, zijn de kansen en de mogelijkheden voor terugkeer naar werk minder en moeilijker in beeld te krijgen. Het rapport over de pilots 'langdurig WAO-gerechtigden' die UWV in 2003 op 3 kantoren uitvoerde, biedt hiervoor nog de meeste aanknopingspunten (Vrijhof / UWV 2003). In deze pilots zijn langdurig volledig arbeidsongeschikten opgeroepen voor een gesprek om hun reïntegratiemogelijkheden te bepalen. Daarvoor hebben betrokken cliënten vooraf een vragenlijst ingevuld en is ter plekke in het gesprek met de arbeidsdeskundige een voor deze pilots ontwikkelde reïntegratievisie ingevuld (Veerman & Cuelenaere, 2003). Achteraf is geanalyseerd welke factoren samenhangen met de uiteindelijk ingeschatte kans op reïntegreerbaarheid. Het gaat hier dus niet om feitelijke werkhervatting of reïntegratie-activiteiten, maar om ingeschatte mogelijkheden van degenen die lang in de WAO zitten en vaak al geruime tijd geen contact meer hebben gehad met UWV. Een belangrijke veronderstelling bij de ontwikkeling van de pilots was dat er meer potentieel onder deze schijnbaar 'afgeschreven' groep aanwezig is dan algemeen en ook door betrokkenen zelf vaak wordt verondersteld. Daarbij werd er van uit gegaan dat reïntegreerbaarheid bepaald wordt

door verschillende aspecten van het ‘kunnen’, namelijk een medisch, een financieel en een sociaal ‘kunnen’, aangevuld met objectieve vaardigheden. Vervolgens wordt dat kunnen door verschillende drempels en belemmerende factoren gemedieerd waarna het ‘willen’, de motivatie, de uiteindelijke reïntegreerbaarheid bepaalt.

Uit de analyse achteraf bleek dat van de objectieve bestandsvariabelen (zoals leeftijd, geslacht, duur van uitkering) alleen leeftijd en duur van de WAO-uitkering samenhangen met de mate van reïntegreerbaarheid. Wanneer de inhoudelijk variabelen, de deelaspecten van het kunnen, het willen en de drempels, werden toegevoegd, bleken deze verschillen echter weg te vallen. Voor de groep uitkeringsgerechtigden bij wie op deze manier een reïntegratievisie was opgesteld (een selectie van de gehele groep volledig WAO-ers) lag de ingeschatte kans op ‘activeerbaarheid’ voor mensen onder de 35 jaar op 63% en voor de groep tussen de 35 en 45 jaar op 52%. Van de inhoudelijke variabelen blijken de gezondheid en het willen de meeste invloed te hebben op de ingeschatte reïntegreerbaarheid. Ook ‘het sociale kunnen’ (perceptie van cliënt van sociale (on)mogelijkheden, zoals zorgtaken, sociale verplichtingen etc) en de etniciteit speelden hierbij een beperkte rol.

Voor de groep uitkeringsgerechtigden die herbeoordeeld wordt, betekenen deze resultaten allereerst een bevestiging van het leeftijdscriterium. Deze pilots laten zien dat er meer mogelijkheden voor reïntegratie zijn dan vanuit de WAO-criteria verwacht werd, maar dat gezondheid de cruciale factor is bij het ook daadwerkelijk gebruik kunnen maken van de mogelijkheden. De eigen perceptie van de gezondheid zal niet 1 op 1 samenlopen met de verzekeringskundige schatting en de daaruit volgende arbeidskundig geschatte mogelijkheden.

3.5.4 Effectiviteit reïntegratie

Voor degenen die na oktober 2004 herbeoordeeld worden is een budget voor reïntegratie ter beschikking gesteld. Om zicht te krijgen op de mogelijke effectiviteit daarvan, wordt hier hetgeen bekend is over de effectiviteit van reïntegratie-instrumenten tot nu toe besproken.

Bemiddeling en interventies werken, vooral bij jongeren en vrouwen

In het onderzoek van Heyma e.a. (2003) naar de doelgroepindeling bij aanbesteding van reïntegratie, is de effectiviteit van reïntegratie-instrumenten onderzocht. Hierin is het belangrijke onderscheid tussen bruto en netto effectiviteit aangebracht. Het verschil tussen bruto en netto effectiviteit is het effect op de werkhervattingskans waarbij niet (bruto) of wel (netto) rekening wordt gehouden met verschillen in de a priori werkhervattingskansen van groepen die wel en geen reïntegratietraject ontvangen. Zij vinden dat anderhalf jaar na intake de kans op reïntegratie 27% is zonder interventie en 34% met inzet van een interventie (reïntegratiebedrijf). Zij brengen de volgende indeling aan in de verschillende reïntegratie-instrumenten:

Indeling type instrument:

- diagnose
- kwalificatie
- bemiddeling

- combinatie van instrumenten

Daarbij werden de volgende effecten gevonden op de werkhervatting binnen anderhalf jaar na intake.

Type effect:

- diagnose → negatief effect op werkhervatting in 1^e instantie (deels duureffect)
- kwalificatie → negatief effect op werkhervatting in 1^e instantie (deels duureffect)
- bemiddeling → positief effect op werkhervattingskans (4,6% toevoeging bij mannen en 10,6% bij vrouwen)
- combinatie van instrumenten → ook positief effect, maar minder dan alleen bemiddeling op zich.

Het effect van bemiddeling bleek daarbij het grootst voor:

- vrouwen
- jongeren
- hoger opgeleiden
- volledig arbeidsongeschikten
- mensen met hoger niveau van werkervaring

De groep die bij de herbeoordelingsoperatie betrokken is lijkt voor een deel te bestaan uit mensen met kenmerken waarbij bemiddeling effect kan hebben, namelijk vrouwen en jongeren. Maar voor effectieve inzet van reïntegratie-instrumenten hebben voorspellingen op grond van achtergrondkenmerken maar een beperkte waarde, subjectieve factoren en maatwerk in de bemiddeling spelen daarbij eveneens een grote rol.

Reïntegratie-instrumenten en gebruik lang niet altijd bekend

Naast de instrumenten die op de werknemer gericht zijn die in het onderzoek van Heyma c.s. aan bod kwamen, spelen ook de REA-instrumenten gericht op de werkgever een rol bij de reïntegratie van herbeoordeelden. In de SCP-enquête over reïntegratie onder (ex-) WAO-ers en (ex-) WW-ers bleek dat een deel van hen niet weet of hun werkgever voor hen subsidie heeft ontvangen (Hoff en Jehoel Gijsbers 2003). Van de werkende (ex-WAO-ers) wist 41% het antwoord niet, maar 18% gaf aan dat de werkgever een subsidie had ontvangen. Daarnaast gaf 12% aan dat een vergoeding voor een voorziening (werkplekaanpassing) was aangevraagd, maar ook dit was bij 22% niet bekend. Van de 12-maands zieken heeft na 2,5 jaar 20% ervaring met op de werkgever gerichte reïntegratie-instrumenten (subsidie, proefplaatsing) (Hento e.a. 2003).

In het onderzoek naar beeldvorming van arbeidsgehandicapten dat in 2004 in opdracht van de Commissie Werkend Perspectief (CWP) is uitgevoerd, bleek ook dat werkgevers zelf niet altijd op de hoogte zijn van het bestaan van bepaalde instrumenten (Van Petersen e.a. 2004).

Weinig zicht op effectiviteit reïntegratie voor arbeidsgehandicapten

Een recente overzichtsstudie naar de effectiviteit van reïntegratie geeft aan dat actief arbeidsmarktbeleid een positief effect kan hebben voor werklozen (De Koning e.a. 2005). Vooral financiële prikkels, bemiddeling en instroomsubsidies lijken goed te werken. Over de effecten van reïntegratie voor arbeidsgehandicapten, en daar gaat het hier bij de herbeoordeelden om, zijn echter nauwelijks aanwijzingen te vinden.

3.6 Conclusies

Dit hoofdstuk bevat een beschrijving van hetgeen er in de literatuur bekend is over de onderzoeksvragen. Het betreft hier literatuur over de periode voor 1 oktober 2004, voor de inwerkingtreding van het aangepaste Schattingsbesluit. De literatuur is geordend aan de hand van de onderzoeksvragen naar de beschrijving van de groep herbeoordeelden en de gevolgen van de herbeoordeling en naar de beschrijving en de gevolgen van het reïntegratieproces. Hier vatten we de belangrijkste conclusies samen.

Groep herbeoordeelden

De groep herbeoordeelden als zodanig is nauwelijks beschreven in de bestudeerde literatuur. De eerstejaarserbeoordeling vond rond de jaren 2000 en 2001 niet altijd plaats. Bij degenen die herbeoordeeld werden bleef bij twee derde het arbeidsongeschiktheidspercentage gelijk en was het overgrote deel van de herbeoordeelden het eens met de uitslag (ook in geval van een lager arbeidsongeschiktheidspercentage). De samenstelling van de groep herbeoordeelden vormde een redelijke afspiegeling van de instroom in de WAO. Van deze groep was 43% ouder dan 50 jaar.

Gevolgen herbeoordeling

Een jaar na toetreding tot de WAO (de doelgroep van de 1^e jaarsherbeoordeling) is 71% van de gedeeltelijk arbeidsongeschikten aan het werk en bij de volledig arbeidsongeschikten is dit 16%. De mate van werkhervatting is het hoogst onder de jongste groep en bij hoger opgeleiden. De oude werkgever is de belangrijkste werkgever. De gezondheid en de arbeidsmotivatie zijn factoren die van invloed zijn op de werkhervatting. De kans op werkhervatting 5 jaar na toetreding in de WAO (de doelgroep van de 5^e jaarsherbeoordeling) is gering. Voor de volledig arbeidsongeschikten is de kans op terugkeer naar werk ook kleiner dan voor gedeeltelijk arbeidsongeschikten. Er bleek geen literatuur beschikbaar over de stroom van herbeoordeelden naar de WW en naar de bijstand.

Reïntegratie

Kans op reïntegratie: rol van persoonskenmerken

De bestudeerde literatuur laat een aantal factoren zien die met de persoon samenhangen de kans op terugkeer naar het werk na een herbeoordeling beïnvloeden. De belangrijkste factoren zijn:

- leeftijd: hoe jonger hoe meer kans

- opleiding: hoe hoger de opleiding, hoe meer kans
- arbeidsongeschiktheidspercentage: hoe minder arbeidsongeschikt hoe groter de kans
- ervaren gezondheid: hoe meer men denkt te kunnen werken hoe groter de kans
- arbeidsmotivatie: hoe gemotiveerder hoe meer kans
- arbeidsverleden: heeft men eerder gewerkt, hoe meer kans.

Of iemand daadwerkelijk terugkeert naar de arbeidsmarkt hangt maar ten dele af van de combinatie van bovengenoemde factoren. De aard van de beperkingen, lichamelijk of psychisch, en de zwaarte ervan spelen ook een rol. Daarnaast is de wijze waarop de motivatie wordt ingezet, het 'willen', van belang.

Er zijn weinig aanwijzingen dat deze factoren bij herbeoordeelden een andere rol spelen dan bij arbeidsgehandicapten in het algemeen.

Kans op reïntegratie: rol van werk en de potentiële werkgever

Voor de herbeoordeelden die weer aan het werk zijn gegaan, zijn blijkens de bestudeerde literatuur voor een groot deel aanpassingen in het werk aangebracht. Over de exacte aard van de aanpassingen is weinig bekend, maar het kan gaan om aanpassingen variërend van hulpmiddelen, aangepaste werktijden, een andere functie-inhoud tot geheel ander werk bij een andere werkgever. Voor arbeidsgehandicapten blijkt de oude werkgever de beste mogelijkheid te bieden om weer aan het werk te komen. Voor het grootste deel van de herbeoordeelden is deze kansrijke mogelijkheid niet meer aan de orde omdat zij geen dienstverband meer hebben. Zij zijn aangewezen op een nieuwe werkgever. De geanalyseerde literatuur laat echter zien dat veel werkgevers niet zitten te springen om herbeoordeelden (arbeidsgehandicapten) aan te nemen. De beeldvorming over deze groep potentiële werknemers is negatief: arbeidsgehandicapte werknemers zijn een financieel risico en kosten veel tijd. De ervaringen van werkgevers die arbeidsgehandicapten, al dan niet na een herbeoordeling, in dienst hebben is echter positiever: het gaat veelal om gemotiveerde werknemers met een redelijke tot normale productiviteit. De financiële risico's kunnen weggenomen worden door een beroep te doen op de wet REA. Een deel van de werkgevers blijkt niet bekend te zijn met de mogelijkheden die REA biedt voor het in dienst nemen van arbeidsgehandicapten, zoals de no-riskpolis.

Reïntegratiedienstverlening

In de praktijk wordt om verschillende redenen niet aan alle herbeoordeelden een reïntegratietraject aangeboden en wordt het traject niet per definitie aan de meest kansrijken aangeboden. Dit geldt voor de situatie met betrekking tot de herbeoordelingen voor en na 1 oktober 2004. De literatuur laat zien dat bemiddeling juist bij de kansrijken meer oplevert. Sommige herbeoordeelden vinden zelfstandig werk (ook mensen waarvan dat niet was verwacht), andere verwachten bij voorbaat al dat ze niet aan de slag kunnen komen en vinden dan inderdaad vaak geen werk. In geval van gecompliceerde handicaps lijkt de inzet van scholing de slaagkans van reïntegratie te vergroten. In andere situaties lijkt de inzet van scholing veel minder effectief. De aanwezigheid van een vaste contactpersoon bij de bemiddeling vergroot het succes van de

reïntegratie. Daarnaast zien we in zijn algemeenheid dat interventies in het kader van de bemiddeling vruchten afwerpen. We zien ook dat het makkelijker is om als gedeeltelijke arbeidsongeschikte aan het werk te komen na een herkeuring en afschatting naar een lager ao-percentage, dan als -voormalig- volledig arbeidsongeschikte na een herkeuring en afschatting naar een lager ao-percentage.

Onbekend

Deze literatuurstudie heeft ook laten zien dat een deel van de situatie van herbeoordeelden en de gevolgen van de herbeoordeling niet bekend is. Allereerst valt op dat de groep herbeoordeelden als zodanig zelden onderwerp van onderzoek is geweest en dat deze groep zodoende als onderdeel van de gehele groep arbeidsgehandicapten of arbeidsongeschikten is bestudeerd. Een tweede leemte in de kennis is dat er weinig bekend is over de inkomensgevolgen van de herbeoordelingen en dat de stroom van de WAO via de herbeoordeling naar de Bijstand geheel niet in beeld is gebracht. Als derde punt is het van belang te wijzen op het gebrek aan kennis over de inzet van en de effectiviteit van reïntegratie instrumenten voor deze specifieke groep arbeidsgehandicapten.

Consequenties voor nieuwe groep herbeoordeelden

Dit hoofdstuk heeft laten zien dat allereerst de mogelijkheid om te reïntegreren bepaald wordt door de (ervaren) gezondheid en door motivatie. Vervolgens bleek dat de kans op succesvolle reïntegratie groter is voor gedeeltelijk arbeidsongeschikten en voor jongeren. Een bevorderende factor voor reïntegratie kan het gericht inzetten van reïntegratie-instrumenten zijn terwijl een belemmerende factor aanwezig is in de beeldvorming bij werkgevers over arbeidsgehandicapten. In de situatie van degenen die na 1 oktober 2004 herbeoordeeld worden, spelen al deze factoren een rol in dezelfde richting als voorheen.

Een belangrijk verschil in de situatie van de herbeoordeelden voor 1 oktober en de situatie van degenen die volgens het aangepaste Schattingsbesluit beoordeeld worden, is dat voor 1 oktober 2004 een deel van de herbeoordelingen plaatsvond naar aanleiding van een verandering in de situatie van betrokkene, waardoor een verandering (inclusief een bijstelling naar beneden) van de uitkering verwacht kon worden. Dit speelt na 1 oktober 2004, bij de nieuwe herbeoordelingen, geen rol meer. Dit betekent dat een groot deel van de nieuwe herbeoordelingspopulatie minder voorbereid is op verandering en op reïntegratie dan een deel van de oude populatie dat was.

4 Typering van herbeoordeelden

In dit hoofdstuk verkennen we de herbeoordelingen van WAO-gerechtigden die tussen 1 januari 2002 en 1 oktober 2004 zijn uitgevoerd door UWV (Paragraaf 4.1), maken we onderscheid tussen herbeoordelingen naar resultaat van de herbeoordeling en arbeidssituatie op het moment van herbeoordeling (Paragraaf 4.2), selecteren we de onderzoekspopulatie voor verdere analyses (Paragraaf 4.3) en analyseren we verschillen in kenmerken binnen de onderzoekspopulatie (Paragraaf 4.4). Doel van dit hoofdstuk is om een eerste indruk te krijgen van de omvang van het aantal herbeoordelingen dat door UWV in het verleden is uitgevoerd, van het aantal herbeoordelingen dat tot een verlaging van het arbeidsongeschiktheidspercentage heeft geleid (gedeeltelijke goedkeuring), zowel in absolute omvang als ten opzichte van het aantal herbeoordelingen waarbij het arbeidsongeschiktheidspercentage niet naar beneden is bijgesteld, en van de kenmerken van de groep WAO-gerechtigden die gedeeltelijk of volledig zijn goedgekeurd.

Voor deze verkenning is een analyse uitgevoerd op het bestand met administratieve gegevens over herbeoordelingen van UWV in de periode van 1 januari 2002 tot 1 oktober 2004. De daarin geregistreerde herbeoordelingen zijn door UWV gekoppeld aan de WAO-uitkeringsadministratie. Als een persoon meerdere keren in die periode wordt herbeoordeeld, telt dat als meerdere gevallen. De analyse in dit hoofdstuk is dan ook op het niveau van herbeoordelingen, niet op het niveau van personen. Overigens komen in het van UWV ontvangen bestand slechts maximaal twee herbeoordelingen per persoon voor.

4.1 Aantal herbeoordelingen 2002-2004

Tabel 4.1 geeft een overzicht van alle herbeoordelingen in de periode van 1 januari 2002 tot 1 oktober 2004 zoals die zijn geregistreerd in de herbeoordelingsadministratie van UWV. Het gaat om herbeoordelingen van personen die ten tijde van de herbeoordeling WAO-gerechtigd waren. De cijfers betreffen daarmee stromen van WAO-gerechtigden die een herbeoordeling krijgen en geen standcijfers van het aantal WAO-gerechtigden op enig moment. In Tabel 4.1 wordt onderscheid gemaakt naar het soort herbeoordeling, het jaar van herbeoordeling en naar het volgnummer van de herbeoordeling.

Tot 1 oktober 2004 vonden reguliere herbeoordelingen plaats na één en na vijf jaar arbeidsongeschiktheid. Deze wettelijke 1e en 5e jaars herbeoordelingen golden voor alle WAO-gerechtigden. Betrokken WAO-ers ontvingen ofwel een oproep voor een keuring, ofwel een vragenformulier aan de hand waarvan UWV vervolgens besloot of een oproep nodig was. Deze herbeoordelingen werden regelmatig 'op de stukken' afgedaan. Zo had van degenen die in augustus 1999 in de WAO zijn ingestroomd, ruim een jaar later slechts driekwart een 1^e jaars herbeoordeling gehad. Daarvan had 18 procent geen verzekeringsarts of arbeidsdeskundige gezien (zie Hento e.a. 2003). Naast de wettelijke 1^e en 5^e jaars herbeoordelingen werden tot 1 oktober 2004 ook professionele herbeoordelingen uitgevoerd. Dit zijn herbeoordelingen op een willekeurig moment naar aanleiding van een (verwachte) verandering in de situatie van

betrokkene met betrekking tot werk en/of gezondheid. Professionele herbeoordelingen worden onder meer gehouden wanneer reeds sprake is van een (gedeeltelijke) werkhervatting of een toename van het aantal arbeidsuren.

Voor meer dan een half miljoen WAO-gerechtigden is in de periode van 1 januari 2002 tot 1 oktober 2004 een herbeoordeling geregistreerd. Bijna de helft daarvan kreeg binnen die periode nog een tweede herbeoordeling. Het overgrote deel van de tweede herbeoordelingen zijn professionele herbeoordelingen. De reguliere 1^e en 5^e jaars herbeoordelingen maken het grootste deel uit van de eerst aangetroffen herbeoordeling. Het aantal herbeoordelingen is vrijwel constant per jaar, in aanmerking genomen dat voor 2004 slechts informatie tot 1 oktober beschikbaar is.

Tabel 4.1: Aantal herbeoordelingen naar volgnummer per persoon, soort en jaar

Volgnummer	Soort	2002	2003	2004	Totaal
1	1 ^e jaars	64.677	70.734	28.664	164.075
	5 ^e jaars	65.031	84.687	56.392	206.110
	Professioneel	95.519	51.410	29.083	176.012
	Overig	11.954	8.013	407	20.374
	Totaal	237.181	214.844	114.546	566.571
2	1 ^e jaars	5.566	17.620	8.566	31.752
	5 ^e jaars	5.947	18.316	23.382	47.645
	Professioneel	44.298	66.313	74.836	185.447
	Overig	429	668	94	1.191
	Totaal	56.240	102.917	106.878	266.035
Alle	1 ^e jaars	70.243	88.354	37.230	195.827
	5 ^e jaars	70.978	103.003	79.774	253.755
	Professioneel	139.817	117.723	103.919	361.459
	Overig	12.383	8.681	501	21.565
	Totaal	293.421	317.761	221.424	832.606

Bij een herbeoordeling wordt gekeken of de mate van arbeidsongeschiktheid (AO) is veranderd. De mate van arbeidsongeschiktheid wordt vastgesteld aan de hand van de restverdien capaciteit van de cliënt. Hoe meer de cliënt in staat wordt geacht om algemeen geaccepteerde arbeid uit te voeren gegeven zijn of haar gezondheidssituatie, hoe groter zijn of haar restverdien capaciteit en hoe kleiner de mate van arbeidsongeschiktheid. De mate van arbeidsongeschiktheid wordt onderverdeeld in 8 klassen, variërend van minder dan 15 procent tot meer dan 80 procent. Deze laatste klasse wordt veelal aangeduid met 'volledige arbeidsongeschiktheid'. De mate van arbeidsongeschiktheid bepaalt het uitkeringsniveau. Tabel 4.2 laat zien hoe de WAO-uitkering afhangt van de arbeidsongeschiktheidsklasse. Een verandering van de arbeidsongeschiktheidsklasse bij herbeoordeling leidt zo tot een verandering van de hoogte van de WAO-uitkering. Bij een verandering tot een arbeidsongeschiktheidspercentage van minder dan 15 procent betekent dat een volledig verlies van de arbeidsongeschiktheidsuitkering. In zo'n geval is de cliënt 'afgeschat'.

Tabel 4.2: Uitkeringspercentage naar mate van arbeidsongeschiktheid

Mate van arbeidsongeschiktheid (AO-percentages)	Uitkeringspercentage*
Minder dan 15 %	0,0 %
15 tot 25 %	20,0 %
25 tot 35 %	30,0 %
35 tot 45 %	40,0 %
45 tot 55 %	50,0 %
55 tot 65 %	60,0 %
65 tot 80 %	72,5 %
Meer dan 80 %	90,0 %

* Percentage van de uitkeringsgrondslag, zijnde het gemiddelde inkomen in de functie waaruit een persoon arbeidsongeschikt is geworden, met een maximum

Om de verandering van het arbeidsongeschiktheidspercentage als gevolg van de herbeoordeling vast te kunnen stellen, maken we gebruik van het door UWV gemeten arbeidsongeschiktheidspercentage op het moment van herbeoordeling en het arbeidsongeschiktheidspercentage dat geldt 3 maanden na de herbeoordeling. Tabel 4.3 laat veranderingen in die percentages zien bij alle herbeoordelingen in de periode van 1 januari 2002 tot 1 oktober 2004. Ongeveer de helft van alle herbeoordelingen betreft volledig arbeidsongeschikte personen. De andere helft is ongeveer gelijk verdeeld over de arbeidsongeschiktheidsklassen. Uit de tabel wordt duidelijk dat de meeste herbeoordelingen niet leiden tot een andere mate van arbeidsongeschiktheid. Op de diagonaal van de tabel bevinden zich de meeste gevallen. Wanneer er wel een ander arbeidsongeschiktheidspercentage wordt vastgesteld bij de herbeoordeling, dan kan dat zowel een stijging (boven de diagonaal) als een daling (onder de diagonaal) zijn. Het laatste komt daarbij vaker voor dan het eerste. Door de verschuivingen in de mate van arbeidsongeschiktheid als gevolg van herbeoordelingen, neemt het aandeel cliënten in alle arbeidsongeschiktheidsklassen af, behalve in de klasse van minder dan 15 procent en in de categorie 'onbekend'. In deze laatste groep vallen veel personen die volledig zijn afgeschat (zie de volgende paragraaf).

4.2 Onderscheid in categorieën herbeoordeelden

In ons onderzoek zijn we met name geïnteresseerd in de arbeidsmarkt- en inkomenspositie van WAO-gerechtigden die na herbeoordeling meer of zelfs volledig arbeidsgeschikt worden verklaard. We maken daarom eerst een onderscheid in herbeoordelingen die leiden tot een grotere mate van arbeidsongeschiktheid, een gelijkblijvende mate en een kleinere mate van arbeidsongeschiktheid. Voor de laatste groep maken we bovendien een onderscheid in herbeoordelingen die tot een gedeeltelijk verlies van de WAO-uitkering leiden (meer dan 15% arbeidsongeschikt na herbeoordeling) en tot een volledig verlies (minder dan 15% arbeidsongeschikt na herbeoordeling). Personen die na herbeoordeling de WAO-uitkering volledig verliezen zijn volledig aangewezen op andere inkomensbronnen en verdwijnen uit de WAO-uitkeringsadministratie van UWV, waardoor ze op langere termijn ook mogelijkheden tot reïntegratiedienstverlening aan WAO-gerechtigden mislopen.

Naast het onderscheid naar de richting waarin de mate van arbeidsongeschiktheid verandert bij herbeoordeling, maken we in ons onderzoek ook onderscheid naar de mate van werkzaamheid ten tijde van de herbeoordeling. Het is evident dat voor de inkomens- en arbeidsmarktpositie die het gevolg is van een gedeeltelijke goedkeuring het van belang is of mensen reeds inkomen uit arbeid ontvangen en of ze reeds contact hebben met de arbeidsmarkt. Waar herbeoordeelden die niet werkzaam zijn ten tijde van de herbeoordeling na (gedeeltelijk) verlies van de WAO-uitkering zouden kunnen streven naar werkhervatting, daar gaat het bij herbeoordeelden die wel werkzaam zijn ten tijde van herbeoordeling om een mogelijke uitbreiding van het aantal werkuren (werkuitbreiding). De mate waarin WAO-gerechtigden werkzaam zijn ten tijde van de herbeoordeling baseren we op een indicator die door UWV is geconstrueerd op basis van gegevens uit het bestand Verzekerde Personen en Dienstverbanden (VPD). Daarin staan de aanvangs- en einddatums van perioden waarin personen premies hebben betaald voor werknemersverzekeringen. Indien de herbeoordeling binnen zo'n periode van premiebetaling viel, is aangenomen dat personen werkten ten tijde van de herbeoordeling.

De manier waarop is vastgesteld of personen ten tijde van de herbeoordeling werkzaam waren of niet, kan tot een vertekening van het aantal werkenden leiden. Registratie van een dienstverband kan namelijk samengaan met het recht op een WAO-uitkering, ook bij volledige arbeidsongeschiktheid. Bij arbeidsongeschiktheid geldt een ontslagbescherming van 2 jaar. Dit betekent dat arbeidsongeschikten die na 1 jaar wachttijd recht krijgen op een volledige WAO-uitkering, gedurende het eerste jaar van hun WAO-uitkering het dienstverband behouden, zonder dat ze daadwerkelijk werkzaam hoeven te zijn. Of betrokkenen na die periode van 2 jaar ontslagbescherming daadwerkelijk ontslagen worden en dus of het dienstverband eindigt, hangt onder meer af van de voortvarendheid waarmee de werkgever een ontslagvergunning bij het CWI aanvraagt. Zeker onder de WAO-gerechtigden die nog niet lang een WAO uitkering hebben ten tijde van herbeoordeling, zal zodoende een groot percentage nog een dienstverband hebben, zonder dat ze werkzaam zijn. Het onderscheid tussen beide toestanden is op grond van de VPD niet te maken. Het gevolg is dat het aandeel werkenden onder de herbeoordeelden wordt overschat, met name die met een 1^e jaars herbeoordeling.

Onderscheid in de mate waarin het arbeidsongeschiktheidspercentage veranderd als gevolg van de herbeoordeling en onderscheid naar de mate van werkzaamheid ten tijde van herbeoordeling, leiden samen tot 10 verschillende categorieën van herbeoordelingen. Deze 10 categorieën worden getoond in Tabel 4.4 met daarbij het aantal en aandeel herbeoordelingen in de periode van 1 januari 2002 tot 1 oktober 2004. Tabel 4.4 laat zien dat bij ongeveer 70 procent van de herbeoordelingen de mate van arbeidsongeschiktheid gelijk blijft. In 5,8 procent van de gevallen gaat het AO-percentage omhoog, in 16,7 procent van de gevallen gaat het AO-percentage omlaag. Ongeveer de helft daarvan verliest daarbij de WAO-uitkering volledig. Van 7,6 procent is het arbeidsongeschiktheidspercentage voor of na de herbeoordeling onbekend. Van alle herbeoordelingen vindt bijna de helft plaats bij personen die werkzaam zijn. Bij cliënten waarvoor het AO-percentage niet veranderd ligt dat aandeel lager, bij personen die hun WAO-uitkering (gedeeltelijk) verliezen is het merendeel werkzaam. Dat laat alvast een relatie zien tussen werkzaamheid en het resultaat van de herbeoordeling, waarop we later in dit rapport nog terugkomen.

Tabel 4.3: Overgang in arbeidsongeschiktheidspercentages (AO-percentages) bij herbeoordeling (2002-2004)

Nieuw AO-percentages	< 15%	15-25%	25-35%	35-45%	45-55%	55-65%	65-80%	80-100%	Onbekend	Totaal
Oude AO-percentages										
< 15 %	1.430 70,9%	78 3,9 %	49 2,4 %	44 2,2 %	31 1,5 %	17 0,8 %	9 0,4 %	67 3,3 %	291 14,4 %	2.016 100,0 %
15-15 %	2.412 3,3%	47.057 64,8 %	2.256 3,1 %	994 1,4 %	626 0,9 %	446 0,6 %	415 0,6 %	4.230 5,8 %	14.180 19,5 %	72.616 100,0 %
25-35 %	2.330 2,9%	4.776 5,9 %	52.114 64,1 %	2.354 2,9 %	1.046 1,3 %	606 0,7 %	623 0,8 %	5.277 6,5 %	12.153 15,0 %	81.259 100,0 %
35-45 %	2.112 3,1%	2.408 3,6 %	3.915 5,8 %	43.300 63,8 %	1.700 2,5 %	649 1,0 %	762 1,1 %	5.130 7,6 %	7.844 11,5 %	67.820 100,0 %
45-55 %	1.772 2,5%	1.653 2,4 %	2.454 3,5 %	3.303 4,7 %	42.337 60,5 %	1.285 1,8 %	1.077 1,5 %	7.909 11,3 %	8.142 11,6 %	69.932 100,0 %
55-65 %	700 1,9%	887 2,4 %	1.023 2,7 %	1.313 3,5 %	2.101 5,6 %	21.995 58,8 %	903 2,4 %	4.525 12,1 %	3.965 10,6 %	37.412 100,0 %
65-80 %	730 1,9%	606 1,6 %	947 2,5 %	1.153 3,1 %	1.819 4,8 %	1.631 4,3 %	22.048 58,6 %	5.320 14,1 %	3.370 8,9 %	37.624 100,0 %
80-100 %	2.478 0,6%	6.503 1,5 %	6.704 1,5 %	6.502 1,5 %	8.172 1,9 %	5.489 1,2 %	6.497 1,5 %	351.716 80,0 %	45.533 10,4 %	439.599 100,0 %
Onbekend	1.354 5,6%	1462 6,1 %	1.406 5,8 %	1037 4,3 %	1114 4,6 %	524 2,2 %	564 2,3 %	5846 24,2 %	11.021 44,9 %	24.328 100,0 %
Totaal	15.318 1,8%	65.430 7,9 %	70.868 8,5 %	60.000 7,2 %	58.946 7,1 %	32.642 3,9 %	32.898 4,0 %	390.020 46,8 %	106.484 12,8 %	832.606 100,0 %
Oude AO-percentages										
Totaal	2.016 0,2 %	72.616 8,7 %	81.259 9,8 %	67.820 8,1 %	69.932 8,4 %	37.412 4,5 %	37.624 4,5 %	439.599 52,8 %	24.328 2,9 %	832.606 100,0 %

Tabel 4.4: Categorisering herbeoordelingen naar verandering AO-percentages en werkzaamheid ten tijde van herbeoordeling (2002-2004)

Resultaat herbeoordeling volgens UWV	AO-% omhoog	AO-% gelijk	AO-% omlaag	Uitkering beëindigd a.g.v. herbeoordeling of herstel	Uitkering beëindigd niet a.g.v. herbeoordeling of herstel	Uitkering beëindigd met onbekende reden	Onbekend resultaat	Totaal	Aandeel
Herbeoordeling categorie									
AO-% omhoog, niet werkzaam	18.072	0	0	51	79	5	0	18.207	2,2 %
AO-% omhoog, wel werkzaam	30.009	0	0	114	90	8	0	30.221	3,6 %
AO-% gelijk, niet werkzaam	0	331.654	0	5.216	1.204	213	0	338.287	40,6 %
AO-% gelijk, wel werkzaam	0	237.217	0	5.587	429	477	0	243.710	29,3 %
AO-% omlaag naar > 15%, niet werkzaam	0	0	23.692	99	18	9	0	23.818	2,9 %
AO-% omlaag naar > 15%, wel werkzaam	0	0	45.236	726	14	62	0	46.038	5,5 %
AO-% omlaag naar < 15%, niet werkzaam	0	0	52	23.342	3	4	0	23.401	2,8 %
AO-% omlaag naar < 15%, wel werkzaam	0	0	141	45.605	2	18	0	45.766	5,5 %
AO-% onbekend, niet werkzaam	0	0	0	0	1.859	988	16.927	19.774	2,4 %
AO-% onbekend, wel werkzaam	0	0	0	3.248	658	2.101	37.377	43.384	5,2 %
Totaal	48.081	568.871	69.121	83.988	4.356	3.885	54.304	832.606	100,0 %

Naast het aantal en aandeel herbeoordeelden per categorie, splitst Tabel 4.4 het aantal herbeoordelingen verder uit naar het resultaat van de herbeoordeling zoals die apart door UWV is vastgesteld. Daarmee controleren we of de door ons vastgestelde wijzigingen in het arbeidsongeschiktheidspercentage overeenkomt met de registratie door UWV. Van de herbeoordelingen waarbij het nieuwe AO-percentage onbekend is, maar waarvan UWV heeft vastgesteld dat de uitkering is beëindigd als gevolg van herbeoordeling of herstel, kan worden aangenomen dat de personen in kwestie volledig zijn goedgekeurd. Voor de grootste groep herbeoordelingen stellen we vast dat de door ons vastgestelde wijzigingen overeenkomen met het resultaat zoals geregistreerd door UWV. Maar de tabel laat ook zien dat het vaststellen van een WAO-uitkering van meer kan afhangen dan alleen de herbeoordeling. Die informatie gebruiken we in de volgende paragraaf om een goede onderzoekspopulatie af te baken.

4.3 Selectie van onderzoekspopulatie

Met ons onderzoek beogen we iets te leren over de gevolgen van herbeoordelingen die in het verleden hebben geleid tot een gedeeltelijk of volledig verlies van de WAO-uitkering. Daarmee kunnen we enig inzicht krijgen in de mogelijke gevolgen van herbeoordelingen die momenteel of in de nabije toekomst plaatsvinden. Ons onderzoek zal zich daarom moeten beperken tot herbeoordelingen in het verleden die voldoende lijken op herbeoordelingen die momenteel uitgevoerd worden en waarvan de informatie zoveel mogelijk compleet en consistent is. Dat betekent dat we de onderzoekspopulatie dienen in te perken aan de hand van exclusie criteria die aan de ene kant herbeoordelingen met onvoldoende of onzekere informatie uitsluiten van verdere analyse en aan de andere kant herbeoordelingen of herbeoordeelden met kenmerken die afwijken van de huidige herbeoordelingen en herbeoordeelden uitsluiten van verdere analyse. Deze exclusie criteria hebben we in Tabel 4.5 op een rijtje gezet, met daarbij het aantal herbeoordelingen dat onder de betreffende exclusie criteria valt. Bij het vaststellen van de exclusie criteria hebben we expliciet rekening gehouden met de resultaten van een intern UWV-onderzoek naar de kwaliteit van de herbeoordelingsgegevens.

Allereerst elimineren we ruim 8 duizend gevallen van herbeoordeling die dubbel staan geregistreerd. Vervolgens beperken we onze onderzoekspopulatie tot herbeoordelingen die plaatsvonden in de periode van 1 januari 2002 tot 1 oktober 2004. Dit om te voorkomen dat we herbeoordelingen analyseren die onder de nieuwe herbeoordelingsoperatie vallen die vanaf 1 oktober 2004 in gang is gezet. Behalve als gevolg van aanpassingen in de beoordelingscriteria zijn deze nieuwe herbeoordelingen ongeschikt voor verdere analyse, omdat door hun recente gebeurtenis de benodigde gegevens over de gevolgen voor de arbeidsmarkt- en inkomenspositie vooralsnog ontbreken. Hiermee sluiten we ruim 35 duizend herbeoordelingen uit van verdere analyse. Omdat we ons concentreren op WAO-gerechtigden en niet op WAZ-gerechtigden of jonggehandicapten, en in de nieuwe herbeoordelingsoperatie alleen personen die op 1 oktober 2004 niet ouder zijn dan 50 jaar worden betrokken, beperken we de onderzoekspopulatie tot personen tussen de 23 en 54 jaar. Hiermee sluiten we meer dan 220 duizend herbeoordelingen uit van analyse. Met 26,5 procent van alle herbeoordelingen is het leeftijdscriterium daarmee het belangrijkste exclusie criterium. Dit komt onder andere omdat ouderen sterk zijn oververtegenwoordigd in de groep WAO-gerechtigden. Verder sluiten we WSW-ers, vrijwillig

verzekerden en gevallen van nawerking uit, bij elkaar zo'n 15 duizend gevallen van herbeoordeling.

Tabel 4.5: Selectie van onderzoekspopulatie a.h.v. exclusie criteria (2002-2004)

Exclusie criteria	Aantal herbeoordelingen	Aandeel
Dubbele records	8.544	1,0 %
Herbeoordeling voor 1 januari 2002 of na 1 oktober 2004	35.379	4,2 %
Jonger dan 23 of ouder dan 54	220.319	26,5 %
WSW geval	12.404	1,5 %
Vrijwillig verzekerden of geval van nawerking	3.881	0,5 %
Professionele herbeoordeling bij ambtenaren	40.276	4,8 %
Werkzaamheid ten tijde van herbeoordeling niet eenduidig	40.538	4,9 %
Eigen categorisering komt niet overeen met effect volgens UWV	10.567	1,3 %
Verandering AO-% volgens UWV niet door herbeoordeling	17.638	2,1 %
Begin WAO na herbeoordeling	1	0,0 %
Herbeoordeling na einde WAO zonder volledige afschatting	1.140	0,1 %
Herhaalde wettelijke herbeoordeling binnen 9 maanden	4.406	0,5 %
Herhaalde professionele herbeoordeling binnen een maand	2.375	0,3 %
Geslacht onbekend	7	0,0 %
Totaal aan ongeldige records	397.475	47,7 %
Geldige records	435.131	52,3 %
Totaal	832.606	100,0 %

Op basis van intern onderzoek bij UWV naar de kwaliteit van de herbeoordelingstatistiek is naar voren gekomen dat veel van de geregistreerde professionele herbeoordelingen bij ambtenaren slechts herbeoordelingen van bovenwettelijke uitkeringen betreffen. Het gaat daarbij dus niet om een normale herbeoordeling waarbij de mate van arbeidsongeschiktheid wordt vastgesteld. Om er zeker van te zijn dat we de herbeoordeling van bovenwettelijke uitkeringen bij ambtenaren volledig buiten onze analyse houden, laten we alle professionele herbeoordelingen van ambtenaren buiten beschouwing. Dit betreft ruim 40 duizend geregistreerde herbeoordelingen, ofwel bijna 5 procent van alle geregistreerde herbeoordelingen.

Bij de herbeoordelingen van vóór 1 oktober 2004 was soms sprake van een verzoek tot herbeoordeling als gevolg van een gezondheidsverandering die inmiddels had geleid tot werkhervatting. In de nieuwe herbeoordelingsoperatie die op 1 oktober 2004 van start is gegaan, vinden herbeoordelingen uitsluitend plaats omdat WAO-gerechtigden tot de doelgroep van de herbeoordelingsoperatie behoren, niet omdat er een wijziging in de gezondheidssituatie heeft plaatsgevonden, ook al heeft die toevallig plaatsgevonden. Oude herbeoordelingen die naar aanleiding van werkhervatting plaatsvonden zijn daarmee onvergelijkbaar met de nieuwe herbeoordelingen. Daarom laten we alle herbeoordelingen buiten beschouwing die kort volgen op de start van een nieuw dienstverband. Rekening houdend met vertraging in de uitvoering en registratie van herbeoordelingen, hebben we daarvoor een relatief ruime periode van een jaar aangehouden. Verder controleren we aan de hand van de aanvangsdatum van het dienstverband

of herbeoordeelden daadwerkelijk werkzaam zijn ten tijde van herbeoordeling. Valt de datum van herbeoordeling niet binnen een geregistreerd dienstverband terwijl UWV aangeeft dat er wel sprake is van werk ten tijde van herbeoordeling, dan laten het geval buiten beschouwing. Samen betreft dat bijna 5 procent van alle geregistreerde herbeoordelingen.

Belangrijke kanttekening bij deze selectie is dat herbeoordelingen die kort volgen op een *uitbreiding* van het aantal werkuren *niet* buiten de onderzoekspopulatie zijn gelaten, eenvoudigweg omdat er geen informatie beschikbaar was over een uitbreiding van het aantal werkuren rond de datum van herbeoordeling. Dat betekent dat in de groep werkenden zich personen kunnen bevinden die als gevolg van een uitbreiding van het aantal werkuren (professioneel) zijn herbeoordeeld. Dit heeft consequenties voor de analyse van de gevolgen van de herbeoordeling voor de uitkerings- en arbeidsmarktpositie. Zo zal minder snel een (verdere) urenuitbreiding worden waargenomen. Bovendien zijn deze herbeoordelingen onvergelykbaar met de herbeoordelingen van na 1 oktober 2004. Hoe groot deze groep is in de totale onderzoekspopulatie is onduidelijk.

De informatie die UWV geeft over het resultaat van de herbeoordeling en de reden voor een verandering in het arbeidsongeschiktheidspercentage is voor ons leidend in de selectie van de onderzoekspopulatie. Wanneer onze eigen berekening van het resultaat van de herbeoordeling niet overeenkomt met die van UWV, laten we de herbeoordeling buiten beschouwing. Ook wanneer een verandering van het arbeidsongeschiktheidspercentage niet kan worden toegeschreven aan een herbeoordeling laten we het geval buiten de onderzoekspopulatie. Samen betreft dat ruim 3 procent van alle geregistreerde herbeoordelingen.

Ook zorgen we dat herbeoordelingen die vlak voor de aanvang van een WAO-uitkering plaatsvinden niet in het onderzoeksbestand terechtkomen. Datzelfde geldt voor herbeoordelingen die te ver na het geregistreerde einde van de WAO-uitkering plaatsvinden zonder dat er sprake is van een volledige afschatting. Voor de 1^e jaars en professionele herbeoordeling is daarvoor een jaar genomen, voor de 5^e jaars en overige herbeoordelingen 5 jaar. Tenslotte negeren we alle wettelijke herbeoordelingen die binnen 9 maanden worden herhaald en professionele herbeoordelingen die binnen een maand worden herhaald.

Door het toepassen van alle exclusie criteria houden we uiteindelijk de helft van het oorspronkelijke bestand aan geregistreerde herbeoordelingen over voor verdere analyse. Maar daarmee hebben we de onderzoekspopulatie nog niet voldoende ingeperkt. Het gaat ons immers om WAO-gerechtigden waarvan het arbeidsongeschiktheidspercentage naar beneden wordt bijgesteld bij herbeoordeling. Tabel 4.6 laat de aantallen en aandelen in ons analysebestand zien nadat we de exclusie criteria hebben toegepast. Een tweede selectie betreft de 44.736 herbeoordelingen waarbij het AO-percentage omlaag is gegaan tot meer dan 15 procent, zodat er nog wel recht is op een WAO-uitkering, en de 44.874 herbeoordelingen waarbij personen volledig zijn afgeschat, zodat zij niet langer recht hebben op een WAO-uitkering.

In hoeverre hebben we de onderzoekspopulatie hiermee zodanig ingeperkt, dat we nog slechts een zeer selectieve groep onderzoeken? Om die vraag te beantwoorden kijken we naar de verdeling van kenmerken van herbeoordelingen en herbeoordeelden in de groep die binnen en buiten de geselecteerde onderzoekspopulatie valt. Tabel 4.7 kijkt allereerst naar kenmerken van de herbeoordeling, Tabel 4.8 naar kenmerken van de herbeoordeelde en Tabel 4.9 naar kenmerken van de oude baan van waaruit de herbeoordeelde arbeidsongeschikt is geraakt. De verdeling naar deze kenmerken wordt gegeven voor het totaal aantal geregistreerde

herbeoordelingen (vierde kolom), voor de herbeoordelingen die buiten de analyse worden gelaten (derde kolom), voor de herbeoordelingen die niet voldoen aan de exclusie criteria, maar waarbij het AO-percentage niet is verlaagd bij herbeoordeling (tweede kolom) en tenslotte voor de herbeoordelingen die niet voldoen aan de exclusie criteria en waarbij het AO-percentage wel is verlaagd bij herbeoordeling (de onderzoekspopulatie, eerste kolom).

Tabel 4.6: Categorisering van herbeoordelingen naar resultaat, na selectie (2002-2004)

Effect herbeoordeling volgens UWV	AO-% omhoog	AO-% gelijk	AO-% omlaag	Uitkering beëindigd a.g.v. herbeoordeling of herstel	Totaal	Aandeel
Herbeoordeling categorie						
AO-% omhoog, niet werkzaam	10.637	0	0	0	10.637	2,4 %
AO-% omhoog, wel werkzaam	15.261	0	0	0	15.261	3,5 %
AO-% gelijk, niet werkzaam	0	192.178	0	0	192.178	44,2 %
AO-% gelijk, wel werkzaam	0	126.238	0	0	126.238	29,0 %
AO-% omlaag naar > 15%, niet werkzaam	0	0	18.347	0	18.347	4,2 %
AO-% omlaag naar > 15%, wel werkzaam	0	0	26.389	0	26.389	6,1 %
AO-% omlaag naar < 15%, niet werkzaam	0	0	0	18.441	18.441	4,2 %
AO-% omlaag naar < 15%, wel werkzaam	0	0	0	26.433	26.433	6,1 %
AO-% onbekend, niet werkzaam	0	0	0	0	0	0,0 %
AO-% onbekend, wel werkzaam	0	0	0	1.207	1.207	0,3 %
Totaal	25.898	318.416	44.736	46.081	435.131	100,0 %

Tabel 4.7 laat zien dat door de selectie van de onderzoekspopulatie de reguliere 1^e jaars herbeoordelingen en professionele herbeoordelingen zijn oververtegenwoordigd en de 5de jaars herbeoordelingen zijn ondervertegenwoordigd. Dat heeft verschillende redenen. Naast het uitsluiten van professionele herbeoordelingen bij ambtenaren, leiden professionele herbeoordelingen eerder tot een verlaging van de mate van arbeidsongeschiktheid dan de andere herbeoordelingen. Dat laatste geldt ook voor de reguliere 1^e jaars herbeoordelingen. Daarom zijn beide typen herbeoordelingen oververtegenwoordigd in de groep (gedeeltelijk) goedgekeurden. Daarentegen leiden 5^e jaars herbeoordelingen juist vaker tot een handhaving of verhoging van het AO-percentage, waardoor dit type herbeoordelingen is ondervertegenwoordigd in de onderzoekspopulatie. Het is in ieder geval niet zo dat de exclusie criteria bepaalde typen herbeoordelingen volledig uitsluiten.

Kijken we naar het jaar van herbeoordeling of het volgnummer van de herbeoordeling, dan hebben de gehanteerde selectie criteria daar nauwelijks invloed op. Ook bij de mate van arbeidsongeschiktheid voorafgaand aan de herbeoordeling is er nauwelijks sprake van een andere verdeling tussen de verschillende selectiegroepen. Volledig arbeidsongeschikten worden iets vaker geselecteerd in de onderzoekspopulatie dan gedeeltelijk arbeidsongeschikten, met name omdat onzekerheid over de mate van werkzaamheid ten tijde van de herbeoordeling tot uitsluiting van analyse leidt. Maar de mate van arbeidsongeschiktheid wordt bij volledig arbeidsongeschikten wel weer iets minder vaak naar beneden bijgesteld bij herbeoordeling.

Met betrekking tot persoonskenmerken kan op basis van Tabel 4.8 worden vastgesteld dat met name vrouwen, jongeren, personen die werkzaam waren ten tijde van de herbeoordeling en personen met klachten ten aanzien van spanning of depressie oververtegenwoordigd zijn in de onderzoekspopulatie. Bij vrouwen en jongeren ligt dat vooral aan de exclusie criteria. Als gevolg van het uitsluiten van ouderen en herbeoordeelden met onzeker informatie over de werkzaamheid ten tijde van herbeoordeling worden mannen vaker uitgesloten van analyse dan vrouwen. Bij werkzamen en herbeoordeelden met klachten ten aanzien van spanning of depressie is het vooral de grotere kans om (gedeeltelijk) goedgekeurd te worden. Herbeoordeelden met een (hardere) psychische stoornis hebben een grotere kans op een gelijkblijvend of hoger AO-percentage na herbeoordeling.

Tabel 4.7: Verdeling van kenmerken van herbeoordelingen binnen en buiten selectie

	Onderzoeks- populatie: Mate AO omlaag	Buiten onderzoek: Mate AO gelijk of omhoog	Niet geselecteerd: Voldoet aan ex- clusie criteria	Totale populatie: Alle herbe- oordelingen
Totaal	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
Jaar van herbeoordeling				
2002	34,1 %	36,0 %	34,8 %	35,2 %
2003	41,0 %	39,6 %	36,3 %	38,2 %
2004	25,0 %	24,4 %	28,9 %	26,6 %
Soort herbeoordeling				
1 ^e jaars	35,0 %	27,9 %	17,1 %	23,5 %
5 ^e jaars	15,7 %	35,8 %	29,2 %	30,5 %
professionele	49,3 %	36,2 %	48,4 %	43,4 %
Overige	0,1 %	0,2 %	5,3 %	2,6 %
Volgnummer in 2002-2004				
Eerste herbeoordeling	68,7 %	72,4 %	64,1 %	68,0 %
Tweede herbeoordeling	31,3 %	27,6 %	35,9 %	32,0 %
Mate AO voor herbeoordeling				
Minder dan 15 %	0,0 %	0,0 %	0,5 %	0,2 %
15 tot 25 %	8,9 %	9,7 %	7,9 %	8,7 %
25 tot 35 %	10,3 %	9,9 %	9,5 %	9,8 %
35 tot 45 %	8,5 %	7,3 %	8,8 %	8,1 %
45 tot 55 %	8,9 %	7,3 %	9,3 %	8,4 %
55 tot 65 %	5,2 %	3,8 %	5,0 %	4,5 %
65 tot 80 %	5,2 %	3,5 %	5,2 %	4,5 %
80 tot 100 %	53,2 %	58,2 %	48,0 %	52,8 %
Onbekend	0,0 %	0,0 %	5,9 %	2,9 %
<i>Aantal</i>	<i>89.610</i>	<i>345.521</i>	<i>397.475</i>	<i>832.606</i>

Tabel 4.8: Verdeling van persoonskenmerken binnen en buiten selectie

	Onderzoeks- populatie: Mate AO omlaag	Buiten onderzoek: Mate AO gelijk of omhoog	Niet geselecteerd: Voldoet aan ex- clusie criteria	Totale populatie: Alle herbe- oordelingen
Totaal	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
Geslacht				
Man	43,3 %	47,6 %	55,8 %	51,0 %
Vrouw	56,7 %	52,4 %	44,2 %	49,0 %
Leeftijd				
15 t/m 22 jaar	0,0 %	0,0 %	1,1 %	0,5 %
23 t/m 29 jaar	9,5 %	6,6 %	3,0 %	5,2 %
30 t/m 34 jaar	15,1 %	11,3 %	5,0 %	8,7 %
35 t/m 39 jaar	18,3 %	15,2 %	6,7 %	11,5 %
40 t/m 44 jaar	19,5 %	18,2 %	7,9 %	13,4 %
45 t/m 49 jaar	19,4 %	20,1 %	8,9 %	14,7 %
50 t/m 54 jaar	18,2 %	28,6 %	10,4 %	18,8 %
55 t/m 64 jaar	0,0 %	0,0 %	57,0 %	27,2 %
Diagnose categorie				
Bewegingsapparaat	25,1 %	27,3 %	26,9 %	26,9 %
Spanning, depressie	26,5 %	18,0 %	17,2 %	18,5 %
Psychische stoornissen	15,9 %	20,6 %	15,0 %	17,4 %
Letsel	7,1 %	6,3 %	5,1 %	5,8 %
Hart- en vaatstelsel	3,1 %	3,8 %	6,5 %	5,0 %
Zenuwstelsel	2,7 %	4,4 %	3,3 %	3,7 %
Nieuwvormingen	3,4 %	2,8 %	3,5 %	3,2 %
Overige aandoeningen	10,1 %	10,3 %	9,7 %	10,0 %
Onvoldoende omschreven	5,3 %	6,0 %	12,3 %	9,0 %
Onbekend	0,8 %	0,5 %	0,5 %	0,5 %
Samenloop met WW				
Wel	4,4 %	5,2 %	3,4 %	4,2 %
Niet	82,1 %	80,2 %	61,5 %	71,5 %
Onbekend	13,5 %	14,6 %	35,2 %	24,3 %
Arbeidssituatie bij herbeoordeling				
Werkzaam	58,9 %	41,2 %	51,6 %	48,1 %
Niet werkzaam	41,1 %	58,8 %	48,4 %	51,9 %
<i>Aantal</i>	<i>89.610</i>	<i>345.521</i>	<i>397.475</i>	<i>832.606</i>

Naar kenmerken van de oude baan heeft de gehanteerde selectie vooral invloed op het aandeel ambtenaren in de onderzoekspopulatie ten opzichte van het totaal aantal geregistreerde herbeoordelingen. Tabel 4.9 laat zien dat het aandeel ambtenaren in de onderzoekspopulatie slechts de helft is van het aandeel in het totaal van herbeoordelingen. Dit is het direct gevolg van

het uitsluiten van analyse van alle professionele herbeoordelingen bij ambtenaren door de onzekerheid van de status van herbeoordeling (van mate van arbeidsongeschiktheid of van een bovenwettelijke uitkering). Naar bedrijfstak zijn er nauwelijks verschillen, met uitzondering van de bedrijfstakken die onder de overheidssector vallen.

Tabel 4.9: Verdeling van kenmerken van oude baan binnen en buiten selectie

	Onderzoeks- populatie: Mate AO omlaag	Buiten onderzoek: Mate AO gelijk of omhoog	Niet geselecteerd: Voldoet aan ex- clusie criteria	Totale populatie: Alle herbe- oordelingen
Totaal	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
Herkomst				
Marktsector (werknemer)	91,1 %	91,9 %	69,7 %	82,9 %
Overheid (ambtenaren)	7,9 %	6,9 %	23,8 %	15,4 %
Werkloosheid (WW)	1,0 %	0,9 %	0,8 %	0,9 %
Overig	0,0 %	0,3 %	5,7 %	0,8 %
Bedrijfstak				
Landbouw en visserij	0,9 %	1,7 %	1,3 %	1,4 %
Industrie en nutsbedrijven	17,5 %	18,2 %	16,1 %	17,2 %
Bouwnijverheid	5,6 %	7,0 %	8,5 %	7,5 %
Groothandel	6,0 %	5,5 %	4,4 %	5,0 %
Detailhandel	4,4 %	8,7 %	7,3 %	7,6 %
Horeca	2,9 %	2,7 %	1,7 %	2,3 %
Vervoer en communicatie	7,8 %	6,5 %	5,4 %	6,1 %
Financiële instellingen	4,0 %	2,2 %	1,9 %	2,2 %
Zakelijke dienstverlening	9,7 %	6,7 %	4,9 %	6,2 %
Uitleenbedrijven	8,0 %	7,7 %	3,7 %	5,8 %
Openbaar bestuur	5,8 %	6,4 %	12,3 %	9,1 %
Onderwijs	3,8 %	3,1 %	12,4 %	7,6 %
Gezondheid en welzijn	19,6 %	17,4 %	14,0 %	16,0 %
Milieu en overige diensten	2,5 %	4,3 %	4,2 %	4,1 %
Anders	1,5 %	1,9 %	2,0 %	1,9 %
<i>Aantal</i>	<i>89.610</i>	<i>345.521</i>	<i>397.475</i>	<i>832.606</i>

Samenvattend is er in de onderzoekspopulatie ten opzichte van alle herbeoordelingen een belangrijke oververtegenwoordiging van 1^e jaars en professionele herbeoordelingen, van vrouwen, jongeren, werkenden en personen met klachten ten aanzien van spanning of depressie, en van (ex-)werknemers uit de marktsector. Alleen de oververtegenwoordiging van 1^e jaars herbeoordelingen, van vrouwen, jongeren en (ex-)werknemers uit de marktsector is te wijten aan de toegepaste exclusie criteria. De oververtegenwoordiging van professionele herbeoordelingen, werkenden en personen met klachten ten aanzien van spanning of depressie zijn het directe gevolg van de relatief grote kans om met die kenmerken (gedeeltelijk) te worden goedgekeurd.

4.4 Kenmerken van onderzoekspopulatie

Voor de geselecteerde onderzoekspopulatie kijken we in deze paragraaf naar kenmerken van de herbeoordeling, naar persoonskenmerken van de herbeoordeelden, naar kenmerken van de arbeidsrelatie waaruit de arbeidsongeschiktheid ontstond en naar kenmerken van de inkomenssituatie. We maken daarbij onderscheid naar het resultaat van herbeoordeling (gedeeltelijke goedkeuring of volledige goedkeuring) en naar werkzaamheid ten tijde van de herbeoordeling (wel of niet). Op die manier krijgen we een indruk in hoeverre deze groepen binnen de onderzoekspopulatie van elkaar verschillen.

Tabel 4.10 toont kenmerken van de herbeoordeling zelf. Alle getallen betreffen rijpercentages. Uit de tabel kan zodoende worden afgeleid welk percentage van de herbeoordelingen in ieder van de vier herbeoordeling categorieën het betreffende kenmerk heeft. Zo vinden we dat werkenden over het algemeen vaker professioneel worden herbeoordeeld. Het aandeel van professionele herbeoordeelden is immers hoger in de groepen werkenden (kolom 2 en 4) dan in de groepen niet-werkenden. Niet-werkenden worden vaker regulier herbeoordeeld middels een 5^e jaars herbeoordeling. Professionele herbeoordelingen vinden onder andere op verzoek van de WAO-gerechtigde plaats, bijvoorbeeld omdat de gezondheidstoestand is veranderd. Een professionele herbeoordeling leidt dan ook vaker tot een volledige goedkeuring. Veel verschil tussen de eerste en tweede herbeoordeling vinden we niet. Dat is aan de ene kant logisch, omdat de eerste herbeoordeling best een tweede herbeoordeling zou kunnen zijn geweest als we een eerdere periode hadden genomen, bijvoorbeeld de periode 2001 - 2003 in plaats van 2002 - 2004. Aan de andere kant zou je mogen verwachten dat mensen die vaker worden herbeoordeeld een andere mate van arbeidsongeschiktheid en een andere mate van werkzaamheid zouden hebben. Daar blijkt alleen iets van in de categorie 'werkzaam maar niet volledig goedgekeurd', waar het aantal tweede herbeoordelingen iets hoger ligt.

De mate van arbeidsongeschiktheid voor de herbeoordeling verschilt sterk tussen de vier categorieën. Duidelijk is dat werkenden vaker gedeeltelijk arbeidsongeschikt zijn en niet-werkenden vaker volledig. Daarnaast worden gedeeltelijk arbeidsongeschikten vaker volledig goedgekeurd dan volledig arbeidsongeschikten. Dat beeld is consistent met een praktijk waarin alle herbeoordeelden bij herbeoordeling een paar categorieën van arbeidsongeschiktheid dalen.

Persoonskenmerken van de vier groepen herbeoordeelden worden in Tabel 4.11 getoond. Vrouwen zijn oververtegenwoordigd in de groep niet-werkzamen die volledig worden goedgekeurd. Dat betekent dat vrouwen vaker en sterker met een inkomensachteruitgang zullen worden geconfronteerd dan mannen. Opvallend is dat jongeren zijn oververtegenwoordigd in de twee groepen niet-werkzamen en ouderen in de groepen wel-werkzamen. Kennelijk hebben herbeoordeelde jongeren minder baat bij hun relatief lage loonkosten dan ouderen met hun kennis en ervaring. De verdeling van diagnose categorieën binnen de verschillende herbeoordeling categorieën is ongeveer gelijk. Dat betekent dat de oververtegenwoordiging van herbeoordeelden met spanning of depressie klachten ten opzichte van het totaal aan herbeoordelingen, zoals vastgesteld in de vorige paragraaf, niet kan worden toegeschreven aan de mate waarin het AO-percentage wordt verlaagd of aan de mate van werkzaamheid ten tijde van herbeoordeling. Samenloop van een WAO-uitkering en een WW-uitkering is oververtegenwoordigd bij niet-werkenden en iets minder sterk ook bij volledig goedgekeurden. Dat betekent dat niet-werkende WAO-gerechtigden relatief vaker een WW-uitkering hebben in

aanvulling op hun WAO-uitkering en dat ze iets vaker volledig arbeidsgeschikt worden verklaard bij herbeoordeling.

Tabel 4.10: Kenmerken van de herbeoordeling naar herbeoordeling categorie (2002-2004)

	Gedeeltelijke goedkeuring: AO-% omlaag naar > 15%		Volledige goedkeuring AO-% omlaag naar < 15%	
	Niet werkzaam	Werkzaam	Niet werkzaam	Werkzaam
Totaal	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
Jaar van herbeoordeling				
2002	33,4 %	34,9 %	31,1 %	35,9 %
2003	41,5 %	41,0 %	42,0 %	39,8 %
2004	25,1 %	24,1 %	27,0 %	24,3 %
Soort herbeoordeling				
1 ^e jaars	31,7 %	35,6 %	34,2 %	37,4 %
5 ^e jaars	27,6 %	10,3 %	21,5 %	8,6 %
professionele	40,6 %	54,1 %	44,2 %	54,0 %
Overige	0,1 %	0,0 %	0,1 %	0,0 %
Volgnummer in 2002-2004				
Eerste herbeoordeling	70,1 %	61,7 %	73,9 %	70,9 %
Tweede herbeoordeling	29,9 %	38,3 %	26,1 %	29,1 %
AO-percentage voor herbeoordeling				
15 tot 25 procent	0,0 %	0,0 %	9,5 %	23,5 %
25 tot 35 procent	3,7 %	8,9 %	7,0 %	18,4 %
35 tot 45 procent	4,4 %	11,5 %	4,7 %	10,9 %
45 tot 55 procent	4,1 %	13,5 %	5,1 %	10,2 %
55 tot 65 procent	3,8 %	8,9 %	2,7 %	4,1 %
65 tot 80 procent	4,5 %	9,9 %	1,7 %	3,3 %
80 tot 100 procent	79,4 %	47,4 %	69,3 %	29,5 %
Aantal	18.347	26.389	18.441	26.433

Kenmerken van de baan van waaruit de arbeidsongeschiktheid is ontstaan worden vermeld in Tabel 4.12. Ambtenaren zijn oververtegenwoordigd in de groep werkenden. Dat betekent dat (gedeeltelijk) arbeidsongeschikte ambtenaren vaker werkzaam zijn. Op dezelfde manier kan worden afgeleid dat werknemers in het openbaar bestuur en de horeca vaker volledig worden afgeschat en werknemers in de bouwnijverheid en de detailhandel het minst vaak. Het grootste verschil is echter te vinden bij niet-werkzame herbeoordeelden afkomstig van uitleenbedrijven (uitzendbureaus). Die worden bij herbeoordeling relatief vaak volledig goedgekeurd.

Tabel 4.11: Persoonskenmerken naar herbeoordeling categorie (2002-2004)

	Gedeeltelijke goedkeuring: AO-% omlaag naar > 15%		Volledige goedkeuring AO-% omlaag naar < 15%	
	Niet werkzaam	Werkzaam	Niet werkzaam	Werkzaam
Totaal	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
Geslacht				
Man	44,3 %	47,7 %	34,9 %	43,9 %
Vrouw	55,7 %	52,3 %	65,1 %	56,1 %
Leeftijd				
23 t/m 29 jaar	8,1 %	5,9 %	16,7 %	8,9 %
30 t/m 34 jaar	15,3 %	11,3 %	21,3 %	14,7 %
35 t/m 39 jaar	19,2 %	15,9 %	20,7 %	18,3 %
40 t/m 44 jaar	19,6 %	20,2 %	17,4 %	20,1 %
45 t/m 49 jaar	18,8 %	22,7 %	13,8 %	20,4 %
50 t/m 54 jaar	19,0 %	24,0 %	10,1 %	17,6 %
Diagnose categorie				
Infectieziekten	0,8 %	0,9 %	0,6 %	0,9 %
Nieuwvormingen	2,1 %	5,3 %	1,5 %	3,6 %
Bloedziekte	0,4 %	0,7 %	0,3 %	0,5 %
Endocriene ziekten	1,1 %	1,4 %	1,0 %	1,2 %
Psychische stoornissen	19,0 %	13,4 %	20,4 %	13,0 %
Spanning, depressie	25,7 %	25,2 %	27,2 %	28,0 %
Zenuwstelsel	2,8 %	3,3 %	2,6 %	2,3 %
Oogziekten	0,2 %	0,4 %	0,2 %	0,4 %
Oorziekten	0,3 %	0,3 %	0,2 %	0,3 %
Hart- en vaatstelsel	2,6 %	4,6 %	1,8 %	2,9 %
Ademhalingsstelsel	1,3 %	1,2 %	1,1 %	1,0 %
Spijverteringsstelsel	2,0 %	2,3 %	1,7 %	1,7 %
Huidziekten	0,3 %	0,4 %	0,5 %	0,4 %
Bewegingsapparaat	25,1 %	24,6 %	23,9 %	26,4 %
Urogenitaalstelsel	1,0 %	1,4 %	1,2 %	1,1 %
Zwangerschap en bevalling	1,9 %	1,1 %	3,2 %	1,8 %
Aangeboren aandoeningen	0,3 %	0,4 %	0,3 %	0,4 %
Onvoldoende omschreven	5,5 %	5,3 %	4,7 %	5,6 %
Letsel	7,0 %	7,4 %	6,7 %	7,3 %
Onbekend	0,8 %	0,5 %	1,1 %	1,1 %
Samenloop met WW				
Wel	5,7 %	2,4 %	6,5 %	3,6 %
Niet	82,6 %	81,8 %	84,7 %	80,3 %
Onbekend	11,7 %	15,4 %	8,8 %	16,0 %
Aantal	18.347	26.389	18.441	26.433

Tabel 4.12: Kenmerken van de oude baan naar herbeoordeling categorie (2002-2004)

	Gedeeltelijke goedkeuring: AO-% omlaag naar > 15%		Volledige goedkeuring AO-% omlaag naar < 15%	
	Niet werkzaam	Werkzaam	Niet werkzaam	Werkzaam
Totaal	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
Herkomst				
Marktsector (werknemer)	92,8 %	89,8 %	93,5 %	89,4 %
Overheid (ambtenaren)	5,7 %	9,9 %	3,9 %	10,2 %
Werkloosheid (WW)	1,5 %	0,2 %	2,6 %	0,4 %
Bedrijfstak				
Landbouw en visserij	1,7 %	0,8 %	0,9 %	0,4 %
Industrie en nutsbedrijven	17,4 %	19,0 %	14,9 %	18,1 %
Bouwnijverheid	8,3 %	5,9 %	4,3 %	4,2 %
Groothandel	6,2 %	5,3 %	7,4 %	5,7 %
Detailhandel	6,7 %	5,1 %	3,2 %	3,0 %
Horeca	2,9 %	1,5 %	5,6 %	2,4 %
Vervoer en communicatie	7,1 %	8,1 %	5,8 %	9,3 %
Financiële instellingen	2,5 %	5,6 %	2,1 %	4,6 %
Zakelijke dienstverlening	9,7 %	10,6 %	9,1 %	9,5 %
Uitleenbedrijven	9,9 %	2,3 %	20,2 %	3,8 %
Openbaar bestuur	3,8 %	6,4 %	5,2 %	7,0 %
Onderwijs	2,8 %	4,6 %	2,0 %	4,9 %
Gezondheid en welzijn	16,1 %	21,4 %	14,4 %	23,8 %
Milieu en overige diensten	2,8 %	2,3 %	2,7 %	2,5 %
Anders	2,0 %	1,1 %	2,3 %	1,1 %
<i>Aantal</i>	<i>18.347</i>	<i>26.389</i>	<i>18.441</i>	<i>26.433</i>

Tabel 4.13 laat de financiële situatie zien van de verschillende categorieën herbeoordeelden. Het looninkomen is daarbij gebaseerd op het uitkeringsgrondslag zoals geregistreerd in de WAO-uitkeringsadministratie van UWV. Die grondslag vertegenwoordigt het gemiddelde looninkomen in de functie van waaruit de arbeidsongeschiktheid is ontstaan. Bij de berekening is bovendien rekening gehouden met het minimumloon. De WAO-uitkering is gebaseerd op dit looninkomen, rekening houdend met het gehanteerde maximum dagloon van de uitkeringsgrondslag, de mate van arbeidsongeschiktheid en eventuele toeslagen in het kader van de Toeslagenwet. Er is geen rekening gehouden met eventueel aanvullende inkomsten uit de Werkloosheidswet (WW) of de Bijstand. De WAO-uitkering is berekend voor de situatie voor herbeoordeling en de situatie na herbeoordeling. Geen van de bedragen is gecorrigeerd voor inflatie.

Tabel 4.13: Kenmerken van de inkomenspositie naar herbeoordeling categorie (2002-2004)

	Gedeeltelijke goedkeuring: AO-% omlaag naar > 15%		Volledige goedkeuring AO-% omlaag naar < 15%	
	Niet werkzaam	Werkzaam	Niet werkzaam	Werkzaam
Totaal	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
Laatstverdiende bruto looninkomen				
Tot maximaal € 500	1,6 %	0,7 %	4,3 %	1,6 %
€ 500 t/m € 1.000	6,3 %	3,4 %	13,6 %	5,5 %
€ 1.000 t/m € 1.500	20,7 %	16,0 %	35,1 %	23,2 %
€ 1.500 t/m € 2.000	29,3 %	26,4 %	28,2 %	25,4 %
€ 2.000 t/m € 2.500	24,5 %	25,0 %	9,9 %	19,3 %
€ 2.500 t/m € 3.000	8,7 %	12,4 %	3,1 %	8,4 %
€ 3.000 t/m € 4.000	5,3 %	9,6 %	1,9 %	6,5 %
Meer dan € 4.000	1,5 %	4,0 %	0,8 %	2,7 %
Onbekend	2,0 %	2,5 %	3,0 %	7,4 %
WAO-uitkering vòòr herbeoordeling				
Tot maximaal € 250	2,8 %	4,5 %	14,1 %	26,7 %
€ 250 t/m € 500	10,6 %	22,8 %	16,4 %	28,3 %
€ 500 t/m € 750	8,4 %	16,1 %	8,4 %	9,8 %
€ 750 t/m € 1.000	16,3 %	14,0 %	22,9 %	10,8 %
€ 1.000 t/m € 1.250	19,4 %	12,2 %	23,4 %	7,4 %
€ 1.250 t/m € 1.500	17,6 %	10,0 %	7,9 %	4,3 %
€ 1.500 t/m € 2.000	16,7 %	11,4 %	2,9 %	3,4 %
Meer dan € 2.000	6,2 %	6,4 %	1,1 %	1,9 %
Onbekend	1,9 %	2,5 %	3,0 %	7,4 %
WAO-uitkering na herbeoordeling				
Geen			100,0 %	100,0 %
Tot maximaal € 250	31,5 %	29,5 %		
€ 250 t/m € 500	36,8 %	40,2 %		
€ 500 t/m € 750	15,0 %	17,4 %		
€ 750 t/m € 1.000	8,6 %	7,4 %		
€ 1.000 t/m € 1.250	5,6 %	2,7 %		
€ 1.250 t/m € 1.500	0,6 %	0,4 %		
€ 1.500 t/m € 2.000	0,0 %	0,0 %		
Meer dan € 2.000	0,0 %	0,0 %		
Onbekend	1,9 %	2,5 %		
<i>Aantal</i>	<i>18.347</i>	<i>26.389</i>	<i>18.441</i>	<i>26.433</i>

Herbeoordeelden met een hoger inkomen zijn oververtegenwoordigd in de groepen werkenden, met name bij gedeeltelijk goedgekeurden. Dat betekent dat herbeoordeelden die in hun oude baan een hoger looninkomen hadden, vaker werkzaam zijn ten tijde van herbeoordeling en bij herbeoordeling iets minder snel volledig arbeidsgeschikt worden verklaard. Verder zijn herbeoordeelden met een hogere WAO-uitkering oververtegenwoordigd in de groep niet-

werkenden. Dat is logisch, omdat het uitkeringsniveau afhangt van de mate van arbeidsongeschiktheid. Wat vooral opvalt in Tabel 4.13 is dat de WAO-uitkering aanzienlijk daalt na herbeoordeling.

Om zicht te hebben op de werkelijke gevolgen voor de inkomenspositie van herbeoordeelden, onderzoeken we in het volgende hoofdstuk de uitkeringssituaties die volgen op de herbeoordeling. Het gaat dan om onder meer om werkloosheidsuitkeringen, bijstandsuitkering en werkhervatting. Daarvoor is informatie nodig die niet beschikbaar is in de WAO-administratie van UWV alleen.

5 Gevolgen van de herbeoordeling

In dit hoofdstuk onderzoeken we de gevolgen van herbeoordelingen tussen 1 januari 2001 en 1 juli 2004 die hebben geleid tot een verlaging van het arbeidsongeschiktheidspercentage en als gevolg daarvan, tot een gedeeltelijk of volledig verlies van de WAO-uitkering. Het gaat daarbij steeds om de eerste herbeoordeling per persoon die we in die periode aantreffen. Na toepassing van dezelfde exclusie criteria als in Hoofdstuk 4, resulteren 76.724 herbeoordeelden voor nadere analyse. We kijken achtereenvolgens naar de gevolgen voor de uitkerings- en arbeidspositie (Paragraaf 5.1), de kans op alternatieve inkomensbronnen om het verlies aan WAO-uitkering gedeeltelijk op te vangen (Paragraaf 5.2), zoals een WW-uitkering, een Bijstandsuitkering of door middel van werkhervatting (Paragraaf 5.3), en de gevolgen voor de inkomenspositie na herbeoordeling. De analyses zijn gebaseerd op een koppeling van verschillende administratieve bestanden ten aanzien van de WAO, WW, Bijstand en dienstverbanden, zoals die bij het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) aanwezig zijn. Door die koppeling hebben we individuen vanaf de herbeoordelingen kunnen volgen door de tijd, waardoor een beeld is ontstaan van de gevolgen van de herbeoordeling. Details over de onderzoeks aanpak zijn besproken in Hoofdstuk 2. Details van de gebruikte bestanden zijn te vinden in Bijlage A. In dit hoofdstuk behandelen we alleen de resultaten van de uitgevoerde analyses.

5.1 Gevolgen voor de uitkerings- en arbeidspositie

In onze analyse hebben we voor de periode tussen 1 januari 2001 en 1 juli 2004 op individueel niveau alle beschikbare informatie gekoppeld over de looptijd van WAO-uitkeringen, WW-uitkeringen, Bijstandsuitkeringen (afgekort als ABW) en dienstverbanden (Werk). Vervolgens hebben we bekeken welke combinaties van uitkeringen en dienstverbanden zich achtereenvolgens bij herbeoordeelden voordoen, vanaf het moment van herbeoordeling. Elke nieuwe combinatie noemen we een achtereenvolgende uitkeringssituatie. Het maakt ons daarbij niet uit hoelang zo'n situatie zich voordoet, maar veeleer dat zo'n situatie zich voordoet. Bij het merendeel van de herbeoordeelden die we door de tijd heen volgen, treffen we maximaal 4 achtereenvolgende uitkeringssituaties aan vanaf de herbeoordeling. Die combinaties van achtereenvolgende uitkeringssituaties laten de gevolgen voor de uitkerings- en arbeidspositie van herbeoordelingen zien. Ze kunnen worden gezien als typische cliëntstromen na herbeoordeling.

In deze paragraaf laten we de belangrijkste cliëntstromen zien voor vier categorieën herbeoordeelden, naar mate van verlies van de WAO-uitkering (gedeeltelijk of volledig) en naar werksituatie ten tijde van de herbeoordeling (wel of niet werkend). Wanneer we individuen gedurende een periode niet aantreffen in een van de uitkeringsbestanden of in het dienstverbanden bestand, dan duiden we die periode zonder inkomen uit een uitkering of werk aan met 'Zonder'. In zo'n situatie kan iemand bijvoorbeeld geen recht hebben op een uitkering (niet-uitkeringsgerechtigd of 'Nug') vanwege een te hoog huishoudinkomen, maar de persoon kan ook zijn overleden, zijn geëmigreerd of er is sprake van fouten in de registratie.

Met een analyse van vier achtereenvolgende uitkeringssituaties, drie verschillende soorten uitkeringen (WAO, WW en Bijstand), verschillende dienstverbanden en de mogelijkheid om zonder inkomen uit een uitkering of werk te komen zitten, zijn er tientallen combinaties mogelijk die de uitkerings- en arbeidspositie bepalen van herbeoordeelden. Toch kunnen er enkele belangrijke typische stromen worden onderscheiden die tenminste de helft van alle herbeoordeelden betreffen. De belangrijkste waargenomen cliëntstromen voor elk van de vier categorieën herbeoordeelden na herbeoordeling zijn:

Niet werkend, gedeeltelijk goedgekeurd (16.710 personen)	21,8 %	
waarvan na herbeoordeling alleen een lagere WAO-uitkering ontvangt		27,1 %
waarvan na herbeoordeling de WAO wordt aangevuld met een WW-uitkering		30,6 %
Werkend, gedeeltelijk goedgekeurd (24.238 personen)	31,6 %	
waarvan er werk en WAO blijft combineren zonder verdere veranderingen		57,4 %
Niet werkend, volledig goedgekeurd (15.870 personen)	20,7 %	
waarvan er de WAO vervangt door een WW-uitkering met periode van overlap		19,6 %
waarvan er de WAO vervangt door WW via een periode zonder inkomen		12,8 %
waarvan er de WAO-uitkering verliest zonder alternatieve inkomensbronnen		17,8 %
Werkend, volledig goedgekeurd (19.906 personen)	25,9 %	
waarvan er de WAO-uitkering verliest, maar het werk behoud		55,2 %
Totaal (76.724 personen)	100,0 %	

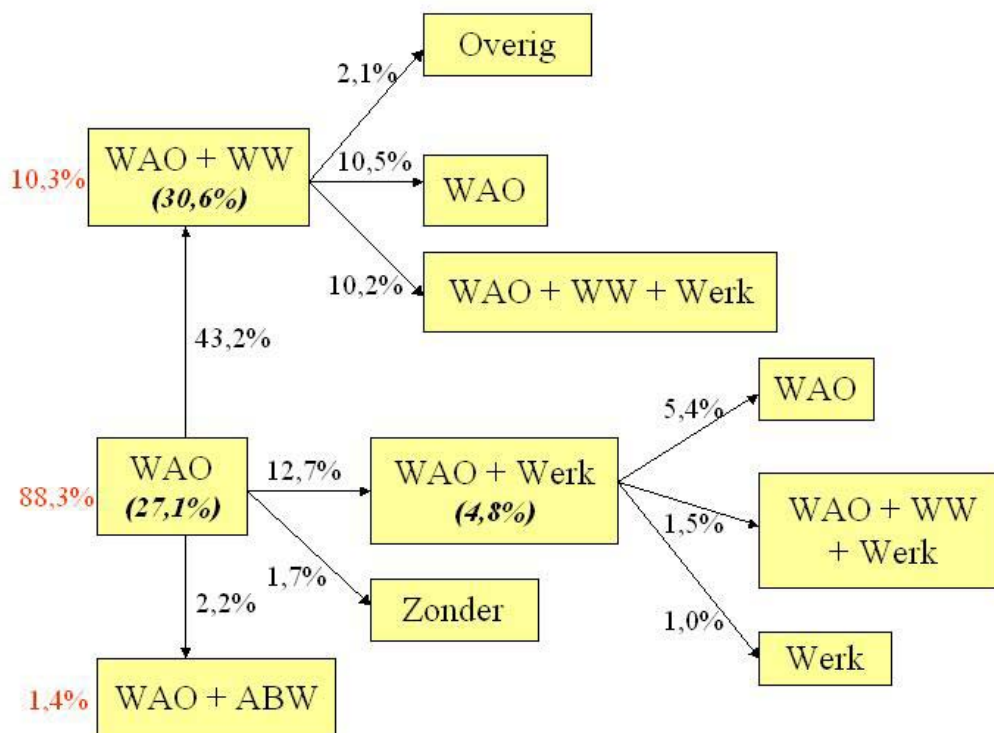
Hieronder behandelen we voor elk van de vier categorieën herbeoordeelden de typische cliëntstromen en de belangrijkste kenmerken van de herbeoordelingen en herbeoordeelden in kwestie.

5.1.1 Niet werkend, gedeeltelijk goedgekeurd

Het stroomschema in Figuur 5.1 geeft de achtereenvolgende uitkeringssituaties weer voor personen die ten tijde van de herbeoordeling niet werkzaam waren en door de herbeoordeling hun WAO-uitkering gedeeltelijk hebben verloren. Het gaat om 16.710 personen, ofwel 22% van de totale onderzoekspopulatie. Van die groep ontving 10,3 procent ten tijde van de herbeoordeling naast de WAO-uitkering ook een WW-uitkering en 1,4 procent een Bijstandsuitkering. In Figuur 5.1 wordt deze uitgangssituatie bij herbeoordeling weergegeven met rode cijfers. Deze tellen samen op tot 100 procent. De zwarte percentages naast de pijlen geven stromen weer tussen uitkeringssituaties als aandeel van de totale groep niet werkenden die gedeeltelijk wordt goedgekeurd. De cursief gedrukte percentages tussen haakjes geven aan hoeveel procent we van de totale groep uiteindelijk niet verder zien doorstromen naar een andere uitkeringssituatie. Samen tellen de cursieve en niet-cursieve zwarte cijfers op tot bijna 100 procent, omdat alleen de belangrijkste cliëntstromen in de figuur zijn weergegeven. De overige niet-weergegeven stromen zijn in aantal groot, maar in omvang klein.

Een vierde deel van alle werkenden die gedeeltelijk worden goedgekeurd treffen we aan met alleen een WAO-uitkering (27,1 procent) en maar liefst 30,6 procent met uiteindelijk alleen een WW-uitkering naast de WAO-uitkering. Doorstroom vanuit de WAO via een combinatie van WAO plus WW naar een situatie waarin naast de WAO-uitkering en de WW-uitkering ook nog wordt gewerkt, zien we voor 10,2 procent van de totale groep gebeuren. Maar liefst 12,7 procent vindt meteen na herbeoordeling een baan. Een deel daarvan verliest die weer binnen onze waarnemingsperiode en valt terug op alleen een WAO-uitkering (5,4 procent van de totale groep). Een kleiner deel geeft de WAO-uitkering op naast het accepteren van werk (1,0 procent van de totale groep). Uiteindelijk blijven verreweg de meeste mensen in deze categorie herbeoordeelden van alleen een uitkering afhankelijk, vaak een WW-uitkering naast de WAO-uitkering. Slechts 2,2 procent compenseert het gedeeltelijke verlies van de WAO-uitkering door een aanvullende Bijstandsuitkering. Een niet onaanzienlijk percentage komt op enig moment weer aan het werk (meer dan 20 procent), maar ongeveer een kwart daarvan verliest dat werk ook weer binnen de onderzoeksperiode.

Figuur 5.1: Stroomschema van belangrijkste cliëntstromen na herbeoordeling (populatie van niet werkenden die gedeeltelijk worden goedgekeurd, 2001-2004)

Legenda: **10,3%** = Aandeel van totale groep bij herbeoordeling (begintoestand)
(30,6%) = Aandeel van totale groep zonder verder waargenomen doorstroom
 10,5% = Aandeel van totale groep dat doorstroomt naar volgende toestand

Om er achter te komen welke herbeoordeelde nu precies doorstromen naar welke uitkerings- en arbeidssituatie, vergelijken we persoonskenmerken en kenmerken van de herbeoordeling tussen de verschillende cliëntstromen. Daarvoor maken we een onderscheid tussen vier belangrijke stromen: die waarin we uitsluitend een WAO-uitkering aantreffen, een groep mensen die naast de

WAO-uitkering uitsluitend een WW-uitkering ontvangt, een groep die uiteindelijk weer aan het werk komt en een groep die via een WW-uitkering of via werk toch weer afhankelijk worden van alleen een WAO-uitkering.

Uitsluitend een WAO-uitkering (27,1 %)

Deze groep wordt alleen waargenomen met een WAO-uitkering. Dat komt gedeeltelijk omdat ze nog maar recentelijk zijn herbeoordeeld, waardoor ze nog geen kans hebben gehad om door te stromen naar een WW-uitkering of naar werk. Voor een ander deel zijn dit mensen die het inkomensverlies van de herbeoordeling accepteren en verder niet op zoek zijn naar werk. Hoe groot ieder van deze groepen zijn is op grond van de beschikbare gegevens niet duidelijk. Niet-werkenden die gedeeltelijk zijn goedgekeurd en alleen een WAO-uitkering ontvangen zijn vaker dan gemiddeld herbeoordeeld via een 5de jaars herbeoordeling (36,2 % tegen gemiddeld 25,8 %) en dus al enige tijd arbeidsongeschikt. Ook kennen zij een minder dan gemiddeld verlies aan WAO-inkomen als gevolg van de herbeoordeling, hoewel de aandoeningen vaker dan gemiddeld onvoldoende zijn omschreven (11,1 % tegen gemiddeld 8,0 %). Naar persoonskenmerken valt in deze categorie het relatief hoge aandeel vrouwen (61,4 % tegen gemiddeld 54,8 %), personen boven de 50 jaar (21,6 % tegen gemiddeld 18,6 %) en ambtenaren (10,5 % tegen gemiddeld 4,9 %) op.

Combinatie van een WAO-uitkering met een WW-uitkering (30,6 %)

Ook deze groep niet-werkende en gedeeltelijk goedgekeurde herbeoordeelden zijn nog maar recentelijk herbeoordeeld, zodat verdere overgangen minder vaak hebben kunnen plaatsvinden. De groep heeft te maken met een meer dan gemiddeld verlies aan WAO-inkomen door herbeoordeling en kent een oververtegenwoordiging van personen boven de 50 jaar (20,8 % tegen gemiddeld 18,6 %) en van personen afkomstig uit de marktsector (98,2 % tegen gemiddeld 95,1 %).

Aan het werk na de herbeoordeling (15,0 %)

Deze groep bestaat uit de volgende stromen in het schema van Figuur 5.1:

- WAO → WAO + WW → WAO + WW + Werk (10,2 %)
- WAO → WAO + Werk (4,8 %)

Aan het werk komen vooral jongeren tot 35 jaar (27,1 % tegen gemiddeld 24,5 %), hoger opgeleiden (62,6 % met tenminste hoger voortgezet onderwijs tegen 57,7 % gemiddeld) en personen met een kortere afstand tot arbeid (24,8 % in fase 1 of 2 bij inschrijving bij CWI tegen gemiddeld 21,0 %). Verder valt in deze groep de oververtegenwoordiging op van de sectoren bouwnijverheid (10,8 % tegen gemiddeld 8,7 %) en de gezondheids- en welzijnszorg (18,4 % tegen gemiddeld 15,9 %).

Via een WW-uitkering of werk toch weer terug in de WAO (15,9 %)

Deze groep bestaat uit de volgende stromen in het schema van Figuur 5.1:

- WAO → WAO + WW → WAO (10,5 %)
- WAO → WAO + Werk → WAO (5,4 %)

Kenmerken van deze populatie is dat zij wat langer geleden zijn herbeoordeeld, omdat het enige tijd duurt om deze verschillende stappen te doorlopen en weer terug te keren in de WAO. In deze groep is er vooral sprake van een oververtegenwoordiging van mannen (50,2 % tegen gemiddeld 45,2 %) en jongeren tot 35 jaar (27,5 % tegen gemiddeld 24,5 %). Sectoren die in deze groep zijn oververtegenwoordigd zijn de industrie (19,5 % tegen gemiddeld 17,3 %) en de bouwnijverheid (11,0 % tegen gemiddeld 8,7 %). Dit laatste suggereert in verband met de hierboven geconstateerde hogere kans op werkhervatting bij werknemers uit de bouwnijverheid, dat in die sector relatief veel werknemers wisselen tussen werk en arbeidsongeschiktheid.

5.1.2 Wel werkend, gedeeltelijk goedgekeurd

Voor de groep die bij de herbeoordeling de uitkering gedeeltelijk heeft verloren en ten tijde van de herbeoordeling werkzaam was, geeft Figuur 5.2 een overzicht van de typische cliëntstromen. Het gaat om 24.238 personen, ofwel 32% van de onderzoekspopulatie. In deze groep heeft iedereen naast de WAO-uitkering ook werk tijdens de herbeoordeling, 3,6 procent heeft daarnaast nog een WW-uitkering en 0,2 procent een Bijstandsuitkering. Over het algemeen blijven de mensen in deze groep aan het werk na de herbeoordeling. Een kleine 10 procent stroomt binnen de onderzoeksperiode bovendien de WAO uit. Ook komt het relatief vaak voor dat werkenden na herbeoordeling het werk verliezen en vervolgens een beroep doen op een WW-uitkering. Het komt zelden voor dat personen in deze groep zonder inkomen komen te zitten.

Om te onderzoeken welke personen doorstromen naar welke uitkerings- en arbeidssituatie, maken we binnen de groep werkenden die gedeeltelijk worden goedgekeurd onderscheid tussen een groep die geen overgangen in de uitkerings- en arbeidssituatie laat zien en naast een baan een (lagere) WAO-uitkering houdt, een groep die wel overgangen in situaties kent, maar uiteindelijk toch een baan blijft combineren met een WAO-uitkering, een groep die op den duur uitsluitend inkomen heeft uit werk en een groep die juist afhankelijk wordt van een andere uitkering.

Combinatie werk en WAO-uitkering, geen overgangen (57,1 %)

Ook hier geldt weer dat de groep gedeeltelijk pas recentelijk is herbeoordeeld, zodat nog geen doorstroom naar andere situaties kunnen worden waargenomen. Personen in deze groep hebben een relatief laag AO-percentages (44,4 % is tot maximaal 55 procent arbeidsongeschikt, tegen gemiddeld 30,6 % in de gehele groep werkenden die gedeeltelijk wordt goedgekeurd), zijn vaker man (50,9 % tegen gemiddeld 47,4 %) en ouder dan 45 jaar (51,6 % tegen gemiddeld 47,3 %).

Combinatie werk en WAO, wel overgangen (15,6 %)

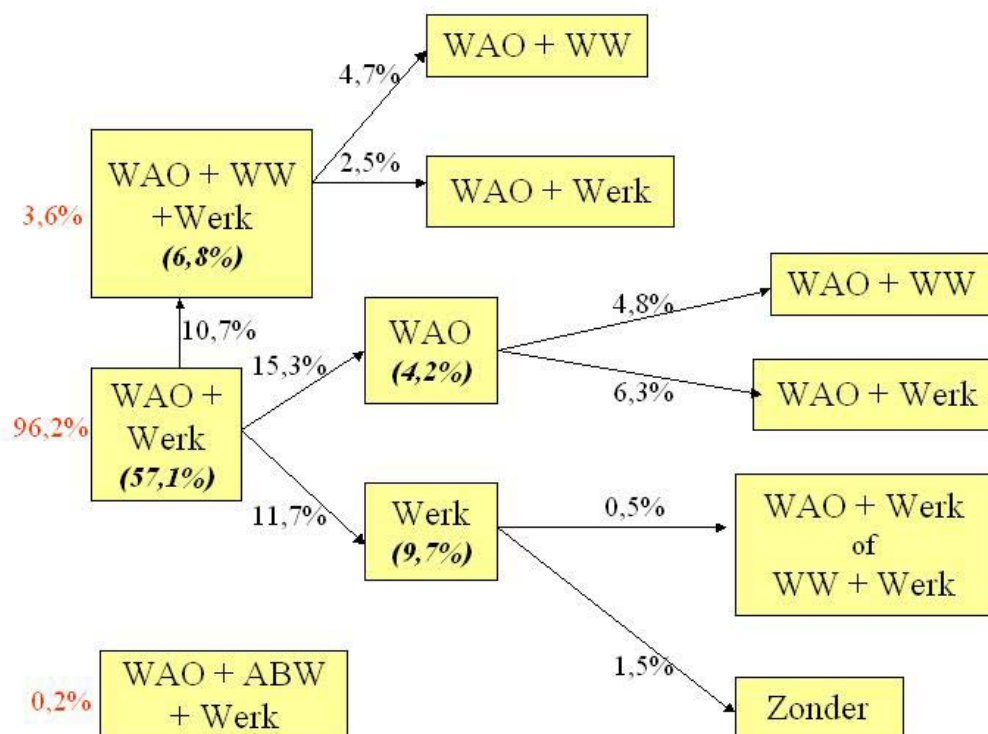
Deze groep bestaat uit de volgende stromen in het schema van Figuur 5.2:

- WAO + Werk → WAO + WW + Werk (6,8 %)

- WAO + Werk → WAO + WW + Werk → WAO + Werk (2,5 %)
- WAO + Werk → WAO → WAO + Werk (6,3 %)

Door de vele overgangen tussen werk en WAO is in deze groep voornamelijk sprake van reguliere 1ste jaars herbeoordelingen (50,7 % tegen gemiddeld 39,5 %). Daarbij zijn vrouwen oververtegenwoordigd (60,1 % tegen gemiddeld 52,3 %), evenals personen afkomstig uit het onderwijs (6,9 % tegen gemiddeld 4,6 procent) en de gezondheids- en welzijnszorg (27,3 % tegen gemiddeld 23,2 %).

Figuur 5.2: Stroomschema van belangrijkste cliëntstromen na herbeoordeling (populatie van werkenden die gedeeltelijk worden goedgekeurd, 2001-2004)

Legenda: 3,6% = Aandeel van totale populatie bij herbeoordeling (begintoestand)
 (6,8%) = Aandeel van totale populatie zonder verder waargenomen doorstroom
 2,5% = Aandeel van totale populatie dat doorstroomt naar volgende toestand

Uiteindelijk alleen inkomen uit werk (9,7 %)

Ondanks het feit dat personen in deze groep slechts gedeeltelijk worden goedgekeurd, raakt toch een deel zijn of haar WAO-uitkering kwijt. Dat ligt zeer waarschijnlijk aan de mate waarin deze herbeoordeelden weer aan het werk gaan. Het blijkt dat deze groep wat verder in het recente verleden is herbeoordeeld, zodat het voornamelijk om mensen gaat die al langere tijd werken en niet meer zomaar het werk zullen verliezen. Kenmerken van deze groep is dat ze relatief vaak

professioneel zijn herbeoordeeld (74,8 % tegen gemiddeld 51,4 %), een gemiddeld lagere mate van arbeidsongeschiktheid kenden vooraf aan de herbeoordeling (38,5 % tot 55 procent arbeidsongeschikt tegen 30,6 % gemiddeld) en bovendien te maken hebben met een meer dan gemiddeld verlies aan WAO-inkomen. Verder zijn personen tot 45 jaar in deze groep oververtegenwoordigd (61,8 % tegen gemiddeld 52,7 %), evenals fase 1 cliënten (29,5 % tegen gemiddeld 19,8 %) en zijn ze meer dan gemiddeld gediagnosticeerd met spanning of depressie (30,8 % tegen gemiddeld 23,6 %). Tenslotte zijn de herbeoordeelden in deze groep vaker dan gemiddeld afkomstig van financiële instellingen (8,4 % tegen gemiddeld 5,4 %), de zakelijke dienstverlening (12,9 % tegen gemiddeld 9,7 %) en de gezondheids- en welzijnszorg (26,2 % tegen gemiddeld 23,2 %).

Uiteindelijk alleen afhankelijk van een uitkering (9,5 %)

Deze groep bestaat uit de volgende stromen in het schema van Figuur 5.2:

- WAO + Werk → WAO + WW + Werk → WAO + WW (4,7 %)
- WAO + Werk → WAO → WAO + WW (4,8 %)

Het is een groep waarbij het tegenovergestelde wordt bereikt van wat er met het (gedeeltelijk) goedkeuren van arbeidsgehandicapten wordt beoogd. Deze mensen verliezen namelijk het werk na herbeoordeling in plaats van dat ze het werk uitbreiden. Het betreft hier voornamelijk personen die regulier 1ste jaars zijn herbeoordeeld (60,7 % tegen gemiddeld 39,5 %), volledig arbeidsongeschikten (75,9 % tegen gemiddeld 53,3 %), personen gediagnosticeerd met spanning of depressie (29,0 % tegen gemiddeld 23,6 %), ambtenaren (14,8 % tegen gemiddeld 9,1 %), met name uit het onderwijs, en hoger opgeleiden (24,5 % met een MBO, HBO of universitaire opleiding tegen gemiddeld 22,2 %).

5.1.3 Niet werkend, volledig goedgekeurd

Voor de groep die bij herbeoordeling de uitkering volledig heeft verloren en ten tijde van de herbeoordeling niet werkzaam was, geeft Figuur 5.3 een overzicht van de typische cliëntstromen. Het gaat om 15.870 personen, ofwel 21% van de onderzoekspopulatie. In deze categorie heeft 10,6 procent ten tijde van de herbeoordeling naast de WAO-uitkering ook een WW-uitkering en 4,2 procent een Bijstandsuitkering. In vergelijking met de andere categorieën herbeoordeelden komen er veel meer verschillende uitkeringssituaties voor. De verschillende cliëntstromen worden gekenmerkt door (in aflopende omvang) instroom in de WW, het vinden van werk, het ontbreken van een inkomen uit uitkering of werk en een Bijstandsuitkering. De groep zonder inkomen uit werk of uitkering is met een kwart van alle herbeoordeelden niet onaanzienlijk.

Voor een evaluatie van verschillen in (persoons-)kenmerken binnen de groep van niet werkenden die volledig zijn goedgekeurd, maken we onderscheid in de volgende vier groepen: een groep die uiteindelijk – binnen de waarnemingsperiode – een WW-uitkering ontvangt, eventueel naast een WAO-uitkering, een groep die uiteindelijk een Bijstandsuitkering ontvangt, een groep die uiteindelijk aan het werk komt en een groep die uiteindelijk zonder uitkering komt te zitten.

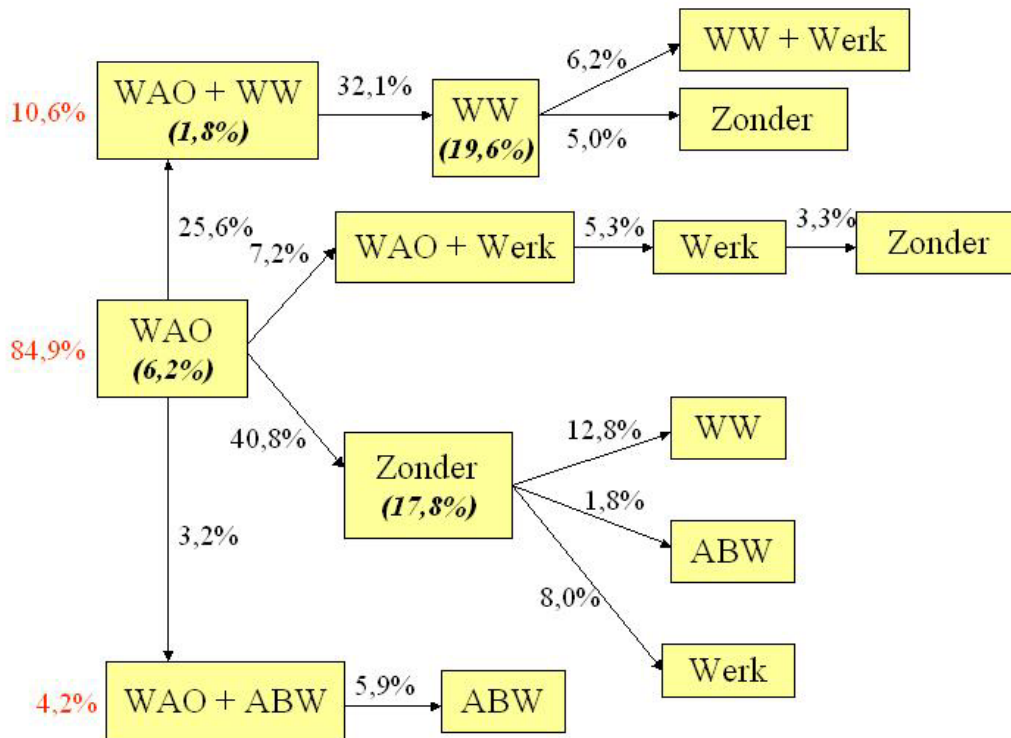
Uiteindelijk een WW-uitkering (34,2 %)

Deze groep bestaat uit de volgende stromen in het schema van Figuur 5.3:

- WAO → WAO + WW (1,8 %)
- WAO → WAO + WW → WW (19,6 %)
- WAO → Zonder → WW (12,8 %)

Deze groep kent een oververtegenwoordiging van volledig arbeidsongeschikten (84,1 % tegen gemiddeld 76,8 %), personen van 45 jaar en ouder (24,7 % tegen gemiddeld 21,6 %) en ex-werknemers uit de private sector (99,0 % tegen gemiddeld 96,4 %), met name uit de industrie en groothandel.

Figuur 5.3: Stroomschema van belangrijkste cliëntstromen na herbeoordeling (populatie van niet werkenden die volledig worden goedgekeurd, 2001-2004)

- Legenda:
- 10,6% = Aandeel van totale populatie bij herbeoordeling (begintoestand)
 - (1,8%) = Aandeel van totale populatie zonder verder waargenomen doorstroom
 - 32,1% = Aandeel van totale populatie dat doorstroomt naar volgende toestand

Uiteindelijk een Bijstandsuitkering (7,7 %)

Deze groep bestaat uit de volgende stromen in het schema van Figuur 5.3:

- WAO → WAO + ABW → ABW (5,9 %)
- WAO → Zonder → ABW (1,8 %)

Een relatief grote kans om in de Bijstand terecht te komen na als niet-werkende volledig te zijn goedgekeurd lopen volledig arbeidsongeschikten (81,7 % tegen gemiddeld 76,8 %), mannen (40,8 % tegen gemiddeld 32,0%), jongeren tot 30 jaar (23,4 % tegen gemiddeld 18,9 %) en personen met psychische stoornissen (25,5 % tegen gemiddeld 20,5 %).

Uiteindelijk aan het werk (14,2 %)

Deze groep bestaat uit de volgende stromen in het schema van Figuur 5.3:

- WAO → WAO + WW → WW → WW + Werk (6,2 %)
- WAO → Zonder → Werk (8,0 %)

Om aan het werk te komen gaat wel enige tijd overheen, vandaar dat deze groep relatief wat verder terug in het recente verleden is herbeoordeeld. Een relatief grote kans om aan het werk te komen hebben personen die nog maar kort arbeidsongeschikt zijn (47,5 % met een reguliere 1ste jaars herbeoordeling tegen gemiddeld 42,6 %), een lager dan gemiddeld arbeidsongeschiktheidspercentage hadden voor herbeoordeling (17,6 % tot 45 procent arbeidsongeschiktheid tegen gemiddeld 15,4 %), jongeren tot 30 jaar (23,7 % tegen gemiddeld 18,9 %), personen uit de gezondheids- en welzijnszorg (17,9 % tegen gemiddeld 14,2 %), fase 1 cliënten (30,4 % tegen gemiddeld 22,8 %) en hoger opgeleiden (58,6 % met tenminste hoger voortgezet onderwijs tegen gemiddeld 51,5 %).

Uiteindelijk zonder inkomen (26,1 %)

Deze groep bestaat uit de volgende stromen in het schema van Figuur 5.3:

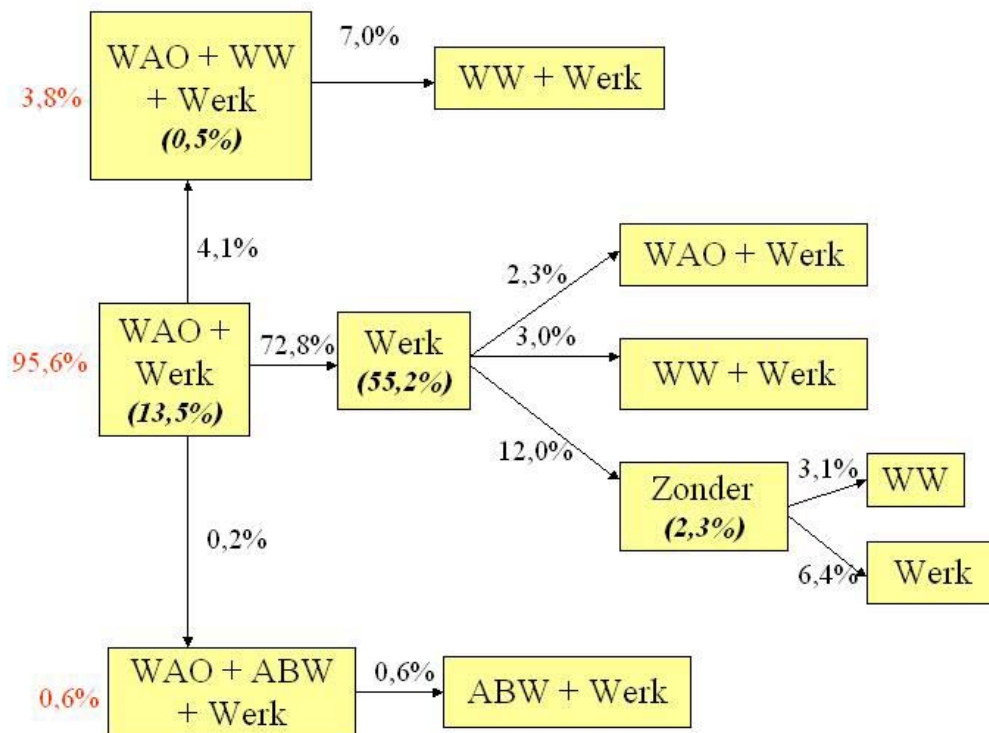
- WAO → WAO + WW → WW → WW → Zonder (5,0 %)
- WAO → WAO + Werk → Werk → Zonder (3,3 %)
- WAO → Zonder (17,8 %)

Maar liefste 1 op de 4 herbeoordeelden die niet werkte ten tijde van de herbeoordeling en volledig wordt goedgekeurd zit aan het eind van onze onderzoeksperiode zonder inkomen uit een uitkering of uit werk. Dat is bijna vier keer zoveel als het aantal personen dat aan het eind van de onderzoeksperiode een Bijstandsuitkering ontvangt. Kenmerkend voor deze groep is dat ze een lager dan gemiddeld arbeidsongeschiktheidspercentage voor herbeoordeling hadden (18,9 % tot 45 procent arbeidsongeschiktheid tegen gemiddeld 15,4 %) en relatief vaak afkomstig zijn uit de gezondheids- en welzijnszorg (17,8 % tegen gemiddeld 14,2 %).

5.1.4 Wel werkend, volledig goedgekeurd

Voor de groep die bij herbeoordeling de uitkering volledig heeft verloren en ten tijde van de herbeoordeling werkzaam was, geeft Figuur 5.4 een overzicht van de typische cliëntstromen. Het gaat om 19.906 personen, owel 26% van de onderzoekspopulatie. In deze categorie herbeoordeelden heeft iedereen naast de WAO-uitkering ook werk tijdens de herbeoordeling, 3,8 procent heeft daarnaast nog een WW-uitkering en 0,6 procent een Bijstandsuitkering. Net zoals gedeeltelijk goedgekeurden die werkten ten tijde van de herbeoordeling, blijven volledig goedgekeurden die werkten ten tijde van de herbeoordeling over het algemeen ook werken na de herbeoordeling. Een situatie zonder inkomen uit uitkering of werk komt wel eens voor, maar wordt vaak gevolgd door werk of een WW-uitkering.

Figuur 5.4: Stroomschema van belangrijkste cliëntstromen na herbeoordeling (populatie van werkenden die volledig worden goedgekeurd, 2001-2004)

Legenda: **3,8%** = Aandeel van totale populatie bij herbeoordeling (begintoestand)
(0,5%) = Aandeel van totale populatie zonder verder waargenomen doorstroom
 7,0% = Aandeel van totale populatie dat doorstroomt naar volgende toestand

Om verschillen in (persoons-)kenmerken te kunnen zien binnen deze categorie herbeoordeelden, maken we onderscheid in de volgende vier groepen: een groep die nog geen overgangen in de uitkerings- en arbeidssituatie laat zien en naast een baan toch een WAO-uitkering houdt, een groep die de WAO-uitkering verliest en alleen inkomen uit werk houdt, een groep die inkomen

uit werk combineert met een WW-uitkering of via een situatie zonder inkomen uit werk of een uitkering toch weer werk vindt en een groep die uiteindelijk alle inkomstenbronnen verliest.

Combinatie werk en een WAO-uitkering, verder geen overgangen (13,5 %)

Bij deze groep hebben we door de korte waarnemingsperiode sinds herbeoordeling nog niet kunnen constateren dat de WAO-uitkering is beëindigd. Deze groep is relatief vaak regulier herbeoordeeld (79,9 % tegen gemiddeld 53,6 %), kent een relatief lage mate van arbeidsongeschiktheid voor herbeoordeling (67,5 % tot 55 procent arbeidsongeschikt tegen 57,3 % gemiddeld), is ouder (48,3 % is ouder dan 45 jaar tegen gemiddeld 38,1 %), heeft relatief vaak onvoldoende omschreven aandoeningen (20,4 % tegen 7,7 % gemiddeld) en bestaat voor een zeer groot deel uit ambtenaren (69,1 % tegen gemiddeld 12,1 %), met name uit het openbaar bestuur en het onderwijs.

Alleen verlies van de WAO-uitkering (55,2 %)

Deze groep van werkenden heeft de WAO-uitkering verloren, maar nog geen aanvullende uitkering aangevraagd. Het haalt zijn inkomen dus volledig uit werk. Er is daarbij sprake van een meer dan gemiddeld aandeel professionele herbeoordelingen (55,4 % tegen gemiddeld 46,4 %), een gemiddeld lagere mate van arbeidsongeschiktheid voor herbeoordeling (40,1 % tot 35 procent arbeidsongeschikt tegen gemiddeld 36,5 %), een oververtegenwoordiging van mannen (49,1 % tegen gemiddeld 44,3 %) en een oververtegenwoordiging van werknemers uit de private sector (99,8 % tegen gemiddeld 87,9 %), met name uit de industrie, bouwnijverheid en vervoer en communicatie.

Combinatie werk en WW of werk na een periode zonder inkomen (16,4 %)

Deze groep bestaat uit de volgende stromen in het schema van Figuur 5.4:

- WAO + Werk → WAO + WW + Werk → WW + Werk (7,0 %)
- WAO + Werk → Werk → WW + Werk (3,0 %)
- WAO + Werk → Werk → Zonder → Werk (6,4 %)

Deze populatie verliest de WAO-uitkering en probeert dat is al enige tijd geleden herbeoordeeld en bestaat voor de herbeoordeling voor een groter dan gemiddeld deel uit volledig arbeidsongeschikten (48,5 % tegen gemiddeld 35,3 %). Verder kenmerkt deze groep zich door een oververtegenwoordiging van vrouwen vrouwen (70,0 % tegen gemiddeld 55,7 %), personen onder de 40 jaar (53,9 % tegen gemiddeld 42,5 %) en personen afkomstig uit de gezondheids- en welzijnszorg (30,7 % tegen gemiddeld 22,9 %).

Uiteindelijk zonder inkomen (2,3 %)

Deze groep bestaat uit de volgende stroom in het schema van Figuur 5.4:

- WAO + Werk → Werk → Zonder (2,3 %)

Het is een groep die behalve de WAO-uitkering ook het werk heeft verloren. Het betreft meer dan gemiddeld volledig arbeidsongeschikten (45,9 % tegen gemiddeld 35,3 %), personen tot 40 jaar (51,7 % tegen gemiddeld 42,5 %), en door CWI bij inschrijving ingedeeld als fase 1 cliënt

(40,2 % tegen gemiddeld 12,2 %). Het gaat ook relatief vaak om personen met psychische stoornissen (16,5 % tegen gemiddeld 12,2 %).

5.1.5 Totale populatie van (gedeeltelijk) goedgekeurden

De totale onderzoekspopulatie van herbeoordeelde WAO-gerechtigden bestaat voor 22 procent uit niet-werkenden die gedeeltelijk worden goedgekeurd, voor 32 procent uit wel werkenden die gedeeltelijk worden goedgekeurd, voor 21 procent uit niet-werkenden die volledig worden goedgekeurd en voor 26 procent uit werkenden die volledig worden goedgekeurd. Rekening houdend met deze percentages nemen we de volgende overgangen waar in de gehele onderzoekspopulatie:

- Na herbeoordeling zien we ongeveer de helft van alle herbeoordeelde WAO-uitkering verliezen. Dit zijn in ieder geval alle personen die bij de herbeoordeling worden goedgekeurd. Daarnaast verliest 2,7 procent van de niet-werkenden en 11,7 procent van de wel werkenden die gedeeltelijk worden goedgekeurd binnen 3 jaar na herbeoordeling de WAO-uitkering. Voor het grootste deel komt dat voor rekening van personen met een inkomen uit arbeid.
- Voor 25 procent van alle herbeoordeelde zien we dat het verlies aan WAO-inkomen wordt gecompenseerd door een WW-uitkering. Dit is vooral het geval voor niet-werkenden (35 à 45 procent) en minder voor werkenden (15 à 20 procent). Een groter beroep op de WW door juist niet-werkenden is mogelijk, omdat ook tijdens de WAO-periode WW-rechten worden opgebouwd.
- Voor slechts 2 procent van alle herbeoordeelde zien we dat het verlies aan WAO-inkomen wordt gecompenseerd door een Bijstandsuitkering. Dat is met name het geval bij niet-werkenden die volledig worden goedgekeurd (5 procent). Bij (gedeeltelijk) werkenden is instroom in de Bijstand nihil.
- Werkhervatting zien we gebeuren bij 20 procent van de niet-werkenden die worden herbeoordeeld. Niet alle werkenden behouden het werk na herbeoordeling en slechts een handjevol werkenden weet het aantal werkuren na herbeoordeling uit te breiden. Van alle herbeoordeelde zien we uiteindelijk een kleine 20 procent die uitsluitend afhankelijk is van inkomen uit arbeid.
- Ongeveer 7 procent van alle herbeoordeelde komt zonder inkomen uit een uitkering of arbeid te zitten. Ook dit is weer met name het geval bij de niet-werkenden die volledig worden goedgekeurd (26 procent).

5.2 Kans op alternatieve uitkeringsbronnen

Herbeoordeelde die (gedeeltelijk) worden goedgekeurd en daardoor (een deel van) de WAO-uitkering verliezen, kunnen het inkomensverlies compenseren door een beroep te doen op een

WW-uitkering of Bijstandsuitkering. In deze paragraaf kijken we naar de mate waarin dat gebeurt na herbeoordeling.

5.2.1 Instroom in een WW-uitkering

Voor de verschillende groepen herbeoordeelden hebben we geanalyseerd hoeveel procent instroomt in de WW, hoeveel dagen er zitten tussen de herbeoordeling en instroom in de WW en welke kans op instroom in de WW we daaruit kunnen afleiden. Tabel 5.1 geeft een eerste indruk van de waargenomen instroom in de WW na herbeoordeling.

Tabel 5.1: Waargenomen instroom in WW-uitkering, (gedeeltelijk) goedgekeurde WAO-ers

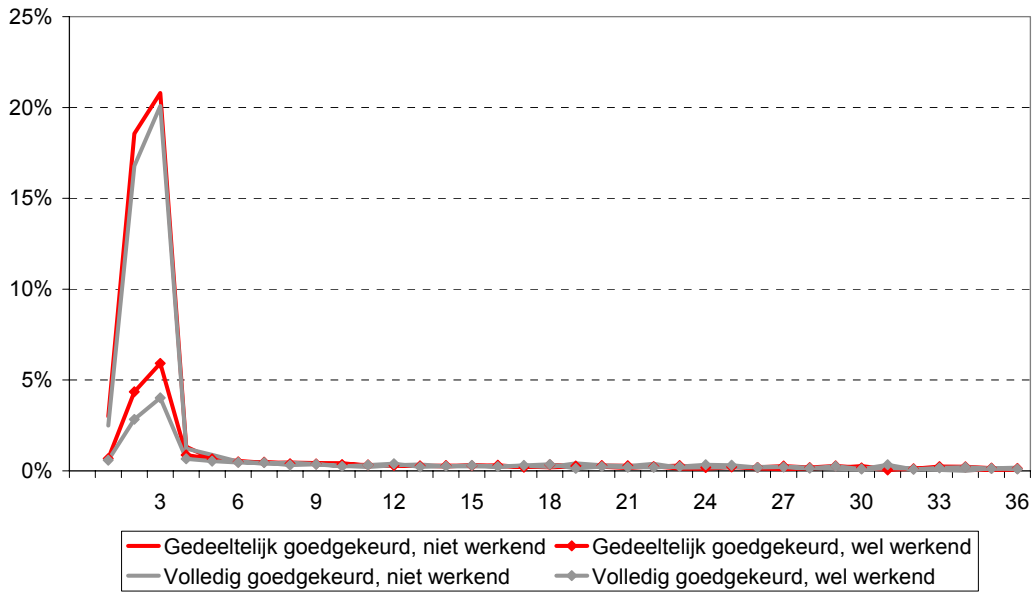
	AO-% omlaag naar > 15%		AO-% omlaag naar < 15%	
	Niet werkzaam	Werkzaam	Niet werkzaam	Werkzaam
Geen WW	37,9 %	75,8 %	40,6 %	79,0 %
Bij herbeoordeling reeds in WW	9,4 %	3,4 %	9,8 %	3,6 %
Instroom in WW na herbeoordeling	52,7 %	20,8 %	49,6 %	17,4 %
<i>Totaal</i>	<i>100,0 %</i>	<i>100,0 %</i>	<i>100,0 %</i>	<i>100,0 %</i>
<i>Aantal</i>	<i>16.710</i>	<i>24.238</i>	<i>15.870</i>	<i>19.906</i>
Gemiddelde duur tot WW	86 dagen	167 dagen	88 dagen	190 dagen
<i>standaard deviatie</i>	<i>117 dagen</i>	<i>208 dagen</i>	<i>118 dagen</i>	<i>222 dagen</i>

Bij niet werkzamen ten tijde van de herbeoordeling ligt het gebruik van een WW-uitkering hoger dan bij degenen die ten tijde van de herbeoordeling wel werkzaam waren. Bij de niet werkzamen had ongeveer 10 procent een WW-uitkering ten tijde van herbeoordeling en krijgt de helft na een herbeoordeling een WW-uitkering. Bij wel werkzamen liggen die percentages rond de 3,5 en 20 procent. Werkenden stromen ook veel later in een WW-uitkering in: na ongeveer 6 maanden na herbeoordeling tegen ongeveer 3 maanden voor niet-werkenden.

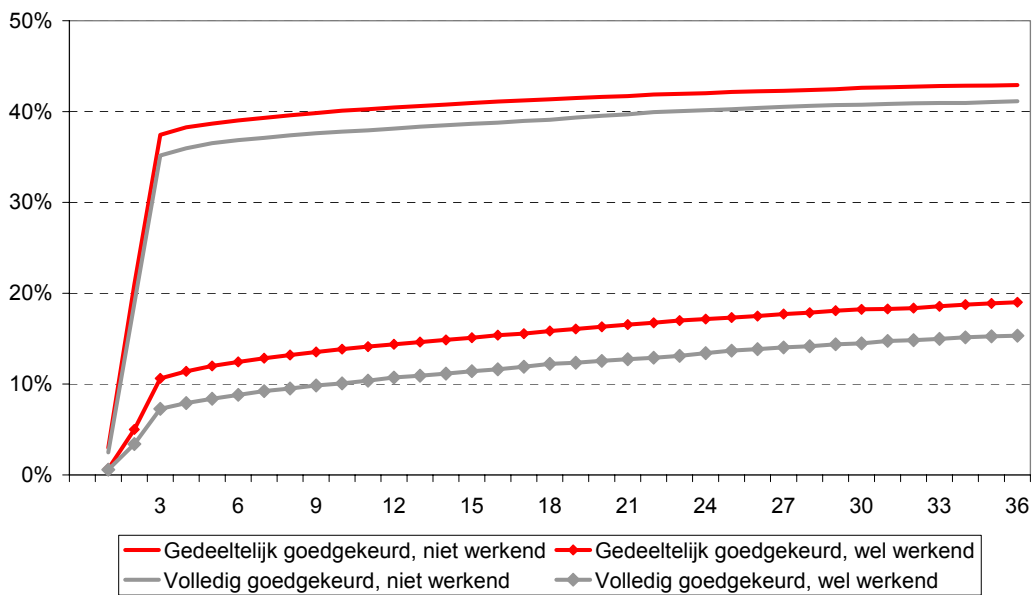
Rekening houdend met hoe lang we mensen kunnen volgen in de gegevens, kan een conditionele kans op instroom in de WW worden afgeleid. Deze kans berekenen we per maand door het aantal herbeoordeelden dat in een bepaalde maand instroomt in de WW te delen door het aantal herbeoordeelden dat we in ieder geval tot en met die maand waarnemen en nog niet eerder in de WW is ingestroomd. Vervolgens kan op basis van die conditionele kans de cumulatieve kans op instroom in de WW vanaf herbeoordeling worden berekend. Beide kansen worden gegeven in respectievelijk Figuur 5.5 en Figuur 5.6.

De kans op instroom is vooral aanwezig in de eerste drie maanden na herbeoordeling. Daarna is die kans zeer klein. Na drie jaar heeft ruim 40 procent van de niet-werkenden op enig moment een WW-uitkering ontvangen, tegen 15 tot 20 procent van de wel werkenden. Instroom van niet-werkenden in de WW is mogelijk, omdat ook WAO-gerechtigden WW-rechten blijven opbouwen gedurende de arbeidsongeschiktheid.

Figuur 5.5: Kans op instroom in WW-uitkering na herbeoordeling, per maand (2001-2004)

Figuur 5.6: Cumulatieve kans op instroom in WW-uitkering na herbeoordeling (2001-2004)

5.2.2 Instroom in een Bijstandsuitkering

Ook voor de Bijstand kunnen we de instroompercentages berekenen voor de verschillende groepen herbeoordeelden, alsmede het aantal dagen tussen de herbeoordeling en instroom in de Bijstand. Vervolgens kunnen we conditionele en cumulatieve kansen op instroom in de Bijstand uitrekenen. Tabel 5.2 geeft een eerste indruk van de waargenomen instroom in de Bijstand na herbeoordeling.

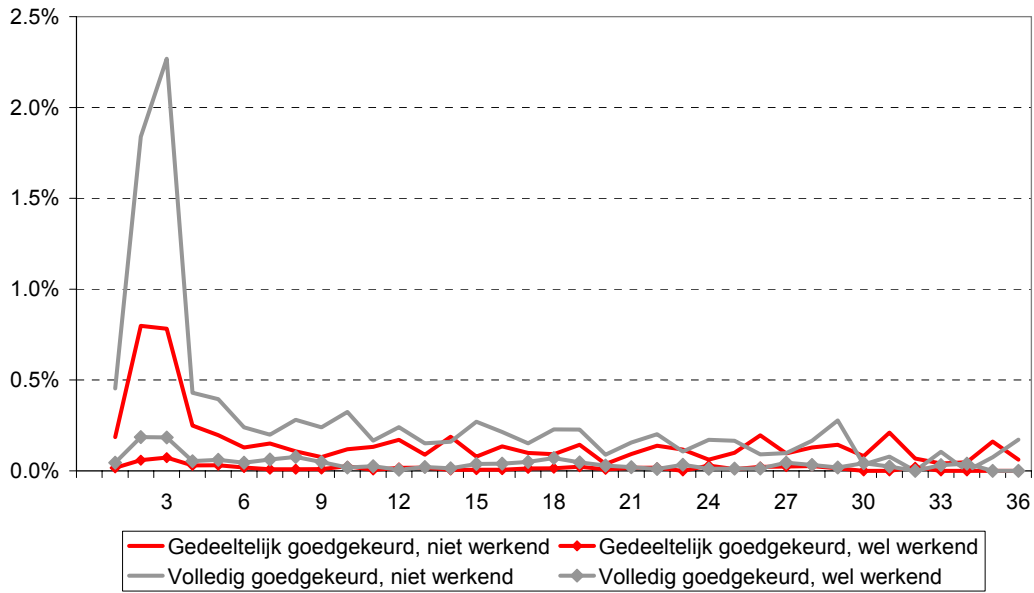
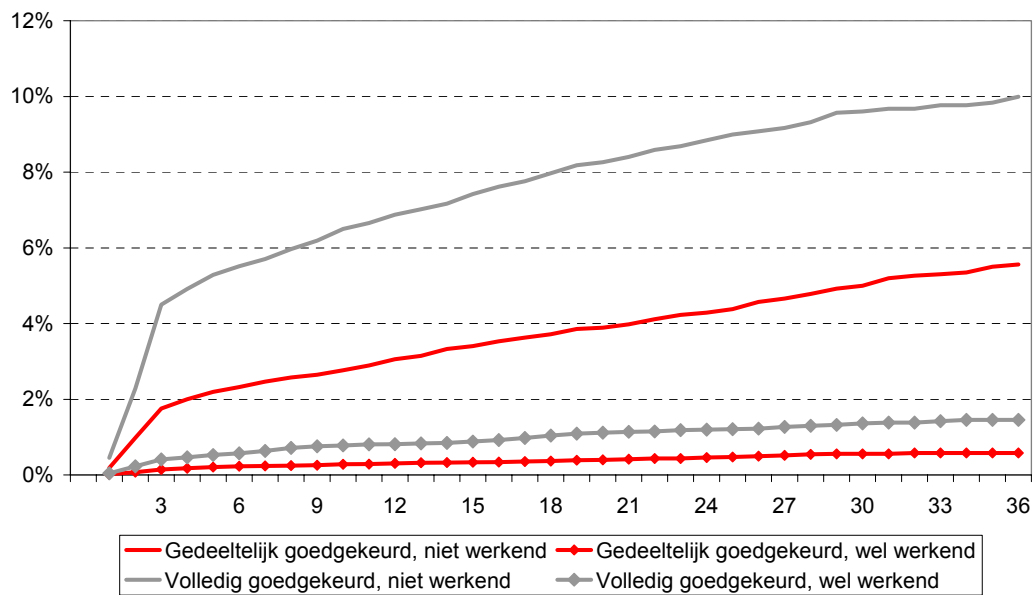
Tabel 5.2: Waargenomen instroom Bijstandsuitkering, (gedeeltelijk) goedgekeurde WAO-ers

	AO-% omlaag naar > 15%		AO-% omlaag naar < 15%	
	Niet werkzaam	Werkzaam	Niet werkzaam	Werkzaam
Geen Bijstand	93,4 %	99,1 %	85,2 %	97,7 %
Bijstand reeds bij herbeoordeling	1,4 %	0,2 %	4,3 %	0,6 %
Instroom in Bijstand na herbeoordeling	5,2 %	0,7 %	10,5 %	1,7 %
<i>Totaal</i>	<i>100,0 %</i>	<i>100,0 %</i>	<i>100,0 %</i>	<i>100,0 %</i>
<i>Aantal</i>	<i>16.710</i>	<i>24.238</i>	<i>15.870</i>	<i>19.906</i>
Gemiddelde duur tot WW	243 dagen	275 dagen	180 dagen	254 dagen
<i>standaard deviatie</i>	<i>258 dagen</i>	<i>274 dagen</i>	<i>213 dagen</i>	<i>266 dagen</i>

Instroom in de Bijstand komt in vergelijking met de WW weinig voor. Het zijn vooral de herbeoordeelden die hun WAO-uitkering volledig verliezen en niet werkzaam zijn ten tijde van de herbeoordeling die een beroep doen op de Bijstand. Het gaat hier ongeveer om 10 procent van de herbeoordeelden. Dit doen zij gemiddeld na een half jaar. In de andere groepen stroomt maximaal 5 procent door naar de Bijstand, na gemiddeld zo'n 8 a 9 maanden.

De conditionele kans op instroom in de Bijstand per maand berekenen we door het aantal herbeoordeelden dat in een bepaalde maand instroomt in de Bijstand te delen door het aantal herbeoordeelden dat we in ieder geval tot en met die maand waarnemen en nog niet is ingestroomd in de Bijstand. Vervolgens kan op basis van die conditionele kans de cumulatieve kans op instroom in de Bijstand vanaf herbeoordeling worden berekend. Beide kansen worden gegeven in respectievelijk Figuur 5.7 en Figuur 5.8.

Ook bij de Bijstand is de instroom in de eerste drie maanden het grootst, met name bij de volledig goedgekeurden zonder werk ten tijde van de herbeoordeling. Maar ook daarna blijft de instroom gestaag doorgaan, hoewel relatief klein. Zo kan het gebeuren dat na drie jaar ongeveer 10 procent van de volledig goedgekeurden zonder werk op enig moment na de herbeoordeling is ingestroomd in de Bijstand. Voor de niet werkende gedeeltelijk goedgekeurden is dat 5 procent, de twee andere groepen herbeoordeelden heeft een cumulatieve instroom in de Bijstand van minder dan 2 procent na 3 jaar.

Figuur 5.7: Kans op instroom Bijstandsuitkering na herbeoordeling, per maand (2001-2004)**Figuur 5.8: Cumulatieve kans op instroom Bijstandsuitkering na herbeoordeling (2001-2004)****Kenmerken van herbeoordeelden die instromen in de Bijstand**

Om zicht te krijgen op het type herbeoordeelden dat na verloop van tijd instroomt in de Bijstand, vergelijken we kenmerken van deze mensen met herbeoordeelden die niet de Bijstand instromen. Daaruit blijkt dat herbeoordeelden die de Bijstand instromen relatief vaak een reguliere 1ste jaars

herbeoordeling ontvangen en minder vaak een professionele. Ze zijn vaker volledig arbeidsongeschikt voor de herbeoordeling en verliezen een groter deel van hun uitkering dan herbeoordeelden die niet de Bijstand instromen. Personen die Bijstand ontvangen schrijven zich relatief vaak in als werkzoekende bij het CWI. Dat is immers ook een voorwaarde voor het ontvangen van een Bijstandsuitkering. Daarbij worden ze relatief vaak als fase 4 cliënt aangemerkt. Bij herbeoordeling hebben ze minder vaak een WW-uitkering naast de WAO-uitkering.

Herbeoordeelden die bij herbeoordeling reeds in de Bijstand zitten zijn relatief vaak vrouw en tussen de 40 en 50 jaar. Personen die pas na herbeoordeling de Bijstand instromen zijn vaker jonger, terwijl vooral personen boven de 50 jaar geen beroep doen op de Bijstand. Het opleidingsniveau van herbeoordeelden in de Bijstand is relatief laag. Er is bij de groep relatief vaak sprake van psychische stoornissen en relatief weinig van problemen aan het bewegingsapparaat. Ook zijn herbeoordeelden die instromen in de Bijstand minder vaak uit de overheidsector afkomstig, maar met name van uitzendbureaus.

Over het algemeen is instroom in de Bijstand niet terug te leiden tot één enkele groep. Het is daarom moeilijk op basis van de bovengenoemde kenmerken van te voren aan te geven wie wel en wie niet op termijn zal instromen in de Bijstand. Uit Tabel 5.2 werd duidelijk dat het vooral herbeoordeelden zijn die volledig worden goedgekeurd en niet werkten ten tijde van de herbeoordeling. Van hen komt uiteindelijk zo'n 10 procent in de Bijstand terecht.

Instream in Bijstand op langere termijn

Ook op langere termijn blijft de instroom in de Bijstand beperkt. Belangrijkste reden hiervoor is dat de doorstroom vanuit een WW-uitkering naar de Bijstand klein is. Veel herbeoordeelden kunnen mogelijk terugvallen op voldoende gezinsinkomen of besluiten zich terug te trekken van de arbeidsmarkt. Bij herbeoordeelden die werkten ten tijde van de herbeoordeling zorgt het werk ook op langere termijn voor voldoende inkomen om uit de Bijstand te blijven. Wanneer men het werk verliest, zorgt het recht op een WW-uitkering voor een overbrugging naar de volgende werkkring. Bij herbeoordeelden die niet werkten ten tijde van de herbeoordeling stijgt de instroom naar de Bijstand na 3 jaar nauwelijks, zelfs voor de groep die volledig arbeidsgeschikt wordt verklaard. Van de kleine 18 procent van deze groep die na de WAO zonder inkomen uit een uitkering of werk komt te zitten, stroomt slechts 1 op de 10 de Bijstand in. Als hetzelfde geldt voor herbeoordeelden die na een WW-uitkering of een dienstverband zonder inkomen komen te zitten, dan gaat het op langere termijn om een maximaal 3 procentpunten hogere doorstroom naar de Bijstand dan de 10 procent die we reeds na drie jaar waarnemen voor deze groep.

5.3 Kans op werkhervatting of –uitbreiding

Voor de herbeoordeelden die ten tijde van de herbeoordeling niet werkzaam waren kunnen we analyseren of en wanneer zij werk vinden in de periode die we waarnemen. Dat doen we op basis van gegevens in de administratie van Verzekerde Personen en Dienstverbanden (VPD). Door een vertraging in de registratie van deze gegevens, is het mogelijk dat niet alle dienstverbanden in het bestand zitten, met name de dienstverbanden die zeer recent zijn gestart. Het aantal werkhervattingen dat op grond van het VPD-bestand wordt gevonden is daarmee een ondergrens voor het werkelijke aantal werkhervattingen. Omdat we VPD-bestanden van tenminste een jaar

oud gebruiken, verwachten we echter geen grote afwijkingen in onze analyse ten opzichte van de werkelijkheid.

Voor de herbeoordeelden die al wel werkten ten tijde van de herbeoordeling kunnen we onderzoeken of en wanneer zij het aantal werkuren kunnen uitbreiden. We maken daarvoor gebruik van de deeltijdfactor zoals geregistreerd in het dienstverbanden bestand. Wanneer die groter wordt duidt dat op een uitbreiding van het aantal uren. Deze variabele is echter niet altijd even goed ingevuld en dus hebben we hier te maken met enige onzekerheid over de mate van de uitbreiding van het aantal werkuren. Daarnaast is het niet uitgesloten dat herbeoordeelden die werkten ten tijde van herbeoordeling kort daarvoor het aantal werkuren had uitgebreid, hetgeen juist een reden kon zijn voor de herbeoordeling in plaats van een gevolg (zie de discussie in Hoofdstuk 4). In het algemeen zal de mate waarin het aantal werkuren kan worden uitgebreid na herbeoordeling door onze analyse worden onderschat. De omvang van die onderschatting is op grond van de beschikbare gegevens echter niet vast te stellen.

Tabel 5.3 geeft een eerste indruk van de waargenomen werkhervattingen en uitbreiding van het aantal werkuren na herbeoordeling. Van de niet werkzamen ten tijde van herbeoordeling hervat ongeveer 1 op de 5 op termijn het werk. Dat percentage ligt iets hoger voor herbeoordeelden die hun WAO-uitkering volledig verliezen. Gemiddeld duurt het ongeveer 7 maanden vanaf de herbeoordeling voordat een werkhervatting wordt waargenomen. Een uitbreiding van het aantal werkuren wordt nauwelijks waargenomen (minder dan 1 procent van de werkende herbeoordeelden), maar van ongeveer 3,5 procent kunnen we een verandering van uren niet goed vaststellen. Opvallender is dat een verandering van het aantal uren gemiddeld meer dan 9 a 11 maanden op zich laat wachten, zodat het zeer de vraag is of de waargenomen toename van het aantal werkuren verband houdt met de herbeoordeling.

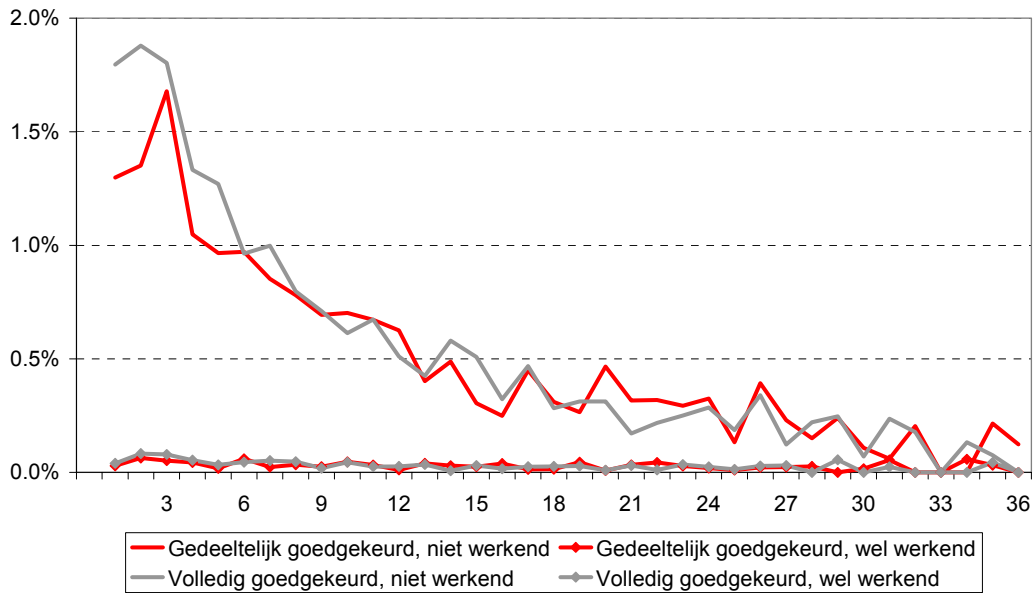
Tabel 5.3: Waargenomen werkhervatting/–uitbreiding, (gedeeltelijk) goedgekeurde WAO-ers

	AO-% omlaag naar > 15%		AO-% omlaag naar < 15%	
	Niet werkzaam	Werkzaam	Niet werkzaam	Werkzaam
Niet werkzaam	82,4 %		79,0 %	
Werkzaam bij herbo		96,2 %		95,7 %
Uitbreiding uren na herbo		0,6 %		0,7 %
Verandering uren onbekend		3,1 %		3,6 %
Werkhervatting na herbo	17,6 %		21,0 %	
<i>Aantal</i>	<i>16.710</i>	<i>24.238</i>	<i>15.870</i>	<i>19.906</i>
Gem. duur tot verandering	232 dagen	331 dagen	200 dagen	282 dagen
<i>standaard deviatie</i>	<i>212 dagen</i>	<i>261 dagen</i>	<i>194 dagen</i>	<i>244 dagen</i>

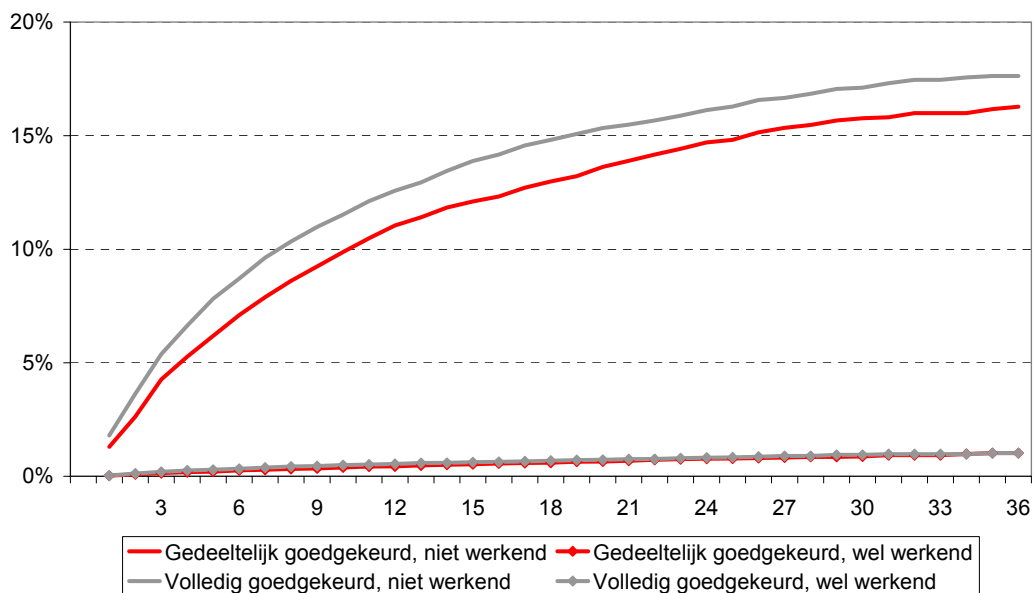
Ook voor de kans op werkhervatting of uitbreiding kunnen we een conditionele en cumulatieve kans schatten, waarbij we rekening houden met de duur van de periode waarin we herbeoordeelden kunnen volgen in de beschikbare gegevens. De beide kansen worden getoond in respectievelijk Figuur 5.9 en 5.10. De conditionele kans op werkhervatting daalt in de drie jaar na hervatting geleidelijk van ruim 1,5 procent per maand tot vrijwel nul. Cumulatief betekent dat een

totale werkherhvatting tussen 15 en 20 procent na drie jaar, waarna vrijwel geen werkherhvattingen meer plaatsvinden. Het aantal urenuitbreidingen is op grond van onze analyse nihil.

Figuur 5.9: Kans op werkherhvatting/-uitbreiding na herbeoordeling, per maand (2001-2004)

Figuur 5.10: Cumulatieve kans op werkherhvatting/-uitbreiding na herbeoordeling (2001-2004)

Kenmerken van herbeoordeelden die het werk hervatten of uitbreiden

Bij herbeoordeelden die het werk hervatten of het aantal arbeidsuren kunnen uitbreiden is relatief vaak sprake van een reguliere 1^e jaars herbeoordeling (46,2 % tegen gemiddeld 37,3 %), van volledige arbeidsongeschiktheid voor herbeoordeling (72,4 % tegen gemiddeld 59,7 %), jongeren tot 35 jaar (39,6 % tegen gemiddeld 25,5 %), fase 1 cliënten (28,9 % tegen gemiddeld 21,0 %), een samenloop van een WAO-uitkering met een WW-uitkering (15,0 % tegen gemiddeld 7,1 %) en een minder dan gemiddeld inkomensniveau bij herbeoordeling (80,5 % tegen gemiddeld 43,6 %). Ambtenaren zijn relatief slecht vertegenwoordigd onder de werkhervatters en –uitbreiders (4,1 % tegen gemiddeld 7,1 %), maar dit kan onder meer het gevolg zijn van het in de onderzoekspopulatie buiten beschouwing laten van ambtenaren met een professionele herbeoordeling.

5.4 Gevolgen voor de inkomenspositie

De gedeeltelijke of volledige goedkeuring van WAO-gerechtigden heeft directe consequenties voor de inkomenspositie, omdat herbeoordeelden daarmee (een deel van) de WAO-uitkering kwijtraken. Het inkomensverlies kan worden opgevangen door een WW-uitkering of Bijstandsuitkering aan te vragen, of door (meer) te gaan werken. De verschillende uitkerings- en arbeidssituaties die herbeoordeelden doorlopen, waarvan in Paragraaf 5.1 een overzicht is gegeven, hebben zeer uiteenlopende consequenties voor het inkomensniveau. In deze paragraaf zetten we de gevolgen van de herbeoordeling voor de inkomenspositie op een rij. We doen dat door middel van een inkomensindex, die het inkomensniveau in de verschillende uitkerings- en arbeidssituaties uitdrukt in het inkomensniveau vlak voor de herbeoordeling. Een inkomensindex van 80 betekent dat iemand na herbeoordeling nog maar 80 procent van zijn of haar inkomen van voor de herbeoordeling over heeft. Een inkomensindex van 120 betekent juist dat iemand er sinds de herbeoordeling 20 procent in inkomen op vooruit is gegaan. Bij de berekening van het inkomen houden we rekening met toeslagen in het kader van de Toeslagenwet, maar niet met de huidshoudsamenstelling (zie Hoofdstuk 2 voor details ten aanzien van de berekening van inkomens). Ook gaan we uit van een voltijds dienstverband wanneer gegevens over de deeltijdfactor van een dienstverband ontbreken. De berekende inkomens gelden dan ook als ondergrens (70 procent van het minimumloon) indien sprake is van een toeslag of bijstand en als bovengrens indien sprake is van inkomen uit werk.

Voor elk van de in Paragraaf 5.1 onderscheiden cliëntstromen zetten we hieronder de inkomensontwikkeling op een rijtje. Daarvoor maken we wederom de vertrouwde indeling in vier categorieën herbeoordeelden, naar mate van verlies van de WAO-uitkering (gedeeltelijk of volledig goedgekeurd) en naar werkzaamheid ten tijde van de herbeoordeling (wel of niet werkzaam).

5.4.1 Niet werkend, gedeeltelijk goedgekeurd

Tabel 5.4 geeft een overzicht van de belangrijkste cliëntstromen in de groep niet-werkenden die slechts gedeeltelijk is goedgekeurd. Deze stromen komen overeen met die in het stroomschema

van Figuur 5.1. Voor elk van de stromen (de regels in de tabel) worden de achtereenvolgende uitkeringssituaties beschreven met daarbij het inkomensniveau in verhouding tot het inkomen vlak voor herbeoordeling. Zo krijgt 30,6 procent van de gedeeltelijk goedgekeurden die niet werkten ten tijde van de herbeoordeling na de herbeoordeling een aanvullende WW-uitkering. Door de herbeoordeling houdt deze groep in eerste instantie maar 56 procent van de WAO-uitkering over, maar door aanvulling met een WW-uitkering komt het inkomen weer in de buurt van het oude niveau, op gemiddeld 94 procent om precies te zijn. Voor de meeste niet-werkenden die gedeeltelijk worden goedgekeurd betekent de herbeoordeling een inkomensverlies van tussen de 30 en 45 procent. Dat verlies kan voor het grootste gedeelte, maar niet volledig, worden gecompenseert door een aanvullende WW-uitkering of Bijstandsuitkering. Gedeeltelijke werkherleving levert over het algemeen een flinke inkomensgroei. Voor verreweg de grootste groep niet-werkenden die gedeeltelijk worden goedgekeurd betekent de herbeoordeling ook op wat langere termijn een inkomensachteruitgang van 20 procent of meer.

Tabel 5.4: Inkomensontwikkeling bij niet-werkenden die gedeeltelijk worden goedgekeurd, uitgedrukt als index ten opzichte van de situatie voor herbeoordeling (=100)

Eerste periode na herbeoordeling		Tweede periode na herbeoordeling		Derde periode na herbeoordeling		
Uitkerings-situatie	Inkomens-index	Uitkerings-situatie	Inkomens-index	Uitkeringssituatie	Inkomens-index	Aandeel
WAO	56	WAO + WW	94			30,6 %
WAO	57					27,1 %
WAO	63	WAO + WW	86	WAO	63	10,5 %
WAO	62	WAO + WW	90	WAO + WW + Werk	139	10,2 %
WAO	72	WAO + Werk	179	WAO	72	5,4 %
WAO	63	WAO + Werk	175			4,8 %
WAO	67	WAO + ABW	83			2,2 %
WAO	70	WAO + WW	105	Diverse situaties	80	2,1 %
WAO	60	Zonder	0			1,7 %
WAO	64	WAO + Werk	147	WAO + WW + Werk	186	1,5 %
Overig						3,9 %

5.4.2 Werkend, gedeeltelijk goedgekeurd

Voor werkenden die bij de herbeoordeling gedeeltelijk zijn goedgekeurd geeft Tabel 5.5 een overzicht van de inkomensontwikkeling voor de belangrijkste typische cliëntstromen. Omdat in deze groep de WAO-uitkering aanvullend is op het looninkomen, valt de inkomensachteruitgang door de gedeeltelijke goedkeuring ten opzichte van niet-werkenden mee. In eerste instantie bedraagt de inkomensachteruitgang tussen de 20 en 25 procent. Ook hier lijkt de grootste groep de inkomensachteruitgang te moeten accepteren. In tegenstelling tot de niet-werkenden zien werkenden geen mogelijkheden om hun inkomen te verbeteren door een hoger looninkomen. Kennelijk is het uitbreiden van het aantal arbeidsuren zeldzaam, hetgeen we in de vorige paragraaf reeds constateerden. Een gedeeltelijke WW-uitkering zorgt in deze groep nog voor compensatie, maar een aantal werkenden raakt ook juist de WAO-uitkering volledig kwijt in een poging meer te gaan werken. Dat ook het looninkomen dan niet altijd verzekerd is, leert de een na laatste regel van Tabel 5.5, hoewel het hier om een betrekkelijk klein aantal mensen gaat.

Tabel 5.5: Inkomensontwikkeling bij werkenden die gedeeltelijk worden goedgekeurd, uitgedrukt als index ten opzichte van de situatie voor herbeoordeling (=100)

Eerste periode na herbeoordeling		Tweede periode na herbeoordeling		Derde periode na herbeoordeling		
Uitkerings-situatie	Inkomens-index	Uitkeringssituatie	Inkomens-index	Uitkerings-situatie	Inkomens-index	Aandeel
WAO + Werk	84					57,4 %
WAO + Werk	83	Werk	70			9,7 %
WAO + Werk	77	WAO + WW + Werk	96			6,8 %
WAO + Werk	84	WAO	29	WAO + Werk	75	6,3 %
WAO + Werk	79	WAO	26	WAO + WW	45	4,8 %
WAO + Werk	74	WAO + WW + Werk	87	WAO + WW	45	4,7 %
WAO + Werk	80	WAO	27			4,2 %
WAO + Werk	76	WAO + WW + Werk	87	WAO + Werk	76	2,5 %
WAO + Werk	81	Werk	69	Zonder	0	1,5 %
Overig						2,1 %

5.4.3 Niet werkend, volledig goedgekeurd

De inkomensontwikkeling van niet-werkenden die bij herbeoordeling volledig worden goedgekeurd wordt getoond in Tabel 5.6. Hier ligt de gemiddelde inkomensachteruitgang na verlies van de WAO-uitkering op 20 tot 35 procent, maar dit kan in de meeste gevallen vrijwel volledig worden gecompenseerd door een WW-uitkering of een Bijstandsuitkering. Werkhervatting leidt in deze groep over het algemeen tot een flinke inkomensverbetering hetgeen gemiddeld leidt tot een verdubbeling van het inkomensniveau. Binnen de waarnemingsperiode komen echter meer mensen uiteindelijk zonder inkomen uit een uitkering of werk te zitten dan dat er het werk hervatten (26,1 % tegen 14,2 %). Slechts een klein deel van de mensen zonder inkomen doet een beroep op een Bijstandsuitkering, maar dit zijn er in deze groep van niet-werkenden die volledig worden goedgekeurd nog altijd meer dan in de andere categorieën herbeoordeelden.

5.4.4 Werkend, volledig goedgekeurd

Tenslotte laat Tabel 5.7 de inkomensontwikkeling na herbeoordeling zien voor mensen die werkten ten tijde van herbeoordeling en weer volledig arbeidsgeschikt zijn verklaard. In deze groep ligt het onmiddellijk inkomensverlies rond 25 procent. Het grootste deel daarvan kan of wil voor dat gedeelte geen beroep doen op een WW-uitkering. Daarmee wordt het inkomensverlies permanent. De mensen die wel een beroep kunnen doen op een WW-uitkering zijn in staat om het inkomensverlies soms meer dan te compenseren. Dit is het gevolg van het hogere uitkeringspercentage bij gedeeltelijke werkloosheid in vergelijking met gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid. Slechts een klein percentage komt zonder inkomen uit een uitkering of werk te zitten. Door het relatief hoge inkomen in deze groep (zie onder), wordt nauwelijks een beroep gedaan op een Bijstandsuitkering. Pogingen om van baan te veranderen of het aantal arbeidsuren te verhogen leiden niet altijd tot een inkomensverhoging. Een aantal goedgekeurden keert terug in de WAO, anderen vinden na een periode zonder inkomen opnieuw werk, maar

tegen een lager inkomen, weer anderen doen uiteindelijk een beroep op een WW-uitkering. Al met al levert dit niet het beeld op van terugkeer naar werk voor het deel dat iemand weer arbeidsgeschikt is verklaard.

Tabel 5.6: Inkomensontwikkeling bij niet-werkenden die volledig worden goedgekeurd, uitgedrukt als index ten opzichte van de situatie voor herbeoordeling (=100)

Eerste periode na herbeoordeling		Tweede periode na herbeoordeling		Derde periode na herbeoordeling		Vierde periode na herbeoordeling		
Uitkerings- situatie	Index	Uitkerings- situatie	Index	Uitkerings- situatie	Index	Uitkerings- situatie	Index	Aandeel
WAO	68	WAO + WW	102	WW	97			19,6 %
WAO	64	Zonder	0					17,8 %
WAO	75	Zonder	0	WW	99			12,8 %
WAO	70	Zonder	0	Werk	201			8,0 %
WAO	64	WAO + WW	103	WW	99	WW + Werk	218	6,2 %
WAO	80	WAO + ABW	90	ABW	90			5,9 %
WAO	67	WAO + WW	100	WW	91	Zonder	0	5,0 %
WAO	80	WAO + Werk	200	Werk	197	Zonder	0	3,3 %
WAO	78	Zonder	0	ABW	94			1,8 %
WAO	12	WAO + WW	123					1,8 %
Overig								17,8 %

Tabel 5.7: Inkomensontwikkeling bij werkenden die volledig worden goedgekeurd, uitgedrukt als index ten opzichte van de situatie voor herbeoordeling (=100)

Eerste periode na herbeoordeling		Tweede periode na herbeoordeling		Derde periode na herbeoordeling		Vierde periode na herbeoordeling		
Uitkerings- situatie	Index	Uitkerings- situatie	Index	Uitkerings- situatie	Index	Uitkerings- situatie	Index	Aandeel
WAO + Werk	77	Werk	77					55,2 %
WAO + Werk	79							13,5 %
WAO + Werk	65	WAO + WW + Werk	102	WW + Werk	103			7,0 %
WAO + Werk	77	Werk	75	Zonder	0	Werk	64	6,4 %
WAO + Werk	73	Werk	73	Zonder	0	WW	53	3,1 %
WAO + Werk	69	Werk	68	WW + Werk	120			3,0 %
WAO + Werk	73	Werk	71	Zonder	0			2,3 %
WAO + Werk	77	Werk	76	WAO + Werk	78			2,3 %
Overig								7,2 %

5.4.5 Verschillen in inkomensontwikkeling

De bovenstaande analyse van de inkomensontwikkeling van herbeoordeelden laat zien dat voor het grootste deel van de WAO-gerechtigden de herbeoordeling een inkomensdaling betekent. Maar op welk inkomensniveau zitten deze herbeoordeelden voorafgaand aan de herbeoordeling nu precies en welke herbeoordeelden krijgen te maken met welke inkomensontwikkeling? Voor de eerste vraag hebben we de totale onderzoekspopulatie ingedeeld naar inkomensniveau in vier groepen van ongeveer gelijke grootte. Dat komt neer op de volgende indeling:

- Groep 1: Bruto maandinkomen van minder dan € 950 (21% van alle herbeoordeelden);
- Groep 2: Bruto maandinkomen tussen € 950 en € 1.650 (22%);
- Groep 3: Bruto maandinkomen tussen € 1.650 en € 2.900 (21%);
- Groep 4: Bruto maandinkomen van meer dan € 2.900 (21%).

Van 16 procent van de herbeoordeelden in de onderzoekspopulatie is het inkomen onbekend. De Tabellen 5.8 en 5.9 geven de verdeling van kenmerken van de herbeoordeling en herbeoordeelden in elk van deze inkomensgroepen.

Kijken we naar de vertegenwoordiging van kenmerken in de verschillende inkomensgroepen, dan valt een aantal patronen op. Zo hebben personen die een 5de jaars herbeoordeling krijgen over het algemeen een lager inkomen (zijn beter vertegenwoordigd in de twee laagste inkomensklassen) dan personen die een 1^e jaars herbeoordeling of een professionele herbeoordeling krijgen (zijn beter vertegenwoordigd in de hoogste inkomensklasse). Hier ligt mogelijk een verband met het feit dat personen met een 1^e jaars herbeoordeling nog niet zo lang arbeidsongeschikt zijn en dat personen met een professionele herbeoordeling vaak werken naast de WAO-uitkering. Het is duidelijk dat werkenden veel beter vertegenwoordigd zijn in de hogere inkomensgroepen. Verder hebben mannen over het algemeen een wat hoger inkomensniveau dan vrouwen, ouderen een wat hoger inkomensniveau dan jongeren, hoger opgeleiden een wat hoger inkomensniveau dan lager opgeleiden en bestaat er een omgekeerd verband tussen inkomensniveau en afstand tot de arbeidsmarkt. Hoe kleiner die afstand, hoe groter de kans om tot een hogere inkomenscategorie te behoren.

Volledig arbeidsongeschikten kennen een oververtegenwoordiging in de tweede inkomensgroep, personen met een arbeidsongeschiktheidspercentage tot 35 procent een oververtegenwoordiging in de derde inkomensgroep. Opvallend is dat herbeoordeelden met klachten betreffende spanning of depressie oververtegenwoordigd zijn in de hoogste inkomensgroep, evenals mensen met klachten aan het hart- en vaatstelsel.

Inkomensverschillen naar bedrijfstak van herkomst vinden we met name bij de industrie, nutsbedrijven, vervoer en communicatie en de financiële en zakelijke dienstverlening (hoger dan gemiddeld inkomen) en bij de detailhandel, horeca, uitzendbureaus en de gezondheids- en welzijnzorg (lager dan gemiddeld inkomen). Dat betekent niet noodzakelijk dat deze bedrijfstakken beter of slechter dan gemiddeld betalen. Het kan ook zo zijn dat alleen hogere of lagere functies een verhoogde kans op instroom in de WAO hebben. Bij (voormalig) ambtenaren ligt het inkomensniveau in ieder geval hoger dan gemiddeld.

Tabel 5.8: Kenmerken van herbeoordeelden naar inkomensniveau voor herbeoordeling

	Maximaal €950 bruto/maand	Tussen €950 en €1.650 bruto/maand	Tussen €1.650 en €2.900 bruto/ maand	Meer dan €2.900 bruto/maand
Totaal	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
Jaar van herbeoordeling				
2001	17,9 %	19,4 %	22,0 %	22,0 %
2002	30,4 %	28,7 %	32,4 %	34,8 %
2003	38,8 %	38,0 %	33,4 %	31,0 %
2004	12,9 %	13,9 %	12,2 %	12,2 %
Soort herbeoordeling				
1 ^e jaars	40,4 %	38,3 %	38,6 %	44,4 %
5 ^e jaars	21,5 %	22,8 %	13,0 %	5,4 %
Professionele	38,0 %	38,9 %	48,4 %	50,3 %
Mate AO voor herbeoordeling				
15-25 %	7,7 %	3,3 %	10,4 %	3,7 %
25-35 %	8,6 %	3,5 %	13,8 %	6,7 %
35-45 %	7,4 %	3,3 %	8,9 %	8,4 %
45-55 %	7,7 %	3,6 %	10,0 %	11,1 %
55-65 %	4,4 %	2,0 %	5,2 %	6,0 %
65-80 %	3,8 %	1,9 %	4,5 %	8,0 %
80-100 %	60,4 %	82,4 %	47,1 %	56,2 %
Resultaat van herbeoordeling				
Niet werkend, gedeeltelijk goedgekeurd	29,4 %	46,9 %	18,1 %	0,4 %
Wel werkend, gedeeltelijk goedgekeurd	7,9 %	8,3 %	37,2 %	63,9 %
Niet werkend, volledig goedgekeurd	51,7 %	34,8 %	4,2 %	0,2 %
Wel werkend, volledig goedgekeurd	11,0 %	9,9 %	40,5 %	35,5 %
Fase volgens CWI (voorzover bekend)				
Fase 1	21,2 %	19,3 %	23,3 %	25,1 %
Fase 2	4,5 %	4,0 %	4,1 %	4,2 %
Fase 3	26,4 %	29,2 %	26,5 %	24,3 %
Fase 4	15,9 %	13,1 %	10,7 %	8,2 %
Fase nader te bepalen	32,1 %	34,4 %	35,6 %	38,3 %
Samenloop met WW				
Wel	8,9 %	4,6 %	4,1 %	2,4 %
Niet	91,1 %	95,4 %	95,9 %	97,6 %
Geslacht				
Man	26,2 %	39,6 %	53,0 %	69,6 %
Vrouw	73,6 %	60,4 %	47,0 %	30,4 %
<i>Aantal</i>	16.279	16.533	15.853	15.957

Tabel 5.9: Kenmerken van herbeoordeelden naar inkomensniveau voor herbeoordeling

	Maximaal €950 bruto/maand	Tussen €950 en €1.650 bruto/maand	Tussen €1.650 en €2.900 bruto/ maand	Meer dan €2.900 bruto/maand
Totaal	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
Leeftijd				
23 tot 30 jaar	15,9 %	12,3 %	8,2 %	4,1 %
30 tot 35 jaar	18,7 %	19,0 %	13,8 %	10,6 %
35 tot 40 jaar	19,4 %	20,4 %	17,9 %	15,7 %
40 tot 45 jaar	17,7 %	18,0 %	18,9 %	19,9 %
45 tot 50 jaar	15,3 %	16,4 %	20,4 %	24,0 %
50 tot 55 jaar	12,9 %	13,9 %	20,7 %	25,8 %
Hoogste opleiding (voorzover bekend)				
Geen	1,5 %	1,5 %	2,0 %	2,9 %
Lager	11,0 %	11,5 %	7,7 %	7,4 %
Voortgezet lager	35,9 %	32,7 %	26,5 %	26,0 %
Voortgezet hoger	39,9 %	40,7 %	42,3 %	40,5 %
MBO	8,7 %	10,3 %	15,2 %	16,2 %
HBO of universitair	2,9 %	3,3 %	6,4 %	6,9 %
Diagnose categorie				
Spanning, depressie	24,5 %	24,1 %	22,8 %	28,0 %
Bewegingsapparaat	23,4 %	22,8 %	27,4 %	24,3 %
Psychische stoornissen	18,7 %	20,0 %	13,9 %	11,0 %
Letsel	6,2 %	6,6 %	7,8 %	8,1 %
Overig	19,8 %	19,6 %	21,5 %	23,3 %
Onvoldoende omschreven	7,4 %	6,9 %	6,6 %	5,3 %
Herkomst				
Marktsector (werknemer)	95,6 %	94,0 %	91,4 %	87,9 %
Overheid (ambtenaren)	4,4 %	6,0 %	8,6 %	12,1 %
Bedrijfstak				
Landbouw en visserij	0,9 %	1,7 %	1,2 %	0,8 %
Industrie en nutsbedrijven	13,7 %	17,9 %	23,8 %	29,2 %
Bouwnijverheid	1,9 %	6,3 %	6,2 %	5,7 %
Groothandel	6,7 %	7,1 %	7,5 %	6,5 %
Detailhandel en horeca	10,5 %	8,2 %	5,2 %	2,3 %
Vervoer en communicatie	5,2 %	4,9 %	7,3 %	7,8 %
Financiële en zakelijke dienstverlening	11,2 %	10,2 %	15,5 %	22,8 %
Uitleenbedrijven	19,6 %	14,3 %	3,5 %	1,2 %
Openbaar bestuur	6,4 %	4,7 %	8,9 %	6,2 %
Onderwijs	2,3 %	2,9 %	4,0 %	5,7 %
Gezondheid en welzijn	15,9 %	16,9 %	11,1 %	4,4 %
Overig	5,6 %	4,7 %	5,6 %	7,6 %
<i>Aantal</i>	16.279	16.533	15.853	15.957

Voor de beantwoording van de vraag welke herbeoordeelden nu precies met wat voor inkomensontwikkeling hebben te maken, vergelijken we het laatst bekende inkomen met het inkomensniveau van voor de herbeoordeling. Deze ontwikkeling varieert van een totaal verlies aan inkomen voor mensen zonder inkomen uit een uitkering of uit werk, tot een meer dan verviervoudiging van het inkomen. Deze sterk verschillende inkomensontwikkeling tussen personen verdelen we vervolgens in de volgende vier groepen:

- Groep 1: Een inkomensdaling van meer dan 35 procent (23% van alle herbeoordeelden);
- Groep 2: Een inkomensdaling van meer dan 10 maar minder dan 35 procent (25%);
- Groep 3: Een inkomensdaling van minder dan 10 procent (23%);
- Groep 4: Een inkomensstijging (10%).

Van 18 procent van alle herbeoordeelden is de inkomensontwikkeling onbekend. Voor deze vier groepen zetten de Tabellen 5.10 en 5.11 de verdeling van kenmerken van herbeoordelingen en herbeoordeelden op een rijtje. Het is daarbij interessant om de patronen van kenmerken naar het inkomensniveau en naar de inkomensontwikkeling te vergelijken. Uit een vergelijking van het inkomensniveau en de inkomensontwikkeling alleen, kan reeds worden gesteld dat personen met het hoogste inkomensniveau er het vaakst op achteruitgaan en personen met het laagste inkomensniveau het vaakst er op vooruit (niet in de tabellen). Dit kan met name worden toegeschreven aan de dempende werking van het minimum uitkeringsniveau in de Bijstand en toeslagen in het kader van de Toeslagenwet die gerelateerd zijn aan het wettelijk minimumloon. Herbeoordeelden die rond het minimum zitten zullen na verlies van (een deel van) de WAO-uitkering een beroep kunnen doen op een toeslag in het kader van de Toeslagenwet of op een Bijstandsuitkering. Herbeoordeelden met een relatief hoog inkomen komen minder snel voor deze regelingen in aanmerking.

Het patroon van personen met een relatief hoog inkomen een een grote inkomensdaling zien we terug naar leeftijd (jongeren zijn slecht vertegenwoordigd bij de hogere inkomens, maar goed in de groep met een inkomensstijging), naar opleiding (hogere opgeleiden hebben vaker een hoog inkomen, maar kennen ook relatief vaak een inkomensdaling) en bij ambtenaren (goed vertegenwoordigd bij de hogere inkomens en bij de grootste inkomensdaling). Hetzelfde is het geval voor de bedrijfstakken detailhandel en horeca en uitzendbureaus (lagere inkomensniveaus en een gunstiger inkomensontwikkeling) en financiële en zakelijke dienstverlening (hogere inkomensniveaus en een minder gunstige inkomensontwikkeling).

Een afwijkend patroon zien we bij geslacht. Waar mannen over het algemeen goed zijn vertegenwoordigd bij de hogere inkomens, daar zijn ze ook nog relatief goed vertegenwoordigd bij de meest gunstige inkomensontwikkeling. Vrouwen hebben in vergelijking met mannen dus niet alleen lagere inkomens voor de herbeoordeling, maar ook een minder gunstige inkomensontwikkeling na herbeoordeling. Voor een deel wordt dat veroorzaakt door het zich terugtrekken van de arbeidsmarkt door vrouwen na herbeoordeling (zie ook Hoofdstuk 7). Het is niet toevallig dat hetzelfde als voor vrouwen ook geldt voor werknemers uit de gezondheids- en welzijnsector.

Tabel 5.10: Kenmerken van herbeoordeelden naar inkomensontwikkeling na herbeoordeling

	Daling van meer dan 35 procent	Daling tussen 10 en 35 procent	Daling minder dan 10 procent	Inkomens- stijging
Totaal	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
Jaar van herbeoordeling				
2001	25,8 %	19,7 %	16,4 %	18,8 %
2002	33,3 %	31,7 %	30,4 %	31,1 %
2003	30,0 %	34,7 %	37,7 %	43,6 %
2004	11,0 %	13,9 %	15,5 %	6,6 %
Soort herbeoordeling				
1 ^e jaars	42,3 %	40,8 %	38,5 %	41,0 %
5 ^e jaars	15,6 %	12,4 %	16,6 %	17,3 %
Professionele	42,1 %	46,8 %	44,9 %	41,8 %
Mate AO voor herbeoordeling				
15-25 %	0,8 %	3,7 %	14,8 %	4,5 %
25-35 %	1,7 %	13,3 %	10,1 %	5,6 %
35-45 %	2,1 %	9,6 %	10,3 %	4,4 %
45-55 %	3,1 %	11,6 %	11,0 %	4,9 %
55-65 %	2,3 %	5,8 %	5,7 %	3,2 %
65-80 %	2,5 %	6,3 %	5,5 %	3,0 %
80-100 %	87,5 %	49,7 %	42,5 %	74,3 %
Resultaat van herbeoordeling				
Niet werkend, gedeeltelijk goedgekeurd	31,8 %	17,0 %	20,0 %	37,6 %
Wel werkend, gedeeltelijk goedgekeurd	31,5 %	35,2 %	33,2 %	6,1 %
Niet werkend, volledig goedgekeurd	9,1 %	14,3 %	27,1 %	48,7 %
Wel werkend, volledig goedgekeurd	27,6 %	33,6 %	19,8 %	7,6 %
Fase volgens CWI (voorzover bekend)				
Fase 1	20,3 %	22,3 %	21,0 %	22,6 %
Fase 2	4,1 %	4,4 %	4,2 %	4,0 %
Fase 3	27,3 %	27,1 %	26,8 %	27,2 %
Fase 4	11,3 %	12,0 %	16,1 %	12,7 %
Fase nader te bepalen	36,9 %	34,1 %	31,9 %	33,5 %
Samenloop met WW				
Wel	4,3 %	3,4 %	8,0 %	5,1 %
Niet	95,7 %	96,6 %	92,0 %	94,9 %
Geslacht				
Man	44,9 %	50,5 %	46,9 %	49,0 %
Vrouw	55,1 %	49,5 %	53,1 %	51,0 %
<i>Aantal</i>	<i>17.810</i>	<i>19.252</i>	<i>17.800</i>	<i>7.951</i>

Tabel 5.11: Kenmerken van herbeoordeelden naar inkomensontwikkeling na herbeoordeling

	Daling van meer dan 35 procent	Daling tussen 10 en 35 procent	Daling minder dan 10 procent	Inkomens- stijging
Totaal	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
Leeftijd				
23 tot 30 jaar	8,3 %	8,5 %	11,8 %	14,0 %
30 tot 35 jaar	15,5 %	14,6 %	14,8 %	19,2 %
35 tot 40 jaar	19,1 %	17,7 %	17,2 %	20,0 %
40 tot 45 jaar	18,9 %	19,0 %	18,3 %	17,9 %
45 tot 50 jaar	19,7 %	19,9 %	19,2 %	15,9 %
50 tot 55 jaar	18,5 %	20,3 %	18,7 %	12,6 %
Hoogste opleiding (voorzover bekend)				
Geen	2,0 %	2,2 %	1,5 %	1,4 %
Lager	8,6 %	9,7 %	11,4 %	11,4 %
Voortgezet lager	29,0 %	30,5 %	35,5 %	33,0 %
Voortgezet hoger	41,2 %	41,0 %	39,6 %	41,0 %
MBO	13,9 %	12,2 %	8,8 %	9,7 %
HBO of universitair	5,3 %	4,4 %	3,2 %	3,6 %
Diagnose categorie				
Spanning, depressie	25,4 %	26,1 %	23,6 %	24,7 %
Bewegingsapparaat	23,5 %	23,2 %	27,0 %	25,1 %
Psychische stoornissen	16,2 %	14,3 %	16,0 %	18,4 %
Letsel	7,2 %	7,5 %	6,7 %	7,8 %
Overig	20,6 %	22,9 %	20,6 %	18,6 %
Onvoldoende omschreven	7,1 %	6,0 %	6,1 %	5,4 %
Herkomst				
Marktsector (werknemer)	90,9 %	90,8 %	94,3 %	96,9 %
Overheid (ambtenaren)	9,1 %	9,2 %	5,7 %	3,1 %
Bedrijfstak				
Landbouw en visserij	1,5 %	0,8 %	0,9 %	1,7 %
Industrie en nutsbedrijven	21,0 %	22,7 %	21,5 %	20,0 %
Bouwnijverheid	5,5 %	4,3 %	4,5 %	6,9 %
Groothandel	6,6 %	6,6 %	7,3 %	9,1 %
Detailhandel en horeca	7,0 %	4,7 %	7,4 %	7,6 %
Vervoer en communicatie	5,9 %	6,4 %	6,8 %	7,1 %
Financiële en zakelijke dienstverlening	14,3 %	17,7 %	14,4 %	13,5 %
Uitleenbedrijven	5,0 %	7,9 %	15,0 %	15,0 %
Openbaar bestuur	6,3 %	7,4 %	6,9 %	3,7 %
Onderwijs	4,6 %	4,4 %	2,4 %	1,6 %
Gezondheid en welzijn	16,4 %	10,9 %	6,8 %	8,6 %
Overig	5,8 %	6,2 %	6,1 %	5,1 %
<i>Aantal</i>	<i>17.810</i>	<i>19.252</i>	<i>17.800</i>	<i>7.951</i>

6 Inzet van reïntegratiedienstverlening

Informatie over de inzet van reïntegratiedienstverlening aan herbeoordeelde WAO-gerechtigden halen we uit de reïntegratie administratie van het UWV. Deze zogenaamde MIR-bestanden bevatten gegevens over de startdatum van reïntegratietrajecten, het contractjaar, de (globale) inhoud van trajecten, het resultaat van trajecten en de begrote en gefactureerde kosten van trajecten. Omdat we informatie hebben over trajecten uit de periode 1 januari 2002 tot 1 oktober 2004, beperken we de analyse van de inzet van trajecten tot herbeoordeelde die in die periode zijn herbeoordeeld.

Naast een reïntegratietraject in het kader van de reïntegratiedienstverlening aan arbeidsgehandicapten, kunnen herbeoordeelde in de loop van de tijd ook een reïntegratietraject ontvangen in het kader van de dienstverlening aan werklozen (WW-gerechtigden) of in het kader van de dienstverlening aan Bijstandsgerechtigden, indien herbeoordeelde zich in die uitkeringsituaties bevinden. Reïntegratietrajecten aan WW-gerechtigden worden door UWV verzorgd en staan geregistreerd in de MIR-bestanden, zodat we deze trajecten gemakkelijk mee kunnen nemen in onze analyse. Reïntegratietrajecten aan Bijstandsgerechtigden worden verstrekt door gemeenten en staan geregistreerd in de MOSA. Deze bestanden zijn slechts beschikbaar voor 2002 en 2003 voor een beperkt aantal (grote) gemeenten. Uit een eerste bestudering van deze bestanden bleek dat koppeling met de uitkeringsgegevens zou leiden tot informatie over ongeveer 300 bestanden op een populatie van ruim 75.000 personen. Dit komt aan de ene kant door de beperkte instroom van herbeoordeelde in de Bijstand en aan de andere kant door de beperkte inzet van reïntegratietrajecten aan deze personen, in ieder geval in de periode die we in onze analyse waarnemen. We hebben daarom besloten om de zeer partiële informatie over reïntegratietrajecten aan herbeoordeelde met een Bijstandsuitkering buiten onze analyse te laten.

In dit hoofdstuk gaan we eerst in op de mate waarin reïntegratietrajecten worden ingezet bij herbeoordeelde en wie van de herbeoordeelde nu precies een traject ontvangen (Paragraaf 6.1). Vervolgens gaan we in op de kenmerken van de ingezette trajecten (Paragraaf 6.2) en de kosten ervan (Paragraaf 6.3). Tenslotte zeggen we nog iets over de mate van werkhervatting bij herbeoordeelde met en zonder reïntegratietraject.

6.1 Wie krijgen er een reïntegratietraject?

Van alle herbeoordeelde in ons analysebestand die tussen 1 januari 2002 en 1 juli 2004 zijn herbeoordeeld, heeft op 1 juli 2004 ruim 30 procent een reïntegratietraject ontvangen. Niet alle herbeoordeelde hebben echter dezelfde kans op ondersteuning bij de reïntegratie naar werk. Het grootste verschil is te vinden tussen herbeoordeelde die werkten tijdens de herbeoordeling en zij die dat niet deden. Tabel 6.1 laat zien hoeveel (procent van de) herbeoordeelde, naar mate van verlies van WAO-uitkering (gedeeltelijk of volledig) en naar mate van werkzaamheid ten tijde van herbeoordeling (wel of niet), tussen 1 januari 2002 en 1 juli 2004 een reïntegratietraject hebben ontvangen. Bij werkenden is dat rond de 15 procent, bij niet-werkenden rond de 50 procent.

Mensen die volledig worden goedgekeurd ontvangen daarnaast iets minder vaak een reïntegratietraject dan mensen die slechts gedeeltelijk worden goedgekeurd.

Tabel 6.1: Omvang van reïntegratiedienstverlening naar type herbeoordeelden (2002-2004)

	Gedeeltelijk goedgekeurd		Volledig goedgekeurd	
	Niet werkzaam	Wel werkzaam	Niet werkzaam	Wel werkzaam
Zonder reïntegratietraject	6.208	15.480	6.745	13.878
Met reïntegratietraject	7.181	3.276	6.585	1.907
Totaal	13.389	18.756	13.330	15.785
<i>Zonder reïntegratietraject</i>	<i>46,4 %</i>	<i>82,5 %</i>	<i>50,6 %</i>	<i>87,9 %</i>
<i>Met reïntegratietraject</i>	<i>53,6 %</i>	<i>17,5 %</i>	<i>49,4 %</i>	<i>12,1 %</i>
<i>Totaal</i>	<i>100,0 %</i>	<i>100,0 %</i>	<i>100,0 %</i>	<i>100,0 %</i>

Om te kijken welke mensen wel en welke mensen geen reïntegratiedienstverlening ontvangen, zetten we de kenmerken van de herbeoordeling en herbeoordeelden in beide groepen op een rijtje. Tabel 6.2 geeft de kenmerken van de herbeoordeling, Tabel 6.3 van de herbeoordeelden. Op die manier komen we erachter of bepaalde personen zijn oververtegenwoordigd in de groep met een traject en dus relatief vaak reïntegratiedienstverlening ontvangen. In beide tabellen rapporteren we ook de verdeling van deze kenmerken naar wel of geen werkhervatting om een indruk te krijgen tussen de inzet van reïntegratiedienstverlening en werkhervatting of – uitbreiding. Hierover rapporteren we in Paragraaf 6.4.

De eerste regels van Tabel 6.2 laten zien dat in overeenstemming met Tabel 6.1 binnen de groep met een reïntegratietraject de mensen die niet werkten ten tijde van de herbeoordeling zijn oververtegenwoordigd. Naar het jaar van herbeoordeling hebben mensen die verder in het verleden zijn herbeoordeeld iets vaker een traject gekregen. Deze waarneming is vooral het gevolg van het feit dat we mensen die recent zijn herbeoordeeld maar zeer kort volgen, zodat we niet lang kunnen waarnemen of ze een traject aangeboden krijgen of niet. In dat licht beschouwd lijkt het er zelfs op dat de kans op een traject in de jaren is toegenomen.

Herbeoordeelden met een professionele herbeoordeling ontvangen minder vaak een reïntegratietraject dan herbeoordeelden met een reguliere herbeoordeling. Dit heeft onder andere te maken met het feit dat bij professionele herbeoordelingen vaker sprake is van een werkrelatie of uitzicht op werk. In dat geval is de ondersteuning met een reïntegratietraject minder urgent. Met hetzelfde argument is het voor de hand liggend dat personen die voorafgaand aan de herbeoordeling volledig arbeidsongeschikt waren (80-100 procent AO) vaker een reïntegratietraject krijgen dan personen die gedeeltelijk arbeidsongeschikt waren voorafgaand aan de herbeoordeling. Overigens blijkt uit de meer gelijkmatige verdeling van het AO-percentage na herbeoordeling tussen de groepen met en zonder traject dat personen met een traject gemiddeld genomen een groter deel van hun WAO-uitkering verliezen als gevolg van de herbeoordeling.

Tabel 6.2: Kenmerken herbeoordeelden naar inzet traject en naar werkhervatting/-uitbreiding

	Inzet reïntegratietraject		Werkhervatting/-uitbreiding	
	Niet	Wel	Niet	Wel
Totaal	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
Jaar van herbeoordeling				
2002	42,1 %	31,4 %	38,0 %	47,0 %
2003	42,8 %	50,1 %	45,1 %	44,7 %
2004	15,1 %	18,4 %	16,9 %	8,2 %
Soort herbeoordeling				
1 ^e jaars	35,8 %	40,7 %	36,5 %	46,2 %
5 ^e jaars	14,8 %	18,3 %	16,5 %	9,1 %
professionele	49,4 %	41,0 %	47,0 %	44,7 %
Mate AO voor herbeoordeling				
15 tot 25 procent	8,3 %	3,2 %	6,9 %	5,0 %
25 tot 35 procent	10,7 %	4,1 %	8,9 %	6,3 %
35 tot 45 procent	9,3 %	3,3 %	7,7 %	5,0 %
45 tot 55 procent	10,2 %	3,7 %	8,5 %	5,0 %
55 tot 65 procent	5,5 %	2,6 %	4,7 %	3,2 %
65 tot 80 procent	5,6 %	2,5 %	4,8 %	3,1 %
80 tot 100 procent	50,4 %	80,6 %	58,6 %	72,4 %
Type herbeoordeelde				
Ged. goedgekeurd, niet werkend	14,7 %	37,9 %	19,9 %	43,4 %
Ged. goedgekeurd, wel werkend	36,6 %	17,3 %	33,2 %	1,8 %
Volledig goedgekeurd, niet werkend	15,9 %	34,8 %	18,9 %	53,1 %
Volledig goedgekeurd, wel werkend	32,8 %	10,1 %	28,0 %	1,7 %
Fase volgens CWI (voorzover bekend)				
Fase 1	23,1 %	19,2 %	19,7 %	28,9 %
Fase 2	3,8 %	5,2 %	4,5 %	5,0 %
Fase 3	24,3 %	32,1 %	29,1 %	25,3 %
Fase 4	13,3 %	11,6 %	12,4 %	12,3 %
Fase nader te bepalen	35,7 %	31,8 %	34,4 %	28,5 %
Samenloop met WW				
Wel	4,6 %	12,8 %	6,4 %	15,0 %
Niet	95,4 %	87,2 %	93,6 %	85,0 %
Geslacht				
Man	44,1 %	38,8 %	42,5 %	42,4 %
Vrouw	55,9 %	61,2 %	57,5 %	57,6 %
<i>Aantal</i>	<i>42.311</i>	<i>18.949</i>	<i>56.140</i>	<i>5.120</i>

Tabel 6.3: Kenmerken herbeoordeelden naar inzet traject en naar werkhervatting/-uitbreiding

	Inzet reïntegratietraject		Werkhervatting/-uitbreiding	
	Niet	Wel	Niet	Wel
Totaal	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
Leeftijd				
20 tot 30 jaar	8,7 %	13,1 %	9,2 %	19,2 %
30 tot 35 jaar	14,2 %	18,1 %	15,0 %	20,4 %
35 tot 40 jaar	17,5 %	19,5 %	18,1 %	18,6 %
40 tot 45 jaar	19,0 %	18,4 %	19,0 %	17,3 %
45 tot 50 jaar	20,1 %	17,0 %	19,6 %	14,4 %
50 tot 55 jaar	20,5 %	13,9 %	19,2 %	10,1 %
Hoogste opleiding (voorzover bekend)				
Geen	2,4 %	1,3 %	1,9 %	1,2 %
Lager	10,3 %	8,4 %	9,4 %	8,2 %
Voortgezet lager	29,2 %	31,1 %	30,6 %	28,3 %
Voortgezet hoger	39,7 %	43,8 %	41,4 %	45,4 %
MBO	13,6 %	11,5 %	12,5 %	12,1 %
HBO of universitair	4,8 %	6,9 %	4,2 %	4,8 %
Diagnose categorie				
Spanning, depressie	24,6 %	26,7 %	25,1 %	26,8 %
Bewegingsapparaat	23,9 %	24,1 %	24,0 %	23,8 %
Psychische stoornissen	14,1 %	18,1 %	15,1 %	17,9 %
Letsel	7,3 %	6,3 %	6,9 %	8,2 %
Overig	22,2 %	18,0 %	21,2 %	17,3 %
Onvoldoende omschreven	7,9 %	6,8 %	7,7 %	6,0 %
Herkomst				
Marktsector (werknemer)	91,4 %	96,4 %	92,7 %	95,9 %
Overheid (ambtenaren)	8,6 %	3,6 %	7,3 %	4,1 %
Bedrijfstak				
Landbouw en visserij	0,8 %	1,1 %	0,9 %	1,2 %
Industrie en nutsbedrijven	18,8 %	17,3 %	18,6 %	15,2 %
Bouwnijverheid	4,0 %	4,4 %	4,0 %	5,7 %
Groothandel	6,0 %	7,1 %	6,3 %	6,6 %
Detailhandel en horeca	7,0 %	10,4 %	8,1 %	8,2 %
Vervoer en communicatie	5,6 %	5,4 %	5,5 %	6,3 %
Financiële en zakelijke dienstverlening	14,6 %	10,5 %	13,5 %	11,8 %
Uitleenbedrijven	6,3 %	14,6 %	7,8 %	20,5 %
Openbaar bestuur	6,8 %	3,8 %	6,1 %	3,7 %
Onderwijs	4,2 %	1,6 %	3,5 %	2,5 %
Gezondheid en welzijn	19,8 %	18,6 %	20,0 %	13,4 %
Overig	6,2 %	5,2 %	5,7 %	4,9 %
Aantal	42.311	18.949	56.140	5.120

Tabel 6.3 geeft een overzicht van de verdeling van persoonskenmerken van herbeoordeelden tussen de groep met en zonder reïntegratiedienstverlening. In de groep met een traject zijn vrouwen iets oververtegenwoordigd, net zoals herbeoordeelden tot 40 jaar. Naar opleidingsniveau is er nauwelijks sprake van een verschil tussen de groep met en de groep zonder reïntegratiedienstverlening. Dit is in zoverre het opleidingsniveau bekend is op basis van de inschrijving bij CWI. Duidelijk is dat mensen die zich niet inschrijven bij CWI, bijvoorbeeld omdat ze zichzelf niet beschouwen als werkzoekende en geen beroep doen op een WW of Bijstandsuitkering, veel minder vaak een reïntegratietraject ontvangen. Het ligt in de rede dat het opleidingsniveau van deze groep mensen gemiddeld hoger ligt, omdat een hogere opleiding de baanmogelijkheden vergroot.

Naar diagnose categorie is er weinig verschil tussen de groep met en de groep zonder reïntegratietraject. In de groep met een traject komen spanning, depressie en psychische stoornissen iets vaker voor dan in de groep zonder traject. Ook zijn de klachten vaker voldoende omschreven. De verschillen zijn echter klein.

Samenloop van een WAO-uitkering en een WW-uitkering komt vaker voor in de groep met een reïntegratietraject. Dat is ook logisch, omdat mensen met een WW-uitkering ook om die reden in aanmerking kunnen komen voor reïntegratiedienstverlening.

Kijken we naar de verdeling van sectoren tussen de twee groepen, dan blijken werknemers uit de marktsector relatief vaker een reïntegratietraject te ontvangen dan werknemers uit de overheidssector. Dat geldt in het bijzonder voor werknemers die in dienst zijn of waren van uitzendbureaus, maar juist weer niet voor werknemers afkomstig van financiële instellingen of uit de zakelijke dienstverlening.

6.2 Kenmerken van ingezette reïntegratietrajecten

In Tabel 6.4 wordt een overzicht gegeven van de kenmerken van de reïntegratiedienstverlening aan herbeoordeelden, uitgesplitst naar mate van verlies van de WAO-uitkering (gedeeltelijk of volledig goedgekeurd) en werkzaamheid (wel of niet werkzaam ten tijde van herbeoordeling). De percentages betreffen alleen de herbeoordeelden die een reïntegratietraject hebben ontvangen.

Als gevolg van het moment waarvoor we de informatie hebben verzameld, halverwege 2004, betreffen verreweg de meeste trajecten het contractjaar 2002. Uit het contractjaar 2004 zijn nog maar enkele trajecten gestart. Veel verschil in soort traject zien we echter niet tussen de verschillende groepen herbeoordeelden. Wel valt op dat individuele trajecten (Individuele Reïntegratie Overeenkomst of Persoonlijke Reïntegratie Budget) vaker door werkenden dan niet-werkenden worden benut.

Als het gaat om het resultaat van een reïntegratietraject is er een patroon te ontdekken naar de verschillende soorten herbeoordeelden. Zo worden personen die werkzaam waren ten tijde van de herbeoordeling relatief vaker geplaatst in een baan, vooral op contracten van 12 maanden of langer, en vallen personen die niet werkzaam waren ten tijde van de herbeoordeling relatief vaker uit bij het reïntegratiebedrijf. Wel moet de groep werkzamen over het algemeen langer wachten op de start van een traject dan de groep niet-werkzamen, namelijk 8 tot 9 maanden tegenover 4 tot 5 maanden vanaf de herbeoordeling.

Tabel 6.4: Kenmerken van de reïntegratiedienstverlening naar type herbeoordeelden

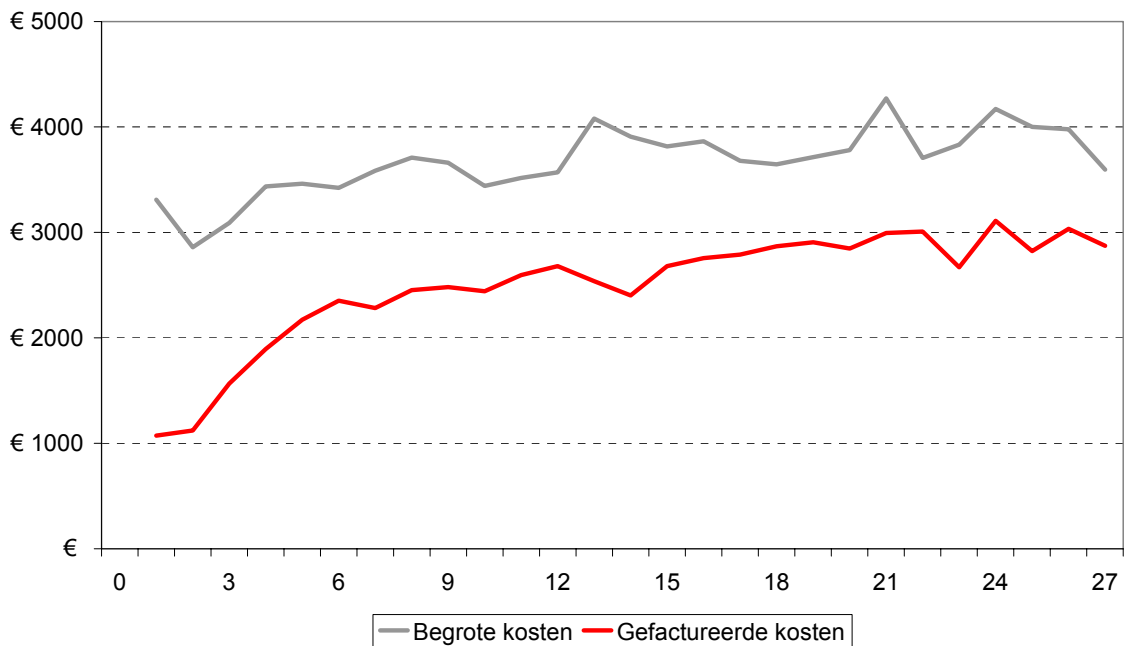
	AO-% omlaag naar > 15%		AO-% omlaag naar < 15%	
	Niet werkzaam	Werkzaam	Niet werkzaam	Werkzaam
Totaal	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
Contractjaar				
2002	66,6 %	63,1 %	65,5 %	63,8 %
2003	30,9 %	32,6 %	32,1 %	30,8 %
2004	2,4 %	4,3 %	2,4 %	5,4 %
Soort traject				
Verplichte aanbesteding	87,6 %	84,4 %	86,8 %	88,2 %
Vrije ruimte	3,0 %	6,0 %	2,9 %	2,7 %
Reïntegratie telefoon	3,1 %	2,8 %	3,7 %	3,2 %
Individueel (IRO of PRB)	0,8 %	1,4 %	0,7 %	1,2 %
Overig	2,3 %	2,4 %	2,5 %	2,6 %
Onbekend	3,1 %	3,0 %	3,6 %	2,1 %
Resultaat				
Uitval bij Reïntegratiebedrijf	2,5 %	1,7 %	3,2 %	1,8 %
Uitval bij UWV	9,4 %	9,6 %	9,2 %	11,0 %
Geen plaatsing	29,0 %	23,0 %	29,8 %	22,7 %
Plaatsing 6 maanden	13,7 %	14,7 %	13,3 %	15,2 %
Plaatsing 12 maanden	2,8 %	6,5 %	2,4 %	8,9 %
(Nog) onbekend	42,6 %	44,4 %	42,0 %	40,4 %
Gem. duur tot nieuw traject	157 dagen	276 dagen	127 dagen	255 dagen
Standaard deviatie	272 dagen	334 dagen	239 dagen	331 dagen
Gem. duur van bestaand traject	163 dagen	212 dagen	193 dagen	254 dagen
Standaard deviatie	180 dagen	183 dagen	182 dagen	180 dagen
Gemiddelde begrote kosten	€ 3786	€ 3865	€ 3679	€ 3716
Gemiddeld gefactureerd	€ 2259	€ 2420	€ 2143	€ 2362
<i>Aantal met reïntegratietraject</i>	<i>7.181</i>	<i>3.276</i>	<i>6.585</i>	<i>1.907</i>

6.3 Kosten van reïntegratietrajecten

De gemiddelde kosten van een reïntegratietraject worden eveneens vermeld in Tabel 6.4. Die kosten verschilt nauwelijks tussen de verschillende groepen herbeoordeelden. Als gevolg van de beperkte periode van waarneming liggen de gemiddelde gefactureerde kosten flink onder de begrote kosten. Om hier voor te corrigeren, hebben we de gemiddelde begrote en gefactureerde kosten naar duur van het reïntegratietraject berekend. De resultaten daarvan worden getoond in Figuur 6.1. De figuur laat zien dat hoe langer een traject wordt waargenomen, hoe hoger de begrote en gefactureerde kosten zijn. Maar ook dat een steeds groter deel van de begrote kosten wordt gefactureerd. De reden daarvoor is dat hoe langer traject wordt waargenomen, hoe groter

de kans dat het is afgerond en alle ingezette reïntegratie activiteiten zijn gefactureerd. Het percentage dat is gefactureerd stijgt van een kleine 50 procent na 1 maand tot zo'n 80 procent na een jaar. Daarna neemt dat percentage niet meer toe, zelfs al kijken we naar trajecten die tot 27 maanden duren (2¼ jaar). We kunnen dus concluderen dat de begrote kosten gemiddeld 25 procent boven de werkelijke kosten liggen, die gemiddeld zo'n € 3000 bedragen. Daarbij dient te worden aangemerkt dat de invloed van 'no cure, no pay' en 'no cure, less pay' op deze cijfers onbekend is.

Figuur 6.1: Gemiddelde trajectkosten naar verstreken trajectduur (in maanden)

Uit Tabel 6.4 blijkt dat de gemiddelde kosten van een traject nauwelijks varieert tussen verschillende typen herbeoordeelden naar de mate van verlies aan WAO-uitkering na herbeoordeling (gedeeltelijk of volledig) of naar werkzaamheid ten tijde van herbeoordeling (wel of niet werkzaam). Die kosten kunnen wel verschillen naar persoonskenmerken van herbeoordeelden, wanneer die kenmerken bepalend zijn voor het soort traject dat wordt ingezet. Bij een gebrek aan informatie over de precieze inhoud van trajecten, kunnen de begrote kosten wellicht een indicatie geven van de intensiteit van de inzet van reïntegratie-instrumenten binnen trajecten. Daarom geven we in Tabel 6.5 en Tabel 6.6 een overzicht van de verdeling van kenmerken van de herbeoordeling en persoonskenmerken over vier verschillende categorieën van trajecten naar omvang van de begrote kosten. Daarvoor maken we onderscheid in de volgende categorieën:

- Goedkope trajecten: begrote kosten liggen onder de € 2150;
- Minder dan gemiddeld traject: begrote kosten liggen tussen de € 2150 en € 3500;
- Meer dan gemiddeld traject: begrote kosten liggen tussen de € 3500 en € 4800;
- Duur traject: begrote kosten liggen boven de € 4800.

De bedragen zijn zo gekozen dat er ongeveer evenveel trajecten in elk van de vier groepen zitten.

Tabel 6.5: Kenmerken van de herbeoordeling naar trajectkosten categorieën

	Goedkoop traject	Minder dan gemiddelde trajectkosten	Meer dan gemiddelde trajectkosten	Duur traject
Totaal	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
Jaar van herbeoordeling				
2002	37,7 %	30,4 %	29,8 %	29,3 %
2003	47,9 %	49,1 %	48,2 %	54,4 %
2004	14,4 %	20,5 %	22,0 %	16,3 %
Soort herbeoordeling				
1 ^e jaars	41,4 %	41,7 %	41,5 %	44,7 %
5 ^e jaars	17,6 %	16,5 %	16,5 %	17,5 %
professionele	41,0 %	41,7 %	42,0 %	37,8 %
AO-percentage voor herbeoordeling				
Minder dan 80 procent	8,1 %	9,6 %	10,1 %	11,0 %
80 tot 100 procent	81,9 %	80,4 %	79,9 %	79,0 %
Fase volgens CWI (bekend)				
Fase 1	19,7 %	21,5 %	18,7 %	18,6 %
Fase 2	5,2 %	5,6 %	5,3 %	4,5 %
Fase 3	30,1 %	31,2 %	32,1 %	33,1 %
Fase 4	12,8 %	10,7 %	10,9 %	11,9 %
Fase nader te bepalen	32,1 %	30,9 %	33,0 %	31,9 %
Fase onbekend	17,5 %	15,7 %	16,2 %	16,0 %
<i>Aantal</i>	4.381	4.557	4.030	4.493

Tabel 6.6: Persoonskenmerken naar trajectkosten categorieën

	Goedkoop traject	Minder dan gemiddelde trajectkosten	Meer dan gemiddelde trajectkosten	Duur traject
Totaal	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
Geslacht				
Man	41,3 %	39,0 %	40,9 %	38,7 %
Vrouw	58,7 %	61,0 %	59,1 %	61,3 %
Leeftijd				
20 t/m 24 jaar	1,9 %	2,0 %	2,1 %	2,0 %
25 t/m 29 jaar	11,1 %	10,7 %	12,1 %	10,6 %
30 t/m 34 jaar	17,2 %	18,2 %	17,4 %	18,9 %
35 t/m 39 jaar	19,3 %	19,8 %	19,8 %	19,8 %
40 t/m 44 jaar	17,9 %	17,9 %	19,2 %	19,3 %
45 t/m 49 jaar	16,7 %	16,8 %	17,8 %	17,2 %
50 t/m 54 jaar	16,0 %	14,5 %	11,6 %	12,2 %
Hoogste opleiding (bekend)				
Geen	1,4 %	0,8 %	1,6 %	1,2 %
Lager	11,4 %	7,8 %	6,5 %	6,6 %
Voortgezet lager	34,1 %	33,2 %	29,8 %	27,3 %
Voortgezet hoger	40,1 %	43,9 %	46,4 %	46,0 %
MBO	9,7 %	11,0 %	11,9 %	14,0 %
HBO of universitair	3,2 %	3,2 %	3,8 %	5,0 %
Opleidingsniveau onbekend	17,5 %	15,7 %	16,2 %	16,0 %
Diagnose categorie				
Spanning, depressie	23,5 %	25,8 %	28,3 %	31,3 %
Bewegingsapparaat	27,3 %	25,3 %	24,5 %	20,4 %
Psychische stoornissen	16,1 %	17,4 %	18,2 %	19,7 %
Letsel	6,8 %	6,3 %	6,2 %	6,0 %
Overig				
Onvoldoende omschreven	6,3 %	6,3 %	6,4 %	7,1 %
Onbekend of onjuist gecodeerd	2,1 %	1,9 %	1,8 %	1,7 %
Samenloop met WW				
Wel	11,3 %	12,9 %	12,9 %	14,6 %
Niet	88,7 %	87,1 %	87,1 %	85,4 %
Herkomst				
Marktsector (werknemer)	96,9 %	97,0 %	96,7 %	95,1 %
Overheid (ambtenaren)	3,1 %	3,0 %	3,3 %	4,9 %
<i>Aantal</i>	4.381	4.557	4.030	4.493

Tabel 6.5 laat zien dat mensen die herbeoordeeld zijn in 2002 relatief veel goedkope trajecten hebben ontvangen en mensen die in 2003 zijn herbeoordeeld relatief veel dure trajecten. Mensen

die in 2004 zijn herbeoordeeld hebben relatief veel trajecten ontvangen met een gemiddelde prijs. Rekening houdend met de toename in de begrote kosten naarmate we een traject langer waarnemen, zoals getoond in Figuur 6.1, kunnen we concluderen dat de ingezette trajecten in 2002 gemiddeld genomen flink goedkoper waren in nominale termen dan de ingezette trajecten in 2003. Het verschil in kosten van de ingezette trajecten kan behalve door een verandering in prijzen ook worden veroorzaakt door een verschil in het type cliënten tussen de jaren. Over het algemeen worden de duurste trajecten iets vaker aangeboden aan herbeoordeelden met een reguliere 1ste jaars herbeoordeling en iets minder vaak aan herbeoordeelden met een professionele herbeoordeling. Fase 1 cliënten krijgen over het algemeen iets goedkopere trajecten en Fase 3 cliënten iets duurder trajecten. De verschillen naar deze kenmerken zijn echter klein.

Tabel 6.6 laat zien dat er nauwelijks verschil is in inzet van goedkope of dure trajecten naar geslacht. Naar leeftijd is er iets meer variatie. Zo zijn ouderen vanaf 50 jaar ietwat oververtegenwoordigd in de goedkopere trajecten, terwijl de leeftijdscategorie van 40 tot 45 jaar relatief goed is vertegenwoordigd bij de duurder trajecten. Tussen opleiding en trajectkosten is er een licht positief verband: herbeoordeelden met een hogere opleiding zijn iets beter vertegenwoordigd in de duurder trajecten. De grens ligt tussen lager voortgezet onderwijs en hoger voortgezet onderwijs. Ook herbeoordeelden met klachten over spanning en depressie of psychische stoornissen zijn iets beter vertegenwoordigd bij de duurder trajecten. Herbeoordeelden met klachten ten aanzien van het bewegingsapparaat juist beter bij de goedkopere trajecten.

Samenloop van een WAO-uitkering en een WW-uitkering levert over het algemeen ook iets duurder trajecten op. Mogelijk is dit het gevolg van het feit dat deze mensen vanuit twee uitkeringen recht hebben op reïntegratiedienstverlening. Tenslotte is duidelijk dat ambtenaren gemiddeld genomen iets duurder trajecten krijgen dan werknemers uit de marktsector.

6.4 Bruto-effectiviteit: mate van werkhervatting

Wat kunnen we nu zeggen over de effectiviteit van de inzet van reïntegratiedienstverlening bij herbeoordeelde WAO-gerechtigden? We weten de mate van werkhervatting en werkuitbreiding. Daarnaast kennen we de mate waarin reïntegratiedienstverlening wordt ingezet. Door deze naast elkaar te zetten voor verschillende persoonskenmerken van herbeoordeelden, kunnen we allereerst kijken in hoeverre de inzet tegemoet komt aan een bepaalde behoefte. Een geringere mate van werkhervatting leidt immers tot een grotere behoefte aan ondersteuning door middel van reïntegratiedienstverlening. Het naast elkaar zetten van de inzet van reïntegratietrajecten en de mate van werkhervatting doen we in Tabel 6.2 en 6.3.

De vergelijking in Tabel 6.2 en 6.3 laat zien dat een grotere inzet van reïntegratietrajecten soms tegemoet komt aan een grotere behoefte. Dit geldt bijvoorbeeld voor personen met een reguliere 5de jaars herbeoordeling en fase 3 cliënten. Veel vaker echter worden trajecten ingezet bij mensen die relatief snel het werk hervatten, zoals jongeren, personen die nog maar kort arbeidsongeschikt zijn (met een 1^e jaars herbeoordeling), volledig arbeidsongeschikten, personen met zowel een WAO- als WW-uitkering en personen afkomstig uit de marktsector, met name van uitzendbureaus. Positief gesteld ligt er een positieve relatie tussen de inzet van trajecten en

werkhervatting. Negatief gesteld worden trajecten ingezet bij mensen die het snelst een baan kunnen vinden (afoming). Het onderscheid hiertussen kunnen we vooralsnog niet in dit onderzoek maken.

De mate van werkhervatting met en zonder traject zegt iets over de bruto-effectiviteit van trajecten. Bij de bepaling van de bruto-effectiviteit van trajecten wordt niet gecorrigeerd voor verschillen in werkhervattingskansen tussen de groep met een traject en de groep zonder een traject. Wordt dit wel gedaan, dan spreken we van de netto-effectiviteit. Uit een vergelijking van (ongecorrigeerde) werkhervattingskansen tussen de groep met en zonder reïntegratietraject zien we alleen voor de categorie niet-werkzamen die gedeeltelijk worden goedgekeurd een licht voordeel bij de inzet van een reïntegratietraject. Voor de groep met een traject hervat 17,2 procent van deze categorie binnen de onderzoeksperiode het werk, tegen 15,9 procent voor de groep zonder traject. Bij de andere categorieën herbeoordeelden is de werkhervatting en of werkuitbreiding ongeveer gelijk in beide groepen. Als we de vergelijking tussen de inzet van een traject en de behoefte aan een traject in de Tabellen 6.2 en 6.3 interpreteren als afoming, waarbij de meest kansrijke voor werkhervatting eerder een traject krijgen, dan kan na correctie hiervoor de netto-effectiviteit ook negatief blijken. Vervolgonderzoek zal dit moeten uitwijzen.

7 Stimuli en knelpunten bij reïntegratie

In de periode juni tot en met augustus 2005 zijn interviews afgenomen met vertegenwoordigers van partners uit de reïntegratieketen die op een of andere wijze te maken hebben met herbeoordeelde WAO-ers. De vraagstelling voor de interviews luidde:

“Wat zijn de belemmerende en bevorderende factoren voor reïntegratie van herbeoordeelde met of zonder werk bij wie de uitkering naar beneden is bijgesteld.”

Hierbij onderscheiden we vier categorieën factoren:

- factoren in de persoon gelegen
- factoren in de (potentiële) werkgever gelegen
- factoren in de reïntegratiedienstverlening gelegen
- factoren in beleid en context van wet- en regelgeving gelegen.

De geïnterviewden is gevraagd naar hun ervaringen en naar hun inschatting van het belang van deze factoren. In dit hoofdstuk worden de bevindingen uit de interviews per factor weergegeven. Het hoofdstuk besluit met een samenvattende paragraaf waarin de belangrijkste conclusies zijn opgenomen.

7.1 Selectie van geïnterviewden

Oorspronkelijk lag het in de bedoeling vertegenwoordigers van UWV, Gemeenten, CWI, werkgevers, reïntegratiebedrijven en werknemers/cliënten te interviewen. Al snel werd duidelijk dat de rol van CWI voor de dienstverlening aan de herbeoordeelde marginaal is. CWI schrijft betrokkenen in en biedt de basisdienstverlening aan (de ‘beursvloer’ waar werkzoekenden vacatures kunnen bekijken). De reïntegratieverantwoordelijkheid voor herbeoordeelde arbeidsongeschikten ligt bij UWV. Daarom was het niet zinvol om meer dan één sleutelfiguur bij CWI te interviewen. Zij bevestigde de beperkte rol van CWI voor deze groep en gaf ook aan dat herbeoordeelde voor CWI (nog) niet als zodanig herkenbaar zijn. Ook de rol van gemeenten bij de dienstverlening aan herbeoordeelde blijkt beperkt. Gemeenten herkennen herbeoordeelde niet als zodanig zodat ook niet duidelijk is in hoeverre herbeoordeelde als cliënt bij de gemeente terechtkomen. In het interview bij de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) werden we verwezen naar een aantal gemeenten waar ervaring met de doelgroep van herbeoordeelde zou zijn opgedaan. Navraag bij de betreffende gemeenten leverde echter geen relevante informatie op, zodat in overleg met de genoemde contactpersonen werd afgezien van verdere afspraken. Ook voor de partij gemeenten is zodoende uiteindelijk met één interview volstaan. Zowel bij werkgevers, werknemers/cliënten, als bij reïntegratiebedrijven is steeds met 4 personen gesproken. Bij UWV zijn uiteindelijk 3 gesprekken gevoerd. In totaal zijn zodoende 17 interviews afgenomen (zie Bijlage C). Geïnterviewden zijn benaderd via het netwerk van RWI en het eigen

netwerk van *AStri*. De interviews dienen als illustratie én verdieping van de gevonden onderzoeksresultaten en leveren suggesties voor verbeteringen in de uitvoering van het reïntegratieproces.

7.2 Invloed persoonlijke factoren op reïntegratie

Nieuwe herbeoordeelden zijn anders

In de interviews is gevraagd naar factoren in de persoon gelegen die van invloed zijn op de reïntegratiemogelijkheden van herbeoordeelden die hun arbeidsongeschiktheidsuitkering geheel of gedeeltelijk verliezen. Daarbij is steeds gevraagd of er een verschil is tussen degenen die worden herbeoordeeld volgens het aangepaste Schattingsbesluit van 1 oktober 2004 en degenen die volgens een eerder Schattingsbesluit herbeoordeeld worden. In het algemeen hadden de geïnterviewden het meeste zicht op de huidige, meest recente situatie en dus op de situatie met het aangepaste schattingsbesluit. Soms konden ze bij de beantwoording van vragen geen onderscheid maken tussen de oude en nieuwe situatie. Voor zover ze het onderscheid wel konden maken, brachten de vertegenwoordigers van de ketenpartners naar voren dat de situatie van de nieuwe groep herbeoordeelden anders is dan die van eerdere herbeoordeelden. Waar bij de eerdere herbeoordeling de aanleiding vaak een verandering in de (gezondheid)situatie was (professionele herbeoordelingen), speelt dit bij de herbeoordelingen volgens het aangepaste schattingsbesluit nauwelijks een rol. Ook vond een deel van de eerdere herbeoordelingen al na één jaar na ingang van de WAO-uitkering plaats. De nieuwe groep herbeoordeelden is daarentegen gemiddeld lang uit het arbeidsproces en blijkt niet zonder meer ingesteld op het maken van een omslag naar betaald werk. Niet-werkende arbeidsgehandicapten zijn veelal ingesteld op een leven zonder werk, zo is de ervaring van het merendeel van de geïnterviewden. Op het moment van herbeoordeling ervaren de betrokken cliënten geen verandering in hun gezondheid, maar worden wel geacht meer te kunnen verdienen. In die zin heeft de nieuwe groep herbeoordeelden gemiddeld een moeilijker uitgangspositie voor reïntegratie dan degenen die eerder zijn herbeoordeeld.

Motivatie

De motivatie om (meer) aan het werk te gaan en eventueel een reïntegratietraject te starten is aanvankelijk bij de meeste (nieuwe) herbeoordeelden laag. Velen starten het traject boos en somber over hun kansen, zo zijn de ervaringen tot nu toe (zomer 2005). Slechts een kleine minderheid is blij met de (reïntegratie)mogelijkheden die nu geboden worden.

Vrouwen

Bij verschillende geïnterviewden bestaat de indruk dat vrouwen bij wie de uitkering naar beneden wordt bijgesteld, zich niet meer beschikbaar stellen voor de arbeidsmarkt. Eén van de reïntegratiebedrijven heeft de module 'balans werk en thuis' ontwikkeld om vrouwen die sterk op de thuissituatie gericht zijn te laten nadenken over hun wensen en mogelijkheden richting betaald werk. Daarbij komt uitdrukkelijk ook de vraag aan de orde of vrouwen het inkomensverlies (na verlaging van de WAO-uitkering) zouden willen accepteren. Bij UWV denkt men dat degenen die zich niet meer beschikbaar stellen voor de arbeidsmarkt vaak vrouwen zijn met een relatief

kleine uitkering uit een deeltijd baan, waarbij de uitkering een kleine aanvulling op het gezinsinkomen vormde. Een deel van deze vrouwen zou zich na afschatting niet beschikbaar willen stellen voor betaald werk omdat zij hun leven inmiddels op de aanwezigheid thuis hebben ingericht. Wellicht wordt deze groep na de herbeoordeling ook relatief vaak afgeschat, omdat één van de wijzigingen in het aangepaste schattingsbesluit is dat nu op voltijdbasis geschat wordt, naast de vereiste vaardigheden als kennis van het Nederlands en beheersing van basale computervaardigheden. Een nadere analyse van de groep niet-werkenden die volledig worden goedgekeurd en vervolgens zonder inkomen uit een uitkering of uit werk komt te zitten op basis van de gekoppelde bestanden in Hoofdstuk 5, laat zien dat dit inderdaad relatief vaak voorkomt bij vrouwen. Een situatie zonder inkomen uit een uitkering of uit werk kan worden geïnterpreteerd als het zich terugtrekken van de arbeidsmarkt. Tabel 7.1 toont het aandeel van mannen en vrouwen naar arbeidsongeschiktheidspercentage in de totale groep van niet-werkenden die volledig worden goedgekeurd en in de groep die zonder inkomen komt te zitten. Daaruit blijkt op de eerste plaats dat mannen in de totale groep vaker voor minder dan 35 procent arbeidsongeschikt zijn dan vrouwen: 11,0 % tegenover 7,7 %. Daarnaast blijkt dat gedeeltelijk arbeidsongeschikten na een herbeoordeling relatief vaak zonder inkomen komen te zitten: 15,2 % tegen 8,7 % voor de groep van 15 tot 35 procent arbeidsongeschiktheid en 14,0 % tegen 8,6 % voor de groep van 35 tot 80 procent arbeidsongeschiktheid. Tenslotte blijkt dat dit fenomeen in de groep van 15 tot 35 procent arbeidsongeschiktheid zich sterker voordoet bij vrouwen dan bij mannen: 14,0 % tegen 7,7 % voor vrouwen ten opzichte van 18,7 % tegen 11,0 % voor mannen. Ook de vertegenwoordiger van de Vereniging Nederlandse Ondernemingen (VNO) heeft de indruk dat vooral vrouwen met een arbeidshandicap vaak niet meer willen werken. Anderzijds blijkt in het project ‘Zorg maakt werk’ van pensioenmaatschappij PGGM in samenwerking met UWV dat het wel lukt om vrouwen die naast hun uitkering al in deeltijd werken dit werk te laten uitbreiden als ze hun uitkering (gedeeltelijk) verliezen.

Tabel 7.1: Percentages naar geslacht, mate van arbeidsongeschiktheid en mate waarin niet-werkenden zich na volledige goedkeuring terugtrekken van de arbeidsmarkt

Totale groep niet-werkenden die bij herbeoordeling volledig wordt goedgekeurd				
AO-percentage	15 tot 35 %	35 tot 80 %	80 tot 100 %	Totaal
Mannen	11,0 %	7,8 %	81,2 %	100,0 %
Vrouwen	7,7 %	9,0 %	83,3 %	100,0 %
Totaal	8,7 %	8,6 %	82,7 %	100,0 %
Groep niet-werkenden die bij herbeoordeling volledig wordt goedgekeurd en alle inkomen verliest				
AO-percentage	15 tot 35 %	35 tot 80 %	80 tot 100 %	Totaal
Mannen	18,7 %	19,7 %	61,6 %	100,0 %
Vrouwen	14,0 %	11,8 %	74,2 %	100,0 %
Totaal	15,2 %	14,0 %	70,8 %	100,0 %

Ouderen

Bij de nieuwe herbeoordelingsoperatie worden in principe alleen mensen opgeroepen die op 1 juli 2004 jonger dan 50 jaar waren. Ouderen - 50-plussers - worden nu nog opgeroepen voor de ‘reguliere herbeoordelingen’. Dat kan verwarring wekken bij de betrokken 50-plussers omdat zij wellicht verwacht hadden niet meer herbeoordeeld te worden. In het algemeen ervaren de

geïnterviewden dat ouderen erg somber zijn over hun kansen op de arbeidsmarkt en dat daarom de start van reïntegratie vaak moeizaam is. Uit Hoofdstuk 6 bleek al dat ouderen minder vaak dan jongeren een reïntegratietraject ontvangen (zie Tabel 6.3). Kijken we naar hoelang het duurt vanaf de herbeoordeling voordat personen die wel een traject ontvangen ook daadwerkelijk starten met het traject, dan blijkt die duur wel toe te nemen naar leeftijd, van gemiddeld 150 dagen voor jongeren tot 25 jaar tot gemiddeld 195 dagen voor personen tussen de 45 en 50 jaar. Maar voor 50-plussers ligt deze gemiddeld niet hoger dan voor 30-plussers.

Hoger opgeleiden

Voor hoger opgeleiden zien de geïnterviewden twee kanten aan de herbeoordelingsoperatie. Enerzijds ziet UWV dat het voor hoger opgeleiden makkelijker is om de omslag naar het denken in mogelijkheden te maken. Anderzijds geeft een vertegenwoordiger van de vakbond aan dat de reïntegratiedienstverlening vaak niet aansluit op de behoeften van hoger opgeleiden en meestal onder het niveau van de hoger opgeleiden is. Vaak wordt aangenomen dat hoger opgeleiden een betere uitgangspositie hebben voor reïntegratie, maar die indruk wordt niet echt onderbouwd door de geïnterviewden.

Kijken we weer naar de werkelijkheid in de gekoppelde administratieve bestanden van Hoofdstuk 6, dan zien we dat hoger opgeleiden in de periode tussen 1 januari 2002 en 1 juli 2004 relatief vaak een Individuele Reïntegratie Overeenkomst sloten en ook vaker gebruik maakten van de vrije ruimte bij reïntegratietrajecten. Of deze trajecten kunnen zorgen voor een betere reïntegratie blijft onduidelijk. Hoger opgeleiden hervatten het werk vaker dan lager opgeleiden en het ontvangen van een traject maakt daarbij op het eerste gezicht weinig verschil.

Financiële situatie

Het geheel of gedeeltelijk verliezen van de WAO-uitkering na de herbeoordeling kan belangrijke financiële gevolgen hebben voor betrokkenen. De precieze gevolgen zijn op het moment van de herbeoordeling niet altijd duidelijk. Sommige geïnterviewden pleiten dan ook voor een duidelijke uitleg inclusief berekening door UWV. Dit zou onrust bij betrokkenen kunnen wegnemen. Volgens de cliëntenorganisaties zijn mensen nu vaak bezig met de onzekerheid over hun financiële situatie voordat ze de omslag naar een denken richting betaald werk kunnen maken. Verschillende geïnterviewden, van UWV, cliëntenvertegenwoordigers en van reïntegratiebedrijven, wijzen er op dat de financiële situatie van veel WAO-ers al slecht is. Veel WAO-ers hebben een inkomen op of rond het minimum. Dit betekent dat zij er niet veel (meer) op achteruit kunnen gaan. Dit geldt in ieder geval voor degenen met een toeslag ingevolge de Toeslagenwet (TW). Verder geven de geïnterviewden aan dat de financiële gevolgen in eerste instantie wel meevallen. De uitkering blijft eerst nog twee maanden op hetzelfde niveau als voorheen en vervolgens kunnen betrokkenen in aanmerking komen voor een WW-uitkering. Personen die na 1 oktober 2004 zijn herbeoordeeld en minder dan 6 maanden recht hebben op WW, kunnen een tijdelijke tegemoetkoming krijgen via de Tijdelijke Regeling Inkomensgevolgen herbeoordeelde arbeidsongeschikten (TRI). Hierdoor heeft de herbeoordeling de eerste zes maanden geen financiële gevolgen voor betrokkenen. Deze regeling gold niet voor de herbeoordeelden die vóór 1 oktober 2004 zijn herbeoordeeld. Voor degenen die volgens het aangepaste schattingsbesluit zijn herbeoordeeld is het nog te vroeg om aan te geven of mensen doorstromen naar de WWB. Uit de analyse in Hoofdstuk 5 bleek al dat het om een zeer klein

percentage van de herbeoordeelde WAO-ers gaat dat uiteindelijk recht krijgt op een bijstandsuitkering. Enkele geïnterviewden, met name bij UWV, verwachten wel dat herbeoordeelden die er uiteindelijk op achteruitgaan en dat inkomen niet kunnen missen, hierdoor wel een sterke prikkel hebben om werk te zoeken en te aanvaarden. Die inkomensachteruitgang kan bevorderlijk zijn voor het maken van de omslag in het denken in termen van beperkingen naar het denken in mogelijkheden, zo is de verwachting. Dit is echter maar op een beperkte groep van toepassing.

Werkenden

De werkenden bij wie de uitkering naar beneden wordt bijgesteld hebben formeel geen recht op reïntegratiedienstverlening van UWV. De werkgever heeft de reïntegratieverantwoordelijkheid voor deze groep. Dit betekent dat UWV deze werknemers naar de werkgever stuurt om te overleggen over de mogelijkheid van urenuitbreiding. De cliëntenvertegenwoordigers geven aan dat werkenden hierdoor in feite geen ondersteuning krijgen en hun reïntegratie zelf uit moeten zoeken. Vaak ziet de cliënt zelf wegens gezondheidsproblemen ook geen mogelijkheid om meer te gaan werken. De geïnterviewde werkgeververtegenwoordigers geven aan dat er lang niet altijd mogelijkheden zijn om het werk uit te breiden. Voor veel werkenden lijkt een deel van het inkomen weg te vallen, zonder dat de werknemer of de werkgever mogelijkheden zien om het aantal uren uit te breiden. Dit geldt zeker in het midden- en kleinbedrijf (MKB). Een enkel reïntegratiebedrijf meldt soms wel werkenden als cliënt te hebben. Dit wordt bevestigd door de analyses in Hoofdstuk 6. Het is niet duidelijk of hier UWV of de eigen werkgever de opdrachtgever is. Voor het project 'Zorg maakt werk' wordt vermeld dat het relatief vaak gaat om gedeeltelijk arbeidsongeschikten bij wie destijds het arbeidsongeschiktheidspercentage min of meer naar aanleiding van het aantal nog gewerkte uren tot stand is gekomen. Voor deze groep zijn er wel uitbreidingsmogelijkheden van het aantal uren. In ieder geval is hier ook de mogelijkheid in beeld om in overleg met de werkgever een hogere loonwaarde toegekend te krijgen voor het werk dat iemand feitelijk al doet.

Regie

Alle betrokken partijen geven aan dat het voor succesvolle reïntegratie, en daarmee voor een verbetering van de financiële situatie, nodig is dat herbeoordeelden zelf de regie in eigen hand nemen. Het lijkt dat zowel betrokken cliënten als de instanties om hen heen niet meer gewend zijn om deze rol van de cliënt te verwachten. Een geïnterviewde bij UWV merkte op dat cliënten op allerlei terreinen geacht worden veel zaken zelf te regelen, bijvoorbeeld rond de opvoeding van kinderen en rond vakanties, maar niet meer op het terrein van werk. Deze omslag dient dus zowel bij de cliënt zelf als bij de ketenpartners gemaakt te worden. Zowel werkgevers, cliëntenorganisaties als UWV vragen zich af of de huidige reïntegratiedienstverlening toegerust is om cliënten deze omslag te laten maken. De reïntegratiebedrijven zelf menen dat dit de kern van hun werk is. De individuele reïntegratie overeenkomst (IRO) wordt in dit licht verschillend beoordeeld. Enerzijds menen cliëntenvertegenwoordigers dat dit de beste manier is om cliënten het heft in eigen handen te geven, anderzijds waarschuwen dezelfde organisaties dat dit instrument niet voor iedereen weggelegd is.

7.3 Invloed werkgevers op reïntegratie

Om de reïntegratie van herbeoordeelden uiteindelijk succesvol te laten verlopen, is de medewerking van werkgevers nodig. Zij zijn het die de arbeidsgehandicapten in dienst moeten nemen. Uit de interviews bleek dat er verschillende aspecten aan deze rol van de werkgevers kunnen worden onderscheiden.

Herbeoordeelden niet erg in trek bij werkgevers

Een aantal van de geïnterviewden constateren dat werkgevers momenteel weinig open staan voor ‘mensen met een vlekje’. Zowel werkgeversvertegenwoordigers, werknemersvertegenwoordigers als bemiddelaars bij de reïntegratiedienstverlening doen deze constatering. Bemiddelaars stellen dat – gemiddeld genomen - (ex) WAO-ers als groep nog minder in trek zijn bij werkgevers dan werklozen. Deze constateringen worden niet specifiek gedaan voor herbeoordeelden, maar voor (ex) WAO-ers in het algemeen. Werkgevers(vertegenwoordigers) kennen de populatie herbeoordeelden niet als dusdanig. Ze kennen de grotere populatie arbeidsgehandicapten en doen daar in algemene zin uitspraken over. Ze geven aan vaak niet te weten of een werknemer herbeoordeeld is of niet. Soms vernemen werkgevers toevallig van UWV of van de betreffende werknemer wanneer een persoon herkeurd is (en afgeschat is). Over klachten of bezwaarprocedures over de herbeoordeling horen werkgevers meestal niets. Bij (ex) WAO-ers die mogelijk bij een nieuwe werkgever solliciteren, kent de werkgever sowieso de exacte WAO-voorgeschiedenis niet.

Beeldvorming

Werkgevers zijn vooral op zoek naar goede arbeidskrachten. Eventuele kortingen of subsidies zijn meegenomen, maar zeker geen doel op zich. Het gaat dus om de kwaliteiten en de houding van werknemers: “die moeten zich zelf zien te verkopen”, aldus enkele geïnterviewden. Zowel de werkgevers (vertegenwoordigers) als de bemiddelaars in het reïntegratietraject constateren dat juist daar de schoen vaak wringt bij veel (ex) WAO-ers.

Werknemersvertegenwoordigers, bemiddelaars en UWV deskundigen signaleren dat er ook bij werkgevers een mentaliteitsverandering nodig is. Zij zien dat werkgevers bang zijn voor financiële risico's en risico's op (hernieuwde) uitval van medewerkers. De werkgeversvertegenwoordigers zelf erkennen deze angst. Ze constateren met de andere partners in de reïntegratietaken dat werkgevers over het algemeen weinig kennis hebben van de no-risk polis en andere ondersteunende instrumenten in de regelgeving. De informatievoorziening voor werkgevers heeft - volgens alle geïnterviewden - verbetering. Werkgevers zelf stellen voor om nieuw voorlichtingsmateriaal te laten schrijven door en voor werkgevers zelf. De toonzetting in de voorlichting van UWV en SZW tot nu toe doet geen goed volgens de geïnterviewde werkgevers en hun vertegenwoordigers; werkgevers (maar ook werknemers) zouden vanuit wantrouwen worden benaderd. Die toonzetting kan volgens de geïnterviewden verklaren waarom veel van de wel beschikbare informatie de doelgroep werkgevers uiteindelijk niet bereikt. De werkgevers stellen dat de informatie beter door intermediairen (branches, belangenbehartigers van werkgevers) verspreid zou kunnen worden dan door de overheid. De geïnterviewde werkgevers en hun vertegenwoordigers signaleren allen een imagoprobleem ten aanzien van UWV: zij menen dat werkgevers – in ieder geval tot voor kort – door het UWV niet als klant werden benaderd.

De conclusies uit de studie in opdracht van de Commissie Werkend Perspectief “Onbekend maakt Onbemind” (2004) worden onderschreven door de vertegenwoordigers van alle actoren in de reïntegratieketen. Werkgeververtegenwoordigers en bemiddelaars in de keten merken dat de enige groep werkgevers die positief is over (ex) WAO-ers de werkgevers zijn met eigen ervaringen op dit gebied (zoals zelf een WAO verleden, of dicht bij huis een WAO-er kennen, bijvoorbeeld een speciale werknemer die uit de WAO is gehaald of gehouden). Deze selecte groep werkgevers beschouwt (ex-) WAO-ers als alle andere werknemers. De betreffende werkgevers zelf (althans: de twee geïnterviewde werkgevers) geven aan dat deze werknemers gemotiveerder zijn dan een gemiddelde werknemer en dat ze wellicht beter tegen een stootje kunnen (beter zijn in het hanteren van tegenslagen). Enkele werkgevers, zoals in de taxibranche, waar het goed mogelijk is om voor enkele uren per week te werken, hebben bewust ervaring opgedaan met het in dienst nemen van arbeidsongeschikten. Daarbij heeft de no-riskpolis mede als stimulans gewerkt om deze mensen aan te nemen. Door de betreffende werkgevers wordt aangegeven dat zij vooral de loyaliteit van deze werknemers waarderen en het daarmee gepaard gaande lage verloop.

Beeldvorming werkt door bij andere actoren

Dat beeldvorming bij werkgevers, maar ook óver werkgevers een rol speelt bij terugkeer naar werk illustreert een interview bij een reïntegratiebedrijf. Hier gaf de consultant aan dat men een WAO-er waar men over twijfelt niet bij werkgevers uit het netwerk durft voor te stellen, uit vrees om het contact met de betreffende werkgever te verliezen. De angst voor afwijzen speelt dus niet alleen bij werknemers, maar ook bij bemiddelaars voor een werknemer. Een ander reïntegratiebedrijf gaf aan juist achterdochtig te worden bij werkgevers die juist open staan voor WAO-ers (“Is deze werkgever alleen uit op winstbejag?”). De stellingname van enkele geïnterviewde professionals bij reïntegratiebedrijven is dat je werkgevers niet moet lokken met subsidies. Dit zou stigmatiserend werken voor de betrokken werknemers.

Herbeoordeelden niet als zodanig bekend bij werkgevers

Als gezegd kennen werkgevers de specifieke populatie van herbeoordeelden naar eigen zeggen nauwelijks. Ze weten dat arbeidsgehandicapten werk zoeken. Of zij nu herbeoordeeld zijn of niet weet men niet en vindt men ook niet relevant. Ook werkgevers die al arbeidsgehandicapten in dienst hebben weten vaak niet of zij met herbeoordeelden te maken hebben. UWV stuurt de werkgever geen informatie over de herbeoordeling, de uitslag en de eventuele gevolgen.

De geïnterviewde werkgeververtegenwoordigers, zeker die uit het midden- en kleinbedrijf (MKB), geven aan dat werkgevers zelden bewust arbeidsgehandicapten in dienst nemen: ze zoeken gekwalificeerde mensen. Werkgeverorganisaties menen dan ook dat het over het algemeen een moeizame exercitie is om arbeidsgehandicapten na de WAO weer aan het werk te helpen. Het beeld dat zij daarbij hebben, is dat ex WAO-ers over het algemeen te lang uit het arbeidsproces zijn, geen relatie meer met een werkgever hebben of niet juist gekwalificeerd zijn. De geïnterviewde werkgeververtegenwoordigers hebben de indruk dat ex WAO-ers die kunnen en willen werken allang aan de slag zijn en dat de mensen die nu (nog) in de WAO zitten of écht niet meer kunnen werken, of echt niet meer willen werken. En daarom zien werkgevers deze populatie niet zo snel als potentiële werknemers.

Weinig mogelijkheden voor uitbreiding aantal arbeidsuren na herbeoordeling

Reeds werkende herbeoordeelden zitten in een extra complexe situatie, daar zijn alle geïnterviewden het over eens. Werkgevers hebben niet zomaar wat uren werk beschikbaar om een gedeeltelijk arbeidsongeschikte die “opgeplust” is (weer of meer arbeidsgeschikt verklaard) uitbreiding van de hoeveelheid werkzaamheden te geven. Werkgevers willen vaak wel hun werknemers na een herbeoordeling behouden, maar kunnen over het algemeen niet meer werk bieden. Dat bleek ook uit de analyse van hoofdstuk 5. Het beeld ontstaat dan ook dat juist de herbeoordeelden die reeds werken het moeilijk zullen krijgen. De keuze is het accepteren van een inkomensachteruitgang of het zoeken van ander werk, met alle onzekerheden van dien.

Momenteel zijn er veel werkzoekenden op de arbeidsmarkt, ook veel niet-arbeidsgehandicapten, constateren alle geïnterviewden. Werkgeversvertegenwoordigers zien op korte termijn ook zeker geen ruimere arbeidsmarkt. Vooral MKB ondernemers kunnen niet meer bieden dan een vervangingsvraag, er zit geen groei in de banen, aldus de werkgeversvertegenwoordiger.

Overstappen van de ene werkgever naar de andere (als dat voor de terugkeer naar – meer - werk beter zou zijn) zou makkelijker moeten zijn, betogen zowel werkgever- als werknemersvertegenwoordigers. Zij hebben daarbij echter een verschillende insteek. De één (de werkgeversvertegenwoordiger) wil dit om ontslagprocedures veel makkelijker te kunnen maken, de ander (de werknemersvertegenwoordiger) wil dit om de drempel bij reïntegratie voor werkende herbeoordeelden te verlagen. Onduidelijk is overigens wat een eventuele overstap van een arbeidsgehandicapte naar een nieuwe werkgever betekent voor de verantwoordelijkheid van die werkgever. De reïntegratieverantwoordelijkheid voor werkenden berust immers bij de werkgever. Op de vraag of deze verantwoordelijkheid ook geldt voor een werkgever die een arbeidsgehandicapte in dienst neemt, moesten de meeste geïnterviewden het antwoord schuldig blijven.

Samenwerking in de reïntegratieketen: perspectief van werkgevers

Ten aanzien van de samenwerking in de keten van reïntegratiedienstverlening signaleren ook de werkgevers dat de ketenpartners niet optimaal samenwerken. Werkgevers melden dat er wordt ‘geaast’ op arbeidsplaatsen door verschillende partijen (RIB, UWV, CWI, gemeenten) zonder afstemming en overleg. Zij stellen dat dit niet goed is voor de reïntegratiebranche en zeker niet voor de werkzoekenden.

Hoewel de meeste geïnterviewden zich tamelijk negatief uitlaten over de samenwerking in de keten en over de wijze waarop de (andere) actoren hun rol in de keten invullen, weten ook alle geïnterviewden succesvolle voorbeelden te noemen van activiteiten of projecten die wél de arbeidsparticipatie van (ex) WAO-ers, c.q. herbeoordeelden, bevorderen.

Succesvolle initiatieven

In de interviews zijn verschillende projecten en initiatieven genoemd die de geïnterviewden als hoopvol of succesvol beschouwen. Enkele projecten beschrijven we hier. In de interviews met de werkgevers(vertegenwoordigers) werd verschillende keren naar het Poortwachterscentrum verwezen. In interviews met sleutelfiguren van alle betrokken partijen is het project “Zorg maakt werk’ ter sprake gekomen. Verder noemen verschillende werkgevers het idee van een persoonlijke begeleider.

Poortwachtercentrum

Het Poortwachtercentrum in Heerhugowaard is een initiatief van de Westfriese Bedrijven Groep en heeft als doelstelling om private en publieke organisaties te ondersteunen en voor te lichten op het terrein van sociale zekerheid en specifiek op die van de Wet Verbetering Poortwachter (WVP). Het is een orgaan van en voor ondernemers in de regio en heeft geen winstoogmerk. Het centrum heeft landelijke bekendheid verworven met haar innovatieve en onorthodoxe aanpak. De hoofdtaken zijn het ondersteunen van werkgevers bij de reïntegratie van hun werknemers en het organiseren van een regionale arbeidspool. Het Poortwachtercentrum levert zelf ook tijdelijk personeel om pieken op te vangen, levert gratis personeel dat werken en leren combineert (duale trajecten) en traint ook mensen. Er wordt gebruik gemaakt van ESF-gelden om deze werkzaamheden te financieren. Vooral voor reïntegratie bij een andere werkgever, de reïntegratie 2e spoor zijn de resultaten van het poortwachtercentrum navolgenswaardig. Voor arbeidsgehandicapten kan het vooral zinvol zijn om buiten de branche werk te zoeken. Locale netwerken zijn daarbij zinvoller dan branche netwerken. Het Poortwachtercentrum kan daarbij zorgen voor ondersteuning (van werknemer en werkgever) en het juiste netwerk.

Persoonlijke begeleider

Een idee dat bij de werkgevers(vertegenwoordigers) duidelijk weerklank vindt, is die van een persoonlijke begeleider bij reïntegratie. Zij refereren aan projecten die zij kennen (zoals uit de WSW sector) waarin iedere arbeidsgehandicapte werknemer een persoonlijk begeleider heeft, die tevens de werkgever ondersteunt. Een werkgeververtegenwoordiger én een werkgever zelf verwoordde de voordelen van een persoonlijke begeleider als volgt: “Werkgevers dromen over een reïntegratiecoach die langs komt als je met vragen zit, die een deel van de administratie van je overneemt, die je helpt om de werknemer te begeleiden en die zelf ook de werknemer coacht en ondersteunt bij zijn/haar problemen.”

Project “Zorg maakt werk”

Om de deelname van langdurig arbeidsongeschikten aan de arbeidsmarkt te bevorderen en de arbeidstekorten in de zorg te verminderen, hebben pensioenmaatschappij PGGM en UWV het project ‘Zorg maakt Werk’ opgezet. Om inzicht te krijgen in de meest effectieve aanpak zijn vijf verschillende pilots gestart met elk een eigen aanpak. De pilots vinden plaats in de regio’s Leiden, Rotterdam, Twente en Zuid-Limburg. Eén pilot heeft een landelijk bereik (opleiding Casemanagement). Elke pilot kent een intake- en een reïntegratiefase. De methode en werkwijze zijn binnen de pilots zelf ontwikkeld. UWV heeft circa 4.600 arbeidsongeschikten benaderd die in de sector Zorg en Welzijn werkzaam waren. Ook gedeeltelijk arbeidsongeschikten die nog in de sector werken behoren tot de selectie. Het onderscheidend element ten opzichte van andere reïntegratieprojecten is het profiel van de benaderde cliënten: hun opleiding en ervaring sluiten aan op de vraag vanuit de arbeidsmarkt. Het project is begin 2004 gestart en heeft een doorlooptijd tot en met eind 2005.

In mei 2005 is een evaluatie van het project uitgebracht over 2004. Uit deze eerste resultaten blijkt dat het project de verwachtingen heeft overtroffen. In de regionale pilots nemen van de 4.600 mensen bijna 2.000 (43%) deel aan een begeleidingstraject. In de landelijke pilot zijn op dat moment 264 mensen gestart met de opleiding. De schadelastreductie einde 2004 bedraagt ruim 16 miljoen euro voor UWV en ruim 6 miljoen euro voor PGGM.

Een maand later meldt een persbericht van UWV de 500ste werknemer die via het project weer aan de slag is gegaan en de beslissing tot een landelijke uitrol. De kostenbesparing was intussen opgelopen naar 27 miljoen euro voor UWV en 12 miljoen euro voor PGGM. De verwachting voor het einde van het project is dat ruim 860 cliënten niet of minder afhankelijk zijn van een WAO-uitkering. Dit zou een besparing opleveren van 60 miljoen euro voor UWV en 26 miljoen euro voor PGGM.

Meer informatie over het project en de landelijke uitrol zijn te vinden op www.zorgmaaktwerk.nl.

Ander voorbeelden van succesvolle initiatieven (genoemd door werkgevers en hun vertegenwoordigers):

- Van werk naar werk: trajecten voor een (begeleide) outplacement.
- Proefaanstellingen, snuffelstages, werkervaringsplekken.
- CAO afspraken, loketten op branche niveau, of beter nog op lokaal/regionaal niveau om werkgevers te ondersteunen.
- Het stimuleren van zelfstandig ondernemerschap van mensen met een WAO-achtergrond.

- Op gemeentelijk niveau openen van een loket voor bedrijven. Ook het inschakelen van de afdeling Economische zaken in gemeenten om bedrijven te benaderen (genoemd door geïnterviewde namens gemeenten).

Samenvatting

De belemmeringen voor de reïntegratie van herbeoordeelden die gesignaleerd worden aan werkgeverskant kunnen als volgt worden samengevat:

- Werkgevers kennen de specifieke populatie van herbeoordeelden niet.
- Er is een negatieve beeldvorming over (ex) WAO-ers in het algemeen bij werkgevers (vormen een risico, willen of kunnen niet werken).
- Er is een negatieve beeldvorming over werkgevers bij werknemerorganisaties en reïntegratiebemiddelaars (“ze willen toch geen WAO-ers aannemen”).
- Herbeoordeelden worden door werkgevers niet als (potentiële) werknemer gezien, maar als cliënt/zieke (dit geldt ook voor de werknemers zelf).
- De toonzetting in de voorlichting en formulieren van UWV inzake arbeidsongeschiktheid bevestigen het slechte imago dat UWV bij een deel van de werkgevers heeft. Dit lijkt de afwijzende houding bij werkgevers ten aanzien van het in dienst nemen van mensen die een WAO - lees UWV - verleden te versterken.
- Werkgevers zijn slecht geïnformeerd (en laten zich lastig informeren) over regelgeving bij het aantrekken van gedeeltelijk of ex arbeidsongeschikten. De no risk polis wordt positief gewaardeerd, maar is slecht bekend. De informatie is er wel, maar bereikt veel werkgevers niet.

Alle actoren in de reïntegratieketen zijn pessimistisch over de kansen op de arbeidsmarkt voor herbeoordeelden. De arbeidsmarkt biedt – zeker momenteel - weinig ruimte en in de concurrentiepositie van herbeoordeelden ten opzichte van andere werkzoekenden is volgens de geïnterviewde vertegenwoordigers van de ketenpartners slecht. Zeker voor de reeds werkende populatie van herbeoordeelden zien zij weinig mogelijkheden op uren/takenuitbreiding bij de eigen werkgever. Omdat de arbeidsmarkt niet gunstig is, vreest men dat velen uit de groep herbeoordeelden een inkomensverlies zullen moeten incasseren.

Vanuit werkgeverskant is er kritiek op de samenwerking in de keten van de reïntegratiedienstverlening. Toch worden er ook succesvolle initiatieven genoemd.

De belangrijkste kenmerken van succesvolle werkgeversgerichte initiatieven om een goede “match” na arbeidsongeschiktheid te bereiken, zijn:

- Maatwerk en een individuele benadering (persoonlijke begeleiding en benadering).
- Drempelverlagend voor werknemer en werkgever (oriëntaties, proefconstructies, dicht bij huis).
- Ruimte en tijd voor werknemers om de omslag te maken van cliënt naar werknemer (idem voor werkgevers).
- Kleinschaligheid, locale initiatieven, sector overschrijdend.

7.4 De rol van de reïntegratiedienstverlening

Vooraf informatie over situatie na 1 oktober 2004

De situatie van de herbeoordeelden die volgens het aangepaste Schattingsbesluit van 1 oktober 2004 beoordeeld worden, verschilt van de herbeoordeelden die volgens eerdere schattingsbesluiten beoordeeld zijn of worden. De meeste geïnterviewden hebben meer kennis van de nieuwe herbeoordelingen dan van de herbeoordelingen volgens het eerdere schattingsbesluit. Het formele proces binnen UWV verloopt sinds oktober 2004 anders dan daarvoor. Overigens is UWV nog druk doende de werkprocessen voor deze cliënten te verfijnen en te verbeteren. De meeste informatie over bepalende factoren in de reïntegratiedienstverlening betreft zodoende de situatie van de 'nieuwe' herbeoordeelden die geheel of gedeeltelijk hun uitkering kwijt raken. In deze paragraaf beschrijven we het verloop van het reïntegratieproces voor herbeoordeelden en de mogelijkheden en knelpunten die daarbij door de verschillende actoren gesignaleerd zijn. Zoals ook bij de beschrijving van de andere factoren het geval is, is deze analyse van de reïntegratiedienstverlening voornamelijk gebaseerd op informatie uit interviews met werknemervertegenwoordigers (cliëntenperspectief), werkgevers, reïntegratiebedrijven en met UWV en in veel mindere mate op informatie afkomstig van CWI en gemeenten.

Reïntegratievisie: traject niet voor iedereen

Kenmerkend voor het werkproces van UWV voor de reïntegratie van herbeoordeelden is de Sluitende Aanpak. Voor elke herbeoordeelde die zijn of haar uitkering geheel of gedeeltelijk verliest wordt een reïntegratievisie opgesteld. Dit kan een 'deel 1 visie' zijn, waarin alleen de situatie wordt beschreven en aangegeven wordt waarom voor betrokkene geen reïntegratietraject ingekocht wordt, of een 'deel 2 visie' waarmee de inkoop van een traject en de aanmelding bij een reïntegratiebedrijf kan plaatsvinden. Voorlopige cijfers over de eerste helft van 2005 laten zien dat voor zo'n 30% van de cliënten een reïntegratievisie deel 2 wordt opgesteld.

Redenen waarom alleen een reïntegratievisie deel 1 wordt opgesteld zijn:

- betrokkene is werkzaam (en in dat geval is de werkgever verantwoordelijk voor de reïntegratie);
- betrokkene geeft aan geen behoefte te hebben aan ondersteuning (zelfredzaam);
- betrokkene stelt zich niet beschikbaar voor de arbeidsmarkt;
- betrokkene volgt reeds een traject.

Ook uit de voor dit onderzoek gehouden kleine enquête onder de herbeoordeelden bleek dat er een duidelijk groep 'zelfredzamen' is en een groep die zich niet beschikbaar stelt (zie Bijlage B).

Het is niet geheel duidelijk wat er met degenen gebeurt die bezwaar aantekenen tegen de beslissing op hun herbeoordeling. Formeel moeten zij zich beschikbaar stellen voor de arbeidsmarkt en aangemeld worden voor een reïntegratietraject. In de praktijk gebeurt dit niet altijd, of worden zij teruggemeld door het reïntegratiebedrijf, waarna het de vraag is of UWV deze terugmelding accepteert. Volgens onze UWV informant werkt de sluitende aanpak nu voor de grootste groep herbeoordeelden. Alleen voor de zelfredzamen is UWV nog bezig om de aanpak sluitend te maken door een signaleringssysteem in de werklijn op te nemen, zodat de zelfredzamen in ieder geval gevolgd worden.

Keuze reïntegratiebedrijf

Voor ongeveer 30% van degenen bij wie de uitkering naar beneden wordt bijgesteld, wordt een reïntegratietraject ingekocht. Deze voorlopige cijfers, die in een interview met UWV werden vermeld, worden ondersteund door de analyse in Hoofdstuk 5 en met cijfers uit het 2e kwartaalverslag 2005 van UWV. Van alle herbeoordeelden (WAZ, WAJONG en WAO) van wie de uitkering verlaagd of beëindigd is, wordt 27% aangemeld voor een traject bij een reïntegratiebedrijf of een Individuele Reïntegratieovereenkomst (IRO). Tot nu toe (eveneens voorlopige cijfers) kiest een verrassend groot deel van de cliënten voor een IRO, namelijk ongeveer 40%. Degenen die voor een traject bij een reïntegratiebedrijf kiezen, hebben de keuze uit enkele in hun regio gecontracteerde bedrijven. Zowel vanuit de reïntegratiebedrijven zelf als vanuit de cliënten klinkt er kritiek op dit keuzeproces. Cliëntenvertegenwoordigers geven aan dat cliënten nauwelijks weten uit welke mogelijkheden ze kunnen kiezen en dat het keuzeproces te snel gaat. Mensen zijn nog nauwelijks gewend aan het idee dat ze zich weer op betaald werk moeten richten of ze moeten al de keuze maken uit drie reïntegratiebedrijven. Vaak hebben deze mensen weinig idee van de werkzaamheden van deze bedrijven. De reïntegratiebedrijven zelf geven aan dat de arbeidsdeskundige van UWV een belangrijke stem heeft in het keuzeproces, juist omdat de cliënten nog zo weinig idee hebben. Dit betekent dat een arbeidsdeskundige die goede ervaringen heeft met een bepaald bedrijf dit bedrijf eerder zal aanbevelen dan een reïntegratiebedrijf waar hij nog geen ervaring mee heeft. De reïntegratiebedrijven voelen zich enigszins overgeleverd aan de willekeur van de individuele UWV medewerker. Zij vrezen dat dit proces nog versterkt wordt met de komst van de reïntegratiecoaches die een eigen inkoopverantwoordelijkheid krijgen (waarbij de centrale rol van UWV IR afneemt). De wijze waarop dit keuzeproces verloopt en het grote aantal cliënten dat daarbij kiest voor een IRO,

beïnvloedt de bedrijfsvoering van de reïntegratiebedrijven sterk. De geïnterviewde reïntegratiebedrijven krijgen niet het aantal cliënten waarvoor ze in de aanbesteding geopteerd hebben: enkele krijgen beduidend minder cliënten, terwijl andere bedrijven juist meer cliënten krijgen dan ze op grond van de aanbesteding verwacht hadden. Dit betekent dat de reïntegratiebedrijven veel energie steken in de bedrijfsvoering nu de werkvoorraad zo ongewis is.

Doorlooptijden trajecten

Wanneer een cliënt bij een reïntegratiebedrijf wordt aangemeld, moet het bedrijf binnen 28 dagen een plaatsingsplan bij UWV aanleveren. Vervolgens moet UWV binnen 3 weken daarop akkoord geven en moet de cliënt binnen 3 weken daarna beginnen met het traject. Dit zijn de vereisten zoals die zijn neergelegd in het Programma van Eisen voor de reïntegratiecontracten 2004 met UWV. Wanneer plaatsing binnen 18 maanden gerealiseerd wordt ontvangt het reïntegratiebedrijf een bonus. De reïntegratiebedrijven en de cliëntenvertegenwoordigers ervaren de doorlooptijden aan het begin van het traject als zeer kort. De cliënt heeft tijd nodig om de omslag te maken en pas daarna kan gekeken worden welke diensten het beste aansluiten bij de mogelijkheden van de cliënt. Vooral de termijn van 28 dagen voor het indienen van het plaatsingsplan wordt door de reïntegratiebedrijven als te kort beschouwd.

Inhoud reïntegratietrajecten

Voor zover bekend zijn er geen aparte trajecten voor cliënten die naar aanleiding van een herbeoordeling starten met reïntegratie. De reïntegratiebedrijven beschouwen deze cliënten zoveel mogelijk als alle andere cliënten. De inhoud van de trajecten kan uiteenlopen en er is nog niet veel zicht op wat voor deze groep cliënten het meest effectieve type traject is. Als kern van een goed traject wordt door de verschillende betrokken partijen aangegeven dat het gaat om maatwerk waarbij de cliënt weerbaarder en sterker wordt gemaakt. 'Empowerment' is hier een centraal begrip. Dit betekent dat de cliënt zich uiteindelijk leert verkopen op de arbeidsmarkt, dat hij of zij zich niet meer als arbeidsgehandicapte presenteert, maar zich presenteert als een 'reguliere' werkzoekende met bruikbare capaciteiten. Ook werkgevers geven aan dat dit is waar ze behoefte aan hebben: een goede, 'gewone' kandidaat voor een vacature.

Een duidelijk knelpunt wordt gezien bij de reïntegratiedienstverlening aan werkenden: voor deze groep is nauwelijks ondersteuning mogelijk, terwijl zij daar wel bij gebaat zouden kunnen zijn. Dit wordt ook door cliëntenvertegenwoordigers aangegeven. Een werkgever vraagt zich tijdens het interview af waarom een arbeidsdeskundige niet naar het bedrijf van de gedeeltelijk arbeidsongeschikte werknemer gaat en met de werknemer en werkgever rond de tafel gaat zitten in plaats van dat de werknemer naar het UWV kantoor moet komen en alles verder buiten de werkgever om gaat. Ook werkgevers zelf geven aan dat zij behoefte hebben aan ondersteuning als zij een arbeidsgehandicapte in dienst nemen of hebben. Een reïntegratiecoach voor de werkgever wordt door een werkgeververtegenwoordiger op prijs gesteld; twee geïnterviewde werkgevers gaven aan een vast contactpersoon bij UWV essentieel te vinden voor werkgevers. Deze contactpersoon dient het bedrijf te kennen en zowel (ex-WAO) werknemers als de werkgever te ondersteunen bij de reïntegratie.

Scholing

Scholing mag als onderdeel van een regulier reïntegratietraject worden aangeboden. Reïntegratiebedrijven geven aan het budget voor scholing, mede door ESF financiering, op zich wel verruimd is, maar dat scholing nog niet veel wordt toegepast. In het algemeen wordt bij de geïnterviewden een huiver tegenover de inzet van scholing zonder parallelle bemiddeling waargenomen. In dat verband is het van belang dat CWI met ingang van 2006 de dienstverlening voor arbeidsgehandicapten zo inricht dat parallelle trajecten, van bijvoorbeeld scholing naast bemiddeling, beter mogelijk worden en vaker worden ingezet.

Nog nauwelijks zicht op resultaten

Bij de geïnterviewden is er geen zicht op de resultaten van reïntegratietrajecten specifiek voor herbeoordeelden. UWV stelt als eis dat een plaatsingspercentage van minimaal 35% bereikt moet worden. Voorheen was dit 30% voor de doelgroep arbeidsgehandicapten. Een reïntegratiebedrijf geeft zelf aan dat ruim 40% haalbaar was voor de oude groepen cliënten en dat dit ook haalbaar moet zijn voor de nieuwe groep herbeoordeelden. Gezien de plaatsingspercentages zoals die halverwege 2005 gepubliceerd zijn op de website van UWV, is dit een optimistisch bedrijf.

Gesignaleerde knelpunten

- Geen aanbod voor werkenden omdat de reïntegratie van (gedeeltelijk) werkenden niet onder de verantwoordelijkheid van UWV valt, maar onder de verantwoordelijkheid van de werkgever.
- Reïntegratiemarkt sterk beïnvloed door wijze waarop keuze voor reïntegratiebedrijf tot stand komt en door wijze waarop resultaten gefinancierd worden. Dit leidt tot een aanzienlijke aandacht en energie voor de bedrijfsvoering die wellicht ten koste gaat van de dienstverlening aan de cliënt, zeker waar maatwerk gevraagd wordt en groepswork vanuit bedrijfseconomisch oogpunt (noodgedwongen) interessanter is.

7.5 Invloed wet- en regelgeving op reïntegratie

7.5.1 Belemmeringen voor reïntegratie

De geïnterviewden signaleren verschillende belemmeringen in de wet- en regelgeving waardoor de reïntegratie van herbeoordeelden bemoeilijkt wordt. Sommige punten zijn in de voorgaande paragrafen al genoemd, maar zijn dermate structureel dat ze hier nogmaals worden genoemd. Andere knelpunten zijn niet eerder genoemd.

Keuze reïntegratiebedrijf

Reïntegratiebedrijven zijn voor hun werkaanbod afhankelijk van het aantal cliënten dat voor hun bedrijf kiest. De keuze voor een reïntegratiebedrijf wordt aan de cliënt overgelaten, maar in de praktijk kiest UWV vaak. Ook heeft de arbeidsdeskundige van UWV invloed op het aantal cliënten dat een IRO kiest en daarmee buiten het reguliere werkaanbod voor de reïntegratiebedrijven valt. Het keuzeproces is zodoende onvoldoende transparant en roept in

ieder geval bij de reïntegratiebedrijven zelf vragen op. Dit heeft als gevolg dat reïntegratiebedrijven relatief veel tijd in de (onzekere) bedrijfsvoering steken. De komst van de reïntegratiecoach geeft veel extra onzekerheid in de reïntegratiebranche, omdat men verwacht dat de persoonlijke invloed van deze coach op het werkaanbod voor individuele bedrijven nog groter wordt.

Naast de onduidelijkheid wat betreft het keuzeproces voor een reïntegratiebedrijf, is ook de financiering soms belemmerend voor een succesvolle reïntegratie. Gegeven het vereiste plaatsingspercentage bepalen reïntegratiebedrijven de prijs voor een gemiddeld traject. De reïntegratie van moeilijk te reïntegreren personen lijkt daarbij buiten beeld te komen, omdat trajecten voor deze cliënten duurder zijn (en plaatsingssucces moeilijker te bereiken is). De reïntegratiebedrijven pleiten daarom voor meer ruimte voor trajecten voor cliënten met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt.

Voor veel cliënten, zo melden de cliëntorganisaties, is de reïntegratiemarkt ondoorzichtig. Mensen denken bijvoorbeeld dat reïntegratiebedrijven een onderdeel van UWV zijn. Informatievoorziening over de rol van reïntegratiebedrijven en over de verschillende betrokken partijen blijft nodig.

De verbetering van de informatievoorziening over reïntegratiedienstverlening staat hoog op de agenda van de betrokken partijen. In het voorjaar van 2005 zijn onder meer afspraken gemaakt over de ontwikkeling van instrumenten, zoals de reïntegratiemonitor, om de transparantie van de markt te bevorderen (convenant).

Samenloopgevallen

De cliënten met een gedeeltelijke WAO-uitkering en een gedeeltelijke WW-uitkering, de zogenaamde 'samenloopgevallen', baren verschillende geïnterviewden zorgen. UWV geeft aan dat de reïntegratieverantwoordelijkheid bij hen ligt en dat er voor deze groep geen problemen te verwachten zijn. CWI is echter bezorgd, ook vanwege ervaringen in het verleden, dat deze groep tussen wal en schip valt. Ook enkele werkgevers hebben de ervaring dat er schotten binnen UWV zijn: gedeeltelijk WW en gedeeltelijk arbeidsgeschikt, zouden gescheiden werelden zijn voor UWV. De geïnterviewden spreken vooral hun zorgen uit over de samenloopgevallen en baseren zich daarbij minder op praktische ervaringen. Uit de analyse in Hoofdstuk 6 bleek overigens dat samenloopgevallen vaker dan niet-samenloopgevallen een reïntegratietraject ontvangen.

Situatie werkenden

De situatie van werkende WAO-ers in de periode voor het aangepaste schattingsbesluit was meestal dat het arbeidsongeschiktheidspercentage naar aanleiding van veranderingen in de situatie van betrokkene werd bijgesteld. Sinds het aangepaste schattingsbesluit van 1 oktober 2004 is de situatie omgekeerd: eerst wordt het arbeidsongeschiktheidspercentage bijgesteld en vervolgens worden werknemer en werkgever geacht de situatie in het werk daarop aan te passen. Dit is lang niet altijd mogelijk. Werkenden krijgen van UWV geen reïntegratie ondersteuning aangeboden omdat uitdrukkelijk bepaald is dat zij niet onder de reïntegratieverantwoordelijkheid van UWV vallen. De verwachting is dat werkenden die conform het aangepaste schattingsbesluit

herbeoordeeld worden relatief vaker een deel van hun inkomen (uitkering) zullen verliezen zonder dat daar uitbreiding van loonwaarde of van het aantal uren tegenover staat.

7.5.2 Verbeteringsmogelijkheden

De geïnterviewden hebben verschillende mogelijkheden voor verbetering van de reïntegratiekansen genoemd.

Voorkant traject verbeteren

De ervaring met herbeoordelingen volgens het aangepaste schattingsbesluit is dat betrokkenen snel een omslag moeten maken van arbeidsongeschiktheid naar het zoeken naar werk en dat de doorlooptijd daarvoor eigenlijk te kort is. De herbeoordeling vergt een omslag in het denken van veel WAO-ers: van cliënt naar potentiële werknemer. Die omslag is essentieel voor het welslagen van een reïntegratietraject. Zowel door reïntegratiebedrijven als door cliëntenorganisaties wordt aangedragen dat het belangrijk is om meer tijd voor de intake te nemen en meer tijd te besteden aan het motiveren van mensen, alvorens het feitelijke reïntegratietraject te starten. Het voortraject zou ook sterker worden als UWV meer tijd besteedt aan het voorbereiden van herbeoordeelden op de weg terug naar werk.

Investeren in relaties tussen ketenpartners

Bij de reïntegratie van herbeoordeelden is een aantal partijen betrokken. Goede samenwerking en vooral goede, persoonlijke dossieroverdracht komt het reïntegratieproces ten goede. In dat kader ervaren reïntegratiebedrijven het als onhandig dat zij geen contact hebben met de arbeidsdeskundigen van UWV en in de toekomst niet met de reïntegratiecoaches. Interne richtlijnen van UWV gaan dit contact tegen. Werkgever, reïntegratiebedrijf en UWV moeten uiteindelijk in een samenspel de reïntegratie tot stand brengen (waarbij idealiter de cliënt de regie heeft). Persoonlijke contacten tussen medewerkers van de verschillende partijen zijn hierbij belangrijk. Bijna alle geïnterviewden hebben hier ook positieve ervaringen mee. Geïnterviewden geven aan dat de samenwerking geslaagd is als:

- de cliënt centraal staat (en niet de formele taken en interne procesgang bij de actoren)
- de bestaande regels flexibel worden geïnterpreteerd (oprekken)
- er vertrouwen is in zowel werkgevers als (potentiële) werknemers (en omgekeerd).

Scheiding reïntegratie en uitkering

Een verbetermogelijkheid die alleen bij UWV wordt genoemd, is het uit elkaar halen van het traject voor reïntegratie en het traject voor een uitkering. Nu is de ervaring dat als een cliënt zijn capaciteiten noemt, hij of zij tevens de kans op het verliezen van de uitkering vergroot. Een project als 'Zorg maakt werk' werkt al met deze gescheiden trajecten. Eerst wordt het arbeidsdeskundige traject doorlopen en wordt nagegaan welke mogelijkheden iemand heeft en welke mogelijkheden er op de arbeidsmarkt zijn. In een later stadium komt de verzekeringsarts in beeld en worden eventuele resterende beperkingen in kaart gebracht.

7.6 Samenvatting

Dit hoofdstuk bevat de resultaten van de interviews met partners uit de reïntegratieketen die in de periode juni tot en met augustus 2005 afgenomen zijn. De vraag voor dit deel van het onderzoek was die naar de belemmerende en bevorderende factoren voor reïntegratie voor herbeoordeelden bij wie de uitkering naar beneden is bijgesteld. Daarbij zijn vier categorieën factoren onderscheiden. Per categorie vatten we hier de belangrijkste bevindingen samen.

Rol van persoonlijke factoren

De persoonlijke situatie van degenen die na 1 oktober 2004 volgens het aangepaste schattingsbesluit zijn herbeoordeeld, is anders dan de situatie van degenen die eerder werden herbeoordeeld. Waar voorheen een verandering in de situatie van betrokkene regelmatig aanleiding was voor een (professionele) herbeoordeling, ervaart degene die volgens de nieuwe criteria beoordeeld wordt, geen verandering in de eigen situatie. Dit betekent dat mensen nog dezelfde klachten en beperkingen ervaren, maar wel geacht worden zich (meer) beschikbaar te stellen voor de arbeidsmarkt. Dit betekent dat veel herbeoordeelden een moeilijke start maken met reïntegratie. Daarbij vragen enkele groepen speciaal aandacht:

- werkkenden: de reïntegratiedienstverlening is niet voor deze groep bedoeld;
- vrouwen: van vrouwen met een kleine (aanvullende) uitkering bestaat de indruk dat zij zich na herbeoordeling terugtrekken van de arbeidsmarkt;
- hoger opgeleiden: enerzijds hebben zij meer kansen op terugkeer naar werk, anderzijds hebben hoger opgeleiden minder vaak dienstverlening die aansluit bij hun wensen en niveau.
- de gevolgen van de herbeoordeling voor de financiële situatie betrokkenen, wisselen sterk. De geïnterviewden geven aan dat er veel onduidelijkheid bestaat over de precieze gevolgen.

Rol van werkgevers

Herbeoordeelden vallen bij de meeste werkgevers in dezelfde categorie als arbeidsgehandicapten in het algemeen, en dat is een groep waaruit werkgevers niet makkelijk nieuw personeel recruterend. De beeldvorming over arbeidsgehandicapten is negatief. Alleen werkgevers die zelf ervaringen hebben met bijvoorbeeld arbeidsgehandicapte werknemers, zijn minder negatief. Voor de werkende gedeeltelijk arbeidsongeschikten die opgeroepen worden voor een herbeoordeling, geldt dat hun werkgever van UWV geen informatie krijgt over de uitslag van de herbeoordeling. De werkgever ontvangt ook geen begeleiding bij het zoeken naar uitbreiding van werkzaamheden of loonwaarde voor een werknemer die bij de herbeoordeling meer arbeidsgeschikt is verklaard. De geïnterviewde werkgevers maakten wel melding van succesvolle initiatieven om arbeidsgehandicapten werknemers, al dan niet in samenwerking met UWV terug aan het werk te krijgen.

Rol van reïntegratiedienstverlening

Voor de reïntegratie van herbeoordeelden streeft UWV een sluitende aanpak na. Van iedereen bij wie de uitkering naar beneden wordt bijgesteld, wordt nagegaan of het aanbieden van een

reïntegratietraject aan de orde is. Begin 2005 blijkt dat voor ongeveer 30% van deze cliënten het geval te zijn. Belangrijke knelpunten die door verschillende actoren gesignaleerd worden zijn:

- de keuze voor een reïntegratiebedrijf: cliënten worden geacht zelf een keuze te maken maar hebben daar vaak te weinig adequate informatie voor;
- de doorlooptijd bij aanvang van het traject: de termijnen waarop een traject gepland en gestart moet zijn, zijn in de ogen van veel betrokkenen te krap omdat cliënten een erg grote omslag moeten maken waar ze tijd voor nodig hebben;
- inhoud trajecten: er zijn geen aparte trajecten voor de doelgroep herbeoordeelden en het zicht ontbreekt op de effectiviteit van verschillende typen trajecten voor deze doelgroep.

Rol van wet- en regelgeving

Waar het de rol van wet- en regelgeving betreft, wijzen verschillende actoren op de situatie van werkenden. Gesuggereerd wordt om werkenden die hun arbeidsongeschiktheidsuitkering (gedeeltelijk) verliezen meer te ondersteunen bij het invullen van hun gehele verdien capaciteit.

8 Synthese en conclusies

In dit rapport beschrijven we de resultaten van een onderzoek naar de gevolgen van een herbeoordeling voor mensen met een WAO-uitkering. We hebben ons daarbij geconcentreerd op WAO-gerechtigden die zijn herbeoordeeld in de periode van 1 januari 2001 tot 1 oktober 2004 en bij die herbeoordeling gedeeltelijk of volledig zijn goedgekeurd, waardoor (een deel van) de WAO-uitkering wordt verloren. Met de resultaten uit dit onderzoek proberen we inzicht te krijgen in mogelijke gevolgen van herbeoordelingen in de nieuwe herbeoordelingsoperatie van na 1 oktober 2004, waarbij het nieuwe Schattingsbesluit van kracht is geworden. Voordeel van het bestuderen van herbeoordelingen van vóór 1 oktober 2004 is dat we herbeoordeelden vanaf de herbeoordeling geruime tijd kunnen volgen, zodat de gevolgen op middellange termijn duidelijk worden. Nadeel is dat de omstandigheden waaronder en de procedure waarmee WAO-gerechtigden in het verleden zijn herbeoordeeld belangrijk verschillen van die in de nieuwe herbeoordelingsoperatie, waardoor beide groepen niet helemaal vergelijkbaar zijn. Omdat we ons concentreren op de gevolgen voor de uitkeringssituatie, arbeidssituatie, inkomenssituatie en reïntegratiedienstverlening na herbeoordeling, waarvoor de economische en institutionele omstandigheden niet ingrijpend zijn gewijzigd, menen we voldoende lessen te kunnen trekken uit de resultaten van onze analyse op herbeoordelingen van vóór 1 oktober 2004 die relevant zijn voor de nieuwe herbeoordelingsoperatie van na 1 oktober 2004.

Persoonskenmerken van de groep herbeoordeelden

Herbeoordeelden in ons onderzoek behoren tot een van de volgende vier groepen:

- Niet werkzaam ten tijde van de herbeoordeling en gedeeltelijk goedgekeurd
- Wel werkzaam ten tijde van de herbeoordeling en gedeeltelijk goedgekeurd
- Niet werkzaam ten tijde van de herbeoordeling en volledig goedgekeurd
- Wel werkzaam ten tijde van de herbeoordeling en volledig goedgekeurd

We maken dit onderscheid, omdat de gevolgen van het verlies aan WAO-inkomen sterk afhankelijk zijn van het al dan niet tegelijkertijd hebben van een inkomen uit werk, waardoor reeds bij herbeoordeling een andere arbeidsmarktpositie wordt ingenomen, en van de mate waarin de (ex-) WAO-gerechtigde cliënt blijft van UWV, hetgeen consequenties heeft voor de reïntegratiedienstverlening. In deze vier groepen bevinden zich verschillende personen. De belangrijkste verschillen zijn:

- Werkenden worden vaker professioneel herbeoordeeld en niet-werkenden vaker regulier, met name via een 5e jaars herbeoordeling. Tot 1 oktober 2004 vonden reguliere herbeoordelingen plaats na één en na vijf jaar arbeidsongeschiktheid. Deze wettelijke 1e en 5e jaars herbeoordelingen golden voor alle WAO-gerechtigden. Betrokken WAO-ers ontvingen ofwel een oproep voor een keuring, ofwel een vragenformulier aan de hand waarvan UWV vervolgens besloot of een oproep nodig was. Naast de wettelijke 1^e en 5^e jaars

herbeoordelingen werden tot 1 oktober 2004 ook professionele herbeoordelingen uitgevoerd. Dit zijn herbeoordelingen op een willekeurig moment naar aanleiding van een verandering of een verwachte verandering in de situatie van betrokkene met betrekking tot werk en/of gezondheid. Het is dan ook te verwachten dat de nieuwe groep herbeoordeelden meer lijkt op de groep die in het verleden regulier is herbeoordeeld dan op de groep die in het verleden professioneel is herbeoordeeld. Daardoor zullen in de nieuwe groep herbeoordeelden ook minder personen werkzaam zijn.

- Vrouwen worden vaker volledig goedgekeurd dan mannen, met name vrouwen die niet werkzaam zijn. Dat wordt niet veroorzaakt door een lagere mate van arbeidsongeschiktheid voorafgaand aan de herbeoordeling. Mannen zijn immers vaker gedeeltelijk arbeidsongeschikt dan vrouwen, met name in de arbeidsongeschiktheidsklassen tot 35 procent. De enige conclusie is daarom dat vrouwen bij de herbeoordeling met een grotere daling in het arbeidsongeschiktheidspercentage te maken krijgen dan mannen.
- Jongeren zijn vaker niet-werkend ten tijde van de herbeoordeling en worden bij de herbeoordeling ook vaker volledig goedgekeurd dan ouderen.
- De belangrijkste klachten van arbeidsgehandicapten zijn spanning en depressies (1 op de 4), problemen aan het bewegingsapparaat (1 op de 4), psychische stoornissen (1 op de 6) en letsel (1 op de 14). Deze klachten komen in alle categorieën herbeoordeelden ongeveer evenveel voor, met uitzondering van psychische stoornissen, die vaker worden waargenomen bij niet-werkenden dan bij werkenden.
- Ambtenaren die (gedeeltelijk) worden goedgekeurd zijn vaker werkzaam ten tijde van de herbeoordeling dan personen afkomstig uit de marktsector. Een grote groep niet werkenden die volledig wordt goedgekeurd is afkomstig van uitzendbureaus (20 procent).

Doorstroom naar een WW-uitkering of Bijstandsuitkering

Ongeveer de helft van alle personen die gedeeltelijk of volledig worden goedgekeurd en ten tijde van de herbeoordeling niet werkzaam waren, stroomt door naar een WW-uitkering. Dat gebeurt gemiddeld binnen drie maanden na herbeoordeling. Bij werkenden ten tijde van de herbeoordeling ligt dat percentage op een kleine 20 procent en de duur vanaf herbeoordeling op een half jaar. De grootste instroom vindt ook voor deze groep echter binnen drie maanden na herbeoordeling plaats. Een WW-uitkering zorgt daarmee voor een groot deel van de herbeoordeelden (gemiddeld 30 procent in de onderzoekspopulatie) voor compensatie van het inkomensverlies als gevolg van een verlaging van de WAO-uitkering.

Doorstroom naar een Bijstandsuitkering is een stuk kleiner van omvang en vindt ook vooral in de eerste drie maanden na herbeoordeling plaats. Die instroom blijft echter op bescheiden schaal aanhouden in de volgende jaren, vooral wanneer de WAO-uitkering of WW-uitkering ophoudt. Instroom in de Bijstand is het grootst voor niet-werkenden die volledig worden goedgekeurd. Na drie jaar is 10 procent van deze groep de Bijstand ingestroomd, hetgeen gemiddeld een half jaar heeft geduurd vanaf herbeoordeling. Bij niet-werkenden die slechts gedeeltelijk worden

goedgekeurd is ongeveer 6 procent na 3 jaar de bijstand ingestroomd met een gemiddelde duur tot aan de Bijstandsuitkering van 8 à 9 maanden vanaf herbeoordeling. Voor werkenden blijft de instroom in de Bijstand beperkt tot minder dan 2 procent na 3 jaar. In totaal stroomt ongeveer 4 procent van de onderzoekspopulatie binnen 3 jaar door naar een Bijstandsuitkering. Naast niet-werkenden die hun WAO-uitkering volledig verliezen, zijn dit vooral personen die voorafgaand aan de herbeoordeling volledig arbeidsongeschikt waren, Fase 4 cliënten, jongeren, lager opgeleiden en personen met psychische stoornissen.

Ook op langere termijn blijft de instroom in de Bijstand relatief beperkt. Belangrijkste reden hiervoor is dat de doorstroom vanuit een WW-uitkering naar de Bijstand klein is. Veel herbeoordeelden kunnen mogelijk terugvallen op voldoende gezinsinkomen of besluiten zich terug te trekken van de arbeidsmarkt. Bij herbeoordeelden die werkten ten tijde van de herbeoordeling zorgt het werk vaak ook op langere termijn voor voldoende inkomen om uit de Bijstand te blijven. Wanneer men het werk verliest, zorgt het recht op een WW-uitkering vaak voor een overbrugging naar de volgende werkkring. Bij herbeoordeelden die niet-werkten ten tijde van de herbeoordeling stijgt de instroom naar de Bijstand na 3 jaar nauwelijks, zelfs voor de groep die volledig arbeidsgeschikt wordt verklaard. Van de kleine 18 procent van deze groep die na de WAO zonder inkomen uit een uitkering of werk komt te zitten, stroomt slechts 1 op de 10 de Bijstand in. Als hetzelfde geldt voor herbeoordeelden die na een WW-uitkering of een dienstverband zonder inkomen komen te zitten, dan gaat het op langere termijn om een maximaal 3 procentpunten hogere doorstroom naar de Bijstand dan de 10 procent die we reeds na drie jaar waarnemen voor deze groep.

Werkhervatting en werkuitbreiding

Doel van de herbeoordeling is om vast te stellen in hoeverre een persoon weer (meer) in staat is om werk te verrichten. Idealiter leidt een (gedeeltelijke) goedkeuring dan ook tot werkhervatting. Omdat het merendeel van de herbeoordeelden die (gedeeltelijk) worden goedgekeurd reeds werkt ten tijde van de herbeoordeling, zou een (gedeeltelijke) goedkeuring in de meeste gevallen tot een uitbreiding van het aantal gewerkte uren moeten leiden. We kunnen in zo'n geval niet spreken van werkhervatting, maar van werkuitbreiding.

Werkhervatting (bij niet-werkenden) binnen drie jaar na herbeoordeling ligt net iets boven de 15 procent voor personen die gedeeltelijk worden goedgekeurd. Voor personen die volledig worden goedgekeurd ligt dat percentage slechts enkele procentpunten hoger. De kans op werkhervatting daalt sterk vanaf de herbeoordeling: van ruim 1,5 procent per maand vlak na de herbeoordeling tot minder dan 0,5 procent per maand na een jaar. In de twee jaren daarna daalt die kans langzaam verder richting nul. Gemiddeld duurt het 7 maanden vanaf de herbeoordeling totdat het werk wordt hervat. In totaal hervat ongeveer 17 procent van alle niet-werkenden binnen drie jaar na herbeoordeling het werk. Ongeveer een kwart daarvan verliest dat werk ook weer binnen de onderzochte periode van drie jaar na herbeoordeling. Als gevolg van een lichte onderregistratie van dienstverbanden in de daarvoor gebruikte administratieve bestanden, vormen deze cijfers een ondergrens van de werkelijke mate van werkhervatting.

Werkuitbreiding (bij herbeoordeelden die reeds werkten) komt volgens onze gegevensanalyse vrijwel niet voor. Binnen drie jaar na de herbeoordeling ziet slechts 2 procent kans om het aantal werkuren uit te breiden. Ook uit interviews met vertegenwoordigers van partners uit de

reïntegratieketen komt het beeld naar voren dat een uitbreiding van het aantal werkuren niet eenvoudig is. Daarbij zijn een aantal kanttekeningen op z'n plaats. Het is namelijk in principe mogelijk dat WAO-gerechtigden eerst het aantal werkuren uitbreiden en daarna (mogelijk als gevolg daarvan) worden herbeoordeeld. De kans is klein dat ze daarna het aantal werkuren nog verder (kunnen) uitbreiden. We nemen dan geen urenuitbreiding waar, terwijl die (weliswaar kort voor de herbeoordeling) wel heeft plaatsgevonden. Een tweede kanttekening is dat de registratie van het aantal arbeidsuren in onze gegevensbestanden onvoldoende betrouwbaar is. Ook die onbetrouwbaarheid zorgt voor een onderschatting van het aantal werkenden dat na herbeoordeling in staat is om het aantal werkuren uit te breiden. In een korte enquête onder 16 herbeoordeelden die werkten ten tijde van de herbeoordeling en de WAO-uitkering (gedeeltelijk) kwijtraakten, geeft maar liefst de helft aan dat ze het aantal arbeidsuren inmiddels heeft uitgebreid. Onduidelijk is echter of dit om een uitbreiding van het aantal contracturen gaat, of om een vermindering van het aantal verzuimuren. Wel is duidelijk dat onze inschatting van de mate van werkuitbreiding een (mogelijk lage) ondergrens is voor de werkelijke omvang van het aantal werkuitbreidingen na herbeoordeling.

Werkhervatting en werkuitbreiding vindt meer dan gemiddeld plaats bij personen met een 1^e jaars herbeoordeling, dus die nog maar kort arbeidsongeschikt waren ten tijde van de herbeoordeling. Ook personen die voorafgaand aan de (gedeeltelijke) goedkeuring volledig arbeidsongeschikt waren (80 - 100 procent gevallen), jongeren tot 35 jaar, fase 1 cliënten en personen met naast de WAO-uitkering een WW-uitkering, hervatten vaker dan gemiddeld het werk. Personen met een reguliere 5^e jaars herbeoordeling, dus die al wat langer arbeidsongeschikt waren, personen vanaf 45 jaar en ambtenaren hebben juist een kleinere kans op werkhervatting of –uitbreiding. Het resultaat voor ambtenaren wordt mogelijk veroorzaakt door de manier waarop we onze onderzoekspopulatie hebben geselecteerd (uitsluiting van ambtenaren met een professionele herbeoordeling).

Gevolgen voor de inkomenspositie

Het verlies aan inkomen uit de WAO-uitkering die het gevolg is van de (gedeeltelijke) goedkeuring bij herbeoordeling verschilt sterk tussen personen. Over het algemeen is dat verlies het grootst voor mensen die naast hun WAO-uitkering geen inkomen uit werk hebben. Maar een volledige goedkeuring hoeft nog niet te leiden tot een sterke inkomensdaling, omdat het daarbij vaak gaat om een kleine WAO-uitkering die daarna gemakkelijk kan worden gecompenseerd door een WW- of Bijstandsuitkering. Voor de groep niet-werkenden die slechts gedeeltelijk wordt goedgekeurd is de inkomensdaling met gemiddeld 30 tot 45 procent het grootst. Het gaat hier relatief vaak om volledig arbeidsongeschikten. Iets minder groot is de inkomensdaling bij niet-werkenden die volledig worden goedgekeurd, gemiddeld 20 tot 35 procent. Bij werkenden die volledig worden goedgekeurd ligt de inkomensdaling in dezelfde orde van grootte, terwijl de inkomensdaling met 15 tot 25 procent het kleinst is voor personen die werken bij de herbeoordeling en slechts gedeeltelijk worden goedgekeurd. Het gaat hier steeds om de onmiddellijke en theoretische inkomensgevolgen van de herbeoordeling. Een deel van de herbeoordeelden stroomt meteen na de herbeoordeling door naar een (aanvullende) WW-uitkering of Bijstandsuitkering. Die mogelijkheden zorgen ervoor dat op middellange termijn de inkomensgevolgen voor het grootste deel kunnen worden gecompenseerd. De beste inkomensontwikkeling vinden we echter bij herbeoordeelden die in staat zijn het werk te hervatten of uit te breiden. Deze personen kennen daardoor een inkomensstijging ten opzichte

van de situatie van voor de herbeoordeling die kan oplopen tot een verdubbeling van het inkomen, al is dat door de manier waarop looninkomens zijn berekend een bovengrens voor de werkelijke inkomensgroei. De gunstige inkomensontwikkeling blijft echter beperkt tot ongeveer 7 procent van de totale onderzoekspopulatie.

De grootste inkomensdaling na herbeoordeling vinden we bij personen met een reguliere 1^e jaars herbeoordeling, die volledig arbeidsongeschikt zijn vooraf aan de herbeoordeling, bij vrouwen, personen vanaf 45 jaar, personen met hogere opleiding (vanaf MBO niveau), ambtenaren en personen bij wie de klachten onvoldoende zijn beschreven. Ook personen met een relatief hoog inkomen kennen een grote inkomensdaling. Dit hangt gedeeltelijk samen met de genoemde kenmerken, zoals een hogere leeftijd, een hogere opleiding en herkomst uit de publieke sector, maar voor een deel ook niet. Zo kennen volledig arbeidsongeschikten en vrouwen een gemiddeld lager inkomensniveau.

Inkomensstijgingen komen vooral voor bij personen met een professionele herbeoordeling, wederom bij volledig arbeidsongeschikten vooraf aan de herbeoordeling, mannen, personen tot 40 jaar, lager opgeleiden en niet-werkenden. Voor jongeren, lager opgeleiden en niet-werkenden heeft dat te maken met de relatief lage uitgangspositie met betrekking tot het inkomen.

Verschillen naar arbeidsmarktpositie

De arbeidsmarktpositie van herbeoordeelden kan worden afgeleid uit de mate van werkhervatting of –uitbreiding. Een relatief gunstige arbeidsmarktpositie hebben personen die nog maar kort arbeidsongeschikt zijn (met een reguliere 1^e jaars herbeoordeling), jongeren, fase 1 cliënten, uitzendkrachten en personen met een WW-uitkering naast de WAO-uitkering. Ook een hoger opleidingsniveau, een lagere mate van arbeidsongeschiktheid, een grotere daling van het AO-percentage en klachten ten aanzien van spanning of depressie lijken bij te dragen aan een snellere werkhervatting of –uitbreiding. Al deze kenmerken suggereren een iets groter dan gemiddelde binding met de arbeidsmarkt.

Het zijn dan ook vooral personen met een relatief kleine binding met de arbeidsmarkt die na (gedeeltelijk) verlies van de WAO-uitkering een vervangende uitkering aanvragen of helemaal geen recht hebben of doen gelden op een uitkering, en derhalve zonder inkomstenbron uit werk of uitkering komen te zitten. Personen die na de herbeoordeling instromen in de WW waren vaker dan gemiddeld volledig arbeidsongeschikt vooraf aan de herbeoordeling, zijn vaker dan gemiddeld boven de 45 jaar en zijn vaker dan gemiddeld afkomstig uit de marktsector. Personen die na de herbeoordeling een Bijstandsuitkering aanvragen, zijn vaker dan gemiddeld volledig arbeidsongeschikt voorafgaand aan de herbeoordeling, zijn vaker dan gemiddeld man en jonger dan 35 jaar en worden vaker dan gemiddeld gediagnosticeerd met psychische stoornissen.

Uiteindelijk zonder inkomen uit uitkering of werk blijven vooral mensen die niet werkten ten tijde van de herbeoordeling en volledig worden goedgekeurd. Dit betreft een kwart van deze groep, groter dan de groep die de Bijstand instroomt. Mensen zonder inkomen na herbeoordeling hebben gemiddeld een lager arbeidsongeschiktheidspercentage voor de herbeoordeling en zijn meer dan gemiddeld afkomstig uit de gezondheids- en welzijnssector. Het gaat dus met name om personen met een kleine WAO-uitkering die zich na goedkeuring terugtrekken van de arbeidsmarkt. Hoewel een groter aandeel van de mannen dan van de vrouwen een gedeeltelijke

WAO-uitkering heeft, met name voor minder dan 35 procent arbeidsongeschiktheid, zijn het toch vaker vrouwen met een gedeeltelijke WAO-uitkering die na goedkeuring zonder inkomen uit een uitkering of arbeid komen te zitten.

Omvang van de reïntegratiedienstverlening

Ongeveer de helft van alle personen die niet-werkzaam waren ten tijde van de herbeoordeling krijgt een reïntegratietraject binnen de periode van 2½ jaar die we daarvoor waarnemen. Dit is een ondergrens voor het werkelijke aandeel dat op de nog langere termijn een reïntegratietraject krijgt. Bij personen die wel werkzaam waren ten tijde van de herbeoordeling ligt die ondergrens op 15 procent. Trajecten worden relatief vaak ingezet bij herbeoordeelden die vooraf aan de herbeoordeling volledig arbeidsongeschikt waren, bij fase 2 en fase 3 cliënten, bij vrouwen, jongeren tot 35 jaar, personen met zowel een WAO- als WW-uitkering, werknemers uit de marktsector en personen met psychische stoornissen. Herbeoordeelden die volledig worden goedgekeurd ontvangen minder vaak reïntegratiedienstverlening dan herbeoordeelden die nog een WAO-uitkering ontvangen.

De reïntegratietrajecten die zijn ingezet bestaan voor meer dan 85 procent uit trajecten uit de verplichte aanbesteding. De overige trajecten betreffen de vrije ruimte, via de reïntegratie telefoon, Persoonlijke Reïntegratie Budgetten (PRB) en Individuele Reïntegratie Overeenkomsten (IRO). De PRB was een experiment dat gold voor 3 regio's en is later door gemeenten overgenomen. De IRO is een landelijke regeling en kent minder vrijheid dan de PRB. Bij de IRO moet onder andere een reïntegratiebedrijf worden gecontracteerd voor de uitvoering, bij de PRB was dat niet nodig. Deze twee meer individuele trajecten worden iets vaker door werkenden ingezet dan door niet-werkenden en vaker bij hoger opgeleiden. Gemiddeld wachten niet-werkenden ongeveer 5 maanden vanaf de herbeoordeling op een reïntegratietraject. Bij werkenden ten tijde van de herbeoordeling is dat 9 maanden. Een deel van de herbeoordeelden zit reeds in een traject wanneer ze worden herbeoordeeld. Gemiddeld heeft dat traject dan ruim een half jaar geduurd.

De begrote en de uiteindelijk gefactureerde kosten van reïntegratietrajecten verschillen weinig tussen de verschillende categorieën herbeoordeelden. Beide stijgen naarmate een traject langer duurt. Gemiddelde begrote kosten stijgen van € 3000 bij de start van trajecten naar een kleine € 4000 voor trajecten die 2 jaar duren. De bijbehorende stijging in de gefactureerde kosten gaat van € 1000 naar € 3000. Uiteindelijk wordt gemiddeld 80 procent van de begrote kosten ook daadwerkelijk gefactureerd. Duurdere trajecten komen vaker terecht bij personen met een 1ste jaars herbeoordeling, gedeeltelijk arbeidsongeschikten, gediagnosticeerd met klachten ten aanzien van spanning, depressie of psychische stoornissen, hoger opgeleiden, personen met zowel een WAO- als een WW-uitkering en ambtenaren. Goedkopere trajecten worden relatief vaker ingezet bij ouderen boven de 50 jaar, lager opgeleiden en personen met problemen aan het bewegingsapparaat.

Relatie tussen aanbod en behoefte aan reïntegratiedienstverlening

De relatie tussen het aanbod van reïntegratiedienstverlening en de behoefte aan ondersteuning bij het zoeken naar werk is op twee manieren onderzocht. Op de eerste plaats is het aanbod van reïntegratiedienstverlening benaderd door de daadwerkelijke inzet van reïntegratietrajecten en de

behoefte aan reïntegratiedienstverlening door de mate waarin werkhervatting of werkuitbreiding uitblijven. Door deze twee met elkaar te vergelijken, kunnen discrepanties worden ontdekt tussen aanbod en behoefte. Op de tweede plaats is door middel van een korte enquête onder een beperkt aantal (gedeeltelijk) goedgekeurde WAO-gerechtigden rechtstreeks gevraagd naar enerzijds het aanbod in de vorm van een reïntegratieplan en reïntegratie activiteiten, en anderzijds naar de behoefte aan ondersteuning bij het zoeken naar werk.

Uit de vergelijking tussen de inzet van trajecten en de mate van werkhervatting blijkt dat een grotere inzet soms tegemoet komt aan een grotere behoefte. Dit geldt bijvoorbeeld voor personen met een reguliere 5de jaars herbeoordeling en fase 3 cliënten. Veel vaker echter worden trajecten ingezet bij mensen die relatief vaak het werk hervatten, zoals jongeren, personen die nog maar kort arbeidsongeschikt zijn (met een 1^e jaars herbeoordeling), volledig arbeidsongeschikten, personen met zowel een WAO- als WW-uitkering en personen afkomstig uit de marktsector, met name van uitzendbureaus. Positief gesteld ligt er een positieve relatie tussen de inzet van trajecten en werkhervatting. Negatief gesteld worden trajecten ingezet bij mensen die het snelst een baan kunnen vinden (afroming). Het onderscheid hiertussen hebben we voornamelijk in dit onderzoek niet kunnen maken.

Uit de korte enquête onder een beperkt aantal (gedeeltelijk) goedgekeurde WAO-gerechtigden blijkt echter dat er een positief verband zit tussen de mate waarin reïntegratiedienstverlening heeft plaatsgevonden en de mate waarin respondenten aangeven behoefte te hebben aan ondersteuning bij het zoeken naar werk. Daarbij geven ook reeds werkende herbeoordeelden aan behoefte te hebben aan die ondersteuning, terwijl ze die minder vaak ontvangen dan niet-werkenden. Tegelijkertijd komt uit de enquête een enorme mate van ontevredenheid onder respondenten over de reïntegratiedienstverlening naar voren, hoewel er ongeveer evenveel succesfactoren als belemmeringen voor reïntegratie worden genoemd.

Stimulerende en belemmerende factoren voor reïntegratie

Naast vragen in de korte enquête onder een beperkt aantal herbeoordeelde WAO-gerechtigden is ook via interviews met vertegenwoordigers van partners in de reïntegratieketen gevraagd naar stimulerende en belemmerende factoren voor reïntegratie. Omdat de interviews pas dit jaar zijn gehouden, leveren ze vooral informatie op over de huidige stand van zaken rond de reïntegratiedienstverlening. Dit betreft dan ook vooral de nieuwe groep herbeoordeelden in de herbeoordelingsoperatie die vanaf 1 oktober 2004 is ingezet, danwel arbeidsgehandicapten in het algemeen. Belangrijk is daarom om te realiseren dat de persoonlijke situatie van degenen die na 1 oktober 2004 volgens het aangepaste Schattingsbesluit zijn herbeoordeeld anders is dan de situatie van degenen die eerder werden herbeoordeeld. Waar voorheen een verandering in de situatie van betrokkene regelmatig aanleiding was voor een (professionele) herbeoordeling, ervaart degene die volgens de nieuwe criteria beoordeeld wordt, geen verandering in de eigen situatie. Dit betekent dat mensen nog dezelfde klachten en beperkingen ervaren, maar wel geacht worden zich (meer) beschikbaar te stellen voor de arbeidsmarkt. Dit betekent dat veel herbeoordeelden een moeilijke start maken met reïntegratie. Daarbij vragen enkele groepen speciaal aandacht:

- Werkenden: de reïntegratiedienstverlening van UWV is niet op deze groep gericht, terwijl er wel behoefte is aan ondersteuning bij het verhogen van de werkzaamheid.

- Vrouwen: van vrouwen met een kleine (aanvullende) WAO-uitkering bestaat de indruk dat zij zich na herbeoordeling terugtrekken van de arbeidsmarkt. Deze indruk wordt bevestigd door de analyse van de groep die zonder inkomen uit een uitkering of werk komt te zitten. Overigens geldt ook voor mannen met een kleine (aanvullende) WAO-uitkering dat zij vaker dan mannen met een volledige WAO-uitkering na herbeoordeling zonder inkomen komen te zitten, maar minder sterk dan bij vrouwen.
- Hoger opgeleiden: enerzijds hebben zij meer kansen op terugkeer naar werk, anderzijds hebben hoger opgeleiden minder vaak reïntegratiedienstverlening die aansluit bij hun wensen en niveau.
- De gevolgen van de herbeoordeling voor de financiële situatie van betrokkenen wisselen sterk. De geïnterviewden geven aan dat er veel onduidelijkheid bestaat over de precieze gevolgen.

Herbeoordeelden vallen bij de meeste werkgevers in dezelfde categorie als arbeidsgehandicapten in het algemeen, en dat is een groep waaruit werkgevers niet makkelijk nieuw personeel recruterend. De beeldvorming over arbeidsgehandicapten is negatief. Alleen werkgevers die zelf ervaringen hebben met bijvoorbeeld arbeidsgehandicapte werknemers, zijn minder negatief. Voor de werkende gedeeltelijk arbeidsongeschikten die opgeroepen worden voor een herbeoordeling, geldt dat hun werkgever van UWV geen informatie krijgt over de uitslag van de herbeoordeling. De werkgever ontvangt ook geen begeleiding bij het zoeken naar uitbreiding van werkzaamheden of loonwaarde voor een werknemer die bij de herbeoordeling meer arbeidsgeschikt is verklaard. De geïnterviewde werkgevers maakten wel melding van succesvolle initiatieven om arbeidsgehandicapten werknemers, al dan niet in samenwerking met UWV, terug aan het werk te krijgen.

Voor de reïntegratie van herbeoordeelden streeft UWV een sluitende aanpak na. Van iedereen bij wie de uitkering naar beneden wordt bijgesteld, wordt nagegaan of het aanbieden van een reïntegratietraject aan de orde is. Begin 2005 blijkt dat voor ongeveer 30 procent van deze cliënten het geval te zijn. Uit de analyse van de reïntegratiedienstverlening aan (gedeeltelijk) goedgekeurde WAO-gerechtigden vóór 1 oktober 2004, blijkt dat ook toen ongeveer 30 procent een reïntegratietraject kreeg aangeboden. Belangrijke knelpunten die door verschillende actoren gesignaleerd worden zijn:

- De keuze voor een reïntegratiebedrijf: cliënten worden geacht zelf een keuze te maken maar hebben daar vaak te weinig adequate informatie voor;
- De doorlooptijd bij aanvang van het traject: de termijnen waarop een traject gepland en gestart moet zijn, zijn in de ogen van veel betrokkenen te krap omdat cliënten een erg grote omslag moeten maken waar ze tijd voor nodig hebben;
- Inhoud trajecten: er zijn geen aparte trajecten voor de doelgroep herbeoordeelden en het zicht ontbreekt op de effectiviteit van verschillende typen trajecten voor deze doelgroep.

Waar het de rol van wet- en regelgeving betreft, wijzen verschillende actoren op de situatie van werkenden. Gesuggereerd wordt om werkenden die hun WAO-uitkering (gedeeltelijk) verliezen meer te ondersteunen bij het invullen van hun gehele verdien capaciteit.

Uit vragen naar stimulerende en belemmerende factoren voor reïntegratie in de korte enquête onder een beperkt aantal herbeoordeelden, komt vooral het beeld naar voren van tekortschietende instanties. Er zou weinig worden gedaan om herbeoordeelden weer aan het werk te krijgen. Pas in tweede instantie klaagt men over de wel aangeboden reïntegratiedienstverlening. Tegelijkertijd wordt door ongeveer evenveel respondenten het aanbod van allerlei reïntegratie activiteiten als zeer nuttig ervaren, evenals de gevoerde gesprekken met de verschillende instanties. De belangrijkste suggestie ter verbetering van de reïntegratie van herbeoordeelde arbeidsgehandicapten door de respondenten zelf is dan ook om beter naar cliënten te luisteren en ze ook serieus te nemen. Meteen daarna volgen suggesties met betrekking tot het aanbieden van baanmogelijkheden.

Lessen voor toekomstige herbeoordelingen

Uit de analyse van de gevolgen van herbeoordelingen in de periode van 1 januari 2001 tot 1 oktober 2004 die hebben geleid tot een gedeeltelijk of volledig verlies van de WAO-uitkering, kunnen we de volgende belangrijke lessen trekken:

- (Gedeeltelijke) goedkeuring bij herbeoordeling leidt vaker tot inkomensverlies dan tot werkhervatting.
- Minder dan 20 procent van de niet-werkende WAO-gerechtigden die in de situatie vóór 1 oktober 2004 (gedeeltelijk) wordt goedgekeurd vindt binnen een termijn van 3 jaar werk. Bij werkende WAO-gerechtigden wordt na een (gedeeltelijke) goedkeuring vrijwel geen uitbreiding van het aantal werkuren waargenomen. Beide resultaten vormen een ondergrens voor de werkelijke mate van werkhervatting en werkuitbreiding.
- Het inkomensverlies kan voor ongeveer de helft van de herbeoordeelden tijdelijk worden gecompenseerd door een aanvullende WW- of Bijstandsuitkering. Het laatste komt nog betrekkelijk weinig voor en vooral in de groep niet-werkenden die volledig worden goedgekeurd. Mogelijk is deze groep in de nieuwe herbeoordelingsoperatie, waarin arbeidsongeschikten met striktere criteria worden herbeoordeeld en daardoor naar alle waarschijnlijkheid de WAO-uitkering vaker in zijn geheel wordt stopgezet, groter.
- Belangrijker nog dan instroom in de Bijstand is het volledige verlies aan inkomen uit een uitkering of werk voor mensen die niet werken en de WAO-uitkering volledig verliezen. Dit hangt samen met de beperkte omvang van de WAO-uitkering bij deze mensen en mogelijk met een te hoog gezinsinkomen of –vermogen. Daardoor zal een groot deel van deze groep zich uiteindelijk terugtrekken van de arbeidsmarkt. Het gaat daarbij vaker om vrouwen dan mannen, hoewel mannen vaker gedeeltelijk arbeidsongeschikt zijn, met name minder dan 35%.
- De reïntegratiedienstverlening door UWV zou zich ook en meer moeten richten op werkenden. Werkenden geven aan behoefte te hebben bij ondersteuning in het verhogen

van de werkzaamheid en zijn bovendien maar beperkt in staat om het aantal arbeidsuren uit te breiden na een (gedeeltelijk) verlies van de WAO-uitkering.

- Er dient nader onderzoek te worden verricht naar de effectiviteit van de reïntegratiedienstverlening aan herbeoordeelde WAO-gerechtigden. Nu is nog onduidelijk of de middelen wel efficiënt worden ingezet. Tevens dient te worden onderzocht waarom cliënten aangeven zeer ontevreden te zijn met de reïntegratiedienstverlening.

Referenties

- Aarts, L. en K. Visscher (2003), *Evaluatie REA-scholingsinstituten*, Den Haag: APE
- Andries, F, H.F. de Haan en R.W.M. Gründemann (1988), *Werken met een voorziening of uitkering*, NIATNO, Amsterdam
- Beckers, I, Ooijendijk, W., Strijbos-Smits, A. en Besseling, J.J.M., *Arbeidsgehandicaptenmonitor 2001*, Den Haag, Elsevier, 2002.
- Blonk, R.W.B., W.E.L. de Boer, B. Achten & V. Brennikmeijer (2002). *Kansrijke herbeoordelingen*. Hoofddorp: TNO-arbeid.
- CBS-Statline (januari 2005). *Profiel arbeidsgehandicapten*. Totale bevolking 15-64 jaar. Voorburg/Heerlen: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Erp, N. van & J. van Weeghel (2000). *Jobcoaching*. Nieuwe arbeidsmogelijkheden voor mensen met psychische beperkingen. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Groen, T. (redactie) (1998), *Ik zou er dolgraag een wao'er bij willen, honderdvijftig voorbeelden van succesvolle reïntegratie na een periode van volledige arbeidsongeschiktheid*, FNV- Jan van Arkel, Utrecht
- Gründemann R.W.M. & I.D. Nijboer (1998). *WAO-intrede en werkhervatting*. Proefschrift Universiteit van Amsterdam
- Hento, I en T.J. Veerman, (2001), *Quickscan reïntegratietrajecten arbeidsgehandicapten en werklozen*, Den Haag: Ministerie van SZW
- Hento, I en G. Jehoel-Gijsbers (2001) *80 arbeidsgehandicapten op weg naar werk*, Amsterdam: Lisv
- Hento, I., M. van Doorn, C.G.L. van Deursen (2003), *2,5 jaar na het eerste ziektejaar: werken met een wao-uitkering? 12-maands zieken over hun arbeidsongeschiktheid, gezondheid, herbeoordeling en reïntegratie*. Amsterdam: UWV.
- Heyma, A., W. Zwinkels & J. van Seters (december 2003). *Doelgroepindeling aanbesteding reïntegratie*. De relatie tussen persoonskenmerken, kosten en effectiviteit van reïntegratietrajecten. Doetinchem: Reed Business Information b.v.
- Hoff, S. & G. Jehoel-Gijsbers m.m.v. J.M. Wildeboer Schut (2003). *De uitkering van de baan*. Reïntegratie van uitkeringsontvangers: ontwikkelingen in de periode 1992-2002. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- IPSO FACTO (1998), *de praktijk van de reïntegratie: moeilijk maar bemiddelbaar*, IPSO FACTO, Houten

Koning, J. de, A. Gelderblom, K. Zandvliet en L. van den Boom (2005), Effectiviteit van reïntegratie, de stand van zaken, literatuuronderzoek, Rotterdam: SEOR.

Laitinen-Krispijn, S.M. & E.N. Bergsma (2004). Herbeoordeeld? Uitvoering van de wettelijke WAO-herbeoordelingen. Den Haag: Inspectie Werk en Inkomen.

Lierop, van, B.(2001), Reïntegratie na scholing, de brug tussen arbeidsongeschiktheid en arbeidsparticipatie, Proefschrift Universiteit van Maastricht, Elsevier bedrijfsinformatie, Den Haag.

Lucas, A., R.D. Jolly, J. Kras & N. de Hoog (2004). Inzet reïntegratie-instrumenten en -voorzieningen door UWV. Den Haag: Inspectie Werk en Inkomen.

Petersen, A. van, P. Bolhuis & M. van der Aalst (september 2004). Samen beter worden. Professionals over de begeleiding van zieke werknemers en arbeidsgehandicapten. Eindrapport. Leiden: Research voor Beleid bv.

Petersen, A. van, M. Vonk & J. Bouwmeester (januari 2004). Onbekend maakt onbemind. Attitude onderzoek naar de positie van arbeidsgehandicapten op de arbeidsmarkt. Eindrapport. Leiden: Research voor Beleid bv.

Smitskam, C.J. & E.L. de Vos (2004). PS-special Reïntegratie-instrumenten. PS Reïntegratie-instrumenten voor arbeidsgehandicapten. Deventer: Kluwer.

Uitvoering Werknemersverzekeringen (april 2002). Jaaroverzicht arbeidsgehandicapten 2000. Amsterdam: Uitvoering Werknemersverzekeringen.

Uitvoering Werknemersverzekeringen, afdeling Beleidsinformatievoorziening (oktober 2002). Ontwikkeling arbeidsongeschiktheid. Jaaroverzicht WAO/WAZ/Wajong 2001. Amsterdam: Uitvoering Werknemersverzekeringen.

Uitvoering Werknemersverzekeringen (2004). Halfjaarrapportage 2004. Amsterdam: UWV.

Uijl, den S.E.(2002), Succesvolle reïntegratieprocessen, een zoektocht naar factoren van succesvolle reïntegratie van gedeeltelijk arbeidsgeschikte werknemers in de arbeidsorganisaties in Nederland, Duitsland en Zweden (Proefschrift Universiteit van Utrecht), Eburon, Delft

Veerman, T.J. & J.J.M. Besseling (2001). Prikkel en privatisering. Integrerende rapportage evaluatie wetgeving rond ziekteverzuim, WAO en reïntegratie. Doetinchem: Elsevier bedrijfsinformatie bv.

Veerman, T.J., B. Cuelenaere (2003), UWV pilots reïntegratie langdurig WAO-gerechtigden: verantwoording reïntegratievisie. Leiden: Bureau AStri.

Vrijhof, B.J. (2003) , Reïntegratie langdurig WAO-gerechtigden, factoren die de reïntegratiekans bepalen. Amsterdam: UWV, afdeling Beleidsinformatievoorziening.

Vuren, van A, en D.van Vuuren (2005), 'Financial incentives in Disability Insurance in the Netherlands', CPB Discussion Paper, Centraal Plan Bureau, Den Haag

Vuuren, C.v., S. Andriessen, M.J. van Gent,e.a. (2000), De baas en ziekte, ziekte de baas, reïntegratie in het midden- en kleinbedrijf, TNO Arbeid, Hoofddorp

Westerbeek,- Huitink, J, en A.J. Baaijens, M. van der Linden, J. Udo en D. Vaartjes- Van Suijdam (2004) Werken met WAO – ers werkt! Een onderzoek naar de succesfactoren van reïntegratie van WAO- ers met een gedeeltelijke arbeidshandicap. CNV Vakcentrale, Utrecht

Zwinkels, W.S. en R. Hoffius (2002), De gevolgen van recente WAO-voorstellen voor chronisch zieken en gehandicapten, een onderzoek in opdracht van de werkgroep Chronisch Zieken ZonMW, TNO Arbeid, Hoofddorp

Bijlage A: Gebruikte bestanden

Voor onze analyse naar de gevolgen van herbeoordelingen bij WAO-gerechtigden voor de arbeids-, uitkerings- en inkomenssituatie zoals beschreven in Hoofdstuk 5, en de omvang en kenmerken van de reïntegratiedienstverlening in Hoofdstuk 6, zijn de volgende bestanden gekoppeld:

Periode	2001	2002	2003	2004 t/m juni	Totaal
Bestandstype					
Herbo-statistiek					1
WAO-administratie	12	12	12	6	42
WW-administratie	1	1	12	6	20
Bijstandsadministratie	1	1	1	6	9
Dienstverbanden (VPD)	4	4	4	2	14
Inschrijvingen bij CWI					1
Reïntegratiediensten (MIR-AG)					1
Totaal					88

Koppeling van de gegevens vindt plaats op basis van een persoonlijk identificatienummer, dat door het CBS op basis van het sofinummer aan elk van de bestanden is toegevoegd. Alleen wanneer er een identiek identificatienummer voor de bestanden beschikbaar is, wordt een geval geselecteerd. Hieronder volgt een beschrijving van elk van de bestandstypen.

Herbo-statistiek

Door UWV is de herbo-statistiek als een enkel bestand aan CBS geleverd, met daarin alle herbeoordelingen tussen 1 januari 2001 en 1 oktober 2004. De selectie van de herbeoordelingsgevallen voor analyse is identiek aan die in Hoofdstuk 4, zij het dat nu alleen de eerste herbeoordeling in de onderzoeksperiode wordt meegenomen. Daardoor resulteren 76.724 herbeoordeelden. Deze 76.724 gevallen zijn leidend voor de koppeling van gegevens uit de andere bestanden. Gebruikte variabelen uit de Herbo-statistiek zijn:

- Datum beschikking van herbeoordeling
- Soort herbeoordeling (1^e jaars, 5^e jaars of professioneel)
- Arbeidsongeschiktheidspercentage voor herbeoordeling
- Arbeidsongeschiktheidspercentage na herbeoordeling

WAO-administratie

De WAO-administratie is bij het CBS beschikbaar als zogenaamde AO-maandbestanden, met daarin alle uitkeringen die per maand lopend zijn, gestart zijn of gestopt zijn. WAO-perioden zijn geïdentificeerd aan de hand van de aanvangsdatum en einddatum van het recht op een WAO-

uitkering. WAO-perioden die minder dan een maand na elkaar beginnen, worden als één enkele WAO-periode opgevat. Er zijn tot maximaal 5 WAO-perioden gekoppeld. Gebruikte variabelen uit de WAO-administratie zijn:

- Begindatum WAO-recht
- Einddatum WAO-recht
- Wetcode uit uitkeringsbestand voor de identificatie van WAO-gerechtigden in onderscheid met WAZ- en Wajong-gerechtigden
- Indicator WSW-geval voor selectie van onderzoekspopulatie
- Geslacht (man, vrouw)
- Geboortedatum voor de berekening van de leeftijd op het moment van herbeoordeling
- Diagnose van de arbeidsongeschiktheid, uitgedrukt in letters en cijfers
- Herkomst uit marktsector (werknemer) of publieke sector (ambtenaar)
- Bedrijfstak van laatste werkgever
- Uitkeringsgrondslag in eurocenten (dagloon)

WW-administratie

De WW-administratie is bij het CBS voor 2001 en 2002 beschikbaar als WW-jaarbestanden en voor 2003 en 2004 als WW-maandbestanden. In deze bestanden staan alle WW-rechten per persoon die gelijktijdig kunnen gelden. Een WW-periode is geïdentificeerd als de periode waarin WW-rechten gelden voor in totaal 12 uur of meer. De rechten op enig moment worden dus bij elkaar opgeteld, maar identificeren alleen een WW-periode als het aantal uren waarvoor een WW-uitkering wordt ontvangen groter is dan 12 uur. Begin- en einddatum van een periode worden bepaald door de geregistreerde aanvangsdatum en einddatum van de WW-uitkering. WW-perioden die minder dan een maand na elkaar beginnen, worden als één enkele WW-periode opgevat. Er zijn tot maximaal 5 WW-perioden gekoppeld. Gebruikte variabelen uit de WW-administratie zijn:

- Begindatum WW-uitkering
- Einddatum WW-uitkering
- Omvang WW-recht in aantal uren
- Uitkeringsgrondslag in eurocenten (dagloon)

Bijstandsadministratie

De Bijstands-administratie is bij het CBS voor 2001, 2002 en 2003 beschikbaar als zogenaamde ABW-jaarbestanden en voor 2004 als ABW-maandbestanden. In deze bestanden staan alle uitkeringen in het kader van de Algemene Bijstandswet (ABW), de Wet Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte Werknemers (IOAW) en de Wet Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte Zelfstandigen (IOAZ) die respectievelijk per jaar of per maand lopend, gestart of gestopt zijn, plus eventuele bijzondere bijstand. Voor onze analyse hebben we alleen (overlappende) perioden met een ABW, IOAW of IOAZ uitkeringen aangemerkt als Bijstandsperiode. Begin en eind van Bijstandsperioden zijn geïdentificeerd aan de hand van de aanvangsdatum en einddatum van Bijstandsuitkeringen. Bijstandsperioden die minder dan een maand na elkaar beginnen, worden als één enkele Bijstandsperiode opgevat. Er zijn tot maximaal 4 Bijstandsperioden gekoppeld. Gebruikte variabelen uit de Bijstandsadministratie zijn:

- Aanvangsdatum Bijstands-uitkering
- Einddatum Bijstandsuitkering
- Soort uitkeringstatistiek (ABW, IOAW, IOAZ, etc.) ter identificatie van Bijstandsperioden

Dienstverbanden

Perioden van werk zijn gebaseerd op administratieve bestanden over 'Verzekerde Personen en Dienstverbanden' (VPD). Deze zogenaamde VPD-bestanden zijn bij het CBS beschikbaar op kwartaalbasis en bevatten alle lopende dienstverbanden en alle dienstverbanden uit het verleden van personen die in het betreffende kwartaal premies afdroegen in het kader van werknemersverzekeringen. Een periode van werk – en dus niet van een baan – is geïdentificeerd aan de hand van de begindatum en einddatum van dienstverbanden die niet binnen een maand vooraf worden gegaan of worden gevolgd door een ander dienstverband. Van de VPD is bekend dat pas met enige vertraging de juiste gegevens worden geregistreerd. Omdat we met VPD-bestanden werken die minstens een jaar oud zijn, verwachten we dat de onnauwkeurigheid beperkt is. Gebruikte variabelen uit de VPD-bestanden zijn:

- Einddatum dienstverband.
- Begindatum dienstverband
- Deeltijdfactor dienstverband. Deze variabele is slecht gevuld. Bij ontbrekende waarden zijn we uitgegaan van een volledige werkweek. Dat betekent dus een overschatting van het berekende looninkomen.

Als alternatief voor de VPD-bestanden kan bij het CBS gebruik worden gemaakt van de zogenaamde Banenbestanden. Deze lijken over het algemeen nauwkeuriger dan de VPD-bestanden. Echter, voor 2004 was het Banenbestand niet beschikbaar, waardoor onze analyse sterk zou worden beperkt. We hebben daarom voor een consistent gebruik van de VPD gekozen.

Inschrijvingen bij CWI

Aanvullende achtergrondgegevens over herbeoordeelden ten aanzien van opleidingsniveau en afstand tot arbeid, zijn gebaseerd op gegevens uit de inschrijvingsadministratie van het Centrum voor Werk en Inkomen (CWI). Daarvoor is het CWI-bestand met inschrijvingen tussen 1 januari 2001 en 1 juli 2004 gebruikt. Verschillende inschrijvingsperioden bij CWI zijn onderscheiden, waarvan degene met een aanvangsdatum die het dichtst in de buurt van de datum van herbeoordeling lag gekoppeld is aan de herbeoordeling. Onderscheiden inschrijvingsperioden bij CWI zijn geïdentificeerd aan de hand van de inschrijfdatum en uitschrijfdatum in de CWI-administratie. Wanneer een inschrijvingsdatum binnen een maand na een uitschrijvingsdatum valt, worden beide perioden van inschrijving gerekend tot één inschrijvingsperiode, behalve wanneer een uitschrijving plaatsvindt met als reden werkhervatting. De volgende variabelen uit het CWI-bestand zijn gebruikt in onze analyse:

- Begindatum CWI-inschrijving
- Einddatum CWI-inschrijving
- Fase (afstand tot arbeid) bij instroom bij CWI (fase 1, 2, 3 of 4, fase nader te bepalen)
- Hoogst behaalde opleiding (geen opleiding, alleen lager opgeleid, lager voortgezet onderwijs, hoger voortgezet onderwijs, MBO, HBO, universitair)
- Reden beëindiging inschrijving CWI (o.a. werkend, verloop inschrijving)

Reïntegratiediensten UWV

Op basis van de MIR-AG administratie van UWV zijn ingezette reïntegratietrajecten voor de jaren 2002, 2003 en 2004 gekoppeld aan herbeoordeelden. Voor 2001 hebben we geen informatie over ingezette reïntegratietrajecten. Voor de koppeling zijn allereerst verschillende reïntegratietrajecten geïdentificeerd op basis van de opdrachtdatum voor het reïntegratiebedrijf, wanneer die ontbreekt op basis van de datum waarop het trajectplan is goedgekeurd en als die ook ontbreekt op basis van de geplande startdatum van het traject. Bij meerdere trajecten met dezelfde startdatum hebben we de meest complete registratie genomen. Per herbeoordeling is het traject gekoppeld waarvan de aanvangsdatum (in absolute zin) het dichtst in de buurt lag van de datum van herbeoordeling. De volgende variabelen uit de MIR-AG administratie zijn gebruikt voor onze analyse:

- Datum van opdracht aan reïntegratiebedrijf voor traject
- Datum akkoord reïntegratieplan
- Datum geplande start traject
- Contractjaar van de reïntegratiedienstverlening
- Soort traject (verplichte aanbesteding, vrije ruimte, reïntegratie telefoon, Individuele Reïntegratieovereenkomst (IRO), Persoonlijk Reïntegratiebudget (PRB), overig of onbekend)

- Soort einde traject (uitval bij reïntegratiebedrijf, uitval bij UWV, geen plaatsing, plaatsing van minimaal 6 maanden, plaatsing van minimaal 12 maanden, onbekend resultaat, nog geen einde)
- Begrote kosten van traject
- Gefactureerde kosten traject

Reïntegratiediensten gemeenten

Voor mensen met een Bijstandsuitkering of niet-uitkeringsgerechtigden is de gemeente verantwoordelijk voor de reïntegratiedienstverlening. Informatie over reïntegratietrajecten via de gemeenten kan worden gehaald uit de Monitor Scholing en Activering (MOSA) die bij het CBS beschikbaar is voor de jaren 2002 en 2003. Omdat dit slechts een beperkte tijdsperiode en een beperkt aantal gemeenten betreft in combinatie met een beperkte doorstroom naar de Bijstand na herbeoordeling, is afgezien van een koppeling met de MOSA.

Bijlage B: Enquête onder herbeoordeelden

In de opzet van ons onderzoek was voorzien in een korte enquête onder herbeoordeelde WAO-gerechtigden. Doel van de enquête was enerzijds om de gevonden resultaten uit de analyse van administratieve gegevens van herbeoordeelden te staven en illustreren met ervaringen van herbeoordeelden zelf en anderzijds om een antwoord te geven op onderzoeksvragen die niet op grond van administratieve gegevens kunnen worden beantwoord. Het gaat dan met name om vragen ten aanzien van de mate van werkhervatting of urenuitbreiding (vanwege onzekerheid rond de registratie van het aantal uren in het bestand Verzekerde Personen en Dienstverbanden), de omvang van de aangeboden reïntegratiedienstverlening in relatie tot de behoefte aan reïntegratiedienstverlening, en om stimulerende en beperkende factoren die herbeoordeelden ervaren bij hun reïntegratie naar werk. Het was niet ons doel om een representatief onderzoek te houden onder de populatie van herbeoordeelden. Daarom is de enquête verspreid onder slechts 250 herbeoordeelden. Uiteindelijk bleken maar 38 enquêtes bruikbaar voor analyse. Door die beperkte omvang dienen de resultaten vooral als illustratie van de eerder gevonden onderzoeksresultaten te worden geïnterpreteerd. Ze zijn onvoldoende robuust om er belangrijke conclusies aan te verbinden.

In deze bijlage wordt ingegaan op de doelgroep van de enquête, de manier waarop de enquête is gehouden, de manier waarop de onderzoekspopulatie is geselecteerd, de manier waarop de respondenten zijn geselecteerd voor de verdere analyses, en antwoorden op de onderzoeksvragen naar de persoonskenmerken van herbeoordeelden, de gevolgen voor de arbeidssituatie en inkomenspositie en de ervaringen met reïntegratiedienstverlening.

Doelgroep van de enquête

Doelgroep van de enquête zijn mensen met een WAO-uitkering die tussen 1 januari 2002 en 1 oktober 2004 zijn herbeoordeeld en die bij die gelegenheid meer of volledig arbeidsgeschikt zijn verklaard.

Manier waarop de enquête is uitgevoerd

SEO Economisch Onderzoek heeft een groep personen geselecteerd uit het door UWV geleverde bestand met gegevens over herbeoordelingen. Daartoe is een lijst met versleutelde sofinummers opgesteld zoals die voorkomen in het UWV-bestand. Aan de hand van deze nummers heeft UWV de door SEO opgestelde enquête met begeleidende brief van SEO én UWV en bijbehorende antwoordenvolp verstuurd naar deze personen op basis van haar adresgegevens. De antwoordenvolp was geadresseerd aan SEO Economisch Onderzoek.

Uit praktische overwegingen hebben we ons gericht op een uiteindelijke analyse van ongeveer 50 enquêtes. Dit aantal is groot genoeg voor statistische significantie en tevens klein genoeg om een aantal open vragen te kunnen analyseren. Op grond van eerdere ervaringen zijn we uitgegaan van een verwachte respons van ongeveer 25 procent. Samen betekent dit dat we minimaal 200 enquêtes moesten versturen. Daarbij moesten we bovendien rekening houden met gevallen

waarbij UWV niet langer over het (juiste) adres van herbeoordeelden beschikte. Uiteindelijk zijn daarom 253 herbeoordeelden geselecteerd voor de enquête.

Selectie van (potentiële) respondenten

Personen die voor de enquête zijn geselecteerd op grond van de informatie in het door UWV geleverde bestand over herbeoordelingen tussen 1 januari 2002 en 1 oktober 2004 worden gekenmerkt door de volgende karakteristieken:

- Slechts eenmaal herbeoordeeld in de periode tussen 1 januari 2002 en 1 oktober 2004;
- Voldoen aan de selectiecriteria die zijn toegepast ter bepaling van de onderzoekspopulatie in Hoofdstuk 4, d.w.z. jonger dan 55 jaar, een daling van het AO-percentages bij herbeoordeling, niet professioneel herbeoordeeld als ambtenaar, etc.;
- Evenredige vertegenwoordiging van personen die gedeeltelijk en volledig zijn goedgekeurd bij herbeoordeling;
- Evenredige vertegenwoordiging van personen die ten tijde van herbeoordeling werkten en niet werkten, vergeleken met het oorspronkelijke bestand dus een oververtegenwoordiging van personen die niet werkten ten tijde van herbeoordeling;
- Tot 25 procent bestaande uit ambtenaren, in vergelijking met het oorspronkelijke bestand een flinke oververtegenwoordiging;
- Tot 25 procent bestaande uit personen met zowel een WAO-uitkering als een WW-uitkering (samenloopgevallen), wederom een oververtegenwoordiging van personen met een WW-uitkering ten opzichte van het oorspronkelijke bestand;
- Evenredige vertegenwoordiging van personen met een reïntegratietraject en zonder een reïntegratietraject, vergeleken met het oorspronkelijke bestand dus een oververtegenwoordiging van personen met een reïntegratietraject (met daarvan een derde behorend tot contractjaar 2002, een derde uit 2003 en een derde uit 2004).

Buiten deze kenmerken is de selectie van personen aan wie een enquête is verstuurd willekeurig geweest.

In Tabel B.1 en B.2 wordt de verdeling van kenmerken van herbeoordeelden in de gestratificeerde steekproef voor de enquête (tweede kolom) afgezet tegen de verdeling van kenmerken van herbeoordeelden in de totale onderzoekspopulatie van Hoofdstuk 4 (eerste kolom). Daaruit blijkt dat de stratificatie naar mate van arbeidsongeschiktheid na herbeoordeling, naar werkzaamheid ten tijde van de herbeoordeling, naar een grotere vertegenwoordiging van ambtenaren en samenloop met een WW-uitkering, en naar personen met een reïntegratietraject een verdeling in de steekproef voor de enquête heeft opgeleverd conform de verdeling in de totale onderzoekspopulatie. De meeste andere variabelen kennen een zelfde soort verdeling in beide groepen, zodat de selectie op overige kenmerken inderdaad willekeurig kan worden

genoemd. Enige uitzondering is data de stratificatie heeft geleid tot een oververtegenwoordiging van wettelijke herbeoordelingen.

Tabel B.1: Verdeling kenmerken herbeoordelingen in steekproef voor enquête

	Onderzoeks- populatie	Gestratificeerde steekproef voor enquête	Selectie van respondenten voor analyse
Soort herbeoordeling			
1 ^e jaars	35,0 %	45,1 %	n.b.
5 ^e jaars	15,7 %	26,9 %	n.b.
Professionele	49,3 %	28,1 %	n.b.
Oude AO-percentages			
15 – 15 %	8,9 %	9,5 %	5,3 %
25 – 35 %	10,3 %	10,7 %	7,9 %
35 – 45 %	8,5 %	9,5 %	7,9 %
45 – 55 %	8,9 %	5,9 %	2,6 %
55 – 65 %	5,2 %	5,9 %	7,9 %
65 – 80 %	5,2 %	4,3 %	2,6 %
80 – 100 %	53,2 %	54,2 %	65,8 %
Nieuwe AO-percentages			
< 15 %	50,1 %	51,0 %	52,6 %
15 – 15 %	12,6 %	15,8 %	18,4 %
25 – 35 %	1,91 %	11,1 %	10,5 %
35 – 45 %	8,6 %	8,7 %	7,9 %
45 – 55 %	8,3 %	5,9 %	5,3 %
55 – 65 %	5,1 %	3,6 %	0,0 %
65 – 80 %	4,4 %	4,0 %	5,3 %
Resultaat herbeoordeling			
Werkt niet, AO-% omlaag tot > 15 %	20,5 %	25,7 %	26,3 %
Werkzaam, AO-% omlaag tot > 15 %	29,4 %	23,3 %	21,1 %
Werkt niet, AO-% omlaag tot < 15 %	20,6 %	25,7 %	31,6 %
Werkzaam, AO-% omlaag tot < 15 %	29,5 %	25,3 %	21,1 %
Geslacht			
Man	43,3 %	41,9 %	31,6 %
Vrouw	56,7 %	58,1 %	68,4 %
Diagnose categorie			
Spanning, depressie	26,5 %	20,2 %	n.b.
Bewegingsapparaat	25,1 %	26,5 %	n.b.
Psychische stoornissen	15,9 %	13,8 %	n.b.
Letsel	7,1 %	6,7 %	n.b.
Nieuwvormingen	3,4 %	3,2 %	n.b.
Hart- en vaatstelsel	3,1 %	1,2 %	n.b.
Zenuwstelsel	2,7 %	2,0 %	n.b.
Onvoldoende omschreven	5,3 %	15,0 %	n.b.
Overig	10,1 %	10,6 %	n.b.
Onbekend	0,8 %	0,8 %	n.b.
Aantal	89.610	253	38

Tabel B.2: Verdeling kenmerken herbeoordelingen in steekproef voor enquête

	Onderzoeks- populatie	Gestratificeerde steekproef voor enquête	Selectie van respondenten voor analyse
Samenloop met WW-uitkering			
Wel	4,4 %	19,4 %	26,3 %
Niet	82,1 %	52,2 %	71,1 %
Onbekend	13,5 %	28,5 %	2,6 %
Herkomst			
Marktsector (werknemer)	91,1 %	71,5 %	n.b.
Overheid (ambtenaren)	8,0 %	28,5 %	n.b.
Werkloosheid (WW)	1,0 %	0,0 %	n.b.
Bedrijfstak			
Landbouw en visserij	0,9 %	0,4 %	n.b.
Industrie en nutsbedrijven	17,5 %	16,6 %	n.b.
Bouwnijverheid	5,6 %	2,0 %	n.b.
Groothandel	6,0 %	4,7 %	n.b.
Detailhandel	4,4 %	5,1 %	n.b.
Horeca	2,9 %	2,8 %	n.b.
Vervoer en communicatie	7,8 %	5,5 %	n.b.
Financiële instellingen	4,0 %	1,6 %	n.b.
Zakelijke dienstverlening	9,7 %	5,9 %	n.b.
Uitleenbedrijven	8,0 %	5,9 %	n.b.
Openbaar bestuur	5,8 %	16,6 %	n.b.
Onderwijs	3,8 %	10,7 %	n.b.
Gezondheid en welzijn	19,6 %	18,6 %	n.b.
Milieu en overige diensten	2,5 %	2,0 %	n.b.
Anders	1,5 %	1,6 %	n.b.
Reïntegratiedienstverlening			
Met traject	25,9 %	51,0 %	47,4 %
Zonder traject	74,2 %	49,0 %	52,6 %
Contractjaar reïntegratie			
2002	61,4 %	38,8 %	n.b.
2003	31,9 %	38,0 %	n.b.
2004	6,7 %	23,3 %	n.b.
Soort reïntegratietraject			
Verplichte aanbesteding	89,1 %	82,2 %	n.b.
Vrije ruimte	3,5 %	6,2 %	n.b.
Reïntegratie telefoon	3,5 %	3,1 %	n.b.
Individueel (IRO)	1,1 %	6,2 %	n.b.
Opting out	0,1 %	0,0 %	n.b.
Overig	2,6 %	2,3 %	n.b.
<i>Aantal</i>	<i>89.610</i>	<i>253</i>	<i>38</i>

Selectie van respondenten voor analyse

Eind juli 2005 is de enquête uitgezet onder de geselecteerde herbeoordeelden. Op 5 september 2005 waren in totaal 65 vragenlijsten getourneerd, een response van 26 procent. Niet alle

vragenlijsten bleken echter bruikbaar voor analyse, met name omdat een flink aantal respondenten inmiddels een nieuwe herbeoordeling na 1 oktober 2004 hebben ontvangen. Alle enquêtes zijn op basis van de laatste herbeoordeling ingevuld. Omdat we onze analyse beperken tot herbeoordelingen die onder het oude herbeoordelingsregime van vóór 1 oktober 2004 vallen, moeten we deze nieuwe herbeoordelingen buiten beschouwing laten. Daarnaast blijkt ondanks onze selectie van herbeoordelingen die volgens de UWV-administratie tot een lagere mate van arbeidsongeschiktheid zouden hebben geleid, dat de laatste herbeoordeling volgens de respondenten niet in alle gevallen tot een (gedeeltelijke) goedkeuring aanleiding gaven. Ook blijken een aantal respondenten bij de herbeoordeling inmiddels ouder te zijn dan 55. Tabel B.3 zet alle exclusie criteria op een rijtje. Door selectie op basis van deze criteria, houden we slechts 38 personen over voor de verdere analyse.

Tabel B.3: Exclusie criteria voor de analyse van respondenten van de enquête

	Aantal	Aandeel
Aantal respondenten uit enquête	65	100 %
Laatste herbeoordeling voor 1 januari 2002	4	6 %
Laatste herbeoordeling na 1 oktober 2004	14	22 %
Datum laatste herbeoordeling onbekend	1	2 %
Herbeoordeling leidt tot gelijkblijvend AO-percentage	11	17 %
Herbeoordeling leidt tot stijging AO-percentage	2	3 %
AO-percentage onbekend	5	8 %
Werkzaam ten tijde van herbeoordeling onbekend	1	2 %
Respondent is ouder dan 55 jaar	4	6 %
Leeftijd respondent onbekend	2	3 %
Doorsnee van deze exclusie criteria	27	41 %
Aantal respondenten geschikt voor analyse	38	59 %

De 38 overgebleven respondenten kunnen weer worden onderverdeeld naar volledig goedgekeurd of gedeeltelijk goedgekeurd en naar wel of niet werkzaam ten tijde van de herbeoordeling. Zo komen we op een zeer gelijkmatige indeling naar herbeoordelingscategorieën, zie Tabel B.1. Zoals eerder vermeld zijn werkenden dus ondervertegenwoordigd in de enquête. De resultaten uit de enquête worden hieronder zoveel mogelijk uitgesplitst naar deze herbeoordelingscategorieën. Daarbij moet steeds worden bedacht dat door het kleine aantal respondenten de gevonden resultaten niet robuust genoeg zijn om er verrijkende conclusies aan te verbinden die betrekking hebben op de gehele populatie van herbeoordeelden die gedeeltelijk of geheel worden goedgekeurd.

Persoonskenmerken van herbeoordeelden

In de enquête vragen we naar geslacht, leeftijd en opleiding. Tabel B.4 geeft een overzicht van deze kenmerken per herbeoordelingscategorie. Vrouwen vormen de grootste groep herbeoordeelden, met uitzondering van de categorie niet-werkenden die slechts gedeeltelijk worden goedgekeurd. In de onderzoekspopulatie vormen vrouwen ook de grootste groep, maar

in minder sterke mate. Naar verhouding hebben dus meer vrouwen dan mannen de enquête ingevuld. Jongeren zijn oververtegenwoordigd in de groep die volledig wordt goedgekeurd en ouderen in de groep die slechts gedeeltelijk wordt goedgekeurd. Dit komt overeen met hetgeen we vinden voor de gehele onderzoekspopulatie, al zijn ouderen in de enquête over het geheel genomen wat oververtegenwoordigd. Naar opleidingsniveau valt op dat hoe hoger de opleiding, hoe vaker men werkzaam is ten tijde van herbeoordeling en hoe vaker men volledig wordt goedgekeurd.

Tabel B.4: Persoonskenmerken respondenten naar herbeoordelingscategorie

	AO-% omlaag tot > 15%		AO-% omlaag tot < 15%	
	Niet werkzaam	Werkzaam	Niet werkzaam	Werkzaam
Geslacht				
Man	50,0 %	12,5 %	25,0 %	37,5 %
Vrouw	50,0 %	87,5 %	75,0 %	62,5 %
Leeftijd				
23 t/m 34 jaar	10,0 %	0,0 %	50,0 %	25,0 %
35 t/m 44 jaar	50,0 %	50,0 %	25,0 %	62,5 %
45 t/m 55 jaar	40,0 %	50,0 %	25,0 %	12,5 %
Opleidingsniveau				
Lager	40,0 %	12,5 %	8,3 %	25,0 %
Middelbaar	40,0 %	50,0 %	75,0 %	12,5 %
Hoger	20,0 %	25,0 %	16,7 %	62,5 %
Onbekend	0,0 %	12,5 %	0,0 %	0,0 %
Soort herbeoordeling				
1 ^{ste} jaars	0,0 %	12,5 %	16,7 %	12,5 %
5 ^{de} jaars	40,0 %	50,0 %	16,7 %	37,5 %
professionele	60,0 %	37,5 %	66,7 %	50,0 %
Aantal	10	8	12	8

Op basis van vragen over de reden van herbeoordeling, de datum van herbeoordeling en de datum van instroom in de WAO, hebben we grofweg het soort herbeoordeling kunnen afleiden. Het aantal reguliere herbeoordelingen vormt daarbij eerder een ondergrens dan een bovengrens van het aantal reguliere herbeoordelingen in werkelijkheid. In de enquête komen professionele herbeoordelingen ongeveer net zo vaak voor als reguliere herbeoordelingen, maar wel vaker bij mensen die niet-werkzaam zijn. In werkelijkheid is dat andersom.

Gevolgen van de herbeoordeling: terugval in WW of Bijstand

Personen die worden herbeoordeeld kunnen reeds een WW-uitkering ontvangen en in uitzonderlijke gevallen een bijstandsuitkering. Interessanter is of mensen na verlies aan arbeidsongeschiktheidsinkomen na (gedeeltelijke) goedkeuring terugvallen op een WW-uitkering of bijstandsuitkering. Tabel B.5 maakt onderscheid tussen die verschillende situaties.

Minder dan een kwart van de herbeoordeelden heeft ten tijde van de herbeoordeling een WW-uitkering, maar meer dan de helft begint met het ontvangen van een WW-uitkering na herbeoordeling. Deze percentages liggen beide iets hoger dan in de totale onderzoekspopulatie van het voorliggende onderzoek. Gemiddeld duurt het tussen de 113 en 265 dagen (tussen de 4 en 9 maanden) na herbeoordeling voordat de WW-uitkering wordt ontvangen. In de gehele onderzoekspopulatie ligt dat tussen de 3 en 6 maanden. Personen die werkzaam zijn ten tijde van de herbeoordeling ontvangen minder vaak een WW-uitkering, overeenkomstig de gehele onderzoekspopulatie. Terugval op een bijstandsuitkering is zeer zeldzaam, alleen bij niet-werkende WAO-gerechtigden die volledig worden goedgekeurd zien we instroom in de Bijstand. Eenzelfde tendens zien we in de gehele onderzoekspopulatie. Kennelijk zijn er voor die categorie herbeoordeelden weinig inkomensalternatieven. Het beperkte gebruik van de bijstandsuitkering wordt door de respondenten voor het grootste deel verklaard door het feit dat een bijstandsuitkering gewoonweg niet is aangevraagd. Een iets kleinere groep stelt dat het eigen inkomen of het inkomen van de partner te hoog is, of dat het eigen vermogen te groot is. De verschillende redenen voor het niet hebben van een bijstandsuitkering vormen overigens geen elkaar uitsluitende categoriën. Ook de mensen die aangeven eenvoudigweg geen bijstandsuitkering te hebben aangevraagd, kunnen dat hebben gedaan vanwege een te hoog inkomen (van de partner) of een te groot eigen vermogen.

Tabel B.5: Terugval op een WW- of bijstandsuitkering

	AO-% omlaag tot > 15%		AO-% omlaag tot < 15%	
	Niet werkzaam	Werkzaam	Niet werkzaam	Werkzaam
WW-uitkering				
Ten tijde van herbeoordeling	11,1 %	25,0 %	41,7 %	25,0 %
Na herbeoordeling	77,8 %	50,0 %	50,0 %	50,0 %
Geen	11,1 %	25,0 %	8,3 %	25,0 %
Duur tot aan WW-uitkering				
Gemiddeld	152 dagen	245 dagen	113 dagen	265 dagen
Minimaal	59 dagen	184 dagen	61 dagen	153 dagen
Maximaal	518 dagen	366 dagen	181 dagen	366 dagen
Bijstandsuitkering				
Ten tijde van herbeoordeling	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Na herbeoordeling	0,0 %	0,0 %	8,3 %	0,0 %
Geen	100,0 %	100,0 %	91,7 %	100,0 %
Reden geen bijstandsuitkering				
Te hoog inkomen	20,0 %	12,5 %	0,0 %	37,5 %
Te hoog inkomen partner	0,0 %	25,0 %	33,3 %	0,0 %
Teveel vermogen	10,0 %	12,5 %	8,3 %	12,5 %
Niet beschikbaar voor werk	0,0 %	0,0 %	8,3 %	0,0 %
Niet aangevraagd	50,0 %	25,0 %	33,3 %	50,0 %
Onbekend	20,0 %	25,0 %	8,3 %	0,0 %
<i>Aantal</i>	10	8	12	8

Gevolgen van de herbeoordeling: terugkeer naar (meer) werk

Om vast te kunnen stellen of personen na herbeoordeling weer gaan werken of in staat zijn om het aantal arbeidsuren uit te breiden, is in de enquête een vraag opgenomen over de verandering van het aantal werkuren door personen die ten tijde van de herbeoordeling reeds werkten en een vraag of mensen zijn gaan werken wanneer ze ten tijde van de herbeoordeling nog niet werkten. Tabel B.6 geeft een overzicht van de antwoorden. Het blijkt dat de personen die ten tijde van herbeoordeling werkzaam waren vaker meer dan minder gaan werken. Dit suggereert dat er in tegenstelling tot de analysesresultaten in Hoofdstuk 5 wel sprake zou zijn van een significante werkuitbreiding na herbeoordeling. Het gaat hier echter maar om een paar respondenten waarbij het bovendien onduidelijk is of het gaat om een uitbreiding van het aantal contracturen of het uitbreiden van het aantal werkuren, bijvoorbeeld door een vermindering van verzuim. Van de personen die ten tijde van herbeoordeling niet werkzaam waren heeft ongeveer één op de vier werk gevonden, maar dat heeft gemiddeld een jaar tot 16 maanden geduurd. Dit is redelijk in overeenstemming met het aandeel werkhervattingen bij niet-werkenden in de totale onderzoekspopulatie van dit onderzoek, al is de gemiddelde duur tussen herbeoordeling tot werkhervatting daar aanzienlijk korter: 7 maanden.

Tabel B.6: Werkhervatting na herbeoordeling

	AO-% omlaag tot > 15%		AO-% omlaag tot < 15%	
	Niet werkzaam	Werkzaam	Niet werkzaam	Werkzaam
Verandering aantal werkuren				
Was niet werkzaam	100,0 %	0,0 %	100,0 %	0,0 %
Evenveel blijven werken	0,0 %	12,5 %	0,0 %	12,5 %
Minder gaan werken	0,0 %	37,5 %	0,0 %	37,5 %
Meer gaan werken	0,0 %	50,0 %	0,0 %	50,0 %
Begonnen met werken				
Werkzaam in oude baan	0,0 %	50,0 %	0,0 %	50,0 %
Nee / Niet meer werkzaam	80,0 %	37,5 %	75,0 %	25,0 %
Ja / Nieuwe baan	20,0 %	12,5 %	25,0 %	25,0 %
Duur tot aan werkhervatting				
Gemiddeld	350 dagen	213 dagen	487 dagen	512 dagen
Minimum	183 dagen	213 dagen	61 dagen	365 dagen
Maximum	517 dagen	213 dagen	792 dagen	658 dagen
<i>Aantal</i>	<i>10</i>	<i>8</i>	<i>12</i>	<i>8</i>

Gevolgen van de herbeoordeling: verandering in inkomenspositie

Tabel B.7 laat zien dat bij ruim de helft van de herbeoordeelden het netto inkomensniveau na herbeoordeling ongeveer gelijk is gebleven. Het gaat hier om het persoonlijke inkomen en dus niet om het huishoudinkomen. Bij de andere helft treedt eerder een verslechtering dan een verbetering op van het inkomensniveau, met name bij personen die niet-werkzaam zijn ten tijde van de herbeoordeling. Maar de inkomensgevolgen van de herbeoordeling lijken over het algemeen mee te vallen. Op de wat langere termijn kunnen de inkomensgevolgen minder gunstig

zijn, zoals de analyse in Hoofdstuk 5 laat zien. Uiteindelijk hebben de meeste herbeoordeelden een persoonlijk netto inkomensniveau van iets boven het bijstandsniveau (€750 tot €1000). Alleen werkenden die bij de herbeoordeling volledig zijn goedgekeurd stijgen daar flink bovenuit.

Tabel B.7: Inkomenspositie van herbeoordeelden

	AO-% omlaag tot > 15%		AO-% omlaag tot < 15%	
	Niet werkzaam	Werkzaam	Niet werkzaam	Werkzaam
Verandering van inkomen				
Sterk verbeterd				
Van slecht tot <u>redelijk</u>	0,0 %	0,0 %	0,0 %	12,5 %
Iets verbeterd				
Van goed tot <u>uitstekend</u>	0,0 %	0,0 %	0,0 %	12,5 %
Van matig tot <u>redelijk</u>	0,0 %	12,5 %	0,0 %	0,0 %
Zelfde gebleven				
<u>Goed</u>	20,0 %	12,5 %	0,0 %	37,5 %
<u>Redelijk</u>	10,0 %	25,0 %	8,3 %	0,0 %
<u>Matig</u>	20,0 %	12,5 %	33,3 %	12,5 %
<u>Slecht</u>	10,0 %	0,0 %	8,3 %	12,5 %
Iets verslechterd				
Van goed naar <u>redelijk</u>	0,0 %	0,0 %	16,7 %	0,0 %
Van redelijk naar <u>matig</u>	10,0 %	12,5 %	8,3 %	0,0 %
Van matig naar <u>slecht</u>	10,0 %	0,0 %	8,3 %	0,0 %
Sterk verslechterd				
Van goed naar <u>matig</u>	10,0 %	12,5 %	8,3 %	12,5 %
Van redelijk naar <u>slecht</u>	10,0 %	12,5 %	8,3 %	0,0 %
Netto (maand)inkomensklasse				
Minder dan €500	20,0 %	25,0 %	16,7 %	12,5 %
€500 tot €750	10,0 %	25,0 %	25,0 %	0,0 %
€750 tot € 1000	50,0 %	37,5 %	50,0 %	12,5 %
€1000 tot €1250	0,0 %	12,5 %	0,0 %	12,5 %
€1250 tot €1500	0,0 %	0,0 %	8,3 %	25,0 %
€1500 tot €1750	0,0 %	0,0 %	0,0 %	12,5 %
€1750 tot €2000	10,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Wil niet zeggen	10,0 %	0,0 %	0,0 %	25,0 %
<i>Aantal</i>	<i>10</i>	<i>8</i>	<i>12</i>	<i>8</i>

Behoeftte aan begeleiding en ondersteuning bij reïntegratie

Uit Tabel B.8 blijkt dat het merendeel van de herbeoordeelden sinds de herbeoordeling naar werk heeft gezocht. Degenen die niet naar werk hebben gezocht, hebben daar uiteenlopende redenen voor. Bij herbeoordeelden die wel naar werk hebben gezocht zijn vooral advertenties populair, maar ook het CWI en uitzendbureaus zijn veel gebruikte zoekkanalen. Personen die ten tijde van de herbeoordeling niet werkzaam waren zoeken vaker naar werk en gebruiken daarbij meer zoekkanalen. Herbeoordeelden die werkzaam waren ten tijde van de herbeoordeling en volledig zijn goedgekeurd gebruiken vaker hun netwerk (oude werkgever, vrienden of familie) bij het

zoeken naar werk. Behoeftte aan hulp bij het zoeken naar werk is redelijk gelijkmatig verdeeld over de verschillende categorieën herbeoordeelden. Personen die niet werkzaam waren ten tijde van de herbeoordeling hebben meer behoefte aan oriëntatie op vacatures en contacten met werkgevers dan degenen die wel werkzaam waren. Een oriëntatie op mogelijke banen en scholing wordt door alle herbeoordeelden belangrijk gevonden. Tussen 1 op de 3 en 1 op de 10 herbeoordeelden geven aan geen behoefte te hebben aan ondersteuning bij het zoeken naar werk. Dat betekent dat de reïntegratiedienstverlening nog kan worden uitgebreid ten opzichte van de 30 procent van de herbeoordeelden die momenteel een reïntegratietraject ontvangt. Daarbij zouden uitdrukkelijk ook de gedeeltelijk werkenden in beeld moeten zijn voor reïntegratiedienstverlening.

Tabel B.8: Zoeken naar werk en behoefte aan hulp daarbij

	AO-% omlaag tot > 15%		AO-% omlaag tot < 15%	
	Niet werkzaam	Werkzaam	Niet werkzaam	Werkzaam
Gezocht naar werk sinds herbo				
Ja, naar werk in loondienst	80,0 %	75,0 %	100,0 %	75,0 %
Ja, naar werk als zelfstandige	0,0 %	12,5 %	0,0 %	0,0 %
Nee, werkt al voldoende	0,0 %	0,0 %	0,0 %	12,5 %
Nee, gezondheid belemmert	10,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Nee, andere redenen	10,0 %	12,5 %	0,0 %	12,5 %
Zoekkanalen				
Geen	20,0 %	12,5 %	0,0 %	25,0 %
Via oude werkgever	10,0 %	12,5 %	25,0 %	50,0 %
Via vrienden of familie	60,0 %	12,5 %	41,7 %	62,5 %
Via advertenties	80,0 %	75,0 %	100,0 %	50,0 %
Via CWI	60,0 %	50,0 %	83,3 %	50,0 %
Via uitzendbureau	40,0 %	25,0 %	66,7 %	50,0 %
Via netwerk	10,0 %	12,5 %	8,3 %	12,5 %
Via internet	0,0 %	0,0 %	8,3 %	12,5 %
Via open sollicitatie	10,0 %	12,5 %	16,7 %	0,0 %
Behoeftte aan hulp				
Niet gezocht naar werk	20,0 %	12,5 %	0,0 %	25,0 %
Nee, niet nodig	10,0 %	25,0 %	33,3 %	25,0 %
Ja, ter oriëntatie op banen	50,0 %	25,0 %	58,3 %	50,0 %
Ja, voor vinden vacatures	50,0 %	12,5 %	33,3 %	12,5 %
Ja, om beter te solliciteren	20,0 %	25,0 %	8,3 %	12,5 %
Ja, omscholing of bijscholing	20,0 %	37,5 %	41,7 %	25,0 %
Ja, voor contacten werkgevers	50,0 %	12,5 %	33,3 %	12,5 %
<i>Aantal</i>	<i>10</i>	<i>8</i>	<i>12</i>	<i>8</i>

Omvang van de aangeboden reïntegratiedienstverlening

Reïntegratie begint met het opstellen van een reïntegratieplan. Tabel B.9 laat zien met hoeveel mensen er schriftelijke afspraken zijn gemaakt over een reïntegratievisie, reïntegratieplan of plaatsingsplan. Bij ongeveer een derde van de herbeoordeelden zijn er ook een jaar na

herbeoordeling nog geen afspraken gemaakt over een reïntegratieplan. De meeste personen waarmee afspraken zijn gemaakt veronderstellen correct dat zij die afspraken maken met het reïntegratiebedrijf of UWV, of met de gemeente in het geval van een bijstandsuitkering. Maar ook de werkgever, de arbodienst en het CWI worden genoemd als partijen waarmee afspraken zijn gemaakt over de reïntegratie. Het merendeel van de reïntegratieplannen wordt binnen een jaar na herbeoordeling opgesteld, maar de variatie in de termijn dat personen daarop moeten wachten is groot (bij een relatief klein aantal waarnemingen). Over het algemeen geven herbeoordeelden aan dat ze inspraak hebben gehad bij het opstellen van het reïntegratieplan, al variëren de onderwerpen waarin inspraak heeft plaatsgevonden sterk tussen de verschillende categorieën herbeoordeelden.

Tabel B.9: Mate waarin een reïntegratieplan is opgesteld

	AO-% omlaag tot > 15%		AO-% omlaag tot < 15%	
	Niet werkzaam	Werkzaam	Niet werkzaam	Werkzaam
Reïntegratieplan opgesteld				
Nee	20,0 %	37,5 %	41,7 %	50,0 %
Door CWI	0,0 %	0,0 %	25,0 %	0,0 %
Door UWV	40,0 %	25,0 %	33,3 %	12,5 %
Door gemeente	0,0 %	0,0 %	8,3 %	0,0 %
Door (oude) werkgever	10,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Door Arbodienst	0,0 %	0,0 %	0,0 %	12,5 %
Door reïntegratiebedrijf	50,0 %	37,5 %	25,0 %	50,0 %
Duur tot aan reïntegratieplan				
Gemiddeld	310 dagen	504 dagen	209 dagen	268 dagen
Minimum	62 dagen	245 dagen	31 dagen	169 dagen
Maximum	547 dagen	689 dagen	465 dagen	366 dagen
Inspraak in reïntegratieplan				
Geen	10,0 %	12,5 %	25,0 %	25,0 %
Over startdatum activiteiten	20,0 %	12,5 %	16,7 %	12,5 %
Over tempo van activiteiten	20,0 %	25,0 %	0,0 %	12,5 %
Over soort activiteiten	30,0 %	0,0 %	8,3 %	25,0 %
Over aanpassingen	10,0 %	12,5 %	0,0 %	0,0 %
Over welk reïntegratiebedrijf	20,0 %	12,5 %	0,0 %	25,0 %
Anders	0,0 %	12,5 %	16,7 %	12,5 %
Aantal	10	8	12	8

Wanneer het reïntegratieplan eenmaal is opgesteld, kunnen er reïntegratie activiteiten worden gestart. Tabel B.10 laat zien hoeveel herbeoordeelden daar contact over hebben gehad met een reïntegratiebedrijf, of er inmiddels activiteiten zijn gestart en welke dat zijn. Uit de tabel blijkt dat herbeoordeelden die niet volledig zijn goedgekeurd vaker contact hebben gehad met een reïntegratiebedrijf dan volledig goedgekeurden, vooral de herbeoordeelden die ten tijde van de herbeoordeling niet werkzaam waren. De activiteiten starten gemiddeld na 9 maanden en bestaan vooral uit gesprekken, beroepskeuzetests en sollicitatietraining. Training voor specifieke klachten

of scholing komen veel minder vaak voor. Alle personen die contact hebben gehad met een reïntegratiebedrijf geven aan dat ze ook een intakegesprek hebben gehad.

Tabel B.10: Omvang van de reïntegratiedienstverlening

	AO-% omlaag tot > 15%		AO-% omlaag tot < 15%	
	Niet werkzaam	Werkzaam	Niet werkzaam	Werkzaam
Contact met reïntegratiebedrijf				
Nee	40,0 %	37,5 %	50,0 %	75,0 %
Ja, maar nog geen activiteiten	0,0 %	12,5 %	0,0 %	0,0 %
Ja, activiteiten zijn gestart	60,0 %	50,0 %	50,0 %	25,0 %
Duur tot aan start activiteiten				
Gemiddeld	274 dagen	285 dagen	204 dagen	283 dagen
Minimum	61 dagen	31 dagen	30 dagen	108 dagen
Maximum	550 dagen	578 dagen	500 dagen	458 dagen
Soort activiteiten				
Geen	40,0 %	50,0 %	50,0 %	75,0 %
Gesprek gezondheidssituatie	50,0 %	37,5 %	16,7 %	12,5 %
Gesprek arbeidsmogelijkheden	40,0 %	25,0 %	25,0 %	12,5 %
Intake bij reïntegratiebedrijf	60,0 %	50,0 %	50,0 %	25,0 %
Beroepskeuzetest	40,0 %	12,5 %	16,7 %	0,0 %
Training specifieke klachten	10,0 %	12,5 %	0,0 %	0,0 %
Aanvraag voorzieningen	10,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Sollicitatietraining	10,0 %	25,0 %	25,0 %	12,5 %
Scholing	0,0 %	12,5 %	0,0 %	0,0 %
Werk op therapeutische basis	0,0 %	12,5 %	0,0 %	0,0 %
<i>Aantal</i>	<i>10</i>	<i>8</i>	<i>12</i>	<i>8</i>

Speelt de aangeboden reïntegratiedienstverlening voldoende in op de behoefte?

Deze belangrijke onderzoeksvraag kan onmogelijk worden beantwoord op basis van administratieve gegevens over de ingezette reïntegratiedienstverlening. Die laat immers een realisatie zien, waarbij onduidelijk is wat precies is aangeboden en of de herbeoordeelde personen daar behoefte aan hadden. Daarom is de behoefte aan ondersteuning bij het zoeken naar werk en het aanbod van reïntegratiedienstverlening uitgebreid gevraagd in de enquête. Voor de beantwoording van deze vraag vergelijken we de antwoorden op de enquêtevraag of personen behoefte hebben aan begeleiding en ondersteuning bij het zoeken naar werk met de antwoorden op de enquêtevraag naar schriftelijk afspraken in een reïntegratieplan én met de mate waarin activiteiten hebben plaatsgevonden. Tabel B.11 laat zien dat de meeste personen die geen behoefte hebben aan hulp bij het zoeken naar werk ook geen reïntegratieplan opgesteld krijgen én dat het merendeel van de mensen dat aangeeft wel behoefte aan hulp te hebben ook een plan ontvangt. De minst gewenste situatie, namelijk wanneer geen reïntegratieplan wordt opgesteld als er wel behoefte is aan hulp, komt toch regelmatig voor. Kijken we naar ingezette reïntegratie activiteiten, dan blijkt dat verspilling van middelen door het inzetten van activiteiten bij personen die er geen behoefte aan zeggen te hebben, relatief weinig voorkomt. Alleen bij volledig

goedgekeurden is het een punt van aandacht. Bij mensen die aangeven behoefte aan hulp te hebben bij het zoeken naar werk, worden ook daadwerkelijk de meeste reïntegratie activiteiten ingezet. In die zin is de focus van de reïntegratiedienstverlening in de goede richting.

Tabel B.11: Aanbod en behoefte aan reïntegratie activiteiten

	AO-% omlaag tot > 15%		AO-% omlaag tot < 15%	
	Niet werkzaam	Werkzaam	Niet werkzaam	Werkzaam
Reïntegratieplan				
Niet naar werk gezocht	20,0 %	12,5 %	0,0 %	25,0 %
Geen behoefte, geen plan	0,0 %	25,0 %	16,7 %	12,5 %
Geen behoefte, wel plan	10,0 %	0,0 %	16,7 %	12,5 %
Wel behoefte, geen plan	10,0 %	12,5 %	25,0 %	12,5 %
Wel behoefte, wel plan	60,0 %	50,0 %	41,7 %	37,5 %
Activiteiten				
Niet naar werk gezocht	20,0 %	12,5 %	0,0 %	25,0 %
Geen behoefte, geen activiteit	10,0 %	25,0 %	16,7 %	12,5 %
Geen behoefte, wel activiteit	0,0 %	0,0 %	16,7 %	12,5 %
Wel behoefte, geen activiteit	20,0 %	25,0 %	33,3 %	37,5 %
Wel behoefte, wel activiteiten	50,0 %	37,5 %	33,3 %	12,5 %
Rapportcijfers dienstverlening				
CWI	4,5	2,3	2,4	3,0
UWV	4,3	3,4	2,8	4,8
Gemeente	2,3	1,7	2,8	1,0
Oude werkgever	4,0	2,8	2,3	3,9
Nieuwe werkgever	4,0	5,0	1,0	4,7
Arbodienst	3,0	4,0	1,8	4,3
Reïntegratiebedrijf	5,4	5,8	2,3	3,2
Werkhervatting dankzij hulp				
Geen werkhervatting	80,0 %	87,5 %	75,0 %	75,0 %
Geen hulp gehad	0,0 %	0,0 %	8,3 %	0,0 %
Hulp heeft niets bijgedragen	10,0 %	0,0 %	16,7 %	25,0 %
Dankzij reïntegratiebedrijf	10,0 %	12,5 %	0,0 %	0,0 %
Aantal	10	8	12	8

De positieve indruk van de focus van de reïntegratiedienstverlening kan niet worden gevonden bij het door de respondenten gerapporteerde resultaat van de dienstverlening. Uit de rapportcijfers met een schaal van 1 tot 10, blijkt dat er gemiddeld genomen geen voldoende worden uitgedeeld. In vergelijking met andere tevredenheidsonderzoeken zijn de cijfers dramatisch laag, met name bij niet-werkende herbeoordeelden die hun arbeidsongeschiktheidsuitkering volledig zijn kwijtgeraakt. Nog het meest 'gunstig' scoren het reïntegratiebedrijf, het UWV en de Arbodienst. Relatief het slechtst scoren gemeenten en de oude werkgever, met gemiddelden beneden de 3. Uit de rapportcijfers kan geen andere conclusie worden getrokken dan dat herbeoordeelden bijzonder ontevreden zijn. Dat kan onder andere

liggen aan de situatie waarin deze herbeoordeelden zich bevinden. De onderzoekspopulatie raakt immers (een deel van) de WAO-uitkering kwijt en daarmee een deel van de inkomsten. Die ontevredenheid blijkt ook uit de antwoorden op de vraag naar het nut van de dienstverlening bij werkhervatting. Werkhervatting heeft onder de herbeoordeelden op zeer bescheiden schaal plaatsgevonden, en waar die heeft plaatsgevonden wordt dat niet toegeschreven aan de reïntegratiedienstverlening van de verschillende instanties, met uitzondering van het reïntegratiebedrijf.

Knelpunten bij reïntegratie

Hoe komt het toch dat herbeoordelingen ondanks een gerichte inzet van reïntegratiedienstverlening maar op zeer beperkte schaal tot werkhervatting leiden, en waarom zijn cliënten over het algemeen zo ontevreden met die dienstverlening? Om knelpunten bij de reïntegratie van herbeoordeelden op te sporen is in de enquête gevraagd naar de wijze waarop CWI, UWV, gemeenten, werkgevers, Arbodienst en reïntegratiebedrijven de terugkeer naar werk hebben bemoeilijkt. Als belangrijkste belemmeringen voor terugkeer naar werk worden de volgende factoren gezien:

Belemmeringen bij CWI:

- Niets gedaan, geen ondersteuning, afwachtende houding (18,4 %)
- Omslachtige inschrijving, lange wachttijden, slechte service (10,5 %)
- Geen vacatures beschikbaar (2,6 %)

Belemmeringen bij UWV:

- Niets of weinig gedaan, onduidelijke reïntegratiemogelijkheden (15,8 %)
- Onterecht goedgekeurd, herkeuringen leiden tot stress (7,9 %)
- Slechte service (7,9 %)
- Bureaucratie (5,3 %)

Belemmeringen bij gemeenten:

- Niets gedaan (5,3 %)

Belemmeringen bij de oude werkgever:

- Niets gedaan, onwillig (10,5 %)
- Niet doortastend (2,6 %)
- Slecht geïnformeerd over begeleiding (2,6 %)

- Geen werk door bezuinigingen (2,6 %)

Belemmeringen bij de nieuwe werkgever:

- Niets gedaan (2,6 %)

Belemmeringen bij de Arbodienst:

- Niets gedaan (7,9 %)
- Klachten niet serieus genomen, van kastje naar muur gestuurd (5,3 %)
- Staat aan kant van werkgever (5,3 %)

Belemmeringen bij het reïntegratiebedrijf:

- Niets of weinig gedaan (7,9 %)
- Ingezette activiteiten van onvoldoende kwaliteit (7,9 %)
- Geen maatwerk mogelijk (2,6 %)
- Niet serieus genomen (2,6 %)

Opvallend is dat vooral de passiviteit bij de verschillende instanties wordt genoemd en daarna pas het ontbreken van kwaliteit van de dienstverlening of de bureaucratie. Mensen zijn dus vooral ontevreden, omdat ze (het idee hebben dat ze) aan hun lot worden overgelaten. Overigens is het aantal belemmeringen dat wordt genoemd als gevolg van de reïntegratiedienstverlening beperkt. Slechts een minderheid van de respondenten noemt een knelpunt voor reïntegratie bij een van de instanties in de reïntegratieketen.

Voor werkenden waarbij het arbeidsongeschiktheidspercentage naar beneden wordt bijgesteld bij herbeoordeling, gelden een aantal aanvullende beperkingen als het gaat om een uitbreiding van het aantal arbeidsuren, te weten:

- Werkgever heeft geen extra werk (13,2 %)
- De werkgever is onwillig (10,5 %)
- Gezondheid staat het uitvoeren van extra werk in de weg (5,3 %)

Succesfactoren bij reïntegratie

Naast belemmeringen voor de terugkeer naar werk is in de enquête ook gevraagd naar de wijze waarop CWI, UWV, gemeenten, werkgevers, Arbodienst en reïntegratiebedrijven de terugkeer naar werk hebben bevorderd. De volgende succesfactoren werden genoemd:

Stimuli bij CWI:

- Goede bemiddeling voor (passende) baan (5,3 %)
- Werkgever gewezen op situatie en bemiddeld (2,6 %)

Stimuli bij UWV:

- Aanbod van begeleiding via reïntegratiebedrijf (15,8 %)
- Goede dienstverlening en gesprekken (7,9 %)
- Cursus of diploma's betaald (5,3 %)
- Bemiddeling met werkgever (2,6 %)

Stimuli bij gemeenten:

- Aanbod reïntegratie activiteiten (2,6 %)
- Positieve opstelling (2,6 %)

Stimuli bij de oude werkgever:

- Gesprekken gevoerd en afspraken gemaakt (10,5 %)
- Hulp bij zoeken naar andere baan, detachering, sollicitatietraining (7,9 %)
- Reïntegratie op eigen functie, werk op therapeutische basis (5,3 %)
- Voorzieningen getroffen, aanpassingen op het werk (2,6 %)

Stimuli bij de nieuwe werkgever:

- (Tijdelijk) dienstverband aangeboden (7,9 %)
- Aanbod van cursussen (2,6 %)

Stimuli bij de Arbodienst:

- Gesprekken over gezondheidssituatie (10,5 %)
- Specialistische hulp of training ingeschakeld (5,3 %)

Stimuli bij het reïntegratiebedrijf:

- Bemiddeling, contact leggen met bedrijven (10,5 %)

- Goede en prettige begeleiding (5,3 %)
- Gesprek over arbeidsmogelijkheden (5,3 %)
- Aanbod van (sollicitatie)cursussen (5,3 %)

Naast het aanbod van allerlei reïntegratie activiteiten, die kennelijk als zeer nuttig worden ervaren, worden ook de gevoerde gesprekken met de verschillende instanties als zeer positief ervaren door de respondenten. Op de vraag hoe de reïntegratie van (herbeoordeelde) personen kan worden bevorderd, kwamen de volgende antwoorden:

- Beter luisteren naar mensen, mensen serieus nemen (18,4 %)
- Met werkgevers praten, stageplaatsen, deeltijdbanen beschikbaar stellen (15,8 %)
- Actievere opstelling, snellere procedures (15,8 %)
- Procedures zouden duidelijker moeten, minder regels en strenger (10,5 %)
- Kundig personeel inzetten (10,5 %)
- Maatwerk, creatief zijn (7,9 %)
- Mensen opleiden, eventueel met baangarantie (7,9 %)
- Objectieve beoordeling van mogelijkheden, zowel fysiek als mentaal (5,3 %)
- Beter contact, bijvoorbeeld d.m.v. contactpersoon (5,3 %)
- Regelmatig evalueren van dienstverlening (2,6 %)
- Steun geven aan mensen die graag willen (2,6 %)
- Niet te commercieel zijn (2,6 %)

Bijlage C: Achtergrond interviews

Deze bijlage geeft een overzicht van de opzet van de interviews met vertegenwoordigers van partners in de reïntegratieketen die te maken hebben met de reïntegratiedienstverlening van herbeoordeelde WAO-gerechtigden.

Overzicht geïnterviewden

Van de volgende partners in de reïntegratieketen zijn vertegenwoordigers geïnterviewd:

UWV

J. Wijnker	UWV AG (Herbo operatie)
R. van der Mijn	UWV, Projectmanager WBU
H. Klein	UWV, Staf AD

CWI

Mw. M. van Midden	CWI, Hoofd product en Kwaliteit
-------------------	---------------------------------

Gemeenten

Mw. M. van de Ven	VNG, Beleidsmedewerker Werk en Inkomen
-------------------	--

Reïntegratiebedrijven

Mw. A. Bekker	Agens, arbeidsdeskundige
Mw. W. Roskam	Transferpunt Werk, directeur
Dhr. S. Henstra	A deux, directeur
Mw. P. Feldbrugge	A deux, manager reïntegratie
Mw. P. de Kok	Agens, projectmanager speciale trajecten

Werkgevers

Dhr. P. Kammenga	Poortwachtercentrum, directeur
Mw. V. Tack	P&O manager Westfriese taxicentrale
Dhr. E. van 't Hooft	VNO, secretaris Sociale Zaken
Mw. K. Kuipers	MKB Nederland, secretaris sociale zaken

Werknemers / cliënten

Mw. E. Roetering	Landelijke Cliëntenraad, ambtelijk secretaris
Mw. J. Janny Hoeflaken	LCR, lid namens FNV
Mw. C. Rietbergen	FNV, Senior beleidsmedewerker
Dhr. Y. van der Burg	FNV Bouw, beleidsmedewerker
Mw. D. Vaartjes-van Suijdam	CNV, beleidsmedewerker
Mw. J. Komduur	BPV&W, beleidsmedewerker

Vragenlijsten aan geïnterviewden

Hieronder volgt per partner in de reïntegratieketen een overzicht van de vragen die gesteld zijn aan de betreffende vertegenwoordigers. Waar relevant is steeds gevraagd naar het verschil tussen herbeoordelingen voor 1 oktober 2004 en herbeoordelingen binnen de nieuwe herbeoordelingsoperatie vanaf 1 oktober 2004.

Vragen aan vertegenwoordigers van UWV

1. Introductie onderzoek en gesprekspartners
2. Wordt er standaard een voor herbeoordeelden wordt een reïntegratievisie opgesteld? (relatie met kenmerken: werkzaam, geslacht, leeftijd, mate van afschatting, type diagnose)?
3. Voor hoeveel (en zo mogelijk: welke) herbeoordeelden wordt een reïntegratietraject ingekocht? Hoe hangt dat af van het AO-% en de mate van werkzaam zijn?
4. Is er verschil in de inzet van instrumenten voor degenen die na de herbeoordeling nog een gedeeltelijke ao-uitkering hebben en degenen die geen ao-uitkering meer ontvangen?
5. Is er verschil in de inzet van instrumenten voor degenen die ten tijde van de herbeoordeling al werkzaam waren en degenen die niet aan het werk zijn?
6. Hoe verloopt het inkopen van een reïntegratietraject (inspraak / keuzemogelijkheid cliënt, afspraken met rib, tijdige start etc) en hoe tevreden bent u daarover?
7. Hoe verschilt de dienstverlening aan een herbeoordeelde van die van niet-herbeoordeelde arbeidsgehandicapte?
8. Wat is bij de reïntegratie van herbeoordeelden de rol van:
 - a. gezondheid (en de eigen perceptie van de cliënt daarvan)
 - b. financiële situatie (ook van huishouden)
 - c. huidige tijdsbesteding (b.v. sociale activiteiten)
 - d. vaardigheden (of het ontbreken daarvan) voor de arbeidsmarkt
 - e. motivatie van betrokkene (o.m. ervaren voor- en nadelen van werk)
9. Heeft u zicht op het verloop en het resultaat van een reïntegratietraject en zo ja: welke trajecten (en instrumenten) zijn volgens u het meest kansrijk en voor welke doelgroep geldt dat dan?
10. Welke instrumenten worden ingezet voor herbeoordeelden en welke zijn wel / niet succesvol?
11. Hoe kan het UWV de reïntegratiekansen van herbeoordeelden bevorderen? En zijn er misschien ook werkwijzen bij UWV die belemmerend zijn voor de reïntegratiekansen van herbeoordeelden?
12. Dezelfde vraag (zie 11.) voor de collega SUWI-partners: CWI, gemeenten en reïntegratiebedrijven: wat kunnen zij doen om reïntegratiekansen te bevorderen en wat doen ze wellicht in de praktijk dat ook belemmerend kan werken?

13. Hoe verloopt voor deze groep de samenwerking met CWI, gemeenten en werkgevers voor wat betreft de controle op de sollicitatie en/of reïntegratie-activiteiten?
14. Wat is uw indruk van het percentage herbeoordeelden dat erin slaagt om aan het werk te komen of meer te gaan werken dan ze al deden voor de herbeoordeling?
15. Hoeveel WAO-ers die na herbeoordeling een lager ao-percentages toegekend krijgen (of minder dan 15% ao verklaard worden) vragen een WW-uitkering aan?
16. Wat is uw indruk van de financiële situatie van werkende (gedeeltelijk) arbeidsongeschikten die opgeroepen worden voor een herbeoordeling?
17. Idem voor de niet-werkende (gedeeltelijk) arbeidsongeschikte (gebruik van TRI?)
18. Welke regelgeving zou moeten veranderen om herbeoordeelden meer te ondersteunen bij reïntegratie?

Vragen aan vertegenwoordigers van CWI

1. Introductie onderzoek en gesprekspartners
2. Melden arbeidsongeschikten die na een herbeoordeling afgeschat zijn, zich bij het CWI (is daar zicht op in registratie)?
3. Ontvangt het CWI voor deze groep de reïntegratievisie van UWV en/of (aanvullende) informatie van het reïntegratiebedrijf?
4. Kan het CWI dienstverlening bieden aan deze groep en zo ja welke vormen van dienstverlening (beursvloer of meer)?
5. Hoe verschilt de dienstverlening aan een herbeoordeelde van die van niet-herbeoordeelde arbeidsgehandicapte?
6. Is er verschil in de inzet van instrumenten voor degenen die na de herbeoordeling nog een gedeeltelijke ao-uitkering hebben en degenen die geen ao-uitkering meer ontvangen?
7. Is er verschil in de inzet van instrumenten voor degenen die ten tijde van de herbeoordeling al werkzaam waren en degenen die niet aan het werk zijn?
8. Hoe verloopt voor deze groep de samenwerking met UWV voor wat betreft de controle op de sollicitatie en/of reïntegratie-activiteiten?
9. Idem voor de gemeente: Hoe verloopt voor deze groep de samenwerking met de gemeente voor wat betreft de controle op de sollicitatie en/of reïntegratie-activiteiten?
10. Hoe beoordeelt u de concurrentiepositie van deze groep ten opzichte van andere groepen werkzoekenden?
11. Wat is bij de reïntegratie van herbeoordeelden de rol van:
 - a. gezondheid (en de eigen perceptie van de cliënt daarvan)
 - b. financiële situatie (ook van huishouden)
 - c. huidige tijdsbesteding (b.v. sociale activiteiten)

- d. vaardigheden (of het ontbreken daarvan) voor de arbeidsmarkt
 - e. motivatie van betrokkene (o.m. ervaren voor- en nadelen van werk)
12. Hoe kan het CWI de reïntegratiekansen van herbeoordeelden bevorderen? En zijn er misschien ook werkwijzen bij het CWI die belemmerend zijn voor de reïntegratiekansen van herbeoordeelden?
 13. Dezelfde vraag (zie 9.) voor de collega SUWI-partners: UWV, gemeenten en reïntegratiebedrijven: wat kunnen zij doen om reïntegratiekansen te bevorderen en wat doen ze wellicht in de praktijk dat ook belemmerend kan werken?
 14. Hoe zijn de contacten van CWI met werkgevers voor deze groep in het bijzonder (wijzen op REA-mogelijkheden etc.)? Heeft u werkgevers in het bestand die 'geen bezwaar hebben tegen arbeidsgehandicapten'?
 15. Wat is uw indruk van het percentage herbeoordeelden dat erin slaagt om aan het werk te komen of meer te gaan werken dan ze al deden voor de herbeoordeling?
 16. Wat is uw indruk van de financiële situatie van werkende (gedeeltelijk) arbeidsongeschikten na de herbeoordeling?
 17. Idem voor de niet-werkende (gedeeltelijk) arbeidsongeschikte (gebruik van TRI?)
 18. Welke regelgeving zou moeten veranderen om herbeoordeelden meer te ondersteunen bij reïntegratie?

Vragen aan vertegenwoordigers van gemeenten

1. Introductie onderzoek en gesprekspartners
2. Vragen arbeidsongeschikten die na een herbeoordeling afgeschat zijn, een WWB-uitkering aan bij de gemeente? Zo ja, om wat voor groep herbeoordeelden gaat het: gedeeltelijk/volledig afgeschat, wel/niet aan het werk, leeftijd, opleiding, huishoudsituatie?
3. Ontvangt de gemeente voor deze groep de reïntegratievisie van UWV en/of (aanvullende) informatie van het reïntegratiebedrijf?
4. Wie is verantwoordelijk voor de reïntegratie van deze groep, daarbij onderscheid maken tussen samenloopgevallen (formeel verantwoordelijkheid UWV), enkele WWB-cliënten en nug-gers? En hoe wordt de formele verantwoordelijkheid in de praktijk ingevuld?
5. Kan de gemeente reïntegratiedienstverlening bieden aan deze groep en zo ja welke vormen van dienstverlening (welke instrumenten worden ingezet)? Op welke gronden wordt de dienstverlening geselecteerd en aangeboden (bijvoorbeeld scholing, alleen diagnose instrument etc)?
6. Is er verschil in de inzet van instrumenten voor degenen die na de herbeoordeling nog een gedeeltelijke ao-uitkering hebben en degenen die geen ao-uitkering meer ontvangen?

7. Is er verschil in de inzet van instrumenten voor degenen die ten tijde van de herbeoordeling al werkzaam waren en degenen die niet aan het werk zijn?
8. Wat is bij de reïntegratie van herbeoordeelden de rol van:
 - a. gezondheid (en de eigen perceptie van de cliënt daarvan)
 - b. financiële situatie (ook van huishouden)
 - c. huidige tijdsbesteding (b.v. sociale activiteiten)
 - d. vaardigheden (of het ontbreken daarvan) voor de arbeidsmarkt
 - e. motivatie van betrokkene (o.m. ervaren voor- en nadelen van werk)
9. Hoe kan de gemeente de reïntegratiekansen van herbeoordeelden bevorderen? En zijn er misschien ook werkwijzen bij de gemeente die belemmerend zijn voor de reïntegratiekansen van herbeoordeelden?
10. Dezelfde vraag (zie 9.) voor de collega SUWI-partners: UWV, CWI en reïntegratiebedrijven: wat kunnen zij doen om reïntegratiekansen te bevorderen en wat doen ze wellicht in de praktijk dat ook belemmerend kan werken?
11. Wat is uw indruk van het percentage herbeoordeelden dat erin slaagt om aan het werk te komen of meer te gaan werken dan ze al deden voor de herbeoordeling? Wat zijn daarbij de doorslaggevendende factoren?
12. Welke regelgeving zou moeten veranderen om herbeoordeelden meer te ondersteunen bij reïntegratie?

Vragen aan vertegenwoordigers van reïntegratiebedrijven

1. Introductie onderzoek en gesprekspartners
2. Sluit het UWV of de gemeente contracten met u af voor herbeoordeelde arbeidsongeschikten? (Let op: het gaat om realisatie niet om de aanbestedingsprocedure.) Gaat het daarbij ook om werkende arbeidsgehandicapten?
3. Hoe verschilt de dienstverlening aan een herbeoordeelde van die van niet-herbeoordeelde arbeidsgehandicapte?
4. Welk type reïntegratietrajecten wordt ingekocht voor welk type (kenmerken) herbeoordeelde cliënten (welke instrumenten worden ingezet) en op grond van welke overwegingen komt de keuze voor het type traject tot stand (denk ook aan inspraak cliënt, type diagnose)? Bent u tevreden over de wijze waarop de keuze tot stand komt?
5. Is er verschil in de inzet van instrumenten voor degenen die na de herbeoordeling nog een gedeeltelijke ao-uitkering hebben en degenen die geen ao-uitkering meer ontvangen?
6. Is er verschil in de inzet van instrumenten voor degenen die ten tijde van de herbeoordeling al werkzaam waren en degenen die niet aan het werk zijn?

7. Hoe verloopt het inkopen van een reïntegratietraject (inspraak / keuzemogelijkheid cliënt, afspraken met rib, tijdige start etc) en hoe tevreden bent u daarover?
8. Welke problemen komt u tegen die u typisch zou noemen voor herbeoordeelde arbeidsongeschikten die weer op zoek (moeten) gaan naar werk?
9. Wat is bij de reïntegratie van herbeoordeelden de rol van:
 - a. gezondheid (en de eigen perceptie van de cliënt daarvan)
 - b. financiële situatie (ook van huishouden)
 - c. huidige tijdsbesteding (b.v. sociale activiteiten)
 - d. vaardigheden (of het ontbreken daarvan) voor de arbeidsmarkt
 - e. motivatie van betrokkene (o.m. ervaren voor- en nadelen van werk)
10. Welke mogelijkheden heeft u voor succesvolle dienstverlening aan deze groep arbeidsgehandicapten?
11. Hoe beoordeelt u hun concurrentiepositie ten opzichte van andere werkzoekenden?
12. Hoe kan het reïntegratiebedrijf de reïntegratiekansen van herbeoordeelden bevorderen? En zijn er misschien ook werkwijzen bij het reïntegratiebedrijf die belemmerend zijn voor de reïntegratiekansen van herbeoordeelden?
13. Dezelfde vraag (zie 8.) voor de collega SUWI-partners: UWV, CWI en gemeenten: wat kunnen zij doen om reïntegratiekansen te bevorderen en wat doen ze wellicht in de praktijk dat ook belemmerend kan werken?
14. Hoe zijn de contacten van het reïntegratiebedrijf met werkgevers voor deze groep in het bijzonder (wijzen op REA-mogelijkheden etc.)? Heeft u werkgevers in het bestand die 'geen bezwaar hebben tegen arbeidsgehandicapten'?
13. Wat is uw indruk van het percentage herbeoordeelden dat erin slaagt om aan het werk te komen of meer te gaan werken dan ze al deden voor de herbeoordeling? Wat zijn daarbij de doorslaggevende factoren?
15. Wat is uw indruk van de financiële situatie van (gedeeltelijk) arbeidsongeschikten na de herbeoordeling (al dan niet werkend)?
16. Welke regelgeving zou moeten veranderen om herbeoordeelden meer te ondersteunen bij reïntegratie?

Vragen aan (vertegenwoordigers van) werkgevers

1. Introductie onderzoek en gesprekspartners
2. Heeft u gedeeltelijk arbeidsongeschikten in dienst? Zo ja, wat was de aanleiding? Zo nee, waarom niet?
3. Zo ja: hoe tevreden bent u over deze werknemer en deze arbeidsrelatie? Loopt u tegen bepaalde problemen aan?
4. Zo ja: weet u of uw medewerker wel eens herbeoordeeld is en wat de uitslag was?

5. Heeft u wel eens een verzoek om uitbreiding van het contract besproken i.v.m. de uitkomst van de herbeoordeling?
6. Onder welke voorwaarden zou u (meer) arbeidsgehandicapten (na herbeoordeling) in dienst willen hebben / houden?
7. Wat vindt u van de informatievoorziening voor werkgevers over arbeidshandicap en werk? bent u b.v. op de hoogte van verschillende subsidieregelingen en de 'no-risk-polis'?
8. Heeft u contact met CWI, een rib, UWV of gemeente in verband met het (eventueel) in dienst nemen van een arbeidsgehandicapte (al dan niet na herbeoordeling)?
9. Wat zou uzelf kunnen doen om de reïntegratie van herbeoordeelde arbeidsongeschikten te bevorderen?
10. Wat vindt u dat de uitvoerders (CWI, UWV, gemeente en rib) en de werknemers zelf moeten doen om de reïntegratiekansen van herbeoordeelde arbeidsongeschikten te bevorderen?
11. Welke regelgeving zou moeten veranderen om herbeoordeelden meer te ondersteunen bij reïntegratie?

Vragen aan vertegenwoordigers van werknemers

1. Introductie onderzoek en gesprekspartners
2. Wat is er bekend over de ervaringen van arbeidsongeschikten die na herbeoordeling afgeschat worden? Wat is er bekend over hun kansen op terugkeer naar werk?
3. Welke dienstverlening zou volgens de werknemers/cliënten nodig zijn om de kansen op reïntegratie te vergroten voor herbeoordeelde arbeidsgehandicapten?
4. Is er voldoende reïntegratiedienstverlening specifiek voor deze doelgroep (of ontvangt men dezelfde dienstverlening als 'reguliere werklozen')?
5. Welke rol is daarbij weggelegd voor UWV, CWI, gemeente en reïntegratiebedrijf?
6. Wat kan de werknemer / cliënt zelf doen om na herbeoordeling de kans op reïntegratie zo groot mogelijk te maken?
7. Hoe is de keuzemogelijkheid van cliënten bij het kiezen van een reïntegratiebedrijf (en van bepaalde dienstverlening) in de praktijk vorm gegeven? Wat vindt u daarvan?
8. Waar lopen herbeoordeelde arbeidsgehandicapten tegen aan in regelingen en werkwijzen van instellingen bij hun zoektocht naar werk?
9. Hoe is de financiële situatie van werknemers / cliënten na herbeoordeling?
10. Welke regelgeving zou moeten veranderen om herbeoordeelden meer te ondersteunen bij reïntegratie?